

HARJOITTELUN eOHJAUS

korkeakoulun ja työelämän rajapinnoilla

A, Tutkimusraportteja- Forskningsrapporter, 1

Irja Leppisaari, Maija Maunula & Tarja Mäkitalo

HARJOITTELUN eOHJAUS
korkeakoulun ja työelämän rajapinnoilla

Centria ammattikorkeakoulu 2013

JULKAISIJA:

Centria-ammattikorkeakoulu
Talonpojankatu 2A, 67100 Kokkola

JAKELU:

Centria kirjasto- ja tietopalvelu
kirjasto.kokkola@centria.fi, p. 040 808 5102

Taitto: Centria-ammattikorkeakoulu / markkinointi- ja viestintäpalvelut
Kannen kuvat: Arja Haikola & Roni Lamberg, kuvanmuokkaus Paula Erkkilä

A, Tutkimusraportteja- Forskningsrapporter, 1
ISBN 978-952-6602-49-3 (nid.)
ISBN 978-952-6602-50-9 (PDF)
ISSN 2341-782X

SISÄLLYS

OSA 1 eOhjaus – TAUSTA JA LÄHTÖKOHDAT

1. Johdanto – Harjoittelun eOhjaus osana Systemiset oppimiskäytännöt – arvoverkkohanketta.....	10
2. eOhjaus – Ohjatun harjoittelun kehittämishanke.....	14
2.1 Harjoittelun eOhjaus korkeakoulun ja työelämän rajapinnoilla.....	14
2.2 Piloteista kehittämisprosessi.....	17
2.3 Työyhteisön toimintatapojen muutos.....	19
3. Pedagogiset ratkaisut harjoittelun eOhjauksen kehittämisen taustalla.....	20
3.1 Oppimiskulttuuri muutoksessa.....	20
3.2 Autenttinen ja ongelmalähtöinen oppiminen ohjatun harjoittelun pedagogisena viitekehyksenä.....	21
3.3 Harjoittelu osana ammatilliseksi asiantuntijaksi kasvua – teknologia harjoittelun ohjauksen tukena.....	23
4. Tutkimuksen toteuttaminen.....	25
4.1 Tutkimustehtävä.....	25
4.2 Kehittämistutkimus.....	26
4.3 Tutkimusaineisto ja -menetelmät.....	27

OSA 2 eOhjaus – HARJOITTELUN KEHITTÄMISEN LÄHTÖTILANNE

5. Kehittäminen on tervetullutta – Opiskelijoiden näkemyksiä harjoittelun ohjauksen lähtötilanteesta.....	32
5.1 Taustatiedot.....	32
5.2 Kehittämishaasteet ja -ehdotukset harjoittelun ohjauksessa.....	33
5.3 Harjoitteluun liittyvät oppimistehtävät.....	38
5.4 Opiskelijoiden kehittämisohjeita harjoitteluun.....	40
5.5 eOhjauksen hyödyntäminen harjoittelun ohjauksessa ja arvioinnissa.....	43
5.6 Verkkokeskustelufoorumien merkitys harjoittelun ohjauksessa.....	45
5.7 Verkkotyövälineet edistämässä oppimista.....	48
5.8 Yhteenveto.....	49
6. Selkeyttä ja joustavuutta toimintatapoihin – Ohjaajien näkemyksiä harjoittelun kehittämisen lähtötilanteesta.....	50
6.1 Taustatiedot.....	50
6.2 Harjoittelukäytänteisiin liittyviä kehittämistarpeita ohjaajien kokemina.....	51
6.3 Yhteenveto.....	53

7. Muutosta tarvitaan – Opettajien näkemyksiä harjoittelun kehittämisen lähtötilanteesta.....	54
7.1 Taustatiedot.....	54
7.2 Harjoittelun ohjaukseen tarvitaan muutosta.....	55
7.3 Keskeiset opettajien tunnistamat harjoittelun ohjauksen haasteet ja kehittämistarpeet.....	55
7.4 Harjoitteluun liittyvät oppimistehtävät.....	56
7.5 eOhjaus harjoittelun ohjauksessa.....	57
7.6 Verkkokeskustelufoorumin tehtävä harjoittelun ohjauksessa.....	58
7.7 Yhteenveto.....	59

OSA 3 eOhjaus – VIIDEN PILOTIN TULOKSIA JA ARVIOINTIA

8. Opiskelija työelämäohjaajan tukena uusien toimintojen käyttöönotossa	
– Ensimmäisen pilotin opiskelijakokemuksia.....	62
8.1 Taustatiedot.....	62
8.2 Opiskelija ohjaajan perehdyttäjänä e-ohjauksen välineisiin ja toimintoihin.....	62
8.3 Ohjeistukset ja materiaalit.....	63
8.4 Tavoitteet ja ohjauskeskustelut.....	63
8.5 Oppimistehtävät.....	64
8.6 Vuorovaikutus ja yhteydenpito.....	64
8.7 Arviointi.....	65
8.8 Verkkotyövälineet ja 2000-luvun taidot.....	66
8.9 Yhteenveto.....	66
9. Tukea tarvitaan e-ohjauksen aloitusvaiheessa	
– Ensimmäisen pilotin ohjaajakokemuksia.....	68
9.1 Taustatiedot.....	68
9.2 Ohjeistukset ja materiaali.....	68
9.3 Tavoitteet ja ohjauskeskustelut.....	69
9.4 Vuorovaikutus ja yhteydenpito.....	69
9.5 Arviointi.....	70
9.6 Tuki uuden e-ohjauksen työkalun ja toimintojen käytössä.....	71
9.7 Verkkotyövälineet ja 2000-luvun taidot.....	71
9.8 Yhteenveto.....	71
10. Opettelua matkalla kohti paperitonta ohjausta	
– Ensimmäisen pilotin opettajakokemuksia.....	73
10.1 Taustatiedot.....	73
10.2 eOhjaus käsitteenä ja uusina käytänteinä.....	73
10.3 Opiskelijoiden ensipalautte opettajien kokemana.....	73
10.4 Ohjaajien ensipalautte opettajien kokemana.....	74
10.5 Opettajien kokemukset e-ohjausratkaisun toimivuudesta ensimmäisen pilotin jälkeen.....	75

10.6 Toimintatapojen muuttuminen työyhteisössä.....	76
10.7 Arviointiprosessi ja arviointilomakkeen kulku.....	77
10.8 Yhteenveto.....	79
11. Jänteveyttä tavoitteisiin	
– Opiskelijoiden ja ohjaajien kokemuksia toisesta pilotista.....	80
11.1 Taustatiedot.....	80
11.2 Uudet materiaalit ja toiminnot.....	80
11.3 Tavoitteet.....	81
11.4 Vuorovaikutus.....	82
11.5 Arviointi.....	82
11.6 Verkkotyövälineet ammattikorkeakoulun ohjatussa harjoittelussa.....	85
11.7 Verkkotyövälineet tukemassa 2000-luvun taitoja.....	86
11.8 Yhteenveto.....	87
12. Ohjausprosessi selkiintyi ja työmäärä väheni	
– Opettajien kokemuksia toisesta pilotista.....	88
12.1 Taustatiedot.....	88
12.2 eOhjauksen merkitys opettajan ohjaustyössä.....	88
12.3 Koettu eOppimiskäytännön toimivuus.....	89
12.4 Toimintatavat muuttuivat.....	91
12.5 Tunnistettuja jatkokehittämishaasteita.....	92
12.6 Yhteenveto.....	93
13. Katsoimme tavoitteita iPadiilta	
– Opiskelijoiden ja ohjaajien kokemuksia kolmannesta pilotista.....	94
13.1 Taustatiedot.....	94
13.2 Uudet materiaalit ja toiminnot.....	94
13.3 Tavoitteet.....	96
13.4 Vuorovaikutus.....	96
13.5 Arviointi.....	97
13.6 Verkkotyövälineet ammattikorkeakoulun ohjatussa harjoittelussa.....	98
13.7 Verkkotyövälineet tukemassa 2000-luvun taitoja.....	100
13.8 Yhteenveto.....	101
14. Sähköistä arviointia	
– Opiskelijoiden ja ohjaajien kokemuksia neljännestä pilotista.....	103
14.1 Taustatiedot.....	103
14.2 Uudet materiaalit ja toiminnot.....	103
14.3 Tavoitteet.....	105
14.4 Vuorovaikutus.....	105
14.5 Arviointi.....	105
14.6 Verkkotyövälineet ammattikorkeakoulun ohjatussa harjoittelussa.....	107
14.7 Verkkotyövälineet tukemassa 2000-luvun taitoja.....	108
14.8 Yhteenveto.....	109

15. Mobiilit tukemassa harjoittelun eOhjausta	
– Opiskelijoiden ja opettajien kokemuksia viidennestä pilotista.....	110
15.1 Taustatiedot.....	110
15.2 iPadin käyttökokemukset ohjatussa harjoittelussa.....	111
15.3 Adobe Connectin käyttökokemukset kansainvälisen harjoittelun ohjauksessa.....	113
15.4 Mobiililaitteiden käytön jatkokehittäminen.....	116
15.5 Optiman Videochat.....	117
15.6 Yhteenveto.....	117

OSA 4 eOhjaus – JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

16. eOhjauksen uusi toimintamalli ja sen kriittiset menestystekijät.....	120
16.1 eOhjauksen uusi toimintamalli.....	120
16.2 Toimintamallin kriittiset menestystekijät.....	123
17. Oppimiskokemuksen muuttaminen työtä ja työtapoja.....	126
18. Pohdinta – Tavoitteellisin askelin kohti laajempaa e-ohjausosaamista.....	130

TIIVISTELMÄ

Tutkimuksen kohteena on harjoittelun e-ohjauksen kehittäminen korkeakoulun ja työelämän rajapinnoilla. Osana Tekesin rahoittamaa Systemiset oppimiskäytännöt -arvoverkkohanketta Harjoittelun eOhjaus -projektissa (2012–2013) on rakennettu harjoittelun eOhjauksen uusi toimintamalli Centria ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveystieteiden osastolla. Kehittämistyö on tapahtunut hankkeessa opiskelijoiden, opettajien ja ohjaajien sekä hankkeen pedagogisten ja teknologisten asiantuntijoiden yhteistyössä. TYKE-hankkeen tavoitteena on ollut harjoittelun toimintojen järjeittäminen ottaen huomioon paikalliset olosuhteet ja kontekstuaaliset tekijät. Kehittämistyön pedagogisena viitekehysnä on toiminut autenttinen ja ongelmalähtöinen oppiminen ammattikorkeakoulun pedagogisten linjausten mukaisesti.

Harjoittelun e-ohjauksen vaiheittainen kehittämistutkimus on sisältänyt harjoittelun ohjauksen lähtötilanteen kartoituksen ja viisi pilottia, joissa kehitettiin pedagogis-teknisiä ratkaisuja harjoittelun e-ohjaukseen. Tällaisia ohjatun harjoittelun oppimiskäytännöt olivat esimerkiksi Optima-verkko-oppimisympäristön koosteoobjekti, jonka avulla kaikki harjoitteluun liittyvät aineistot löytyvät samasta paikasta ja ovat käytettävissä myös mobiilisti sekä iPadin Face Time -soiton ja Adobe Connect -verkkokousojärjestelmän käyttö ohjauksessa. Tutkimusaineistoa on kerätty kyselyin ja haastatteluin. Pilottien e-oppimiskäytännön toimivuutta ja kehittämishaasteita on arvioitu opiskelijoiden, opettajien ja ohjaajien kokemusten perusteella. Arviointituloksia on hyödynnetty tuoreeltaan seuraavassa pilotissa, jolloin piloteista on muodostunut selkeä harjoittelun e-ohjauksen kehittämisprosessi.

Kehittämistutkimus osoitti, että uusien pedagogis-teknisten ratkaisujen myötä harjoittelun ohjausprosessi ja ohjeistukset selkiytyivät. Hankkeessa kehitetty uusi toimintamalli laajentaa ohjauksen toimintatapoja ja työkaluvalikoimaa. Se tuo joustavuutta ohjaukseen ja edistää opiskelijoiden ja opettajien ja ohjaajien mielekästä työtä. Samalla kehitetään ammattikorkeakoulun pedagogista toimintakulttuuria ja edistetään 2000-luvun taitojen opetus- ja oppimismahdollisuuksia. Toimintamallin kriittisinä menestystekijöinä tunnistettiin opettajien ja ohjaajien motivaatio opetella uusia toimintatapoja harjoittelun ohjauksessa ja heidän tietotyön taitojensa tukeminen.

Harjoittelun ohjaus vaikuttaa opetuksen tuloksellisuuteen. Harjoittelun ohjauksen järjestelyillä ja sen pedagogis-teknologisilla ratkaisuilla voidaan osaltaan lisätä 55 opintopistettä vuodessa suorittaneiden opiskelijoiden lukumäärää. Toimintamalli on sovellettavissa eri koulutusaloille.

Avainsanat: oppimiskäytännöt, harjoittelun e-ohjaus, ohjattu harjoittelu, kehittämistutkimus, korkeakoulu, työelämä, työyhteisön toimintatapojen kehittäminen

OSA 1

eOhjaus – TAUSTA JA LÄHTÖKOHDAT

1. Johdanto – Harjoittelun eOhjaus osana Systemiset oppimiskorkeakoulun -arvoverkkohanketta

Laadukasta ammattikorkeakoulutusta varmistetaan riittävällä ja helposti opiskelijan saavutettavissa olevalla ohjauksella koko opiskeluprosessin aikana. Työpaikalla aidossa työympäristössä ja työtilanteissa tapahtuva opiskelu on keskeinen osa ammattitaidon oppimista, varmistamista ja kehittämistä. Ammattikorkeakoulutus tapahtuu työelämäläheisesti ja harjoittelu on osa ammattikorkeakoulututkimusta. Ammattikorkeakoulun harjoittelun tavoitteena on perehdyttää opiskelija ammattiopintojensa kannalta olennaisiin käytännön töihin sekä tietojen ja taitojen soveltamiseen työelämässä (www.tyossaoppimaan.fi).

Centria ammattikorkeakoululla on pitkä kokemus harjoittelun kehittamisestä. Erityisesti Centria ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysala on saanut valtakunnallista tunnustusta ohjatun harjoittelun kehittämisessä. Lisäksi Centria ammattikorkeakoulu on koonnut mittavaa asiantuntemusta harjoittelun kehittämisestä toimiessaan opetus- ja kulttuuriministeriön tukemien valtakunnallisten harjoittelun ja työelämäläheisen koulutuksen kehittämiseen tähtäävien verkostohankkeiden koordinoijana. Näitä ovat olleet HARKE – Harjoittelun kehittäminen (2004–2006) ja INTO – Opiskelijan ja työelämän yhteyksien kehittäminen (2007–2009) -hankkeet.

Ohjauksen tavoitteissa ammattikorkeakoulu ottaa huomioon opiskelijälähtöisyyden lisäksi sekä oman organisaation että yhteiskunnan ja työelämän kannalta keskeiset tavoitteet (Pedagogisen toiminnan strateginen toimintaohjelma 2013–2016, Centria ammattikorkeakoulu). Centria ammattikorkeakoulun tavoitteena on ohjatun harjoittelun käytänteiden uudistaminen sillä tavoin, että ne palvelevat yhä tehokkaammin ja mielekkäämmin tietoyhteiskunnan edellyttämiä oppimisen ja työn taitoja. Harjoittelun kehittäminen liittyy Centria ammattikorkeakoulun pedagogisen kehittämistoiminnan laajempaan kontekstiin, jossa etsitään uudenlaisia ratkaisuja seuraavilla pedagogisilla kehittämisalueilla:

1. Sulautuva oppiminen
2. Työelämäläheiset pedagogiset käytänteet
3. Yhteisölliset oppimiskorkeakoulun ratkaisut (Pedagogisen toiminnan strateginen toimintaohjelma 2013–2016, Centria ammattikorkeakoulu)

Nämä Centria ammattikorkeakoulun Pedagogisen toiminnan strategisessa toimintaohjelmassa linjatut kehittämisalueet kytkeytyvät myös ohjatun harjoittelun kehittämiseen. Pedagogisen toiminnan kehittämisen visiossa korostetaan, että ammattikorkeakoulu on avoin, rajoja ylittävä ja työelämäläheinen oppimisympäristö, joka tarjoaa opiskelijoille mahdollisimman autenttisia oppimiskokemuksia ja todellisen maailman kompleksisuutta. Opiskelijoilla on mahdollisuus monipuolisten työelämäläheisten pedagogisten ratkaisujen tuella oppia tarvittavia työelämäkompetensseja ja kehittää osaamista.

Ammattikorkeakoulussa kehitetään tavoitteellisesti eri alojen yhteistyössä työelämätaitoja tukevia opetusasetelmia, oppimismenetelmiä ja -tilanteita. Työelämä on aktiivisesti mukana koulutuksen suunnittelussa, toteutuksessa, arvioinnissa ja jatkuvassa kehittämisessä. Sekä opiskelijat että opettajat liikkuvat koulutuksen ja työelämän ra-

japinnassa ja ammattikorkeakoulussa kehitetään ja mallinnetaan näitä kohtaamisia tukevia pedagogisia asetelmia. Sulautuvalla opetuksella tarkoitetaan opetuksen eri ympäristöjen integroimista ja sulauttamista yhteen siten, että oppimisympäristö tukee oppimista myös rajoja ylittävänä yhteisöllisenä prosessina. Tiedon, osaamisen ja ymmärryksen yhteisöllisellä rakentamisella on yhä vahvistuva rooli oppimisessa. Ammattikorkeakoulu tukee yhteisöllistä ja verkostoitunutta oppimista oppimiskäytännöillään ja -menetelmillään. Opetus- ja mobiiliteknologia ja sosiaalinen media mahdollistavat joustavan, avoimen ja yhteisöllisen tiedon jakamisen, tuottamisen, prosessoinnin ja kehittämisen verkostoissa. (Ks. Pedagogisen toiminnan strateginen toimintaohjelma 2013–2016, Centria ammattikorkeakoulu.) Digitaaliset oppimisympäristöt tarjoavat mahdollisuuden tiedon, dokumenttien ja oppimisprosessin jakamiseen ja vuorovaikutuksen tallentumiseen sekä avaavat uusia ohjauksen ja palautteenannon mahdollisuuksia oppijoiden, opettajien ja työelämätoimijoiden kesken.

Tähän taustaan kiinnittyy Centria ammattikorkeakoulun Harjoittelun eOhjaus -hanke, joka on Tekesin rahoittama työorganisaatioiden kehittämisen TYKE-hanke. Hanke on ollut osa Systeemiset oppimiskäytännöt (SysTech) -arvoverkkohanketta ja toiminut yhtenä sen oppimiskäytännön pilotointiympäristönä. Seuraavassa kuvataan tiivistetysti SysTech-arvoverkkohanketta sen omien hankedokumenttien pohjalta (Systeemiset oppimiskäytännöt -projektisuunnitelma, 2011; ks. myös <https://www.jyu.fi/ajankohtaista/arkisto/2011/11/tiedote-2011-11-15-16-11-17-804851>).

Systeemiset oppimiskäytännöt -arvoverkkohankkeen tarkoituksena on 1) saada teknologisista oppimiskäytännöistä luonteva osa suomalaista koulutusjärjestelmää ja 2) edistää 2000-luvun osaamista ja taitoja systeemisillä oppimiskäytännöillä.

Systeemiset oppimiskäytännöt -arvoverkkohanke on koostunut ensimmäisessä vaiheessaan (2011–2013) tutkimushankkeesta, siihen linkittyvistä yritysten tuotekehityshankkeista sekä oppimiskäytännöistä ja pilotoivista oppimis- ja työympäristöistä. Systeemisten oppimiskäytännön johtamisesta on vastannut Jyväskylän yliopiston informaatioteknologian tiedekunta ja Agora Center.

Hankkeen tavoitteena on edistää osaamista ja taitoja käyttäjälähtöisillä ja innostavilla oppimiskäytännöillä ja mahdollistaa teknologisten oppimiskäytännöjen entistä vahvempi ja monipuolisempi hyödyntäminen suomalaisessa koulutusjärjestelmässä. Hankkeessa rakennetaan systeemisten oppimiskäytännöiden kokonaisuus, joka koostuu kuudesta tuotepereheestä. Nämä liittyvät mm. mobiilioppimiseen, pelinomaisiin ympäristöihin, sisältöoppimiskäytännöihin ja oppimisen arviointiin.

Pitkän tähtäimen tavoitteena on saada aikaan oppimiskäytännöiden kokonaisuus, joka koostuu suomalaisista ja kansainvälisistä oppimiskäytännöistä ja josta voi rakentua osa suomalaista koulutusjärjestelmää. Hankkeen ensimmäisessä vaiheessa on keskitytty kansalliseen koulutusjärjestelmän muutokseen sekä uusien oppimiskäytännöiden kehitystyön tukemiseen, käyttöönottoon ja arviointiin. Kansainvälisessä osuudessa oppimiskäytännöjä mukautetaan paikallisiin käyttötilanteisiin ja -tarpeisiin kohdemaissa.

SysTech-hankkeen lähtökohdat ovat

- 1) oppimiskäytäntöihin ja teknologian opetuskäyttöön liittyvässä uusimmassa ja kymmenen vuoden aikana kumuloituneessa tutkimustiedossa,
- 2) yritysten oppimiskäytäntöihin kohdistuvassa kehittämistyössä sekä
- 3) koulutusjärjestelmän eri vaiheissa ja työelämän organisaatioissa saadut kokemukset teknologian ja erityisesti oppimiskäytäntöjen hyödyntämisestä ja soveltamista opetukseen ja oppimiseen. SysTech-hankkeen lähtökohdat kuvataan kuviossa 1.

Kuvio 1. SysTech-hankkeen lähtökohdat, tehtävät ja tuotokset (SysTech-projektisuunnitelma 2011).

Systemiset oppimiskäytäntöet -arvoverkkohankkeen rakenne on kuvattu kuviossa 2. Keskeisiä toimijoita arvoverkkohankkeessa ovat tutkimuslaitokset, yritykset ja pilotointiympäristöt, jotka on seuraavassa lueteltu hanketiedotteen (2011) mukaisesti (ks. <https://www.jyu.fi/ajankohtaista/arkisto/2011/11/tiedote-2011-11-15-16-11-17-804851>) SysTech-hankkeen tutkimuslaitokset:

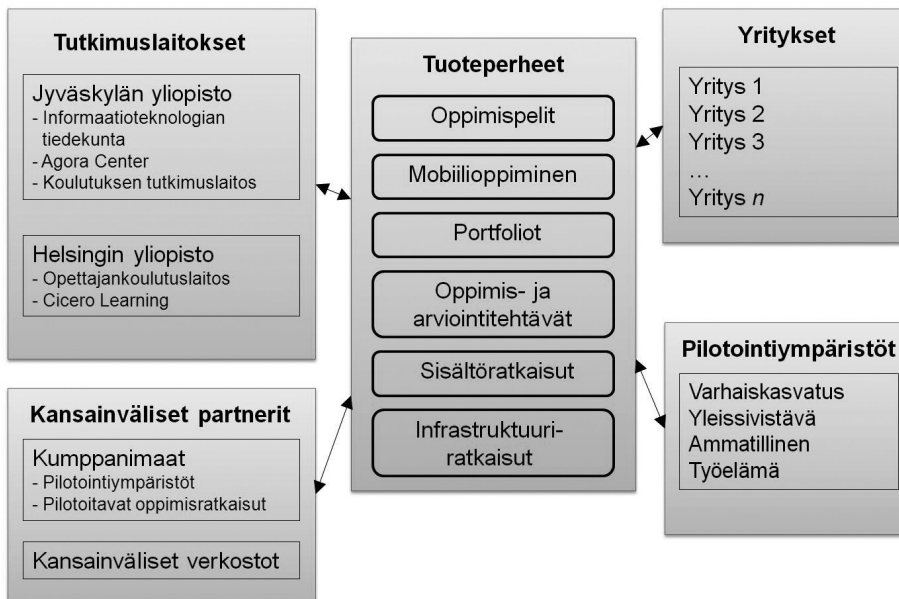
- Jyväskylän yliopisto
- Informaatioteknologian tiedekunta
  - Agora Center
  - Koulutuksen tutkimuslaitos
- Helsingin yliopisto
- Opettajankoulutuslaitos
  - Cicero Learning -verkosto

SysTech-arvoverkkoon osallistuvat yritykset:

Adenova Oy, Adusal Oy, Cesim Oy, Citynomadi Oy, East Interactive Oy, Educluster Finland, IlonaIT Oy, LudoCraft Oy, Lumi Interactive Oy, Neoxen Oy, Otavan Opisto, Prewrite Oy, Päiväkoti Löytöretki, Tieke, Tieto Oy ja 10monkeys.com.

SysTech-arvoverkkoon osallistuvat pilotointiympäristöt:

Hankkeeseen osallistuu aktiivisina kehittäjinä laaja joukko pilotointiympäristöjä koulutusjärjestelmän eri vaiheista – varhaiskasvatuksesta, yleissivistävästä koulutuksesta ja korkeakouluista – sekä työelämästä. Pilotointiympäristöt sijaitsevat eri puolilla Suomea.

Kuvio 2. SysTech-arvoverkko-hankkeen rakenne (Systemiset oppimiskäsitteet -projektisuunnitelma, 2011).

Mielekästä oppimista tukeville opiskeluympäristöille on laadittu useita kriteeristöjä ja suosituksia. Systemiset oppimiskäsitteet -projektisuunnitelmassa (2011) korostetaan, että opiskelu- ja oppimisympäristöjen tulisi parhaimmillaan tukea ja mahdollistaa 2000-luvun osaamisen kehittämistä ja elämyksellistä, yhteisöllistä ja ymmärtävää opiskelua.

Kansainvälisen 2000-luvun oppimiskäsitteitä kehittävä hankkeen Assessment and Teaching of 21st Century Skills (ACT21S, 2011) määritelmän mukaan 2000-luvun taidot (21st Century Skills) koostuvat seuraavista taitoalueista: 1. Tapa ajatella, 2. Tapa tehdä työtä, 3. Työvälineiden hallinta ja 4. Kansalaisena maailmassa eläminen. Alla olevassa taulukossa (ks. taulukko 1) on esitelty myös näiden taitoalueiden keskeiset sisällöt.

Taulukko 1. 2000-luvun taidot keskeisine sisältöineen (ks. ACT21S, 2011).

Tapa ajatella	Tapa tehdä työtä	Työvälineiden hallinta	Kansalaisena maailmassa
a. Luovuus ja innovatiivisuus b. Kriittinen ajattelu ja ongelmanratkaisu c. Oppimaan oppiminen	a. Kommunikaatio b. Yhteistyö	a. Informaation lukutaito b. Tieto- ja viestintätekniikan käyttötaidot	a. Globaali ja paikallinen kansalaisuus b. Elämä ja työura c. Kulttuuritietoisuus ja sosiaalinen vastuu

Laajaan kansainväliseen tutkimustyöhön (ks. ATC21S) pohjautuvat 2000-luvun taidot, – joita kutsutaan myös 21. vuosisadan taidoiksi – ovat toimineet läpäisevänä näkökulmana uusien oppimiskorkeakoulujen kehittämisessä ja niiden vaikuttavuuden arvioinnissa SysTech -arvoverkko-hankkeessa. Myös tässä julkaisussa tarkasteltavassa Harjoittelun eOhjaus -hankkeessa on pitkälti kyse siitä, miten voidaan kehittää tapaa ajatella, tapaa tehdä työtä ja työvälineiden hallintaa työelämän ja koulutuksen rajapinnoilla – ohjatun harjoittelun kontekstissa.

2. eOhjaus – Ohjatun harjoittelun kehittämishanke

2.1 Harjoittelun eOhjaus korkeakoulun ja työelämän rajapinnoilla

Ammattikorkeakouluissa annettavan koulutuksen tulee valmistaa opiskelijoita työelämään. Opiskelijoilla tulee olla niitä taitoja ja sitä osaamista, mitä työelämässä tarvitaan. Heidän tulee pystyä myös omalla toiminnallaan kehittämään työelämää. Ammattikorkeakoulujen koulutus ei kuitenkaan pysty vastaamaan uusiin haasteisiin vanhoilla koulutusmalleilla ja vanhentuneilla teknologiaratkaisuilla. Tietoyhteiskuntataidot ovat tärkeitä. Nopeasti muuttuvassa yhteiskunnassa on yhä lisääntyvä tarve uusille, innovatiivisille koulutusratkaisuille, jotka hyödyntävät monipuolista työelämäläheistä verkko-pedagogiikkaa, sähköisiä kommunikaatiovälineitä ja ajanmukaista opetusteknologiaa mielekkäällä tavalla. Teknologian merkitys opiskelun ja oppimisen tukemisessa ammattikorkeakoulutuksessa on keskeistä nykyään. Työnteon tavat muuttuvat ja se synnyttää uusia osaamistarpeita. Monilla työpaikoilla käytetään esim. etäneuvottelujärjestelmiä ja verkkokokouksia. Toisaalta tulee myös osata uusia, tehokkaampia menetelmiä, joita viedä työelämään. Siksi ammattikorkeakoulutuksessa tulee olla käytössä ajanmukaiset ja edistykselliset teknologiaratkaisut. Opettajien tulee ne hallita ja tuoda luontevaksi osaksi opiskelua ja opiskelu- ja ohjausympäristöä.

Ammattikorkeakoulun harjoitteluun on tarpeellista kehittää menetelmiä, jotka mahdollistavat harjoittelun autenttisen, oikea-aikaisen ohjauksen ja arvioinnin koulutukseen sisältyvien useiden harjoittelujaksojen (sosiaalialalla yhteensä 30 viikkoa ja hoitotyössä yhteensä 50–58 viikkoa) ajan. E-ohjaus on toimintamalli, joka avaa uudenlaisia oppimisen mahdollisuuksia sekä tukee osaamisen kehittämistä ja asiantuntijuuden jakamista joustavalla ja mielekkäällä tavalla. Kokemuksia ja hiljaista tietoa voidaan koota ja jakaa myös virtuaalisten ohjaustilojen avulla. Näin voidaan laajentaa nimenomaan sellaisia ohjausmahdollisuuksia, joita ei muuten voitaisi toteuttaa esimerkiksi aikaresursseista tai etäisyysistä johtuen. Laadukkaiden e-ohjauksen ratkaisujen kehittäminen edellyttää sekä pedagogisten että teknologisten näkökulmien pohtimista ja tutkimista korkeakoulutuksen ja työelämän toimijoiden yhteistyössä (Kleimola, Leppisaari, Impiö & Hakala, 2006).

Tekesin työorganisaatioiden kehittämisen rahoituksella on Oppimiskorkeakouluopiskelijoille pakollista ohjattua harjoittelua Centria ammattikorkeakoulussa Kokkola-Pietarsaaren yksikön (aik. Hyvinvoinnin ja kulttuurin yksikössä) sosiaali- ja terveydenhuoltoalalla kokeillen e-oppimiskorkeakoulujen mahdollisuuksia. Projektin virallinen alkamispäivämäärä on 1.1.2012. Asettamiskokous pidettiin Centria ammattikorkeakoulussa 9.5.2012. Projektin päättämispäivä oli alkuperäisen projektipäätöksen mukaan

30.6.2013. Projektin jatkoaikahakemus tehtiin 8.3.2013 ja myönteinen päätös siihen tuotti jatkoajan 31.12.2013 asti.

Teknologiset edistysaskeleet ja työkalut tarjoavat mahdollisuuksia muuttaa toimintamalleja ohjauksessa ja laajentaa ohjausprosessia koulutuksen ja työelämän rajapinnoilla. Hankevalmistelussa koettiin tarpeelliseksi kiinnittää erityisesti huomiota teknologioiden tuomiin mahdollisuuksiin autenttisen, työelämäläheisen ohjauksen ja arvioinnin sekä harjoitteluprosessin hallinnan kehittämisessä.

Averko, Centria ammattikorkeakoulun eOppimiskeskus on toiminut hankkeessa tutkimusyhteistyössä. Averkossa on kehitetty verkko-ohjausta jo kaiken kaikkiaan 16 vuoden ajan ja pilotoitu vuosina 2005–2007 myös kansainvälisen harjoittelun mobiiliohjausta yhdessä Kokkolan yliopistokeskus Chydeniuksen kanssa. Edellä on jo kuvattu Centria ammattikorkeakoulun aikaisempaa tavoitteellista kehitystyötä harjoittelun ohjauksessa. Tämä pohjatyö yhdistettynä Averkon osaamisalueisiin on pohjistanut hyvin Harjoittelun eOhjaus-hankkeen toteuttamista.

Harjoittelun eOhjaus -hankkeen lähtökohta-ajatuksena on ollut se, että e-ohjausratkaisujen ja -menetelmien tulisi mahdollistaa laadukas ja taloudellisesti tehokas, tarvittaessa reaaliaikainen ohjaustoiminta sekä harjoittelun dokumentaatio opiskelijoiden, opettajien ja ohjaajien kesken. Tavoitteena on ollut kehittää tähän toimivat – ja myös muille koulutusaloille sovellettavat – ratkaisut soveltavan tutkimuksen keinoin.

Harjoittelun eOhjaus-hankkeen päämääriä voidaan tiivistetysti kuvata seuraavasti:

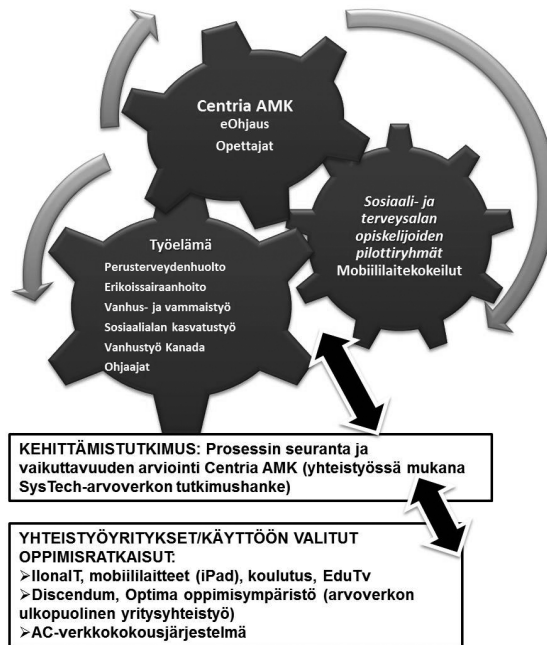
- Kehitetään sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden ammattiopintoihin kuuluvaa ohjattua harjoittelua hyödyntäen eOppimiskeskusten mahdollisuuksia
- Keskeisenä tavoitteena luoda sellaisia pedagogis-teknisiä ratkaisuja, jotka tukevat ohjatun harjoittelun autenttista ohjausta korkeakoulun ja työelämän rajapinnoilla
- Kootaan harjoittelun ohjausprosessi sekä harjoittelua koskevat ohjeistukset yhteen paikkaan, johon pääsevät opiskelija, harjoittelun ohjaaja työpaikalla sekä ohjaavat opettajat
  - Pyritään luoviin ja houkuttaviin ratkaisumalleihin, jossa käytössä on vuorovaihtamisen erilaisia tasoja
  - Hyödynnetään kuvaa, ääntä ja tekstien tuottamista sekä yksilö- että ryhmätasolla
- Hyödynnetään hankkeen yhteistyöverkoston laajaa asiantuntemusta työn tuottavuuden ja työelämän laadun kehittämisessä

-> Uusien ratkaisujen myötä ohjauksen toimintavavat ja työkaluvalikoima laajenevat harjoittelussa

Harjoittelun eOhjaus -hankkeen kokonaisuutta mallinnetaan kuviossa 3 sekä hankkeen sisäisen kolmikanta- yhteistyön (opiskelijat – opettajat – ohjaajat) että SysTech-arvoverkko -yhteistyön näkökulmasta seuraavasti:

eOhjaus, Ohjatun harjoittelun kehittämishanke

Centria Ammattikorkeakoulu TYKE-hanke/Tekes

Kuvio 3. Harjoittelun eOhjaus -kehittämishankkeen toimijat ja yhteistyö.

Hankkeessa on ollut tavoitteena opiskelijoiden, opettajien, ohjaajien (harjoittelun ohjaaja työpaikalla) ja tutkijoiden yhteistyössä analysoida, kehittää, toteuttaa sekä mallintaa harjoittelun e-ohjauksen ratkaisuja sovellettavaksi uusissa yhteyksissä.

Kehittämistyö käynnistettiin hankkeessa kartoittamalla, mitkä ovat sosiaali- ja terveysalan tarpeet harjoittelun e-ohjauksen kehittämisessä, millaisia osaamisen aukkoja siinä mahdollisesti on. Toisaalta kartoitettiin tämänhetkisten ohjelmistojen, työkalujen ja ohjausmenetelmien puutteita. Hanketyön alkuvaiheesta lähtien kehittämistyössä on ollut mukana sosiaali- ja terveysalan harjoittelusta vastaavia asiantuntijaopettajia, IT-osaajia ja tutkimus- ja kehittämisosaajia. Hankkeen ohjausryhmään on kuulunut sosiaali- ja terveysalan asiantuntijoita ja johtavia toimijoita. Hankkeen ohjausryhmässä on ollut myös Tekesin ja SysTech-arvoverkkohankkeen edustus. Centria ammattikorkeakoulusta ohjausryhmässä on ollut eri koulutusohjelmien edustajia sekä opiskelijajäsen.

Korkeakoulun ja työelämän välinen rajapintatyöskentely muodostaa harjoittelun kehittämisessä moninkertaisen haasteen. Tekniikka kehittyy koko ajan nopeasti ja osaamisen taso opiskelijoiden, opettajien ja opiskelijoita vastaanottavien ohjaajien kesken – ja kyseisten ryhmien sisällä – on todella heterogeeninen. Hankkeen pedagogis-teknisellä avauksella on pyritty mahdollisimman yksinkertaiseen toteutustapaan, joka kokoaa harjoittelun oppimisprosessin kaikkien toimijoiden ulottuville johtoajatukseen käyttäjälähtöisyys.

Rajapintatyöskentely tässä TYKE-hankkeessa on edellyttänyt sen tiedostamista, että toimittaessa työelämän kehittämisenäkökulmassa koulutusorganisaation on koko ajan kuultava opiskelijoita ja työelämää (ks. kuvio 3). Näin on hankkeen aikana toimittu. Eri-tyisesti Kokkolan alueen perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon yksiköt ovat olleet tärkeinä peleinä sille, minkälaisia muutoksia ja millä aikavälillä ollaan harjoittelun e-ohjauksen kehittämisessä valmiita ottamaan vastaan. Nämä yksiköt antavat suurelle osalle opiskelijoista harjoittelupaikan ja yhteisen tiedon jakaminen tulisi saada mahdollisimman sujuvaksi kaikkien osapuolten kesken. Rajapinnoilla toimittaessa on huomioitava, että se minkä opettaja kokee hyväksi työelämän kehittämisen näkökulmasta harjoittelun kehittämisessä, voi näyttäytyä toisin ammattikorkeakoulun ulkopuolella.

Kartoituksen ja organisaation strategisen pedagogisen ja teknologisen kehittämistyön pohjalta hankkeessa käyttöön valitut SysTech -arvoverkkoyhteistyöhön liittyvät oppimiskäytännöt (ks. Kuvio 3) olivat mobiililaitteet (iPad) sekä Adobe Connect-verkkokokousjärjestelmä. iPadien pilotoinnissa tehtiin yhteistyötä Ilonait-yrityksen kanssa (ks. <http://www.ilonait.fi/web/>) Arvoverkon ulkopuolista yritys yhteistyötä tehtiin Discendumin kanssa Optima-oppimisympäristön (ks. <http://www.discendum.com/>) kehittämisessä harjoittelun dokumentaatio- ja vuorovaikutustilana. TYKE-näkökulmasta katsoen Optima oli ainoa mahdollinen valinta harjoittelun e-ohjauksen toimintaympäristöksi, koska se otettiin laajamittaisesti oppimisympäristönä käyttöön Centria ammattikorkeakoulussa syksyllä 2012. Näin ollen hankkeen alkuvaiheessa opettajat juuri aloittelivat ao. työkalun käyttöä.

Hankkeeseen kiinteästi liittynyt tutkimus (ks. tarkemmin luku 4) on sisältänyt prosessin seurannan ja vaikuttavuuden arvioinnin näkökulmat. Tässä on tehty yhteistyötä myös SysTech-arvoverkkohankkeen tutkijoiden kanssa. Hankkeessa on tarkasteltu, miten uusi oppimiskäytäntö muuttaa harjoittelun ohjaukseen liittyviä työtapoja sekä miten tämä toimintatavan muutos edistää opiskelijoiden ja ohjaajien mielekästä ja tuloksellista työtä ja toimintaa.

Pilotointi on tukenut koulutusorganisaation työelämäläheisen koulutuksen toimintamallien kehittämistä e-ohjauksen ja arvioinnin näkökulmasta ja sen tavoitteena on edistää opiskelijan asiantuntijaksi oppimista, jossa laadukkaalla ohjauksella on keskeinen rooli. Vaikka pilotoinnin kontekstina hankkeessa on sosiaali- ja terveysala, kehitettävä eOppimiskäytäntö on jatkossa sovellettavissa eri koulutusaloille (ml. kansainvälinen harjoittelu).

2.2 Piloteista kehittämisprosessi

Arjen toiminnan järjeistämiseen ja pedagogisesti mielekkään harjoittelun e-ohjauksen toimintamallin luomiseen on projektissa kuulunut kaksi keskeistä kehittämisaluetta, joita seuraavassa avataan. Tämä kehittäminen on tapahtunut hankkeessa viiden pilottin avulla. Pilottien tarkemmat tiedot on koottu kehittämistutkimusta hankkeessa käsittelevässä luvussa 4 (ks. taulukko 2).

Pilotti nro 1

Ryhmä koostui toisen opiskeluvuoden sairaanhoitaja- ja terveydenhoitajaopiskelijoita, jotka suorittivat harjoittelua KIURUn erikoissairaanhoidon medisiinisellä ja operatiivi-

sella tulosalueella. Näillä opiskelijoilla oli jo yksi aikaisempi harjoittelu suoritettuna ja näin ollen heillä oli kokemus vanhojen materiaalien ja toimintatapojen käytöstä.

Pilotti nro 2

Ryhmä koostui toisen vuoden sosionomiopiskelijoista, joilla vanhus- ja vammaistyön harjoittelu sijoittui laajalti Centria ammattikorkeakoulun toiminta-alueelle ja osittain sen ulkopuolisiin maakuntiin. Näillä opiskelijoilla oli myös yksi aikaisempi harjoittelu suoritettuna ja näin ollen heillä oli kokemus vanhojen materiaalien ja toimintatapojen käytöstä.

Pilotti nro 3

Ryhmä koostui ensimmäisen vuoden sosionomiopiskelijoista, joilla lasten ja nuorten kasvatustyön harjoittelu sijoittui laajalti Centria ammattikorkeakoulun toiminta-alueelle. Näillä opiskelijoilla ei ollut aikaisempaa harjoittelukokemusta tässä opiskelussa.

Pilotti nro 4

Ryhmä koostui ensimmäisen vuoden sairaanhoitaja- ja terveydenhoitaja opiskelijoista, joilla perusterveydenhuollon harjoittelu sijoittui laajalti Centria ammattikorkeakoulun toiminta-alueella oleviin perusterveydenhuollon yksiköihin. Näillä opiskelijoilla ei ollut aikaisempaa harjoittelukokemusta tässä opiskelussa.

Pilotti nro 5

Tämä pilottiryhmä koostui 3-4 pilottiryhmistä perusteena se, että he kokeilivat mobiililaitteita vuorovaikutusvälineenä harjoittelun ohjauksessa.

Ensimmäinen kehittämisalue hankkeessa on ollut harjoittelun ohjeistusten ja erilaisten dokumenttien sekä sisällöllinen päivittäminen että niiden tekninen jakaminen työelämän ja korkeakoulun rajapinnoilla. Tässä Optima-oppimisympäristö on ollut keskeinen kehittämistyön foorumi.

Hankkeessa käytettiin mm. Discendumin Optima -koosteobjektin tarjoamia mahdollisuuksia. Koosteobjektiin kerättiin kaikki se materiaali, mitä harjoittelun työelämäohjaajat tarvitsevat. Heille luotiin yhteinen tunnus, jota käyttämällä he voivat siirtyä heitä varten ylläpidettävään koosteeseen. Sieltä löytyivät mm. harjoittelun koulutusalakohtaisten opetussuunnitelmien jaksotavoitteet harjoittelulle, opiskelijalle annetut ohjeet, arviointilomake ja arviointilomakkeen palautuskanava sekä hyväksytyt harjoittelun kriteerit. Tällä toimintamallilla on hankkeessa vastattu problematiikkaan, miten päivitettyjä dokumentteja jaetaan koulutuksen ja työelämän rajapinnoilla ilman paperien kopiointia ja liikuttelua eri toimijoiden välillä. Opettajilla on Optimassa yhteinen ohjatun harjoittelun työtila, joka toimii materiaalivarastona. Materiaalivarastosta linkitetään kullekin opiskelijaryhmälle tarvittava materiaali heidän harjoittelujaksonsa työtilaan. Harjoittelujakson työtilassa voidaan harjoitteludokumenttien lisäksi käyttää erilaisia objekteja, esim. Videochat ja videotallenne ja erilaisia teemakeskusteluja.

Toisena kehittämisalueena Harjoittelun eOhjaus -hankkeessa on ollut ohjausvuorovaikutuksen kehittäminen oppimiskäytäntöjen tuella. Hankkeessa pilotoitiin mobiiliohjausta iPadien ja Adobe Connect (AC) -verkkoneuvottelujärjestelmän avulla. Näin etsittiin ratkaisuja siihen, miten luodaan harjoittelun ohjaussuunnitelmaa ja autenttista ohjausta tukevia reaaliaikaisia ohjaustilanteita.

2.3 Työyhteisön toimintatapojen muutos

Hankkeessa painottuu TYKE-hankkeelle ominaisella tavalla organisaation toimintatapojen ja käytänteiden kehittäminen. Harjoittelun eOhjaus -hankkeessa toimitaan oppimiskulttuurin muutosmaisemassa (ks. enemmän luku 3.1), johon sekä työtapojen ja työvälineiden kehittäminen kytkeytyy. Sosiaali- ja terveysalan viisi opettajaa osallistui hankkeessa pilottien vetämiseen, mutta kaikkia opettajia pyrittiin informoimaan harjoittelun e-ohjauksen kehittämisestä koko prosessin ajan. Hankkeen aikana sekä sosiaalialan että hoitotyön tiimikokouksissa oli varattu aikaa Harjoittelun eOhjaus-hankkeen lyhyeen tilannekatsaukseen. Lomakkeiden kehittämistyössä kuultiin kaikkia opettajia. Kaikille harjoitteluohehdukseen osallistuville opettajille on järjestetty kolme koulutustilaisuutta, jossa heillä on ollut mahdollisuus perehtyä mm. työtilojen tekniseen toteuttamiseen ja harjoitteluprosessin uuteen jäsenyykseen. Opettajille ja koulutusohjelmajohtajille sekä IT-tuelle tarjottiin myös arvoverkko-yhteistyökumppanin IlonaIT:n tuottama Tabletti-inspiraatio -koulutus, joka johdatteli iPadien käyttömahdollisuuksiin. (ks. <http://www.ilonait.fi/web/tabletti-inspiraatiokoulutus/>). Projektin aikana Centria ammattikorkeakoulu järjesti koko henkilöstölle koulutuspäivän, jonka sisällöntuottajana toimi Harjoittelun eOhjaus-projektin yhteistyökumppani Discendum. Tämän koulutuksen tavoitteena oli tukea Optiman työkalujen haltuunottoa. Samalla myös eOhjauksen kehittäjillä oli hyvä mahdollisuus antaa järjestelmätoimittajalle käyttäjälähtöistä palautetta siitä, minkälaisien lisäobjektien kehittäminen tukisi harjoittelun e-ohjauksen tavoitteita.

Työyhteisön toimintatapojen muutostarpeita ja -tavoitteita harjoittelun ohjauksessa peilataan tässä tutkimuksessa SysTech-arvoverkko-hankkeessa käytettyyn, yleisesti käytössä olevaan 2000-luvun taitojen (21st Century Skills) viitekehykseen (ks. ATC21S, 2011). Erityisesti hankkeessa kiinnostavat 21. vuosisadan taidoista *tapa tehdä työtä* ja *työvälineiden hallinta* (vrt. Johdanto-luvun taulukko 2000-luvun taidoista). Tämä tarkastelu liitetään luonnollisesti laajemmin myös oppimiskulttuurin muutokseen (ks. luku 3) koska on kyse koulutusorganisaatiosta.

3. Pedagogiset ratkaisut harjoittelun eOhjauksen kehittämisen taustalla

Tässä luvussa tarkastellaan Harjoittelun eOhjaus -hankkeen taustalla vaikuttavia pedagogisia näkökulmia. Ensinnä pohditaan organisaation oppimiskulttuuria ilmiönä ja siihen sisältyviä ja vaikuttavia tekijöitä. Seuraavaksi avataan Centria ammattikorkeakoulun pedagogisessa kehittämisessä painottuvaa autenttisen oppimisen lähestymistapaa sekä siihen kiinteästi liittyvää ja sosiaali- ja terveysalan koulutuksessa sovellettavaa ongelmaperusteista oppimista (Problem Based Learning, PBL). Kun asiantuntijuuden kehittämisen pedagogista taustaa on näin kuvattu, kolmantena näkökulmana tarkastellaan jo aikaisemmin Centria ammattikorkeakoulussa mallinnettua ammatilliseksi asiantuntijaksi kasvua edistävän harjoittelun ohjauksen mallia ja siihen liittyvää e-ohjausta.

3.1 Oppimiskulttuuri muutoksessa

Kehitettäessä harjoittelun e-ohjausta ollaan tekemisissä koulutusorganisaation oppimiskulttuurin muutoksen kanssa. Tässä yhteydessä oppimiskulttuuri ymmärretään yhteisön tai organisaation käsityksiksi oppimisesta ja siihen liittyvistä toimintatavoista sekä niiden taustalla vaikuttavista tekijöistä. Oppimista ohjaa yhteisön oppimiskulttuuri. Oppimiskulttuurilla tarkoitetaan oppimisyhteisölle ominaista toimintatapaa, joka muodostuu oppimiseen, yhteisöön, yhteisön jäseniin ja ympäristöön liitettyistä käytännöistä, käsityksistä ja uskomuksista sekä niiden tulkinnoista. Oppimiskulttuurissa ovat keskeisiä oppimiseen liittyvät jaetut uskomukset, arvot ja asenteet. Oppimisyhteisöt ovat puolestaan osa yhteiskuntaa, joka ohjaa oppimista koulutukselle määriteltyjen tavoitteiden ja tutkinnon suorittaneille annetun yhteiskunnallisen tehtävän kautta. (Ks. *Innovative Workplaces*, OECD http://www.oecd-ilibrary.org/education/innovative-workplaces_9789264095687-en; Goodfellow & Lamy, 2009b.)

Oppimiskulttuurin muuttumista voidaan tarkastella myös paradigmuutoksina (esim. behavioristinen oppiminen – konstruktivistinen oppiminen) ja usein puhutaan esim. perinteisestä ja modernista oppimiskulttuurista. Nykyään paljon käytetty termi kuvaamaan uudenlaisen oppimiskulttuurin tunnuspiirteitä on myös esim. 21st Century Learning (ks. ATC21S, 2011; Bellanca & Brandt, 2010). Diginatiivien oppimiskulttuuri muuttuu ja haastaa myös opetuskulttuurin muuttumaan (ks. *The Horizon Report*, 2013).

Koulutusorganisaatiossa on syytä jatkuvasti pohtia minkälainen on sen oppimis- ja ohjauskulttuuri tällä hetkellä? Oppimiskulttuurista kertovat koulutusorganisaation toimintatavat, jotka ovat oppimiskulttuurin ilmentymiä. Entä minkälaista ohjaus- ja oppimiskulttuuria tai laajemmin toimintakulttuuria haluamme edistää? Miten voimme sitä käytännössä edistää – minkälaisia konkreettisia pieniä muutoksia voimme olla toteuttamassa matkalla tavoitteisiimme?

Käsitykset ja arvot ovat luonteeltaan tiedostamattomia ja pysyviä. Tutkimusten (Goodfellow, 2009; Goodfellow & Lamy, 2009a; Goodfellow & Lamy, 2009b) mukaan oppimiskulttuurin muutos organisaatiotasolla on hidasta ja se voi tapahtua vähittäisesti nimenomaan toimintatapoja muuttamalla. Tämä tarkoittaa sitä, että oppimiskulttuureja voidaan pikkuhiljaa muuttaa toimintatapojen muuttamisen avulla.

Eräs keskeinen tunnusomainen piirre uudella pedagogisilla ratkaisuille ja toimintatavoille on koulutuksen ja työelämän rajojen ylitys. Toimittaessa koulutuksen ja työelämän rajapinnoilla edellä esiin nostetut oppimis- ja ohjauskulttuurin tekijät muodostuvat monimutkaisimmiksi ja kompleksisimmiksi. Erilaisten organisaatioiden toimintakäytännöt ja niitä määrittävät tekijät kohtaavat. Esimerkiksi Harjoittelun eOhjaus-hankkeessa toimittiin Centria ammattikorkeakoulun kahden koulutusohjelman ja kuuden erilaisen sosiaali- ja terveydenhuollon toiminta-alan rajapinnoilla. Työelämän toimintakulttuurit kohdattiin perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon, vanhus- ja vammaistyön, sosiaalialan kasvatus- ja kansainvälisen toimintaympäristön vanhustyön konteksteissa (ks. kuvio 2, luku 2 ja taulukko 2, luku 4). Korkeakoululle tämä merkitsee samalla myös mahdollisuutta oppia monella tavoin työelämän toimintamalleista ja kehittää koulutustaan työelämälähtöisemmäksi. Toisaalta myös työelämällä on luonnollisesti jatkuva tarve kehittää toimintamallejaan. Parhaimmillaan nämä tarpeet voivat kohdata ja harjoittelun kentällä kohtaavat organisaatiot voivat rikastuttaa toistensa toiminta- ja oppimiskulttuureja.

3.2 Autenttinen ja ongelmalähtöinen oppiminen ohjatun harjoittelun pedagogisena viitekehyksenä

Pedagogisessa keskustelussa korostetaan tänä päivänä voimakkaasti, että oppimisen tulee tukea 21. vuosisadan taitoja, joita opiskelija tulee tarvitsemaan työelämässä (The Horizon Report, 2013; 2012; Bonk, Kim & Zeng, 2006; Equipping Every Learner for the 21st Century). Tämä merkitsee myös sitä, että pedagogisiin malleihin ja käytänteisiin tulee koulutuksen järjestämisessä kiinnittää erityistä huomiota. Tutkimusten (esim. Kiviniemi, Leppisaari & Teräs, 2013; Teräs, Leppisaari, Herrington & Teräs, 2012; Leppisaari, Herrington, Vainio & Im, 2013) mukaan situationaalisen oppimisen maisemasta nouseva autenttisen oppimisen lähestymistapa voi tukea 21. vuosisadan taitojen oppimista tukevien pedagogisten ratkaisujen löytämisessä.

Harjoittelun eOhjaus-projektin pedagogisen kehittämisen viitekehyksenä toimi tutkijoiden Herrington, Reeves ja Oliver (2010, ks. myös Herrington & Oliver, 2000) kehittämä autenttisen oppimisen lähestymistapa, jota myös Averkossa on tutkittu ja kehitetty pitkäjänteisesti vuodesta 2006 alkaen (ks. esim. Leppisaari ym., 2013). Ks. lähestymistapaa avaava autenttisen oppimisen videosarja <http://www.youtube.com/playlist?list=PLagrwS-nSTdu56-BI63RX2dTL0MTWBIkx>.

Herrington ym. (2010) määrittelevät autenttisen oppimisen yhdeksän elementin kautta (ks. kuvio 4). Laadukasta oppimista tukeva ohjaus- ja oppimisympäristö mahdollistaa, tarjoaa ja tukee seuraavia tekijöitä:

- 1) luo autenttista kontekstia,
- 2) tarjoaa autenttisia tehtäviä ja toimintoja,
- 3) tarjoaa ja luo yhteyttä asiantuntijaosaamiseen,
- 4) tarjoaa monipuolisia näkökulmia,
- 5) edistää yhteistä tiedonrakentelua,
- 6) edistää reflektiota,
- 7) edistää artikulaatiota,
- 8) tarjoaa autenttista ohjausta ja
- 9) sisältää autenttisen arvioinnin.

Harjoittelussa autenttinen konteksti ja yhteys asiantuntijaosaamiseen muodostuvat luontaisella tavalla. Enemmän joudutaan pohtimaan ja havainnoimaan sitä, miten harjoitteluun liittyvät oppimistehtävät tukevat reflektiota ja omaan kasvavan ymmärryksen sanoittamista ja jakamista (artikulaatio). Entä miten ohjaus tukee reflektiota ja toteutuuko autenttinen, tilannekohtainen ohjaus? Onko vertaisohjaukselle tarvetta ja tilaa harjoittelun ohjauksessa? Entä minkälaisia kysymyksiä liittyy puolestaan autenttiseen arviointiin harjoittelussa? Miten ohjaus- ja oppimistavat harjoittelussa heijastavat asiantuntijayhteisön toimintaa ”yhdessä yrittämistä” (esim. vertaisoppiminen ja vertaisohjauksen menetelmät, keskinäinen jakaminen)? (Vrt. Pedagogisen toiminnan strateginen toimintaohjelma 2013–2016, Centria ammattikorkeakoulu.)

Kuvio 4. Oppimisen tukeminen autenttisen oppimisen elementtien avulla (Leppisaari).

Autenttisen oppimisen lähestymistavan kanssa läheisesti vuoropuhelevassa ongelmalähtöisessä oppimisessä (PBL) oppimisprosessi käynnistyy ammatillisesta käytännöstä nousevien autenttisten teemojen ja ongelmien kautta ja tavoitteena on uusien ratkaisujen kehittäminen.

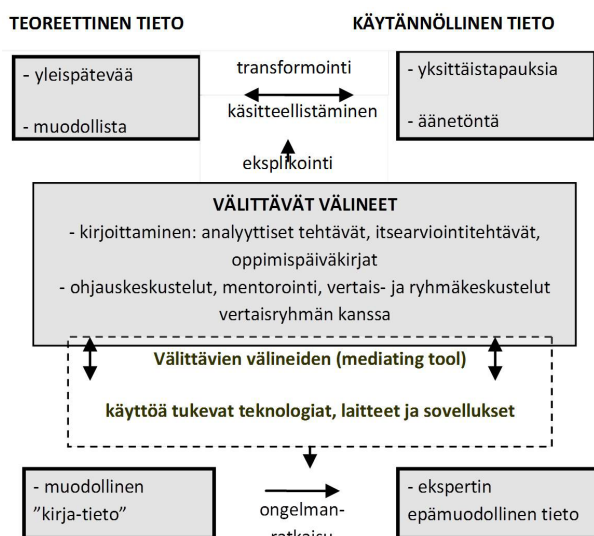
Oleellista PBL:ssä onkin koulutuksen ja työelämän välisen yhteyden ylläpitäminen. Oppiminen käynnistyy autenttisten, ammatillisesta käytännöstä nousevien ongelmien, erilaisten tilanteiden ja teemojen kautta (Hakkarainen & Poikela, 2011). Asiantuntijalle on tyypillistä, että hän pystyy käsittelemään tietoa ongelmittain. Tätä harjoitellaan PBL-toteutuksissa. Ongelma esitetään virikkeen, teeman, skenaarion, triggerin tai casen muodossa. Ongelmalähtöisen oppimisen toteutuksessa on keskeistä yhteisöllisyys eli tietoa rakennetaan yhdessä (Poikela & Poikela, 2005). PBL-opiskelu voidaan siirtää myös osittain tai kokonaan verkkoon, jolloin vuorovaikutuksen välineinä voidaan käyttää sosiaalisen median työkaluja (Hakkarainen, 2008). Centria ammattikorkeakoulun Kokkola-Pietarsaaren yksikön sosiaali- ja terveysalalla käytettävän ongelmalähtöisen oppimisen mukaisesti (PBL) harjoittelusta voidaan tuoda työelämän käytännön ongelmia opiskeluun.

3.3 Harjoittelu osana ammatilliseksi asiantuntijaksi kasvua – teknologia harjoittelun ohjauksen tukena

Ammattikorkeakouluopintoihin kuuluvaa harjoittelua voidaan tarkastella osana ammatilliseksi asiantuntijaksi kehittymisen prosessia (Nyström, 2004; Virolainen, 2006). Ammatillinen asiantuntijuus nähdään yleisesti ottaen olevan laaja-alaista osaamista ja johonkin alueeseen keskittyvää erikoistietoa (Eraut, 1994). Asiantuntijuuden pohjan muodostaa koulutuksen aikana hankittu teoreettinen tieto, mutta keskeistä siinä on myös käytännön kokemuksen kautta muodostunut käytännöllinen tieto ja taito. Kolmas asiantuntijuuteen kiinteästi liittyvä osa-alue on itsesäätelytieto, johon liittyy läheisesti metakognitio ja reflektiivisyys; oman toiminnan kriittinen ja tietoinen tarkastelu ja arviointi. (Tynjälä, 2006; Bereiter & Scardamalia, 1993; Kleimola ym., 2006; Vänskä, 2012.)

Ohjauksella on harjoittelun aikana merkittävä rooli asiantuntijuuden kehittämisen edistämässä, jota vaikutusta voidaan tehostaa myös erilaisten välittävien välineiden ja teknologioiden käytön avulla. Tällaisia välittäviä välineitä ovat mm. erilaiset oppimistehtävät ja reflektiiviset keskustelut ja ohjaus (ks. Tynjälä, Välimaa & Sarja, 2003). Välittävien välineiden käyttöä voidaan tukea muun muassa erilaisten teknologioiden avulla, joita ovat mm. verkkopohjaiset kommunikointivälineet (keskustelualueet, chat, videoneuvottelu, Internetpuhelimet, sähköposti), mobiiliteknologiat (kannettavat, iPadit, puhelimet) ja opiskelualustat (esim. Optima).

Harjoitteluun luontevasti integroitujen välittävien välineiden avulla opiskelijaa voidaan harjoittelun aikana ohjata asiantuntijuuden tiedollisen ja käytännöllisen kehittämisen ohella oman toiminnan reflektiiviseen tarkasteluun ja metakognitiiviseen itsesäätelyyn oheisessa kuviossa 5. esitetyn mallin mukaisesti. Ohjauksen ankkuroiminen opiskelijan autenttisissa työympäristöissä ilmeneviin tilanteisiin ja ongelmiin auttaa suuntaamaan oppimista harjoittelun kannalta olennaisiin asioihin ja syventämään käytännössä hankittua ymmärrystä.

Kuvio 5. Asiantuntijuuden kehittämisen osa-alueet (sovellettu Kleimola, Leppisaari, Impiö & Hakala, 2006. Kaavio pohjautuu Tynjälä, 2006).

Tulevaisuuden oppiminen työympäristöissä on kaikkiaikaista ja kaikkiallista. Mobiiliratkaisut osaltaan takaavat, että oppimisen ja ohjauksen mahdollisuudet – niin tiedon hankinnan kuin tiedon jakamisenkin osalta – ovat kaikkiaikaisesti käytettävissä (Tyyne-loppuraportti, 2013).

Tarve uusille harjoittelun ohjaukseen ja asiantuntijuuden jakamista ja kehittämistä edistävälle työtavoille on siis ilmeinen, mutta miten kytkeä eri toimijat ja välineet toimivaan ohjaus- ja oppimisprosessiin? Miten hyödyntää verkko-oppimisympäristöjen, mobiiliteknologian ja verkkosovellusten mahdollisuuksia ohjatun harjoittelun suunnittelussa, toteutuksessa ja ohjauksessa?

Yhtenä tehokkaana ja mielekkäänä keinona tehostaa opiskelijälähtöisen ohjauksen roolia harjoittelussa on mobiiliteknologian ja verkkopohjaisten sovellusten tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntäminen pedagogisesti mielekkäällä tavalla. Ohjauksella tarkoitetaan tarkasteltavassa hankkeessa ohjausta, jossa hyödynnetään erilaisia teknologisia ratkaisuja ja virtuaalista oppimisympäristöä. Tästä käytetään nimitystä e-ohjaus. Tutkimuksissa käytetään myös käsitettä m-ohjaus, jolla voidaan tarkoittaa yleisesti oppimista tukevaa mobiiliteknologiaa hyödyntävää ohjausta (ks. esim. Vuorinen & Sampson, 2003; Sariola, 2003). Tässä raportissa ei kuitenkaan eritellä käsitteitä m-ohjaus ja e-ohjaus, vaan katsotaan m-ohjauksen laajemmin ymmärrettynä sisältyvän osaksi e-ohjausta.

E-ohjauksen merkitys joustavalle osaamisen kehittämiseksi ja verkottumiselle yli perinteisten rajojen korostuu tulevaisuudessa entisestään (vrt. Ally, 2004; Sariola, 2003). Tällaisella ohjauksella voidaan parhaimmillaan mahdollistaa tarvittaessa saatavilla oleva, reaaliaikainen, henkilökohtainen ja oikein mitoitettu ohjaus ja tuki harjoittelussa (Kleimola ym., 2006; vrt. Ally, 2004). E-ohjauksen avulla voidaan lisäksi vahvistaa vuorovaikutusta ja jakamista korkeakoulu- ja työpaikkakulttuurin rajapinnassa, mikä tukee monipuolisia yhdessä oppimisen mahdollisuuksia.

4. Tutkimuksen toteuttaminen

Harjoittelun eOhjaus -hankkeessa tutkimusta on toteuttanut Centria ammattikorkeakoulun eOppimiskeskus Averko yhdessä sosiaali- ja terveystieteiden kanssa. Tutkijoina hankkeessa ovat toimineet yliopettajat Irja Leppisaari ja Maija Maunula. Leppisaari on vastannut tutkimuksesta projektin loppuvaiheessa. Koko tutkimusprosessin ajan on käyty kiinteää vuoropuhelua projektipäällikön ja -asiantuntijan Tarja Mäkitalon kanssa. Tutkimusyhteistyötä on tehty myös Systemiset oppimiskäytännöt -arvoverkko-hankkeen tutkijoiden kanssa. Tämä on toteutunut esimerkiksi niin, että tutkimuskyselyissä osin hyödynnetty SysTech-arvoverkko-hankkeessa tuotettuja kyselyjä ja SysTech-hankkeen tutkijat ovat myös kommentoineet osaa Centria ammattikorkeakoulun tutkijoiden laatimista kyselyistä.

Tutkimus pohjautuu ammattikorkeakoulussa jo aikaisemmin tehtyyn tutkimus- ja kehitystyöhön, jota tässä hankkeessa on syvennetty ja kohdennettu erityisesti TYKE-hankkeen tavoitteiden mukaisesti organisaation toimintatapojen ja käytänteiden kehittämiseen. Averkon sekä Hyvinvoinnin ja kulttuurin yksikön (aik. nimi) yhteistyönä on aiemmin pilotoitu mobiiliohjausta kansainvälisen harjoittelun yhteydessä (ks. Kleimola, Leppisaari, Hakala & Impiö, 2006; Leppisaari, Helenius, Hakala & Impiö, 2006). Lisäksi Averkossa on pitkäjänteisesti kehitetty ja tutkittu autenttista, työelämäläheistä oppimista (esim. Leppisaari, Vainio, Herrington, 2009; Leppisaari, Herrington, Vainio & Im, 2011).

4.1 Tutkimustehtävä

Harjoittelun eOhjaus- hankkeessa tutkimustehtävä on kolmiosainen. Kehittämistutkimuksen tavoitteeksi määriteltiin projektisuunnitelmassa seuraavien kehittämistoimenpiteiden tukeminen (Harjoittelun eOhjaus -projektisuunnitelma, 2011):

- arvioidaan kehitettäviä e-ohjauksen oppimiskäytännöksi pedagogis-teknologisesta näkökulmasta
- tarkastellaan, miten eOppimiskäytäntö muuttaa harjoittelun ohjaukseen liittyviä työtapoja sekä
- tutkitaan miten tämä toimintatavan muutos edistää opiskelijoiden, ohjaajien ja opettajien mielekästä ja tuloksellista työtä ja toimintaa

TYKE-hankkeessa kehittämisen lähtökohtana voidaan tunnistaa paikallistason eli organisaation olosuhteet ja tarpeet. Tämän työyhteisön kehittämiseen tähtäävän kehittämissuunnitelman taustalla vaikuttavat mm. seuraavat laajemmat ammattikorkeakoulutusta koskevat ajankohtaiset kysymykset (ks. Harjoittelun eOhjaus –projektisuunnitelma 2011, 13):

- Millaisilla e-ohjausmenetelmillä tuetaan opiskelijaa harjoittelun aikana ammatilliseksi asiantuntijaksi kasvussa?
- Millaisilla e-ohjausmenetelmillä tuetaan opiskelijaa saamaan valmiuksia tietoyhteiskunnassa tarvittavaan jatkuvaan osaamisen kehittämiseen työssä ja elämäntilanteeseen oppimiseen?
- Millaiset e-ohjauksen uudet toimintamallit tukevat oppimista koulutuksen ja työelämän rajapinnalla tapahtuvassa harjoittelussa?

Tarve uusille korkeakoulun ja työelämän rajapinnoilla tapahtuvan harjoittelun ohjauskäytäntöjä järjeistävälle ja yhteistyön kehittämistä edistäville työtavoille on siis ilmeinen, mutta miten kytkeä eri toimijat ja välineet toimivaan harjoittelun e-ohjausprosessiin? Miten hyödyntää mobiiliteknologian ja verkkosovellusten mahdollisuuksia harjoittelun suunnittelussa, toteutuksessa ja ohjauksessa sekä arvioinnissa?

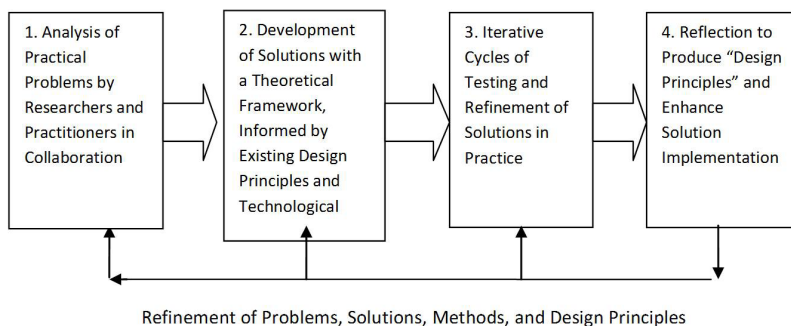
Tutkimuksen tavoitteena on selvittää ammatilliseksi asiantuntijaksi kasvua ja oppimista edistävä e-ohjausta ja verkkotyövälineitä hyödyntävä toimintamalli ohjatussa harjoittelussa ja arvioida sen kriittiset menestystekijät. Tähän tavoitteeseen on pyritty kartoittamalla harjoittelua suorittavien opiskelijoiden, heitä ohjaavien opettajien ja ohjaajien kokemuksia hankkeessa kehitetyssä toimintamallin mielekkyydestä ja toimivuudesta.

Hankkeessa tutkimus on kohdentunut kehittämisprosessin seurantaan ja kehitettävien toimintojen vaikuttavuuden arviointiin. Tässä korkeakoulutuksen ja työelämän rajapinnoilla toteutetussa hankkeessa on tasapuolisesti pyritty kuuntelemaan kaikkien harjoitteluun liittyvien kolmen osapuolen: opiskelijoiden, opettajien ja työelämäohjaajien ääntä. Työelämäohjaajista käytetään tässä tutkimuksessa jatkossa termiä ohjaaja.

4.2 Kehittämistutkimus

Kehittämistutkimukselle tyypilliseen tapaan tutkimusprosessi on edennyt suunnittelun, toiminnan, havainnoinnin ja reflektoinnin syklien mukaisesti. Koulutuksellinen kehittäminen on hankkeessa aloitettu pienten pilottiryhmien kanssa, jolloin voidaan löytää selkeästi tutkimuksen keskeiset ideat ja edellytykset ja sitä kautta määrittää ydinkysymykset laajennettaessa kyseistä kehittämistutkimusta muille koulutusaloille koulutusorganisaatiossa (vrt. Cohen, Manion & Morrison, 2005). Tutkimuksen avulla pyritään myös edistämään työyhteisön kehittymistä ohjauksen saralla. Osallistavan ja voimaannuttavan kehittämistutkimuksen mukaisesti harjoittelun e-ohjaukseen osallistuneet opettajat ovat projektissa samalla kehittäneet omaa ammatillista osaamistaan ja ohjauskäytänteitään (ks. Cohen ym., 2005; McCliff, Lomax & Whitehead, 2005).

Hankkeessa on sovellettu kehittämistutkimuksen (Design Based Research -tutkimus, ks. Reeves, Herrington & Oliver, 2004) vaiheita oheisen kuvion (ks. kuvio 6) mukaisesti. Seuraavassa eri vaiheiden sisältämät toimenpiteet esitellään Harjoittelun eOhjaus -projektisuunnitelman (2011) pohjalta:

Kuvio 6. Kehittämistutkimuksen (Design Based Research) vaiheet Reeves ym. (2004) mukaan.

1. KEHITTÄMISONGELMAN TARKENTAMINEN:

Käytännön ongelmien määrittäminen ja analysoiminen eri tahojen yhteistyössä.

Tutkimuksessa selvitetään ensinnäkin ohjatun harjoittelun nykyisiä käytänteitä sekä kartoitetaan niiden vahvuuksia ja heikkouksia (lähtökohta-arviointi). Lähtökohtakyselyt ja/tai asiantuntijakeskustelut toteutetaan harjoittelua ohjaavien ammattikorkeakouluopettajien, harjoittelun ohjaajien ja opiskelijaedustajien kanssa. Analysoidaan harjoittelun e-ohjauksen tunnistetut kehittämistarpeet ja kipukohdat. Kehittämiskohteet, joihin hankkeessa keskitytään, nousevat toimijoiden tarpeista ja aikaisemman tutkimuksen pohjalta ja ne määritellään yhdessä hankkeen alussa.

2. RATKAISUJEN SUUNNITTELU JA RAKENTAMINEN:

Toimivien oppimISRatkaisujen jatkokehittäminen olemassa olevan tiedon ja teknologisten innovaatioiden pohjalta.

Peilataan kohdan 1 tuloksia (tarpeita, haasteita) harjoittelun ohjauksen pedagogisiin periaatteisiin ja valitaan kehitettävään toimintamalliin soveltuvat pedagogis-teknologiset oppimISRatkaisut.

3. RATKAISUJEN TOTEUTTAMINEN:

Pilotointi ja jatkuva prosessinaikainen arviointitutkimus.

Pilotoidaan e-ohjauksen toimintamalliin soveltuvia oppimISRatkaisuja. Pilotoinnissa tutkimus ja arviointi kytketään kiinteäksi osaksi prosessia, jolloin ratkaisuja voidaan samalla jalostaa kokeilun arvioinnin ja käyttäjäpalautteen (opiskelijat, opettajat, ohjaajat) pohjalta.

4. SUUNNITTELUPERIAATTEIDEN TUOTTAMINEN JA SOVELTAMINEN:

Toimintamallin kiteyttäminen, mallintaminen ja levittäminen.

Mallinnetaan pilotoinnin pohjalta harjoittelun e-ohjauksen pedagogis-teknologinen toimintamalli ja oppimISRatkaisun kriittiset tekijät. Toimintamallin viimeistely. Tuotetaan tutkimusjulkaisuja, jaetaan tutkimustuloksia. Tulosten pohjalta analysoidaan jatkokehittämistarpeet.

4.3 Tutkimusaineisto ja -menetelmät

Tutkimusaineistoa on hankkeessa kerätty nettikyselyjen ja teemahaastattelujen sekä tutkijoiden tekemän prosessin havainnoinnin avulla. Keskeisen tutkimusaineiston, jonka avulla hankkeessa etsitään vastauksia edellä kuvattuun tutkimustehtävään, muodostavat kyselyt ja haastattelut. Lisäksi täydentävää tutkimusaineistoa ovat prosessin jäljet verkkoympäristössä (Optima) sekä tutkijoiden ja hanketoimijoiden havainnot ja yhteiset reflektoinnit.

Kyselyt koostuvat kehittämistyön pohjaksi hankkeen alussa tehdyistä lähtökyselyistä ja välittömästi pilotointien jälkeen tehdyistä kyselyistä. Kyselyt tehtiin sähköisenä Webropol-ohjelman avulla ja lähetettiin kohderyhmille. Kyselyjen saaneiden ja kyselyyn vastanneiden lukumäärät näkyvät taulukossa 2.

Keskimääräinen kyselylomake sisälsi seuraavia elementtejä:

- 1) Ensimmäisessä osassa tiedusteltiin taustatietoja.
- 2) Toisessa osassa kartoitettiin kokemuksia liittyen ohjatun harjoittelun materiaaleihin ja toimintoihin, vuorovaikutukseen ja arviointiin. Kiinnostuksen kohteena oli se, miten harjoittelussa olleet opiskelijat ja heitä ohjaavat korkeakouluopettajat ja ohjaajat kokivat e-ohjauksen? Mitä onnistumisia ja ongelmia e-ohjauksessa ilmeni?
- 3) Lisäksi jokaiseen verkkokyselyyn liitettiin kysymykset, joissa vastaaja joutui pohtimaan näkemyksiään verkkotyövälineistä e-ohjauksessa sekä niiden merkityksestä 2000-luvun taitojen tukemisessa.

Webropol-kyselyt sisälsivät pääosin monivalintakysymyksiä ja skaalaan perustuvia kysymyksiä. Viimeksi mainituissa vastaajia pyydettiin arvioimaan viisiportaisella Likertasteikolla, minkä verran he olivat yhtä mieltä esitettyjen väittämien kanssa (1= täysin eri mieltä, 5 = täysin samaa mieltä). Kyselyt sisälsivät myös joitakin avoimia kysymyksiä. Kyselylomakkeet ovat julkaisun lopussa liitteinä (liitteet 1–4). Asteikkoon tai skaalaan perustuvien kysymysten etuna on nähty, että ne auttavat vastaajia vaihtoehtoisia kysymyksiä tarkemmin käsittelemään sisältöjä ja kokemuksiaan ja tukevat tarkasteltavan ilmiön ymmärtämistä. Asteikot muodostavat herkempiä mittareita kuin monivalintakysymykset. Tämän vuoksi ne soveltuvat erityisesti vastaajien asenteiden, näkemysten ja mielipiteiden kartoittamiseen. Avoimilla kysymyksillä puolestaan voidaan tavoittaa vastausten autenttisuutta, kokemusten rikkautta ja syvyyttä. (Cohen ym., 2005.)

Vastausprosentti kyselyihin oli parhaimmillaan 95 %. Joissakin kyselyissä se jäi kuitenkin melko matalaksi ja oli heikommillaan 22 %. Keskimääräinen vastausprosentti yhteensä kymmeneen kyselyyn oli 40 %. Selittäviä tekijöitä viimeksi mainittuun olivat mm. harjoittelun päättymisajankohdan sijoittuminen lukuvuoden loppuun sekä se, että vastauskehottus jätettiin uusimatta ajanjaksona (huhti-toukokuu 2013), jolloin vain toisen tutkijan työpanos oli käytettävissä.

Pilottikohtaiset teemahaastattelut tehtiin kevään 2013 aikana. Piloteista 3 ja 4 ei ole tehty erikseen opettajahaastatteluja. Kyseessä ovat kuitenkin samat opettajat, joita on myöhemmin haastateltu ns. viidennen pilotin yhteydessä, jolloin heidän kokemuksensa ja näkemyksensä koko hankkeen ajalta ovat olleet käytettävissä.

Haastattelut etenivät joustavasti tutkijoiden valmistelemien teemojen mukaan, jotka muodostivat kehikon haastatteluissa (haastattelurungot, ks. liitteet 5–7). Teemahaastattelussa korostetaan haastateltavien kokemuksia ja tulkintoja asioista, heidän asioille antamia merkityksiä ja merkitysten syntymistä vuorovaikutuksessa (Vänskä, 2012; Eskola & Vastamäki, 2001). Haastattelut toteutettiin joko yksilö- tai ryhmähaastatteluina. Ryhmähaastattelussa oli kerrallaan 2–3 henkilöä. Yhdessä haastatteluista oli kaksi haastattelijaa. Haastattelut nauhoitettiin myöhempää tarkastelua varten ja litteroitiin joko sanatarkasti tai tiivistämällä keskeiset sisällöt.

Taulukko 2. Harjoittelun eOhjaus -hankkeen tutkimusaineisto.

Pilotit / kohderyhmät	Tutkimusaineisto	Aineistonkeruumenetelmä
Lähtöselvitys: toiveet harjoittelun ohjauksen kehittämiseksi, syksy 2012	Opiskelijat, n=51 (syksy 2012) Opettajat, n=13 (syksy 2012) Aikaisemmat kyselyt (v. 2007-2012) Opiskelijat n= >185 Ohjaajat, n= >98 Opettajat, n= >24	Webropol-kysely Webropol-kysely Valmiit aineistot / Kootut palautteet
1. pilotti: KIURU, kirurginen ja medisiininen 12.11.2012 - 16.12.2012 22 opiskelijaa/22 ohjaajaa	Opiskelijat, n=14 Ohjaajat, n=8 Opettajat, n=2	Webropol-kysely Webropol-kysely Teemahaastattelu
2. pilotti: vanhus- ja vammaistyö ja kuntoutus 28.1.2013 - 10.3.2013 20 opiskelijaa/20 ohjaajaa	Opiskelijat, n=19 Ohjaajat, n=9 Opettajat, n=3	Webropol-kysely Webropol-kysely Teemahaastattelu
3. pilotti: päiväkodit 25.3.2013 - 5.5.2013 23 opiskelijaa/23 ohjaajaa	Opiskelijat, n=5 Ohjaajat, n=7 Opettajat, n=1	Webropol-kysely Webropol-kysely Teemahaastattelu (osa 5. pilottia)
4. pilotti: perusterveydenhuolto 22.4.2013 - 26.5.2013 45 opiskelijaa/45 ohjaajaa	Opiskelijat, n=7 Ohjaajat, n=12 Opettajat, n=2	Webropol-kysely Webropol-kysely Teemahaastattelu (osa 5. pilottia)
5. pilotti: mobiililaitteet iPad, n=5 AC, n=2 Videochat, n=3	Opiskelijat, n=7 Opettajat, n=4	Teemahaastattelu Teemahaastattelu

Tutkimusaineistoa analysoitiin teemoittelemalla sisältöjä kysymysteemojen pohjalta. Lisäksi tarkasteltiin prosenttijakautumia. Tutkimusote on laadullinen, mutta laadullista sisällönanalyysia on tuettu myös määrällisellä tarkastelulla.

Toimintamallia kehitettiin pilotti pilotilta. Kyselyjen ja haastattelujen tuloksia pyrittiin alustavan analysoinnin pohjalta hyödyntämään seuraavassa pilotissa. Joitakin uusia elementtejä tuotiin kerta kerralta mukaan: esimerkiksi käyttökokeiluja tehtiin iPadilla, AC:llä, Optiman Videochatilla – tai lisätekiä saattoi pilotissa olla ohjatun harjoittelun kansainvälinen konteksti (Kanada-case). Tässä kehittämistutkimukseen pohjautuvassa hankkeessa toimittiin Systech-arvoverkkohankkeen toimintaperiaatteena olevan iteraatiivisen tutkimus- ja kehittämismallin suuntaisesti (iteraatiomalli ks. esim. Mylläri, Matikainen & Pasanen, 2013; Reeves ym., 2004), pyrkien tekemään ns. korjausliikkeitä pilottien pohjalta aina seuraavaa vaihetta varten.

Ensimmäinen pilotti tuotti runsaasti informaatiota koskien luotavaa toimintamallia (materiaalin päivitys, dokumentaatio, ohjeistus, Optiman työtila, koosteobjekti). Seuraavissa piloteissa (2–4) ei tapahtunut ns. perusmuutoksia, mutta niissä laajennettiin kokeilua ja kehittelyä erilaisten organisaatioiden alueella ja pilotoitiin e-ohjausta erityyppisillä harjoittelukentillä (keskussairaala -> sosiaaliala -> perusterveydenhuolto). Viidenteen pilottiin koottiin tarkasteltavaksi kolmannen ja neljännen pilotin mobiilikokeiluja.

Harjoitteluympäristöjen valinnat pilotteihin tapahtuivat opiskelijaryhmien harjoittelujen ajoituksen perusteella siten, että ne soveltuivat projektin aikatauluun. Hankkeen kannalta nähtiin tärkeänä myös saada erilaisia harjoitteluympäristöjä mukaan. Pilotointiympäristö laajeni Kokkolasta maakuntaan päin.

OSA 2

eOhjaus – HARJOITTELUN KEHITTÄMISEN LÄHTÖTILANNE

5. Kehittäminen on tervetullutta – Opiskelijoiden näkemyksiä harjoittelun ohjauksen lähtötilanteesta

Kehittävän tutkimuksen vaiheiden mukaisesti Harjoittelun eOhjaus -projektin tutkimus käynnistyi kehittämisiongelman tarkentamisella eli harjoittelun ohjauksessa ilmenneiden käytännön ongelmien määrittämisellä ja analysoimisella eri tahojen yhteistyössä (ks. Reeves, Herrington & Oliver, 2005; Harjoittelun e-ohjaus koulutuksen ja työelämän rajapinnoilla -projektisuunnitelma 2011). Tunnistettujen kipukohtien ja kehittämistarpeiden pohjalta suunnitellaan ja rakennetaan, pilotoidaan ja arvioidaan projektissa uusia oppimiskäytäntöjä.

Tässä luvussa kootaan syksyllä 2012 tehdyn Webropol-kyselyn pohjalta opiskelijoiden näkemyksiä harjoittelun e-ohjauksesta hankkeen kehittämistarpeiden tunnistamiseksi ja varmistamiseksi. Opiskelija on harjoittelun keskiössä eli harjoittelun tavoite on opiskelijan oppimisen tukeminen. Siksi opiskelijoiden ääni on erittäin keskeinen ja merkityksellinen harjoittelun kehittämisessä. Koonti on tehty 7.12.2012.

5.1 Taustatiedot

Harjoittelun eOhjaus -projektin lähtötilannekyselyyn harjoittelun e-ohjauksesta, joka tehtiin ajalla 10.10.2012 - 9.11.2012, vastasi 51 opiskelijaa eli 21 % 240 kyselyn saaneesta opiskelijasta. Vastanneet opiskelijat tulivat 12 eri opiskelijaryhmästä ja he olivat 2.-4. vuoden sairaanhoitaja-, terveydenhoitaja- ja sosionomiopiskelijoita. Opiskelijoi- ta oli sekä nuorisoasteelta että aikuiskoulutuksesta. Suhteellisesti eniten vastauksia saatiin ryhmistä NHOTSogK (nuorisoasteen 4. vuoden terveydenhoitajaopiskelijat) ja AHOSK10K (aikuiskoulutuksen 3. vuoden sairaanhoitajaopiskelijat), joista kyselyyn vastasi liki puolet.

Kyselyyn vastanneet opiskelijat olivat olleet harjoittelujaksoilla erilaisissa toimintaympäristöissä. Eniten mainintoja saivat keskussairaala (24) ja terveyskeskus (21). Muita harjoitteluympäristöjä olivat esim. päiväkotit, lastensuojelun toimintaympäristöt, kotisairaanhoito, mielenterveyden palvelut, vanhustenhuolto, kehitysvammaisten huolto, neuvola ja kouluterveydenhuolto.

Etäisyydet Centria ammattikorkeakoulusta viimeisimpään harjoittelupaikkaan vaihtelivat vastaajilla 0-5 kilometristä yli sataan kilometriin. Centria ammattikorkeakoulun Kokkola-Pietarsaaren yksikön sosiaali- ja terveysalan koulutuspaikka sijaitsee terveyskeskuksen ja keskussairaalan välittömässä läheisyydessä, mikä selittää sen, että kuitenkin suurin osa (64 %) tähän kyselyyn vastanneista oli suorittanut harjoittelunsa korkeintaan viiden kilometrin etäisyydellä. Yli 50 kilometriä harjoittelupaikkaan oli viimeisimmässä harjoittelussa ollut 22 prosentilla vastanneista eli noin neljänneksellä.

Oman tulevan alan työkokemuksen kysymykseen vastanneet opiskelijat (n = 45) määrittelivät ajallisesti olevan keskimäärin 57 kk eli 4 vuotta 9 kuukautta. Tulokseen vaikuttaa se, että neljällä vastaajista oli 10–20 vuotta työkokemusta alalta. Kuitenkin 25 vastaajista eli reilulla puolella (56 %) oli alan työkokemusta vain noin vuosi tai vähemmän.

Tietotekniset taitonsa vastaajat arvioivat hyväksi (55 %) tai kiitettäväksi (39 %). Vain 6 % vastaajista koki taitonsa tasoltaan tyydyttäväksi. Tekniseen osaamiseen tarvittiin tukea eniten Adobe Connect-järjestelmän (AC) käyttöön (yht. 55 % arvoilla erittäin suuri ja melko suuri). AC oli myös joillekin opiskelijoille täysin tuntematon työkalu. Seuraavilla sijoilla olivat Tablettitietokone ja Skype (yht. 27 % arvoilla erittäin suuri ja melko suuri). Optiman käyttö on vastaajilla jo hyvin jo hallussa ja tuen tarve on suurimmalla osalla vähäinen. Neljännes vastaajista ei tarvitse Optiman käyttöön tukea ollenkaan. Muita ohjelmia, joiden käyttöön yksittäiset opiskelijat kokivat tarvitsevansa tukea olivat Excel ja Webropol.

Harjoittelupaikassa on lähes kaikilla (82 %) opiskelijoilla ollut mahdollisuus käyttää nettiyhteyttä. Opiskelijoista 78 % vastasi nettiyhteyden olleen kiitettävästi tai melko hyvin heidän käytössään harjoittelussa aina tarvittaessa. Kysymykseen ”missä harjoitteluyksikössä ei ole ollut mahdollisuutta käyttää nettiyhteyttä” kommentointiin mm. ilmaisemalla, että ”yksityisasioita ei ole mahdollisuutta hoitaa harjoitteluaiikana” tai ”opiskelija ei ole tähän mennessä tarvinnut harjoittelussa nettiyhteyttä”. Ensimmäinen kommentti osoittaa, että nettiyhteyden käytön tarpeen ei osata mieltää liittyvän harjoittelun sisältöön vaan se liitetään informaaleihin tilanteisiin.

5.2 Kehittämishaasteet harjoittelun ohjauksessa

Harjoittelun eOhjaus -hankkeen lähtökohtakyselyyn vastanneista opiskelijoista 35 % koki, että harjoittelun ohjaukseen tarvitaan melko paljon tai erittäin paljon muutosta ja kehittämistä. Yhdeksän prosenttia vastanneista koki, että muutosta ja kehittämistä ei tarvita ollenkaan ja melko vähän sitä koki tarvittavan 56 % opiskelijoista.

Kyselyssä kartoitettiin opiskelijoiden kokemuksia ja kehittämistarpeita sekä avoimien kysymysten että monivalintakysymysten ja väittämien (ks. taulukko 3) avulla.

Taulukko 3. Opiskelijoiden (n = 51) arvio ohjattuun harjoitteluun ja sen kehittämiseen liittyvistä toiminnoista.

	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa	Yhteensä
Harjoitteluprosessin (harjoittelupaikkojen varaamisesta harjoittelun arviointidokumenttien arkistointiin saakka) kulku ja työnjako ovat selkeitä.	10	20	14	6	1	51
Harjoitteluun liittyvät yhteiset ohjeet ovat tällä hetkellä opiskelijan helposti löydettävissä.	12	22	11	4	2	51
Uusia tavoitteita harjoitteluun laatiessaan opiskelijan tulisi ottaa huomioon aikaisemmista harjoitteluista saamansa palautteet.	21	25	2	2	1	51
Toivon, että harjoittelusta vastaava opettaja voisi lukea aikaisempia harjoitteluarvioitejani.	13	11	10	8	8	50
Yhteistyötä harjoittelussa opiskelijan, opettajan ja työelämäohjaajan kesken tulee tehostaa eOhjauksen avulla.	9	18	11	4	9	51
Toivon, että työelämäohjaajallani olisi mahdollisuus laatia harjoittelun arviointilausunto koneella.	18	14	7	2	10	51
Tulen käyttämään harjoittelusta saamiani arvioiteja omassa portfolioissani työtä hakiessani.	12	15	7	9	7	50
On tarpeen kehittää keinoja siihen, miten voidaan nopeasti reagoida harjoittelupaikan ja koulutusorganisaation välisiin kysymyksiin ja ongelmatilanteisiin.	26	16	2	0	7	51
Yhteensä	121	141	64	35	45	406

Keskeisimmiksi haasteiksi harjoittelun ohjauksessa koettiin seuraavat:

Yhteiset toimintatavat, riittävä informaatio, aikataulut

Opiskelijat kokevat että harjoittelu olisi mukavampi aloittaa, kun harjoittelun lähtökohdat olisivat kunnossa. Opiskelijat kiinnittävät huomiota koulun ja työpaikan kontaktien vähäisyyteen ja informaationkulun ongelmiin:

- Jostain syystä informaation kulku oppilaitoksen- harjoittelupaikan- opiskelijan välillä takkua aika ajoin.

Opiskelijoiden mukaan harjoittelukäytänteisiin liittyvää informaatiota opiskelijoille ennen harjoittelua tulisi lisätä ja harjoitteluun liittyviä ohjeistuksia tulisi selventää:

Hankkeen avulla Centria ammattikorkeakoulussa on kehitetty pedagogisesti ja teknisesti mielekkäitä harjoittelun autenttisen ohjauksen ja arvioinnin opetuksen käytänteitä ja laajennettu harjoittelun ohjauksen toimintatapoja ja työkaluvalikoimaa. Pohdittaessa Harjoittelun eOhjaus -hankkeen vaikuttavuutta pedagogisesta näkökulmasta, voidaan todeta, että e-ohjausmenetelmien ja -välineiden kehittäminen vastaa hyvin Centria ammattikorkeakoulun pedagogisiin linjauksiin. Pedagogisen toiminnan strategisessa toimintaohjelmassa 2013–2016 korostetaan, että ohjauksen saatavuus ja yksilöllinen tilannekohtainen ohjaus tarpeen vaatiessa on varmistettava ja henkilöstön ohjausosamiseen on panostettava. Harjoittelun ohjauksen järjestelyillä ja sen pedagogis-teknologisilla ratkaisuilla voidaan omalta osaltaan lisätä 55 opintopistettä vuodessa suorittaneiden lukumäärää, millä rahoitusmittarilla tarkastellaan myös opetuksen tuloksellisuutta ammattikorkeakoulujen uudessa rahoitusmallissa (vrt. Pulkkinen & Sorvisto, 2013).

Innostavia virikkeitä Harjoittelun eOhjaus -hanke antoi iPadien ohjauskäytön laajentamiseen tulevaisuudessa sosiaali- ja terveysalalla. Opettajat nostivat esille myös kestävä kehitystä tukevan ja työaikaa säästävän konkreettisen toimintatavan: kaikkea ei tarvitse tulostaa! Hankkeeseen kuuluneessa pilotissa käytettiin kymmentä iPadia. Nykyisessä harjoittelun henkilöstö- ja opiskelijatilanteessa tarvittaisiin Centria ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalalla 10–20 iPadia lisää, jotta harjoittelun e-ohjaus voitaisiin toteuttaa osittain iPadien avulla.

Reunaehdot

Harjoittelun eOhjaus -hankkeessa on ollut tavoitteena kehittää työyhteisön arkeen jääviä toimintamalleja, jotka tukevat ammatilliseksi asiantuntijaksi kasvua harjoittelussa. Mitä reunaehtoja tässä on koettu? SysTech-tutkimushankkeen vaikuttavuustutkimuksessa (Karilainen, Aarnio, Mäkelä, Aalto-Setälä & Kutvonen-Lappi, tulossa 2014) on tutkittu oppimiskäytäntöjen vaikuttavuuteen liittyviä tekijöitä. Tutkimuksessa nousee esille, että 2000-luvun taitoja ja oppijälähtöisyyttä tukevat oppimiskäytännöt huomioivat muun muassa oppijan osaamis- ja taitotason ja lisäävät oppijan motivaatiota. Lisäksi olennaista on opetuksen suunnittelun ja arvioinnin sekä käyttäjien tukitarpeiden huomioiminen. Oppimisen vaikuttavuuden tarkastelun kannalta on tärkeää, että oppimiskäytäntö tekee oppimisen ja arviointiprosessin näkyväksi. Myös oppilaitoksen toimintakulttuurilla ja tukikäytännöillä sekä yhteiskunnallisella tuella on merkitystä oppimiskäytäntöjen vaikuttavuuteen. (Karilainen ym., 2014.) Näiden tekijöiden merkitys on yhtenevästi havaittavissa myös Harjoittelun eOhjaus -hankkeessa.

Opettajien ja ohjaajien asenne uudistuksiin ja motivaatio niiden läpiviintiin tarvittavaan panostukseen on hankkeessa tunnistettu merkittäväksi reunaehdoksi pysyvien toimintamallien luomisessa. Organisaation pedagogisen johtamisen näkökulmasta joudutaan pohtimaan, onko opetushenkilöstöllä korkeakoulussa ja ohjaushenkilöstöllä harjoittelupaikoilla ja riittävästi e-ohjaustoiminnassa tarvittavaa tietotyön osaamista? Entä voitaisiinko työjärjestelyjä järkevämmäksi tekemällä ja tehostamalla vähentää muutosvastarintaa? Onko kehittämistyössä aito mahdollisuus pitkäjänteisyyteen?

Hankkeessa pyrittiin ammattikorkeakoulussa toteuttamaan työn järjestyksen periaatetta ja siihen liittyen pyrittiin myös välttämään liian monien uudistusten yhtäaikaisten käyttöönoton vaatimuksia. Kehittämistyötä ohjaavana periaatteena oli pyrkimys ”pysyä yksinkertaisessa”. eOhjauksen toimintatapojen käyttö edellyttää kuitenkin tieto

- *Harjoittelun alussa olisi myös hyvä, jos opiskelijalle kerrottaisiin selvästi, mitä hän saa tehdä, esim. iv-jutut. Näissä ollut paljon epäselvyyksiä, kun ei tiedä koulun kantaa ja tuntuu, ettei kaikilla opettajillakaan ole riittävästi tietoa.*

Myös harjoittelun aikataulutuksiin liittyviä käytänteitä opiskelijat toivovat kehitettävän (mm. eri työvuorot, lomakkeiden täyttäminen). Eräs opiskelija kritisoi tavoitteiden laa-
timisen aikataulua:

- *En ymmärrä sitä, että tavoitteet pitää olla jo ENSIMMÄISENÄ päivänä laadittu!
Opiskelija on tehnyt havainnon, että "papereiden pyörittelyyn ei tahdo ohjaajalta löytyä aikaa oman työn ohessa".*

Ohjaus

Opiskelijat mainitsevat ohjauksen haasteina mm. seuraavat asiat: ohjauksen puute, monen eri opettajan antama ohjaus, ohjaajien antaman perehdytyksen puute, ohjaajien vaihtuvuus, ohjaajien asenne, ohjaajien motivaation puute ja ohjaajien vuorovaikutus-
taitojen puute. Ohjaajan odotukset opiskelijalta ja opiskelijan odotukset ohjaajalta eivät puolin ja toisin aina kohtaa.

Opiskelijat nostavat esille myös ohjaajien ohjaustavat. Heidän mielestään niiden yhte-
näistäminen on yksi iso kehityshaaste tietyissä harjoitteluorganisaatioissa. Ohjaajien toivotaan oikeasti kuuntelevan opiskelijoiden toiveita siinä, mitä hän haluaa ja kokee tarvitsevansa oppia. Useampi opiskelija nostaakin esille omana kokemuksenaan, että harjoittelussa yksilöllisyyden huomioiminen jää vähäiseksi. Harjoittelussa tulisikin enemmän kyetä ottamaan huomioon opiskelijan yksilöllisyys, aikaisemmat tiedot, tai-
dot ja kokemus alalta. Myös koulun puolelta harjoittelun ohjauksessa pitäisi opiskeli-
joiden mielestä enemmän tukea persoonallisten oppimispolkujen muodostumista ja kiinnittää enemmän huomioita opiskelijan omiin toivomuksiin oppimisprosessissa ete-
nemisessä. Eräs opiskelija peilaa henkilökohtaisia toiveita koulutuksessa asetettuihin oppimistavoitteisiin seuraavasti:

- *Toki koulun puolelta on olemassa tietyt odotukset, mikä on tietenkin hyvä asia, mutta opiskelijat ovat erilaisia ja he haluavat kiinnittää huomioita eri asioihin. Toinen on kiinnos-
tuneempi lääkkeistä, toinen perushoidosta yms.*

*Opiskelijoiden mielestä verkon ja virtuaaliympäristöjen hyödyntämistä kannattaa ehdot-
tomasti kokeilla harjoittelun ohjauksen kehittämiseksi. Ohjauskeskusteluja toivotaan etä-
nä, jolloin mainitaan erityisesti puhelinkeskustelut:*

- *Olen näin aikuisopiskelijana kokenut pitkän välimatkan vuoksi puhelinkeskustelun aivan hyväksi ja toimivaksi tavaksi. Kaikki uusi kehittyminen ja kehittäminen ovat kuitenkin ter-
vetullutta.*

Myös kansainvälisen harjoittelun e-ohjaus mainitaan esimerkkinä e-ohjauksen tarpeel-
lisuudesta.

Eräs opiskelija kokee, että harjoittelu sisältää liikaa keskusteluja. Hänen mielestään aloi-
tus- ja lopetuskeskustelu puhelimesta riittäisivät ohjauksessa:

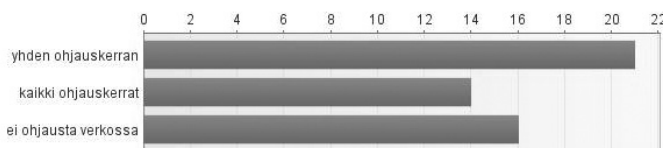
- *Aikuisopiskelijana koen että esim. 2 tapaamista opettajan ja ohjaajan kanssa/harjoittelu
on liikaa mikäli kaikki on kunnossa. Varsinkin opiskelun loppusuoralla osaa melko hyvin itse
arvioida tavoitteisiin pääsyä, tavoitteiden realistisuutta ja kehittämistarpeita. Ohjaukseen
liittyen mainitaan myös, että opettajan palaute harjoittelun päätteeksi voisi olla kehittä-
vämpää.*

Opiskelijoilta kysyttiin myös mielipidettä lähiohjauskertojen lukumäärästä eripituisissa harjoitteluissa (ks. taulukko 4). Tällä haluttiin saada tietoa siitä, onko harjoittelun pituudella opiskelijoiden mielestä merkitystä ohjauskäyntien suhteen.

Taulukko 4. Opiskelijoiden (n=51) arvio lähiohjauskertojen lukumäärästä harjoittelun ohjauksessa eripituisilla harjoittelujaksolla.

Harjoittelun pituus	Toivottujen lähiohjauskertojen lukumäärän keskiarvo
4 viikon harjoittelu	1,2
6 viikon harjoittelu	1,54
> 6 viikon harjoittelu	2,1

Opiskelijat toivoivat keskimäärin yhtä (ka 1.2) lähiohjauskertaa neljän viikon harjoittelussa ja keskimäärin 1.5 ohjauskertaa kuuden viikon harjoittelussa. Yli kuuden viikon harjoittelussa toivottiin keskimäärin 2.1 lähiohjauskertaa.

Kuvio 7. Opiskelijoiden (n=51) arvio lukumäärästä ohjauksen toteuttamisesta videoverkkokeskusteluna.

Opiskelijoiden näkemystä kysyttiin myös ohjauksen toteuttamisesta videoverkkokeskusteluna (esim. Optimassa) (ks. kuvio 7). Opiskelijoista 41 % mielestä yhden harjoittelukerroista voisi korvata videoverkkokeskusteluna. Opiskelijoista 27 % oli sitä mieltä, että kaikki ohjauskerrat voisi korvata videoverkkokeskusteluna. Opiskelijoista puolestaan 31 % oli sitä mieltä, että ohjausta ei tulisi järjestää ollenkaan verkossa. Yhteenvetona voidaan todeta, että 2/3 opiskelijoista on tämän kyselyn pohjalta asenteellisesti valmiita hyödyntämään reaaliaikaista verkko-ohjausta harjoittelunsa ohjauksessa.

Tavoitettavuus, yhteydenpito ja vuorovaikutus

Sekä ohjaajien, opettajien että myös opiskelijoiden oma kiire ja ajanpuute koetaan haasteellisina harjoittelun ohjauksessa. Riittävää yhteistä ohjausaikaa toivotaan. Aikataulusongelmat ja aikojen yhteensovittaminen näyttävät liittyvän harjoittelukäytäntöihin harjoitteluprosessin eri vaiheissa alkukeskustelusta alkaen. Eräs opiskelija toteaa: - Kehittämistä on myös tapaamisaikojen sovittelussa, kun huomioon pitää ottaa yleensä ainakin kolmen ihmisen aikataulut.

Toinen opiskelija kommentoi:

- Harjoittelun aikana hankala saada järjestymään esimerkiksi aloituskeskustelua, jolloin tavoitteiden läpi käyminen jää osittain puutteelliseksi.

Toisaalta koetaan myös, että lyhyissä harjoittelussa (esim. kolme viikkoa) ei välttämättä tarvittaisi alkukeskustelua lainkaan.

Myös opettajien ja opiskelijoiden yhteydenpidon harjoittelun aikana opiskelijat saattavat kokea vähäiseksi ja heidän keskinäisessä tavoitettavuudessaan ilmenee ongelmia. Tätä kommentoitiin mm. seuraavasti:

- *Opettaja voisi olla enemmän yhteydessä harjoittelun aikana opiskelijaan.*

- *Loppukeskusteluun olisi opettajan hyvä osallistua.*

Omaa vaikeaa tavoitettavuuttaan harjoittelun aikana eräs opiskelija kuvaa seuraavasti:

- *Tavoitettavuus on haaste, kun puhelinta ei voi pitää mukana harjoittelussa...niin opettajien viestit yleensä saa vasta työpäivän jälkeen. Samoin kuin sähköpostiviestit, aina töissä ei ole mahdollisuutta eikä aikaa käydä lukemassa sähköposteja, joten on hyvin inhottavaa vastailta ohjaavalle opettajalle myöhässä ja selitellä asiaa, kun itse tykkään vastata ajalla- ni ja tiedän että aika on kortilla ohjaajienkin osalta. Joten ei voi suunnitella tapaamisaikoja niin hyvin kuin haluaisi.*

5.3 Harjoitteluun liittyvät oppimistehtävät

Parhaimmillaan harjoitteluun liittyvät oppimistehtävät tukevat hyvin oppimista. Liki puolet vastanneista opiskelijoista toi jossain muodossa esiin, että tehtäviä on harjoittelujaksolla liikaa. Tehtävien koetaan muodostavan liian suuren osan harjoittelusta ja syövät aikaa varsinaiselta harjoittelulta. Erään opiskelijan mielestä ”koko opiskelu on yhtä kirjallisten tehtävien tekemistä”. Osa tehtävistä ei opiskelijoiden mielestä motivoi eikä ole tukenut oppimista ja harjoittelua. Tehtävien tulisi olla tarkkaan mietittyjä, jotta ne tukevat harjoittelun tavoitteisiin pohjautuvaa oppimista ja niiden tulisi olla suhteutettuja harjoittelun keston. Tosin kommentoitiin useampi maininta myös siitä, että tehtävät ovat parantuneet viime aikoina. Itsearviointi ylipäätään ja tavoitteiden asettelu sekä niiden arviointi mainitaan mielekkäinä oppimistehtävinä. Osa opiskelijoista kritisoi tehtäviä liian laajoiksi ja tehtäväksiantoja ja ohjeistuksia epätarkoiksi. Ohjeistusten ei tulisi myöskään muuttua harjoittelun aikana.

Pohdintaa herättää, ovatko opettajat kuitenkin tarkoituksellisesti laatineet autenttista ja ongelmaperustaista oppimista tukevia laajoja ja kompleksisia, haastavia tehtäviä, jotka vaativat oppijoilta valintoja ja päätösten tekemisiä ja haastavat ajattelemaan asiantuntijan tavoin (vrt. Herrington ym., 2010). Toisaalta, opiskelijoiden näkemysten perusteella, tehtävät ja harjoittelu koetaan osin erillisinä:

- *Mitä vähemmän on tehtäviä, sitä enemmän voin keskittyä harjoitteluun.*

Opiskelijat kokevat, että tehtävien tarpeellisuutta ja sitä miten ne tukevat harjoittelua ja työelämää, olisi tarkkaan mietittävä. Muun muassa rakenteinen kirjaus -tehtävä mainitaan esimerkkinä tehtävästä, jonka ei koeta todellisuudessa tukevan työelämätaitoja. Eräs opiskelija toivoo tehtävien uudistamista työelämäläheisimmiksi:

- *... tehtävät voisivat olla myös vielä opiskelijaa työelämään osallistavampia, eli että opiskelija toteuttaa tehtävänä jonkin ns. projektin harjoittelupaikkaan tai harjoittelupaikan kentälle.*

Kirjallisiin lähteisiin perustuissa tehtävissä on pyrkimyksenä integroida teoriaa ja käytäntöä ja saattaa niitä vuoropuhellemaan keskenään ammatilliseksi asiantuntijaksi kasvun tukemiseksi (vrt. Tynjälä, 2006). Eräs opiskelija pohti oppimistehtäviä seuraavasti:

- *Ovat ne hyödyllisiä, ainakin minun kohdallani, koska keskustelin tehtävien aiheista ohjaajieni kanssa. Mielestäni opin enemmän keskustelemalla aiheista ko. työpaikan työntekijöiden kanssa, kuin tehtäviä tekemällä.*

Harjoittelussa olevalla opiskelijalla on kuitenkin vierellään ja lähellään sellaista asiantuntijaosaamista ja hiljaista tietoa, josta oppimiseen häntä tulisi perustellusti ohjata. Eräs opiskelija kuvaa, miten hän itse kytkee oppimistehtäviä oppimisprosessissaan ja kytkee niitä työelämäkontekstiin hakien tietoa asiantuntijalta työpaikalla:

- Tehtävien kautta tulee pohdittua asioita, esitettyä kysymyksiä ohjaajalle ja asiat jäävät mieleen paremmin tehtävien avulla.

Toinen opiskelija tiivistää, että usein harjoittelun tehtävät ovat olleet kirjallisia lähteisiin pohjautuvia esseitä tai ohjaajan kanssa keskustellen vuorovaikutuksessa syntyneitä tekstejä. Näin teoria ja asiantuntijatieto mielekkäästi vuoropuhelevat ja integroituvat. Se, että opiskelija käyttää tietolähteenään ohjaajan ammatillista asiantuntijuutta ja kokemusasiantuntijuutta, lisää merkittävästi hänen mahdollisuuksia tutustua asiantuntija-ajatteluun (vrt. Herrington ym., 2010).

On pohdittava, miten opiskelija entistä mielekkäämmin ja tehokkaammin – autenttisen ja ongelmaperustaisen oppimisen suuntaisesti – voisi hyötyä käytännön ongelmanratkaisuistaan ja verrata osaamistaan eritasoisten asiantuntijoiden yhteisössä (Herrington ym., 2010; Poikela & Poikela, 2005) Entä miten tehtäviä voitaisiin uudistaa sillä tavoin, että ne integroituisivat mahdollisimman saumattomasti käytännön harjoitteluun eikä niitä koettaisi irrallisina ja erillisinä. Eräs opiskelija kärjistää tätä kokemaansa ristiriitaa toteamalla, että tehtävät ”vievät aikaa ja motivaatiota omalta oppimiselta ja tiedonetsinnältä”.

- Minun mielestäni olisi tärkeää saada keskittyä käytäntöön ja vaikka muuttaa tehtäviin menevä aika harjoitteluksi, jotta harjoittelua olisi - enemmän. Varsinkin potilastehtävistä olen tätä mieltä.

- Niitä (oppimistehtäviä) ei saa olla kovin paljon eikä mitään suuria tehtäviä. Harjoitteluunhan mennään siksi, että siellä opitaan, miten asiat tehdään käytännössä.

- Mikäli ollaan harjoittelussa niin silloin tulisi harjoitella lähinnä käytännön asioita, ei tehdä koulutehtäviä. Usein tehtävät tuntuvat vain ylimääräiseltä kertaukselta aiheisiin, jotka olisi pitänyt opettaa koulussa, mutta huonon organisoinnin takia ei tullut opetettua.

- Painopiste kuitenkin harjoittelussa tulisi olla käytännön oppimisessa, joten tehtävät voisivat olla jotenkin käytännössä toteutettavia, eikä kirjallisia.

- Toisaalta (oppimistehtävät) ovat rasittavia ja aikaa vieviä, mutta kun asioita harjoittelussa pitää tehtävän kautta pohtia syvällisemmin avaa se jälleen uusia näkökohtia.

Eräs opiskelija kiteyttää, että kirjalliset tehtävät tulisi sopeuttaa harjoittelupaikkaan sopiviksi ja opiskelijan lähtötasoon. Oppimistehtävien yksilöllisyyttä voisi kehittää. Kyse-lyssä opiskelijat kommentoivat tarkemmin lääkehoidon tehtäviä ja oma potilas -tehtäviä. Lääkehoidon tehtävät ovat pääosan vastaajista mielestä mielekkäitä ja tarpeellisia ja syventäneet oppimista, joskin joidenkin opiskelijoiden mielestä niitä on liikaa ja ne ovat liian laajoja ja epätarkkoja. Eräs opiskelija mainitsee, että oma potilas -tehtävät ovat olleet antoisimmat, toinen puolestaan haluaisi käyttää potilastehtäviin kulu- van ajan käytännön harjoitteluun. Oma potilas -tehtävät on koettu sopivan laajuisina.

Opiskelijat kiinnittävät huomiota myös opettajan antaman palautteen laatuun ja opiskelijatovereiden vertaistukeen. Opettajan palautteen tehtävistä toivotaan olevan kehittävämpää ja opiskelijoiden keskinäisen vertaistuen antamista ja saamista toivotaan kehitettävän:

- Myös luokkatovereiden vertaistuki (eli kokemusten jakaminen ja ajatusten vaihtaminen) pitäisi olla helpompaa.

Hyvänä mahdollisuutena oppia opiskelijat kokevat myös sen, että pohtivat yhdessä tee-

moja verkossa. Joissakin harjoittelussa on oma potilas -tehtävän saanut korvata verkko-keskustelulla, jossa muun luokan kanssa on keskusteltu harjoitteluun liittyvistä asioista. Verkkotehtävissä on myös koettu haasteita. Tehtävänanto on ollut välillä epäselvä tai tullut myöhässä. Verkkotehtävä voi myös teettää ylimääräistä työtä jos yhteydet ja tekniikka eivät toimi:

- *Mikäli esimerkiksi opiskelijan halvin mahdollinen internet-yhteys katkeaa, kesken ollut tehtävä ei tallennu mihinkään, ellei ole ehtinyt tallentaa.*

Opiskelijat nostavat esiin myös kokemiaan hyviä ja huonoja käytänteitä harjoittelun oppimistehtävien toteuttamisessa:

- *Hyvänä tehtävänä koen jonkin erityisalueen/-välineen/-työskentelytavan esittelyn muille harjoittelun jälkeen, yksin tai ryhmässä.*

- *Tehtävä jossa piti esitellä portaalissa leikkaussalijaksolta, jokin laite ja kommentoida toisten esityksiä oli mielestäni hyvä, mielenkiintoinen ja opettavainen.*

Näkemykset oppimispäiväkirjan merkityksestä harjoittelussa oppimisessa jakautuvat, kuten seuraavat opiskelijoiden kommentit osoittavat:

- *Oppimispäiväkirjan pidosta ei ole ollut suoraan sanottua mitään hyötyä oppimisen kannalta.*

- *Oppimispäiväkirja on hyödyllinen ja hyvä. Muita tehtäviä ei harjoittelussa tarvitse olla.*

- *Harjoittelun aikana tulisi saada keskittyä työntekemiseen ja oppimiseen, josta järkevin koonti olisi mielestäni oppimispäiväkirja.*

5.4 Opiskelijoiden kehittämisehdotuksia harjoitteluun

Informointi ja ohjeistus

Väitteen ”harjoitteluprosessin kulku ja työnjako ovat selkeitä” kanssa täysin samaa mieltä tai osittain samaa mieltä oli 59 % kyselyyn vastanneista opiskelijoista. Harjoitteluprosessin kulku muodostuu harjoittelupaikkojen varaamisesta harjoittelun arviointidokumenttien arkistointiin saakka. Samoin 67 % vastanneista oli täysin tai osittain samaa mieltä väittämän kanssa ”harjoitteluun liittyvät yhteiset ohjeet ovat tällä hetkellä opiskelijan helposti löydettävissä”. Toisin sanoen noin kolmannes opiskelijoista ei ole tyytyväinen harjoitteluprosessin organisointiin ja ohjeistukseen. Kuitenkin jopa 82 % opiskelijoista on samaa mieltä siitä, että on tarpeen kehittää keinoja siihen, miten voidaan nopeasti reagoida harjoittelupaikan ja koulutusorganisaation välisiin kysymyksiin ja ongelmatilanteisiin.

Opiskelijoilla oli kuitenkin useita kehittämisehdotuksia harjoitteluprosessin kulkua ja sitä koskevaa informointia ja ohjeistusta ajatellen. Muutama opiskelija nostaa esille harjoittelupaikkojen organisointiin, saamiseen ja varmistamiseen liittyvien käytänteiden parantamisen. Eräs opiskelija kuvaa tätä teemaa seuraavasti:

- *Suurin parannus pitäisi tehdä jo siinä, kun harjoittelupaikoista päätetään. Opiskelijoita ei kuulla juuri lainkaan, mikä on käsittämätöntä. Opiskelijat laitetaan sattumanvaraisesti paikkoihin, joihin opiskelija ei välttämättä edes halua tai pahimmassa tapauksessa harjoittelupaikka on pitkän välimatkan päässä toisella paikkakunnalla. Niinkin on käynyt, että opiskelijoita laitetaan yksikköihin, joissa on mahdotonta toteuttaa jaksolle asetettuja tavoitteita (esim. lääkeshoidon suhteen).*

Motivaatiota voisi opiskelijoiden mielestä lisätä se, että opiskelijat saisivat itse vaikuttaa enemmän harjoittelupaikkansa valintaan tai suuntautumiseen.

Harjoittelua koskevien ohjeistusten tulisi opiskelijoiden mielestä olla selkeämpiä ja ohjeistuksen tulisi olla yhtenäinen (esim. mitä papereita tulee työharjoittelun ohjaajille/ työpaikalle antaa, mitä itse tulee tehdä, konkreettiset tavoitteet harjoittelujaksolle, mitä opiskelijalta vaaditaan). Etukäteisinformointi harjoittelupaikasta ja -käytännöistä (rokotukset, aikataulut jne.) on tärkeää. Opiskelijoiden mielipiteet jakautuvat ennen harjoittelua tarvittavan informaation suhteen:

- *Ennen harjoittelua annettava info on nykyisellään riittävää --> samoja asioita ei mielestäni tarvitse käydä läpi jokaisen harjoittelun alussa!*
- *Ohjeistamisessa opettajan tulee tietää kaikista harjoittelupaikoista, joihin opiskelijat ovat menossa ja olla valmiina vastaamaan tuleviin kysymyksiin.*

Kaiken kaikkiaan harjoitteluprosessin organisoinnissa toivotaan enemmän opiskelijakeskeistä näkökulmaa:

- *Enemmän ainakin aikuisopiskelijoille vastuuta ja luottamusta, jokainen opiskelee ja hankkii osaamista itseään ja tulevaisuuttaan varten. Myös säännöissä voisi hieman käyttää harkintaa ja maalaisjärkeä, aikuisopiskelija usein painottelee perheen, työn ja opiskelujen kanssa ja mikäli sairastapaus tulee menee koko paletti sekaisin kun jokainen tunti on korvattava. Ei työelämässäkään näin toimita, eri asia mikäli poissaoloja kertyy niin ettei pääse tavoitteisiin.*

Tavoitteet

Harjoittelulle toivotaan selkeämpiä tavoitteita. Opiskelijat eivät näytä tuntevan hyvin harjoittelulle koulutuksessaan asetettuja osaamistavoitteita. Ennen harjoittelua opiskelijat toivovat tuotavan esille yhteisesti mitä heidän tulisi oppia:

- *Olen koko koulutukseni aikana kaivannut harjoitteluihin selkeämpiä tavoitteita koulun osalta. Useimmiten tavoitteet ovat olleet vain ne, jotka itse olen laatinut, koulun puolelta hyvin minimaaliset.*

Merkittävän yksimielisesti (92 %) opiskelijat kyselyn pohjalta ovat samaa tai osittain samaa mieltä väitteen ”uusien tavoitteita harjoitteluun laatiessaan opiskelijan tulisi ottaa huomioon aikaisemmista harjoitteluista saamansa palaute” kanssa.

Jo aikaisemmin esille tullut opiskelijan kokemus yhteyden puute teorian ja käytännön välillä nousee esille seuraavassa kommentissa, jossa ehkä näkyy myös opiskelijan oma riittämättömyyden kokemus tavoitteiden täyttämässä:

- *Parempia valmiuksia jo koulusta (harjoittelujakson käytäntöön), tai sitten parempaa informointia koulusta siitä, että opiskelijat tulevat käytäntöön oppimaan käytännön asiat ja koulussa painotetaan nimenomaan teoriaa ja muita asioita.*

Vuorovaikutus ja ohjauskeskustelut

Vuorovaikutuksessa harjoittelun eOhjauksessa koulutuksen ja työelämän rajapinnoilla voidaan periaatteessa tunnistaa organisaatioiden välinen taso ja toimijoiden välinen vuorovaikutus, joskin ne käytännössä luonnollisesti limittyvät ja integroituvat toisiinsa. Jopa 82 % opiskelijoista oli täysin tai osittain samaa mieltä siitä, että ”on tarpeen kehittää keinoja siihen miten, voidaan nopeasti reagoida harjoittelupaikan ja koulutusorganisaation välisiin kysymyksiin ja ongelmatilanteisiin”. Opiskelijoista 53 % mielestä yhteistyötä harjoittelussa opiskelijan, vastaavan opettajan ja työelämäohjaajan kesken tulee tehostaa eOhjauksen avulla.

Aikataulutuksissa toivotaan alkupalaverin sovittamista opettajan aikatauluun:

- Kun opettaja kiertää maakuntaa hakemassa palautetta tai osallistumassa aloitus/loppu istuntoihin on jälleen mielekästä kun hän tekee aikataulun, johon toiset sopeutuvat, ei päinvastoin.

Koko harjoittelu pitäisi opiskelijoiden mielestä sisältää enemmän vuoropuhelua sekä opiskelija–ohjaaja että opiskelija–opettaja -suhteissa. Eräs opiskelija esittää, että alkukeskusteluista voisi luopua ja panostaa enemmän loppukeskusteluihin. Ohjauskertoja voisi pitkällä harjoittelujaksolla olla yksi nykyistä enemmän eli puolessa välissä harjoittelua. Ohjaajien olisi hyvä olla avoimia sen suhteen mitä opiskelijan tavoite on harjoittelussa ja mitä ohjaaja itse toivoo opiskelijalta. Tällöin välttyttäisiin siltä, että ohjaajan mielipide tavoitteista ja osaamisesta tulee opiskelijalle ikään kuin yllätyksenä vasta loppuarviossa. Kyselyssä mainittiin myös, että opiskelijalla tulisi olla vain yksi ohjaava opettaja. Ohjaavaan opettajaan pitäisi myös saada paremmin yhteyttä.

Oppimistehtävät

Edellä jo erikseen käsiteltyihin opiskelijoiden näkemyksiin oppimistehtävistä liittyvät seuraavat harjoittelun kehittämis ehdotuksissa esille nousevat asiat. Opiskelijoiden mielestä tehtävien määrää voisi harkita uudelleen, koska ”lääjä kirjallisia tehtäviä stressaa ja vie huomion käytännön oppimiselta”. Tehtävien tekoon kaivataan tarkempaa ohjeistusta. Osa opiskelijoista kaipaa tarkkoja ohjeistuksia oppimistehtäviin, mutta eräs vastaaja nostaa esille myös väljempien tehtävien mielekkyyden (vrt. Herrington ym., 2010):

- Opiskelija voisi pitää esim. oppimispäiväkirjaa ja siinä tuoda esille opittuja asioita.

Myös käytännön caseja toivotaan oppimistehtäviin teoriaan paneutumisen sijaan.

Vertaisten kanssa kokemusten jakaminen

Osa opiskelijoista kaipaa harjoittelun aikana ja/tai sen jälkeen mahdollisuutta jakaa kokemuksia opiskelijakollegojensa ja -ryhmänsä kanssa:

- Mielenkiintoista olisi vaihtaa harjoittelukuulumisia / -kokemuksia toisten opiskelijoiden kanssa

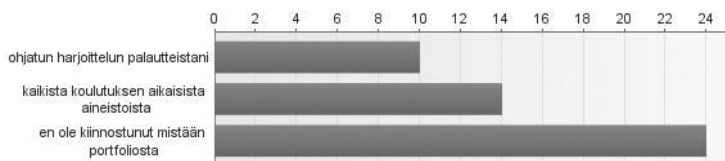
- Jonkinmoista yhteenvetoa ja kokemustenvaihtoa harjoittelujakson jälkeen kaipaisin luokan kesken. Saisi paremman kuvan harjoittelupaikoista ja siitä, millaisia asioita niissä tulee vastaan. Monilla on hienoja kokemuksia, joita olisi erittäin hyödyllistä jakaa toisten kanssa opetusmielessä! Tämän koen itse todella opettavaiseksi ja hyödylliseksi tavaksi oppia myös.

Vertaisoppimisen mahdollisuuksia harjoittelussa tulisi lisätä ja siihen verkko ja e-työkälut voivat tuoda uusia ajan ja paikan esteitä ylittäviä, joustavia mahdollisuuksia.

Arviointi

Väitteen ”toivon, että harjoittelusta vastaava opettaja voisi lukea aikaisempia harjoitteluarviointejani” suhteen opiskelijoiden näkemykset hajaantuvat. Opiskelijoista 48 % on täysin tai osittain samaa mieltä väitteen kanssa ja 36 % osittain tai täysin eri mieltä. Opiskelijoista 16 %:lla ei ole tähän mielipidettä. Samoin 63 % kyselyyn vastanneista toivoo, että ohjaajalla olisi mahdollisuus laatia harjoittelun arviointilausunto koneella. Opiskelijoista 54 % oli täysin tai osittain samaa mieltä väitteen kanssa ”tulen käyttämään harjoittelussa saamiani arviointeja omassa portfolioissani työtä hakiessani”. Kol-

mannes arvioi, ettei tulisi käyttämään arviointeja omassa portfolioissaan. Kuvion 8 mukaisesti vain 12 % vastaavasti haluaisi tuottaa sähköistä portfolioita pelkästään ohjatun harjoittelun palautteista ja 29 % kaikista koulutuksen aikaisista aineistoista. Puolet kysymykseen vastanneista opiskelijoista ei ollut kiinnostunut ollenkaan sähköisen portfolioin käytöstä (ks. kuvio 8).

Kuvio 8. Opiskelijoiden (n=48) arvio oman sähköisen portfolioin tuottamisesta.

Arviointikeskustelussa koettiin hyvänä se, että opiskelija saa niissä sanallisesti itse arvioida itseään ja samoin ohjaaja saa omin sanoin arvioida (vrt. mallipohja) opiskelijan suoritusta. Muutama opiskelija nosti esille, että he eivät koe opettajan mukanaoloa arvioinnissa (palaute- ja väliarvioinneissa) ja varsinkaan alkukeskustelussa kovin tärkeänä. Sen sijaan toivottiin, että arviointiin ohjaajan kanssa varattaisiin aikaa enemmän ja palauttekeskusteluja / väliarviointeja käytäisiin oman ohjaajan kanssa.

Arvioinnissa toivottiin avoimesti kysyttäisiin myös ohjaussuhteen vaikutusta ohjaukseen ja arviointiin:

- *Arvioinnin tulisi perustua koko harjoittelupaikan henkilökunnan kokemuksiin varsinkin silloin, jos ohjaajat eivät ole kerenneet tekemään vuoroja opiskelijan kanssa esim. sairasloman takia. Lisäksi eräs opiskelija nosti esille toiveen myös numeerisesta arvioinnista.*

5.5 eOhjauksen hyödyntäminen harjoittelun ohjauksessa ja arvioinnissa

Harjoittelua koskevista kehittämis ehdotuksissa opiskelijat toivat esiin myös toiveensa verkon aktiivisemmasta käytöstä. Opiskelijoiden yleinen asenne oli selkeästi se, että verkkoa kannattaa ja sitä tulisi hyödyntää harjoittelun ohjauksessa. Yhteydenpito kaukana harjoittelussa oleviin voisi olla heidän mielestään aktiivisempaa tai nykytekniikkaa hyödyntävää. Tällöin yhteydenpidossa tulisi voida hyödyntää verkkoa pikemminkin kuin puhelinta. Ohjaustilanteet ja yhteydenpidon voisi osan opiskelijoita mielestä hoitaa myös täysin verkossa. Verkon käyttö mahdollistaa aktiivisen yhteistyön harjoittelun aikana. Verkon käyttö säästää myös opettajalta aikaa, kun ei tarvitse kiertää ympäri maakuntaa. Opiskelijoiden mielestä tällä tavoin säästävän opettajien aikaresurssin voisi kohdentaa siten, että palautteenanto lisääntyisi.

Eräs opiskelija puolestaan muistutti, että kuitenkin harjoittelun ohjauksessa ei tulisi "laittaa liikaa asioita verkkoon". Muutama opiskelija kommentoi, että opettajan ohjauksista ei voi korvata kokonaan verkko-ohjauksella. Heidän mielestään vuorovaikutus kasvotusten on tärkeää ja opiskelija saa siitä enemmän.

- *Mielestäni on tärkeää, että opettaja käy harjoittelupaikalla, koska silloin myös hänelle tulee kuva ympäristöstä ja ilmapiiristä, mahdolliset ongelmat on mahdollista huomata ja ymmärtää helpommin...*

Dokumenttien laatiminen ja säilyttäminen

Dokumenttien laatimisessa ja säilyttämisessä voitaisiin opiskelijoiden mielestä hyödyntää enemmän verkkoympäristöä; opiskelijalla voisi olla käytössä harjoitteluja varten verkkokansio, josta löytyvät helposti ja selkeästi pohjat harjoittelun lomakkeille, edellisten harjoitteluiden asiakirjat sekä muuta tarvittavaa aineistoa.

Opiskelijan ja ohjaajan ja opettajan välinen vuorovaikutus, ohjauskeskustelu

Opiskelijoiden näkemyksen mukaan ohjaaja hyötyisi verkon käytöstä harjoittelun ohjauksessa. Ohjaaja lukisi informaatiota/dokumentteja verkkoympäristöstä ja olisi tietoinen heti harjoittelua alettua opiskelijan taustasta ja harjoittelun tavoitteista. Todennäköisesti hän myös paneutuisi verkkoympäristössä enemmän opiskelijan arviointiin. Verkon välityksellä lisättäisiin ohjaajien toiminnan laadukkuutta.

Muutama opiskelija koki, että ohjaajan ja opettajan olisi hyvä pitää enemmän yhteyttä ja verkko palvelisi heidän vuorovaikutustaan. Eräs opiskelija huomautti kuitenkin tässä yhteydessä: "...mutta en haluaisi sotkea opiskelijaa enempää verkkoympäristöön". Ohjaajan ja opettajan välillä tulisi luoda suora keskusteluyhteys, "joka ei kulkisi opiskelijan kautta". Verkon hyöty nähtiin esim. siinä, että jos ohjaajalla on ongelmia harjoittelijan kanssa, hän voisi ottaa yhteyttä opettajaan mahdollisimman helposti.

Myös opiskelijan ja opettajan vuorovaikutusta voitaisiin helpottaa harjoittelun aikana verkon välityksellä. Tällöin opettajan ei ole tarpeen tulla fyysisesti paikalle. Toisaalta silloinkin kun matka ei ole este, voisi verkkoavusteinen kommunikointi opiskelijan mielestä nopeuttaa opettajan työtä, kun tämän ei tarvitsisi poistua työpöytänsä ääreltä.

Ohjauskeskustelut voitaisiin käydä esim. Skypen kautta useamman kerrankin harjoittelun aikana.

- Olisi hyvä olla opettajan ja opiskelijan välille muukin keskusteluyhteys verkossa kuin s-posti. Olisi helppo ottaa ns. ongelmatilanteet esille.

- Ohjauskeskustelut voisi osittain siirtää verkkoympäristöön. Näin löytyisi yhteinen aika keskustelulle paremmin.

Verkkoon voidaan erään opiskelijan ilmaisuja käyttäen luoda "helppo keskustelukanava opiskelijan ohjaamisen tehostamiseen".

Tavoitteet, oppimistehtävät ja niiden palautus verkkoon

Opiskelijat nostivat esille verkon käytön harjoittelussa esim. siten, että tavoitteet voisi lähettää ja käydä läpi verkon välityksellä. Ylipäätään toivottiin tehtävät ja niiden palautus verkkoon ja lisäksi toivottiin keskustelumahdollisuutta.

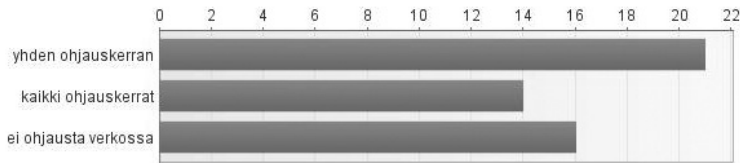
- Esim. läkehoidon tehtävät voisi palauttaa Optimaan ja siitä tulevan palautteen voisi myös lähettää netin kautta suoraan opiskelijalle. Ylimääräisiä paperinpyörytyksiä jäisi pois.

Yksi vastaajista huomioi myös, että verkon kautta myös ohjaajalla olisi mahdollisuus nähdä opiskelijan tekemät tehtävät ja kommentoida niihin tarvittaessa.

Palaute ja arviointi

Opiskelijoista 21 % haluaisi saada kirjallista verkkopalautetta (ks. kuvio 9) harjoittelun aikana ohjaajalta. Ohjaavalta opettajalta kirjallista verkkopalautetta haluaisi saada 33

% Sekä opettajalta että ohjaajalta kirjallista palautetta verkossa haluaisi saada 47 % tähän kysymykseen vastanneista opiskelijoista.

Kuvio 9. Opiskelijoiden (n=51) arvio tarpeestaan saada kirjallista verkkopalautetta harjoittelun aikana.

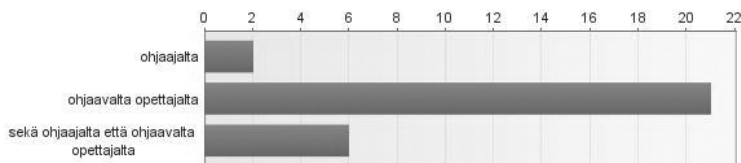
Arvioinnin voisi opiskelijoiden mielestä täyttää verkossa. Lisäksi alkukeskustelun (ta-voitteiden läpikäyminen) voisi käydä verkossa.

- Mielestäni virtuaalista palautetta olisi mukavampi laatia ja lukea tietokoneelta kuin paperiversiosta. Koen, että tietokoneella esimerkiksi arvioinnit pysyisivät paremmin tallessa.

- Mielestäni arvioinnit voisi lähettää opettajalle sähköpostitse, niin loppukeskustelussa ei tarvitsisi kaikkea käydä niin tarkkaan läpi.

Arviointi tulisi kuitenkin joidenkin opiskelijoiden mukaan tapahtua kasvokkain, mutta koosten palautteesta voisi antaa sähköisesti.

Videopalautetta harjoittelun aikana (ks. kuvio 10) haluaisi vastanneista opiskelijoista (n=29) saada ohjaajalta 7 %, ohjaavalta opettajalta 73 % ja sekä ohjaajalta että ohjaavalta opettajalta 21 %. Tulos osoittaa selkeästi, että opiskelijat toivovat harjoittelun ohjaukseen oppimistaan edistävää videovuorovaikutusta ohjaavan opettajan kanssa. Opiskelijoista 21 % eli viidennes haluaisi tuottaa omaa sähköistä portfolioa ohjatun harjoittelun palautteistaan.

Kuvio 10. Opiskelijoiden (n=29) arvio tarpeestaan saada verkossa videopalautetta harjoittelun aikana.

5.6 Verkkokeskustelufoorumin merkitys harjoittelun ohjauksessa

Tähän kohtaan kyselyssä vastasi vajaa puolet opiskelijoista ja heistäkin muutama koki, ettei osaa ottaa kantaa tähän. Kaikilla opiskelijoilla ei liene vielä kovin selkeää kuvaa verkkokeskustelusta. Kolme vastanneista koki, että verkkokeskustelufoorumin merkitys harjoittelun ohjauksessa olisi vähäinen tai sen merkitystä ei nähty ollenkaan. Osa käsitteli vastauksissaan laajemmin verkon käyttöä harjoittelussa (esim. harjoittelun organisointi):

- Luulisin, että tällä hetkellä pitkälti jäisi käyttämättä ja mentäisiin vanhalla kaavalla. Sukupolvenvaihdoksen tullessa näkisin potentiaalisena ja harjoittelua edistävänä keinona pohtia yhdessä opiskelijan ohjausta.

Pari opiskelijaa ei pitänyt toivottavana kehityssuuntaa, jossa harjoittelussa lisättäisiin vuorovaikutusta verkossa:

- En pitäisi itse verkossa käydystä arvioinnista, esim. Skypen kautta. Fyysisesti läsnä on paras, jos mahdollista. Ymmärtäisin verkkoarvioinnin silloin, jos harjoittelupaikka olisi yli 30 km koululta.

Eri paikkakunnilla harjoittelua suorittaville verkon käytön merkitys on opiskelijoiden mielestä suuri ja helpottaa opettajan työtä. Eräs opiskelija tiivistää:

- Foorumimuotoa olisi mielenkiintoista kokeilla pienemmällä porukalla aluksi, pitäisi olla rajatut alueet, minne kullakin ihmisellä on oikeus.

Verkkokeskustelufoorumiin liitettiin seuraavia merkityksiä ja toimintatapoja:

Ohjeistus

Verkkofoorumilla voidaan jakaa harjoitteluun liittyvää ohjeistusta.

- Sinne voi antaa yleisiä ohjeita kaikille ja mahdollisesti jakaa kokemuksia. Toisaalta tämä vaatisi sitä, että harjoittelun lomassa olisi aikaa tarkistaa foorumin sisältö säännöllisesti, mikä ei normaalissa työelämässä aina ole mahdollista.

Vertaisfoorumi

Keskustelussa verkossa voi vastanneiden mielestä jakaa kokemuksia ja ajatuksia harjoittelun kulusta ryhmäläisten kanssa ja saada neuvoja ja palautetta:

- Kuulisi mitä mieltä toiset opiskelijat ovat ja toisaalta myös ohjaajat pääsisivät paremmin mukaan opiskelijan harjoitteluun, jos heillä on siihen kiinnostusta.

Useimmat nostivat esiin verkkokeskustelufoorumin merkityksen kokemusten vaihtamisessa toisten opiskelijoiden kanssa:

- Vertaistuen määrää ja merkitystä ei voi korostaa.

- Jokainen saisi kertoa omia kokemuksiaan ja huoliaan keskustelussa harjoittelun aikana opiskelijoiden välisessä verkkokeskustelussa voisi jakaa tunteita ja kokemuksia ohjaukseen liittyen.

Eräs vastaajista epäili, että verkkokeskustelufoorumi ei toimi yksinään harjoittelun ohjauksessa, vaan sen ohella tarvitaan perinteistäkin kasvotusten käytävää keskustelua. Foorumia voisi opiskelijoiden mukaan hyödyntää myös koko ryhmän yhteisenä tutorointi-istuntona. Siihen "voisi chatti-periaatteella kirjoittaa kysymyksiä, joihin opettaja vastaisi suullisesti".

Opettajan ja ohjaajan ja opiskelijan vuorovaikutus

Verkkokeskustelufoorumin avulla opiskelijan uskotaan saavan paremmin yhteyttä ohjaavaan opettajaan. Tosin eräs opiskelija huomautti:

- Yleensä jos koen tarvitsevani ohjausta, otan yhteyttä suoraan opettajaan.

Opiskelijoiden mielestä verkkokeskustelufoorumin kautta toimisi opiskelijoiden ja opettajan välinen "työnohjaus". Ohjaaja olisi enemmän läsnä harjoittelussa ja yhteyttä olisi helppo pitää puolin ja toisin. Opiskelijat uskovat, että verkkofoorumin kautta myös

opettaja ja ohjaaja pystyvät helpommin jakamaan mielipiteitään ja neuvojaan harjoitteluun ja harjoittelijaan liittyvissä asioissa. Verkkofoorumi mahdollistaisi myös kaikkien osapuolten välisen vuorovaikutuksen:

- Mahdolliset ongelmatilanteet ja epäkohdat voitaisiin tuoda ajankohtaisesti esille ja sen näkisivät kaikki osapuolet.

Eräs opiskelija kommentoi, että tätä kautta myös arviointiin liittyvä tieto tulisi esille heti ja joitain asioita voisi muuttaa vielä ennen harjoittelun loppukeskustelua. Tämä tukisi prosessimaista oppimista ja arviointia.

Keskusteluteemat verkossa

Opiskelijoilta kysyttiin: "Mistä harjoitteluun liittyvistä aiheista keskustelisit mielelläsi verkossa?" Vastanneista 17 % ei löytänyt keskusteluaiheita ja tai kokenut keskustelua verkossa mielekkääksi. Eräs opiskelija protestoi myös koulutukseen vaikuttavaa tietoyhteiskuntakehitystä:

- En mistään. 20 vuotta työelämässä olleena käytin joka päivä tietokonetta työvälteenäni. Ajattelin lähteä opiskelemaan ja irrottautumaan tietokonemaailmasta. En ole siitä eroon päässyt, päinvastoin aina vaan enenevässä määrin konetta käytetään. Eli en todellakaan tahdo enää yhtään lisää tätä koneen ääressä istumista.

Kyselyn mukaan opiskelijat haluaisivat keskustella verkossa harjoittelun aikana seuraavista harjoitteluun liittyvistä aiheista:

Ongelmatilanteista

Ongelmatilanteet ja eettiset kysymykset nosti keskusteluteemana verkossa esiin 41 % vastanneista opiskelijoista. Tähän liittyen haluttaisiin keskustella harjoitteluun liittyvistä ongelmatilanteista ja haasteista, eettisistä kysymyksistä ja yleisesti ottaen hankalista tilanteista "mutta sillä tasolla ettei kenenkään henkilöllisyys olisi vaarassa paljastua". Opiskelijan kommentissa nousee esille harjoitteluun sosiaali- ja terveysalalla olennaisesti sisältyvät tietosuojaan kuuluvat tekijät.

Tavoitteista

Opiskelijat keskustelisivat verkossa myös tavoitteista, niiden toteutumisesta ja ylipäättään harjoittelun toteutumisesta. Tavoitteet nosti keskusteluaiheena esille neljännes opiskelijoista. Tähän teemaan liittyvinä asioina mainittiin: omat oppimishaasteet, heikoudet ja vahvuudet, tavoitteiden saavuttamisen arvioiminen, onnistumiset, kysymykset ohjaavalle opettajalle, harjoitteluun liittyvät ammatilliset teemat.

Yleisistä käytännöistä

Verkossa haluttaisiin keskustella erilaisista harjoitteluun liittyvistä käytännöistä ja toimintamalleista (esim. ruokailumahdollisuudet, tekninen tuki, korvaavuudet sairastumistapauksissa).

Ohjauksesta

Opiskelijat keskustelisivat verkossa myös ohjauksesta ja sen toimivuudesta, harjoittelun sujuvuudesta ja ylipäättään opiskelijan kohtelusta harjoittelupaikalla. Tätä kautta voisi sopia myös aikatauluja (esim. arvioinnin ajankohta) ja keskustella oppimistehtävistä sekä palauttaa tehtäviä.

Kokemuksista ja kuulumisista

Verkko koetaan, kuten edellä on jo tullut ilmi, myös vertaisfoorumina:

- Ihan vaan kokemusten ja kuulumisten vaihtokin tärkeää opiskelijatovereiden kesken.

5.7 Verkkotyövälineet edistämässä oppimista

Opiskelijoilta kysyttiin Harjoittelun eOhjaus -hankkeen lähtökohtakyselyssä myös, miten heidän mielestään nimetyt verkkotyövälineet ja/tai toimintatavat edistävät oppimista (ks. taulukko 5). Kysymykseen vastanneiden opiskelijoiden mielestä verkkokeskustelu (65 %) voi mainituista menetelmistä parhaiten edistää oppimista. Seuraavalle sijalle (51 %) asettuvat mobiilit välineet (esim. kännykkä, tabletti) ja kolmanneksi (39 %) portfolio. Kolmannes opiskelijoista (33 %) uskoi, että videopalaute edistää oppimista. Pohdintaa herättää, miten opiskelijat ymmärtävät käytetyt käsitteet ja minkä verran heillä on kokemusta näistä verkkotyövälineistä. Esim. videopalautteen kohdalla ”en osaa sanoa” -arvolle sijoittui 22 % eli viidennes opiskelijoista. Portfolio jakoi mielipiteitä eniten ja sai 18 % molempia ääripäiden arvoja (ei lainkaan edistä oppimista ja edistää erittäin paljon).

Taulukko 5. Opiskelijoiden (n=51) arvio siitä, missä määrin verkkotyövälineet edistävät oppimista.

	Ei lainkaan	Melko vähän	Melko paljon	Erittäin paljon	En osaa sanoa	Yhteensä
verkkokeskustelu	3	14	25	8	1	51
videopalaute	7	16	14	3	11	51
portfolio	9	15	11	9	7	51
mobiilit välineet (esim. kännykkä, tabletti)	4	12	16	10	9	51
Yhteensä	23	57	66	30	29	205

Verkkotyövälineet edistävät vastanneiden opiskelijoiden mielestä (ks. taulukko 6) eniten medialukutaitoa (82 %) ja globaalia toimijuutta (64 %). Verkon työvälineet tukevat myös yhteistoiminnan taitoja (57 %) ja kriittisen ajattelun taitoja (53 %). Vähiten (38 %) vastanneet opiskelijat kokevat verkon työvälineiden edistävän eettisiä valmiuksia.

Taulukko 6. Opiskelijoiden (n=51) arvio siitä, missä määrin verkkotyövälineet edistävät 2000-luvun taitoja.

	Erittäin paljon	Melko paljon	Melko vähän	Ei lainkaan	En osaa sanoa	Yhteensä
kriittisen ajattelun taidot	10	17	11	1	12	51
yhteistoiminnan taidot	10	19	14	1	7	51
medialukutaito	23	19	2	1	6	51
globaali toimijuus	19	13	9	1	8	50
eettiset valmiudet	9	10	15	1	14	49
Yhteensä	71	78	51	5	47	252

Opiskelijoista kaksi kolmannesta (69 %) on sitä mieltä, että verkkotyövälineet voivat olla pysyvä osa ammattikorkeakoulun harjoittelun ohjausta. Ne tukevat 49 % vastaajien mielestä melko tai erittäin paljon harjoittelulle asetettuja tavoitteita. Samoin puolet vastaajista koki, että verkkotyövälineet tuovat harjoittelun ohjaukseen lisäarvoa melko tai erittäin paljon. Opitun arvioimisessa verkkotyövälineitä voidaan opiskelijoista 47 % mielestä hyödyntää melko tai erittäin paljon.

5.8 Yhteenveto

Opiskelijoiden asenne verkon käyttöön harjoittelun ohjauksessa on kyselyn pohjalta pääosin positiivinen ja he näkevät verkon tuovan lisäarvoa dokumentaation selkiyttämässä ja harjoittelun ohjauksessa. Opiskelijat näkevät tarpeellisenä kehittää keinoja siihen, miten voitaisiin tehokkaammin ja mielekkäämmin toimia harjoittelussa, joka toteutuu koulutusorganisaation ja työelämän rajapinnoilla.

Harjoitteluun liittyviä oppimistehtäviä opiskelijat haluaisivat vähentää. Palautteessa kiinnittää huomiota joidenkin opiskelijoiden kokemus siitä, että koulun ja harjoittelun maailmat ovat erillisiä ja vaikeasti yhteen sovitettavia. Harjoittelujakso on harjoittelua varten, eikä siihen joidenkin opiskelijoiden mielestä saisi tuoda teoreettisia tehtäviä. Muutamat opiskelijat haluaisivat käyttää myös ohjaajien hiljaista tietoa ja käytännön osaamista tietolähteenä, mikä tukisi heidän oppimistaan asiantuntijayhteisössä (vrt. Herrington ym., 2010; Tynjälä, 2006).

Kyselyn pohjalta näyttää kokonaisuudessaan siltä, että opiskelijat ovat asenteellisesti melko valmiita käyttämään vuorovaikutuksessa opettajan, ohjaajan ja vertaistensa kanssa verkkotyövälineitä. Varsinkin tavoitekeskustelun voi heidän mielestään hyvin käydä jotenkin verkkokeskusteluna. Kuitenkin opiskelijat korostavat harjoittelun e-ohjauksen kriittistä kehittämistyötä ja suurin osa heistä haluaa säilyttää myös lähikontakteja ohjauksessa.

Opiskelijat tunnistavat verkon käytön mahdollisuudet ohjeistuksen ja dokumentoinnin selkiyttämässä ja tallentamisessa/arkistoinnissa, vuorovaikutuksen ja ohjauksen tehostamisessa, oppimistehtävien uudistamisessa ja niiden tekemisessä sekä palautteen ja arvioinnin antamisessa. Näihin näkökohtiin Harjoittelun eOhjaus -projektissa kehitetään ja pilotoidaan oppimiskäytäntöjä.

Tulevaisuuden signaalina alkukyselyssä nousee selkeästi esille myös vertaisoppimisen tukeminen harjoittelussa verkon ja e-työkalujen avulla. Samoin opiskelijat kokevat haasteellisenä kolmen ihmisen (opiskelijan, opettajan ja ohjaajan) aikataulujen sovittamisen ohjauskeskusteluissa, mihin hankkeessa myöhemmin tartuttiin ja luotiin ajanvarausjärjestelmä (ks. luku 16).

6. Selkeyttä ja joustavuutta toimintatapoihin – Ohjaajien näkemyksiä harjoittelun kehittämisen lähtötilanteesta

Kehittävän tutkimuksen vaiheiden (Reeves ym., 2005) mukaisesti Harjoittelun eOhjaus -projektin tutkimus käynnistyy kehittämisiongelman tarkentamisella eli harjoittelun ohjauksessa ilmenneiden käytännön ongelmien määrittämisellä ja analysoimisella eri tahojen yhteistyössä (ks. Harjoittelun e-ohjaus -projektisuunnitelma 2011). Tunnistettujen kehittämistarpeiden pohjalta suunnitellaan ja rakennetaan, pilotoidaan ja arvioidaan projektissa uusia oppimiskäytäntöjä. Tavoitteena on kehittää ratkaisuja ja toimintamalleja, jotka jäävät pysyvästi työyhteisön arkeen.

Korkeakoulutuksen ja työelämän rajapinnoilla tapahtuvan kehittämistyön pohjaksi koottiin työelämän näkökulmaa ohjatusta harjoittelusta aikaisemmin kootun palauteaineiston ja uuden kyselyn pohjalta. Ohjatun harjoittelun lähtötilanteen koonti työelämän näkökulmasta tehtiin lokakuussa 2012.

6.1 Taustatiedot

Kuten yleensäkin harjoittelun ohjauksessa, myös Harjoittelun eOhjaus -projektissa keskeiset toimijat ovat opiskelijat, opettajat ja ohjaajat. Tässä lähtökohtakartoituksessa ja lähtötilanteen arvioinnissa tarkastellaan ja kootaan Centria ammattikorkeakoulun sosi-aali- ja terveysalan aikaisempien kyselyjen ja palautteiden pohjalta harjoittelun ohjauksen kehittämistarpeita, erityisesti ohjaajan näkökulmasta. Myöhemmin projektin lähtökohtakartoitus täydentyy opiskelijakyselyn ja opettajakyselyn tuloksilla (ks. seuraavat luvut).

Tarkastelussa on valittu näkökulmaksi projektisuunnitelman pohjalta kehittämishaasteiden teemoittaminen, eikä ao. aikaisemmin tehtyjen kyselyjen ja palautteiden kokonaistarkastelu. Siksi ei systemaattisesti nosteta esiin esimerkiksi harjoittelussa koettuja vahvuuksia vaan keskitytään kehittämistarpeiden analysointiin. Tässä luvussa on ohjaajien näkökulma pyritty nostamaan erityisesti esille ja sen katsotaan välittyvän osin myös opiskelijoiden kommenttien kautta. Ohjaajia on eriteltävissä vastaajina eri kyselyissä ja yhteenvedoissa vuosilta 2008–2012 yhteensä 98 ja lisäksi Koosteessa 2007 heidän palautteensa sisältyy tehtyyn koontiin.

Tutkimusdata koostuu seuraavista aineistoista:

- Kysely 1 (2011): Ohjaajan palaute KPKS/KPSHP/KIURU työssäoppimisen/ohjatun harjoittelun toteutumisesta keskussairaalassa, syyskuu 2011, n = 30 (joista ammattikorkeakoulun opiskelijoiden ohjaajia 21 henkilöä)
- Kysely 2 (2011): Opiskelijan palaute (n = 50)
- Kysely 3 (2012): Ohjaajan palaute (n = 13)

Lisäksi tarkastelussa on käytetty yhteenvedoja vuosilta 2007–2012, joissa kuvataan keskeiset vahvuudet ja kehittämiskohteet vastausten keskiarvoihin perustuen.

- Kooste 2007 (Laatijat: Heleena Uusimäki, Aila Kero, Maria Isokoski, vastaajamäärä ei tiedossa)
- Kooste 2008 (Webropol-kyselyyn vastasi 36 opiskelijaa, 6 opettajaa ja 24 ohjaajaa)
- Kooste 2009 (Webropol-kyselyyn vastasi 55 opiskelijaa, 12 opettajaa ja 19 ohjaajaa)

- Kooste 2012 (Kyselyyn vastasi 51 opiskelijaa, 6 opettajaa ja 31 ohjaajaa)
- Opiskelijaohjauksen laatukselyt, SoTe 2012, vastaajina opiskelijat eri yksiköistä (n = 48)

6.2 Harjoittelukäytänteisiin liittyviä kehittämistarpeita ohjaajien mukaan

Suunnittelu, tiedonkulku, ohjeistus, materiaalit

Kyselyn 1 mukaan 23 % ohjaajista koki ennakkosuunnittelun opiskelijan sijoittumisessa työyksikköön sisältävän kehittämishaasteita. Koosteen 2007 mukaan kolmasosa ohjaajista oli sitä mieltä, että ennakkosuunnittelu opiskelijan sijoittumisesta yksikköön ei ollut hyvin suunniteltu.

Kyselyssä 2 (Opiskelijakysely 2011) nousee esille, että opiskelijat pitivät tärkeänä harjoittelupaikan ja koulun yhteistyötä harjoittelujaksojen suunnittelussa sekä harjoittelun selkeässä ohjeistuksessa. Esim. työvuorojen sopimisen käytännöissä koettiin olevan kehittämisen varaa. Koosteen 2007 mukaan kolmanneksen mielestä tiedonkulku ei ollut sujuvaa harjoittelun aikana ja neljännes ohjaajista koki ongelmia opettajan tavoittamisessa jakson aikana. Eräs opiskelija kommentoi, että ”opiskelijakansio osaston toiminnoista pitäisi päivittää ajan tasalle”. Myös ohjaajien toive siitä, että paperitöitä olisi vähemmän, toistuu kyselyissä.

Tavoitteet

Kyselyssä 1 ohjaajista 32 % katsoi, että heillä ei ollut riittävästi ennakkotietoa jaksoon liittyvistä tavoitteista. Koosteen 2007 mukaan lähes puolella ohjaajista (42 %) ei ollut riittävästi tietoa ennakkoon jaksoon liittyvistä opiskelijan tavoitteista. Toisaalta 87 % koki, että tavoite- ja palautekeskustelut toteutuivat ohjauksen laatuksikirjan mukaisesti.

Suurimmaksi osaksi ohjaajat kokivat opiskelijoiden valmistautuvan hyvin harjoitteluun. Kyselyn 1 (2011) mukaan 16 % opiskelijoista ei ollut valmistautunut harjoittelujaksoon riittävästi eikä tuonut esiin tavoitteitaan riittävästi. Kyselyssä 2012 eräs ohjaaja ehdottaa:

- Lisäksi opiskelijoille voisi painottaa, että jaksolle tullessa olisi jo mietitty alustavasti tavoitteet, joita voi sitten ensimmäisen viikon aikana tarkentaa.

Toinen ohjaaja nostaa esille myös tiedonkulkuun ja ohjeistukseen liittyvän näkökulman:
- Tavoitteet jaksolle on melko sekavasti esitetty koululta tullessa sähköpostissa. Jakson tavoitteet ja arviointiperusteet selkeästi koululta harjoittelupaikalle.

Vuorovaikutus ja yhteistyö ohjaajan ja opettajan välillä

Kyselyssä 1 (2011) ohjaajan näkökulmasta kriittisempiä kohtia yhteistyössä koulutusorganisaation kanssa olivat tuki opettajalta ja opettajan asiantuntijuuden hyödyntäminen. Ohjaajista 40 % oli täysin tai osittain eri mieltä väittämien kanssa ”Sain opettajalta tukea ohjauksen toteutumiseksi” ja ”Minulla on ollut mahdollisuus hyödyntää/käyttää opettajan asiantuntijuutta jakson aikana”. Opettajien tuki, tavoitettavuus ja asiantuntijuuden hyödyntäminen ohjauksen aikana toistuu kyselyjen kehittämishaasteena (esim. Kooste 2008, Kooste 2009, Kooste 2012). Koosteessa 2012 tiivistetään ohjaajien koke-

mina kehittämishaasteita yhteistyön suhteen seuraavat asiat: tuen saaminen opettajalta, opettajan asiantuntijuuden hyödyntäminen ja opettajan läsnäolo osastolla.

Kyselyn 1 (2011) mukaan yhteydenpidossa opettajan ja ohjaajan välillä ilmeni ongelmia, jotka osin liittyivät aikataulutuksiin ja käytännön ongelmiin tavoittamisessa ja tavoitettavuudessa. Pahimmillaan ohjaava opettaja ei ”nähty kertaakaan opettajaa tai saanut minkäänlaista kontaktia koulun suunnasta”. Yhteydenpidossa opiskelijan rooli saattoi olla merkittävä:

- *Onneksi vastuuntuntoinen opiskelija joka hoiti yhteydenpidon pitkälti.*

Kyselyssä 2011 ohjaajista 20 % eli viidennes koki, että ohjaava opettaja ei osallistunut riittävästi opiskelijan ohjaukseen jakson aikana. Ohjaajista 83 % koki, että heillä oli mahdollisuus tavoittaa ohjaava opettaja, vaikka 40 % vastaavasti koki myös, että he eivät saaneet opettajalta tukea ohjauksen toteutumiseksi. Eräs ohjaaja toivoi opettajan käyvän useammin osastolla ja olevan tukemassa työntekijää ja myös opiskelijaa.

Arviointi ja palaute

Tutkimusaineisto osoittaa, että kaksi arviointiin ja palautteeseen liittyvää seikkaa toistuu kehittämishaasteina tarkasteluajanjaksolla 2007–2012:

a) Ohjaajilla ei ollut opiskelijoiden itsearviointia kirjallisena käytössä ennen palautekeskustelua.

b) Ohjaajat eivät saneet opiskelijoilta palautetta harjoittelujakson aikana.

Esim. koosteen 2008 mukaan palautteen antaminen ohjauksesta (ka 2,29 /4 ja 2,16/4) ja opiskelijoiden oman oppimisen arviointi (ka 2,35/4 ja 2,66/4) koetaan kehittämishaasteina.

Kyselyn 1 (2011) mukaan opiskelijan heikkouksina ohjaajat näkivät oman oppimisensa arvioinnin. Opiskelijan arviointiin liittyvä heikkous oli 43 % ohjaajien mielestä se, että heillä ei ollut käytettävissään opiskelijan itsearviointia kirjallisena ennen palautekeskustelua. Samoin koosteen 2007 mukaan ohjaajat kokivat opiskelijan valmistautumisen tavoite ja palautekeskusteluihin puutteelliseksi ja esim. itsearviointia ei jätetty ohjaajalle etukäteen. Liki viidesosalla (19 %) opiskelijoista koettiin olevan puutteita oppimisensa arvioinnissa harjoittelun aikana (kysely 2011). Tosin eräs ohjaaja kommentoi kyselyssä 2012, että hänen mielestään ”opiskelijan ei tarvitse esittää itsearviointiaan ennen palautekeskustelua, se voi vaikuttaa ohjaajan omaan mielipiteeseen. Riittää, että opiskelija tuo esille itsearviointinsa palautekeskustelussa”.

Jatkuva arviointi ja palaute ovat yleensäkin pedagogisesti ja erityisesti autenttisen oppimisen näkökulmasta merkittävä oppimisen edistäjä (Herrington ym., 2010). Opiskelijoista 92 % on esimerkiksi Kyselyn 2 (2011) perusteella tyytyväisiä harjoittelussa saamaansa ohjaukseen, mutta sanallisissa palautteissa toivottiin prosessinaikaista ohjausta ja palautetta, ei pelkästään palautetta harjoittelun lopuksi. Väittämään ”sain ohjaajaltani säännöllisesti palautetta” oli Opiskelijaohjauksen laatukselyissä 2012 keskiarvo noin 6/10. Opiskelijat nostavat kehittämishaasteena palautteen saamisen sillä tavoin, että se tukee oppimista (Kooste 2012, opiskelijat).

Kyselytulosten pohjalta Koosteessa 2007 korostetaan, että palautetta eri osapuolille tulisi olla myös jakson aikana. Opiskelijat eivät saaneet riittävästi palautetta eikä ohjaajakaan kokenut aina saavansa palautetta ohjauksen toteutumisesta. Koosteen 2007 mukaan tulisi lisätä opiskelija-ohjaaja -suhteessa päivittäistä ja harjoittelunaikaista pa-

lautetta enemmän. Osaston kiire esti palautteen antamista ja aikaa kahdenkeskisiin tuokioihin ei löytynyt. Koetaan, että yhtenäinen palaute tulee ”jälkijunassa” harjoittelun päättyessä. Kuitenkin yhteenvedossa nostetaan esille myös se, että opiskelijan oma aktiivisuus korostui palautteen saamisessa ja myös antamisessa.

Ohjaajat kokivat myös, että eivät itse saaneet ohjauksestaan palautetta jakson aikana. Kyselyn 2011 mukaan 29 % opiskelijoista ei antanut harjoittelun aikana palautetta ohjaajalle häneltä saamastaan ohjauksesta. Eräs ohjaaja kommentoikin, että ”yleensä ohjaajalle tulee palaute vasta jälkeenpäin”. Toinen ohjaaja toteaa, että jakson lopussa opiskelija toi esille omaa palautettaan, mutta ohjaaja toivoo, että ”enemmän opiskelija olisi voinut tehdä niitä (kirjallisia tehtäviä) yhdessä ohjaajan kanssa ja tuoda rohkeammin esille omia ajatuksiaan ja kirjoituksiaan jo jakson aikana”. Eräs opiskelija (Kooste 2012) kommentoi toiveenaan:

- Ehkä enemmän aikaa käydä läpi asioita ihan kahden kesken, mutta aikataulut eivät oikein anna myöten...

Toisaalta eräs ohjaaja toivoi, että ohjaajan ei tarvitsisi osallistua kirjallisiin töihin, eikä ainakaan tehdä niitä opiskelijan puolesta.

Ohjauskäytänteet

Työelämän hektinen toimintaympäristö ja oma ohjaaja -käytäntö muodostaa myös oman haavoittuvuutensa harjoittelun ohjaukseen. Opiskelijat nostavat esiin kyselyissä, että oman ohjaajan poissa ollessa ohjaus ei toiminut. Koosteen 2007 mukaan 68 % kyselyyn vastanneista opiskelijoista koki, että heidän ohjauksensa jäi riittämättömäksi oman ohjaajan poissa ollessa. Sama kehittämishaaste toistuu Koosteessa 2008. Ohjauksen jatkuvuus myös oman ohjaajan poissa ollessa tunnustetaan kehittämishaasteena (Kooste 2012, opiskelijat). Lisäksi tarkastelussa nousivat esiin ohjaajien työnjärjestelyihin liittyvät haasteet, jotka ovat sinänsä työelämänorganisaation sisäinen kehittämishaaste. Kuitenkin toimittaessa harjoittelussa työelämän ja koulutuksen rajapinnoilla, voidaan tässä yhteydessä pohtia myös mahdollisuuksia joustavoittaa ja säästää aikaa modernin teknologian keinoin. Kyselyn 1 mukaan ohjaajat kokivat tehtävässään ohjaajina haasteelliseksi järjestää ohjausaikaa ja arviointiaikaa kiireisessä työssään. Koosteen 2007 mukaan kyselyyn vastanneista ohjaajista noin 60 % ilmoitti, että heillä on liian vähän aikaa opiskelijan ohjaukseen. Yli 50 % ohjaajista koki, että heidän työtilannettaan ja jaksamistaan ei riittävästi huomioitu työjärjestelyissä tai sovittaessa ohjauksesta:

- ...joutuu monesti jäämään ylitöihinkin että saa arvionnit ja opiskelijoiden asiat hoidettua. Ohjaajilla ei ole riittävästi aikaresurssia tavoite- ja palautekusteluihin (Kooste 2009). Tämä luonnollisesti voi vaikuttaa monella tavoin (asenne, ohjausaika) myös opiskelijan saaman ohjauksen laatuun.

6.3 Yhteenveto

Kyselyaineiston pohjalta teemoja, joihin harjoittelun e-ohjauksen kehittämisessä ammattikorkeakoulun ja työelämän rajapinnoilla tulisi panostaa, ovat seuraavat tekijät:

- a) tiedonkulun ja tiedon tallentamiseen ja saatavuuteen liittyvien käytäntöjen edistäminen,
- b) jatkuva palaute ja arviointi (opiskelijan näkökulmasta ja myös ohjaajan oman työn kehittämisen näkökulmasta) sekä
- c) vuorovaikutus ohjaajan ja opettajan välillä.

7. Muutosta tarvitaan – Opettajien näkemyksiä harjoittelun kehittämisen lähtötilanteesta

Harjoittelun eOhjaus -projektissa keskeiset toimijat ovat opiskelijat, opettajat ja ohjaajat. Edellä on kartoitettu harjoittelu kehittämisen lähtötilannetta opiskelijoille suunnatun kyselyn ja työelämän palautteen pohjalta. Tässä luvussa tarkastellaan ja kootaan Centria ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveystieteiden opettajien näkemystä harjoittelun ohjauksen kehittämistarpeista.

7.1 Taustatiedot

Kolmestatoista kyselyyn vastanneesta opettajasta kahdeksan edustaa sairaanhoitoalaa, kaksi terveydenhuoltoalaa ja kolme sosiaalialaa. Opettajakokemusta vastaajista 50 %:lla on 1–5 vuotta ja 50 %:lla yli viisi vuotta. Kliininen ja käytännön työkokemus vaihtelevat viidestä kahteenkymmeneen vuoteen. Yli puolella vastaajista työkokemusta on yli kymmenen vuotta. Kaikilla vastanneilla on ollut viimeisen kolmen vuoden aikana opetusvelvollisuus harjoittelun ohjauksessa eli heillä on vahva käytännön tuntuma harjoittelunohjauksen kehittämiseen. Harjoitteluympäristöjä, joissa opettajat ohjaavat opiskelijoita, ovat viidellä vastanneista sairaala, yhdellä terveyskeskuksen vuodeosastot, kolmella avoterveydenhuolto ja neljällä sosiaalialan harjoittelualat.

Tekniset taitonsa harjoittelua ohjaavista opettajista vajaa puolet (6) kokee tyydyttävänä, kolmasosa hyvinä ja neljäsosa kiitettävänä. Tuen tarve tekniseen osaamiseen kohdistuu 2/3 osalla Optiman erilaisiin työkaluihin. Puolet opettajista kokee tarvitsevansa tukea Adobe Connect:n, tablettitietokoneen ja Skype:n käytössä.

7.2 Harjoittelun ohjaukseen tarvitaan muutosta

Yhtä vastaajaa lukuun ottamatta kaikki opettajat ovat sitä mieltä, että harjoittelunohjaukseen tarvitaan muutosta ja kehittämistä ja ajantasaistamista. Muutostarpeet kohdistuvat ensinnäkin harjoittelun organisointiin. Harjoittelun organisointi tulisi yksinkertaistaa ja niukkuutta ohjausresursseissa tulisi jakaa järkevästi. Eräs opettaja kokee seuraavasti:

- Koska ohjausresurssi on vähentynyt ja usein matkoihin menee paljon aikaa, olisi suotavaa, että ohjausta voisi tapahtua jollakin muulla tavalla kuin harjoittelijan harjoitteluyksikössä.

Organisoimiseen kuuluu myös tarve selkiyttää yhteisiä pelisääntöjä ja avata harjoitteluprosessi kaikkien osapuolten (opiskelija, opettaja, ohjaaja) näkökulmasta ja selkiyttää tehtäviä ja vastuunjakoja. Harjoitteluun liittyvien materiaalien ja monien erilaisten dokumenttien lähettämistä tulisi opettajien mukaan nykyaikaistaa ja päästä pois paperipostin ja sähköpostin käytöstä.

Opettajat tunnistavat yhden keskeisen muutostarpeen harjoittelun ohjauksessa liittyvän vuorovaikutukseen ja yhteydenpitoon. Siihen sähköiset menetelmät voisivat heidän mielestään tuoda lisäarvoa ja mahdollisuuksia. Eräs opettaja nostaa esille, että "sosiaalista mediaa voisi käyttää enemmän arvioinneissa ja ohjauksessa". Toinen ilmaisee tehneensä omia e-kokeiluja jo viiden vuoden ajan "jotta kenttäohjaajien ja opiskelijoi-

den interaktiivinen työskentely vahvistuisi”. Kolmas opettaja kuvaa, että on voinut itse suunnitella opiskelijoiden ohjausta resurssien vaatimalla tavalla esim. ryhmäohjauksina ja etäohjauksina.

Lähes kaikki vastanneet opettajat ovat sitä mieltä, että yksi ohjaukerta (lähikäynti) voitaisiin korvata verkossa. Yksi opettaja kokee, että kaikki ohjaukerrat voitaisiin toteuttaa verkon välityksellä. Pari opettajaa nostaa esille myös kriittisiä huomioita verkko-ohjauksesta. Opettajan vierailuja kentällä pidetään tarpeellisina, jotta voitaisiin nähdä miten ”opiskelijalla oikeasti menee”. Käymällä paikan päällä opettaja saa laajemman käsityksen harjoittelupaikasta ja sen soveltuvuudesta harjoittelupaikaksi.

7.3 Keskeiset opettajien tunnistamat harjoittelun ohjauksen haasteet ja kehittämistarpeet

Opettajien tunnistamat haasteet harjoittelun ohjauksessa kohdistuvat seuraaviin teemoihin: resurssien niukkeneminen, aikataulut - ajan puute - kiireinen työelämä, tarkistettavien ja arvioitavien tehtävien paljous. Aikatauluun liittyvät monenlaiset haasteet nousivat esiin kymmenessä yhdestätoista vastauksesta. Yhteisiä keskustelu-aikoja on vaikea löytää eri osapuolten (opiskelija, opettaja, ohjaaja) kesken, aikataulut muuttuvat, työelämä on kiireistä sekä opettajan että ohjaajan näkökulmasta. Tämä voi vaikuttaa opiskelijan oppimisprosessiin myös siten, että alun tavoitekeskustelun pitäminen siirtyy liian pitkälle. Niukka resurssi edellyttäisi kaiken kaikkiaan harjoittelun organisoimisen tehostamista ja mielekkäitä sekä tarpeeksi ajoissa ennen opiskelijan harjoittelun alkamista tehtyjä järjestelyjä työelämän kanssa. Tavoitteiden ja niiden realististen toteutumismahdollisuuksien miettiminen yhdessä opiskelijan ja ohjaajan kanssa nimetään vastauksissa myös yhdeksi haasteeksi.

Prosessin selkiyttäminen

Keskeistä prosessin selkiyttämisessä on opettajien mielestä ajankäytön järjeistäminen ja yhteydenpidon monipuolistaminen. Väittämän ”Yhteistyötä harjoittelussa opiskelijan, opettajan ja ohjaajan kesken tulee tehostaa eOhjauksen avulla” kanssa samaa mieltä täysin tai osittain olivat kaikki väittämää arvioineet 12 opettajaa. Harjoitteluprosessin kulku ja työnjako oli kyselyyn vastaajista 42 % mielestä täysin tai osittain selkeää.

Yleiset harjoitteluun liittyvät materiaalit

Harjoitteluun liittyvät materiaalit tulisi opettajien mielestä laittaa verkkoon siten, että sekä ohjaajat että opiskelijat voisivat hyödyntää niitä. Arviointilomakkeet tulisi muuttaa sähköisiksi. Tällä hetkellä harjoitteluun liittyvien yhteisten ohjeiden koki olevan täysin tai osittain helposti löydettävissä 58 % vastaajista.

Ohjauskeskustelut ja vuorovaikutus

Harjoittelun alun tavoitekeskustelun toteuttamista pidetään pedagogisesti ensiarvoisen tärkeänä ja sen toteutumista helpottavia käytänteitä tulisi opettajien mielestä kehittää. Optiman keskustelukanava tulisi opettajien mielestä ottaa käyttöön oppimisen edistämiseksi. Tämä mahdollistaisi toisilta oppimisen ja vertaisoppimisen. Eräs opettaja

nostaa esille vuorovaikutuksen keskeisen merkityksen harjoittelussa:

- Olisi hyvä olla useita erilaisia mahdollisuuksia olla vuorovaikutuksessa ja käyttää vuorovaikutuksen erilaisia tasoja ja ryhmittymiä.

Myös ryhmäohjauksen kehittäminen nostetaan esille tapauksissa, joissa on monta opiskelijaa samassa harjoitteluyksikössä. Eräs opettaja toteaa käyttävänsä jo nyt sähköistä viestintää viikoittain kontaktina opiskelijaan ja sanoo jatkavansa käytännettään.

Opettajat toivovat ohjaajien antavan aktiivisemmin sähköisesti palautetta opiskelijasta ja opiskelijalle harjoittelujakson aikana.

Arviointi

Arvioinnissa voitaisiin opettajien mielestä käyttää kuvayhteyttä ja erilaisia sosiaalisen median työkaluja. Opiskelija-arviointien tekeminen joustavasti, opettajalle tarkoituksenmukaisimpina aikoina, oli lähes jokaisen (91 %) opettajan toive kyselyssä. Saman verran vastaajista halusi myös mahdollisuuden verkkopalautteen antamiseen opiskelijan harjoittelun aikana.

Kuitenkin opettajat pitävät opettajan laatimaa kirjallista arviointia opiskelijasta harjoittelussa turhana ja jopa kyseenalaisena ja opettajan antaman suullisen palautteen katsotaan riittävään. Ohjaajan palaute taas on opettajien mielestä tärkeää myös kirjallisessa muodossa. Kirjallinen dokumentti jää opiskelijalle kuvaukseksi oman osaamisen harjoittelulle kehittymisestä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

7.4 Harjoitteluun liittyvät oppimistehtävät

Yhtenä keskeisenä harjoittelun ohjaukseen liittyvänä kehittämistarpeena opettajat tunnistavat harjoitteluun liittyvät oppimistehtävät. He näkevät tarpeelliseksi pohtia mitä oppimistehtäviä harjoitteluun sisällytetään ja miten paljon tehtäviä teetetään opiskelijoilla. Yli puolet opettajista kokee, että kirjallisia tehtäviä on nykyisellään liikaa. Näin olleen opettajien näkemys on yhtenevä edellä luvussa viisi (5.3) tarkastellun opiskelijoiden näkemyksen ja palautteen kanssa. Siksi oppimistehtävä-teema on myös tässä yhteydessä nostettu omaksi luvukseen tarkasteltaessa opettajien nimeämiä harjoittelun ohjauksen kehittämishaasteita.

Opettajien mielestä on syytä pohtia, miten harjoitteluun liittyvät tehtävät palvelevat opiskelijan oppimista. Kyselyssä esiin nousvista opettajien kannanotoista välittyvä näkemys voitaneen tiivistää seuraavasti: Vaikka oppimistehtävillä on vahva pedagoginen perustelunsa osana harjoitteluprosessia, niistä tulisi luopua – tai ainakin niitä tulisi karsia ja järkevöittää – opettajien resurssien niukkuuden takia. Oppimistehtävät työllistävät opettajia liikaa ja heille resursseissa tähän varattu aika ei riitä tehtävien tarkistukseen ja palautteen antamiseen. Opettajien perustelut harjoitteluun liittyvien tehtävien karsimisessa pohjautuvat tässä yhteydessä ensisijaisesti heidän oman resurssinsa mielekkääseen kohdentamiseen harjoittelun ohjauksessa.

Lisäksi opettajat kokevat, että tehtävien kokonaisuuden koordinointi puuttuu ja ”eri opettajat saattavat antaa tehtäviä ilman että kukaan katsoisi asiaa kokonaisuuden kannalta”. Samanlaisia tehtäviä voi olla myös eri harjoittelujaksoilla, jolloin opiskelijat

turhautuvat. Mielekkään jatkumon muodostuminen harjoittelujen kesken myös oppimistehtävien osalta edistäisi oppimista. Osa vastaajista pitää kuitenkin hyvänä, että joi-takin tehtäviä säilytettäisiin. Pakollisena tulisi olla esim. lääkepassi-tehtävä. Joku nos-taa esiin tarpeellisena myös reflektiopäiväkirja -tehtävän lääkepassin ohella.

Eräs opettaja nostaa esille harjoitteluun liittyvien oppimistehtävien arvioimisen jakami-sen myös ohjaajien kanssa:

-...ohjaajilla voisi olla jotain tarkistettavia tehtäviä, koska he saavat ohjausmaksua.

7.5 eOhjaus harjoittelun ohjauksessa

Verkko-ohjausta tulisi opettajien mielestä kehittää rinnakkain ns. perinteisen ohjauksen kanssa. eOhjaus, verkko-ohjaus halutaan selkeästi osaksi harjoittelun ohjausta. Toisaal-ta eräs opettaja esittää kysymyksen, milloin ja miksi opettajan olisi tarpeen käydä ken-tällä? Kohdistuuko harjoittelupaikalla käynnin tarve opiskelijan taitojen tarkistamiseen vai henkisenä tukena olemiseen?

Kaikki lähtökyselyyn vastanneet opettajat ovat sitä mieltä, että verkkoympäristö voi olla tukemassa harjoittelun ohjausprosessia:

- Uudet systeemit tulisi ottaa käyttöön.

”Yhteinen virtuaalinen kohtaamispaikka edistää opiskelijan ohjausta” -väittämään kaik-ki opettajat yhtyivät joko täysin tai osittain. Väittämään ”eOhjaus ei sovellu käytännön työelämän ohjauskäytänteisiin ja arviointeihin” esitti osittain tai täysin eriävän kannan 83 % vastaajista. Vain yksi opettaja siis koki, että eOhjaus ei sovellu tähän kontekstiin ja yksi opettaja ei osannut sanoa kantaansa väittämään. Kyselyn toteuttamisen aikaankin joku opettaja kokee jo toimitun osittain uuden suunnitellun toimintamallin suuntaisesti, jota hän kuvaa oman käsityksensä pohjalta seuraavasti:

- Sähköisesti palautetta kentälle, ajoittain palautteita sähköpostilla ja puhelinkeskuste-luin. Loppuarviointi on nytkin tullut joskus sähköpostilla/puhelimitse ja kuittaus paperilla.

eOhjausta voitaisiin hyödyntää opettajien vastausten pohjalta seuraavissa harjoittelun ohjauksen toiminnoissa:

Harjoitteluprosessin organisoinnissa

eOhjauksen välityksellä voitaisiin vähentää tapaamisia ja ohjauskertoja, mutta silti vah-vistaa ohjausta. Eräs opettaja ehdottaa, että opiskelijan tehtäväksi tulisi antaa harjoit-telun organisointi niin pitkälle kuin se on mahdollista. Opettaja pyydettiin kyselyssä ottamaan myös kantaa väittämään: ”On tarpeen kehittää keinoja siihen, miten voidaan helposti reagoida harjoittelupaikan ja koulutusorganisaation välisiin kysymyksiin ja on-gelmatilanteisiin”. Kaikki 11 vastaaja olivat täysin tai osittain samaa mieltä väittämän kanssa.

Materiaalipankkina

Harjoitteluun liittyvien materiaalien tulisi olla käytettävissä sähköisessä muodossa. eOhjauksen avulla voitaisiin tuoda helppokäyttöisyyttä materiaalin säilyttämiseen ja

välittämiseen. Opettajat toivovat selkeitä sähköisiä lomakkeita, ei paperiversioita. Vuorovaikutuksessa

Tässä yhteydessä korostuu opettaja-opiskelija -vuorovaikutuksen pohtiminen harjoittelun ohjauksessa. Viestintä tulisi olla harjoittelun ohjauksessa mahdollista myös sähköisesti, jolloin yhteydenpito saattaisi helpottua. eOhjausta voidaan hyödyntää vuorovaikutuskanavien lisäämiseen ja vertaistukeen. eOhjauksen avulla voidaan lisätä kokemusten vaihtoa, opitun jakamista, rohkaisua, ongelmanratkaisua ja keskustelua. Eräs opettaja kuvaa tavoiteltavaa käytännettä seuraavasti:

- Opiskelijan voisi nähdä ns. liveinä tietokoneruudulla, jolloin ohjaaja voisi tunnin aikana jutella hyvin monen opiskelijan kanssa ja siten päivittää heidän vointiaan / osaamistaan / kokemuksiaan siellä.

Oppimistehtävissä

Opettajat toivovat harjoitteluun liittyvien tehtävien toteuttamista sähköisessä ympäristössä: verkossa tehtäviä, esim. lääkehoitotehtävät. Opettajat toivoivat myös, että tavoitteita harjoitteluun laatiessaan opiskelijan tulisi ottaa huomioon aikaisemmista harjoitteluista saamansa palautteet.

Arvioinnissa

eOhjauksen toimintamallia arvioinnissa ei lähtökohtakyselyn vastauksissa avata konkreettiselle tasolle muutoin kuin mainintana palautteen antamisesta ja opiskelijan portfolioista. Toisaalta edellä vuorovaikutuskohtaan sijoitettu kuvaus opiskelijan reaaliaikaisesta kohtaamisesta verkossa sisältää myös jatkuvan arvioinnin näkökulman opiskelijan osaamisen päivittämisessä. eOhjauksen avulla arviointia voidaan niveltää ja integroida koko oppimisprosessisiin ja hyödyntää siinä autenttisen oppimisen lähestymistavan mukaisesti (ks. Herrington ym., 2010) monipuolisia arviointimenetelmiä, kuten itse-, vertais- ja asiantuntija-arviointia. Kyselyn väittämän ”Haluaisin seurata opiskelijan harjoitteluprosessin edistymistä verkossa” kanssa täysin tai osittain samaa mieltä olivat kaikki vastanneet opettajat. Kuitenkin mahdollisuutta verkkopalautteen antamiseen opiskelijan harjoittelun aikana suhtautui 17 % vastaajista epäröiden. Väittäminen ”Toivoisin, että opettajana voin palata opiskelijan aikaisempiin harjoittelu-arviointeihin” jakoi jonkin verran mielipiteitä: 75 % opettajista oli väittämän kanssa täysin tai osittain samaa mieltä ja 25 % täysin tai osittain eri mieltä.

7.6 Verkkokeskustelufoorumien tehtävä harjoittelun ohjauksessa

Verkkokeskustelufoorumien tehtävä harjoittelun ohjauksessa on lähtökyselyyn osallistuneiden opettajien mielestä kolmitahoinen:

Tiedonkulun edistäminen ryhmän kesken

Tiedonvälityksen helpottaminen ja tehostaminen on eräs keskeinen haaste harjoittelun ohjauksen käytänteiden kehittämisessä. Eräs opettaja halusi kokeilla verkkofoorumia esimerkiksi ohjaustapaamisten sopimiseen ja opiskelijoiden kanssa tapahtuvaan yhteydenpitoon.

Reflektiivisen ammatillisen vuorovaikutuksen ja vertaisoppimisen edistäminen

Opettajien mielestä verkkokeskustelufoorumi voi tukea ammatillista reflektiivistä vuorovaikutusta ja opiskelijoiden keskinäistä vertaisoppimista. Tähän näkökulmaan sisältyy vastauksissa mielipiteiden vaihto, vertaisarvioinnit, mentorointi. Eräs opettaja nostaa esille, että opiskelija voisi kirjoittaa oppimispäiväkirjaa verkkoon ja sitä kautta vaihtaa kokemuksia muun ryhmän kanssa. Verkkokeskustelufoorumi voisi parhaimmillaan olla ammatillisen vuorovaikutuksen harjoittelukenttä.

Työnohjauksellinen foorumi

Työnohjaukselliseen verkkokeskustelufoorumin näkökulmaan opettajat viittaavat kyselyssä nostamalla esille seuraavia ohjauksellisia tarpeita, joihin heidän mielestään verkkofoorumi voisi osaltaan vastata: henkinen tuki eli briiffaus, opiskelijoiden kokemien epäkohtien esiintuomisen kynnyksen madaltaminen, tuki opiskelijalle. Opettajat pohivat kuitenkin myös kriittisesti sitä, että pelkkä kirjoitettu viestintä ei aina kerro opiskelijan tilasta tai oppimisesta. Siksi vaarana eOhjauksessa nähdään se, että opiskelijan ”syvätukeminen” harjoittelussa saattaa jäädä vähälle.

7.7 Yhteenveto

Kyselyn pohjalta on havaittavissa, että harjoittelua ohjaavilla opettajilla on selkeä tahotila kehittää harjoittelun ohjausta siten, että siinä hyödynnetään myös eOhjauksen mahdollisuudet. Näyttää siltä, että eOhjauksen käyttömahdollisuudet tunnustetaan melko hyvin ja eOhjauksen käytön toivotaan sekä ratkaisevan käytännön ongelmia ohjatun harjoittelun työelämäyhteyksissä että järkeistävän opettajan työtaakkaa. Opettajien myönteinen pedagogis-tekninen kehittämisasenne luo hedelmällisen lähtökohdan hankkeen toteutukselle työyhteisössä (vrt. Ilomäki & Lakkala, 2011).

Seuraavat harjoittelun eOhjauksen mahdollisuuksiin liittyvät näkökulmat toistuvat ja nousevat selkeästi esiin eri näkökulmista tehdyissä kysymyksissä:

- a) harjoittelun ohjauksen prosessien organisointi,
- b) harjoittelun ohjaukseen liittyvien materiaalien muuttaminen sähköiseen muotoon ja kaikkien osapuolten saataville,
- c) kaikkien kolmen tahon (opiskelija – opettaja – ohjaaja) keskinäisen vuorovaikutuksen lisääminen, mutta myös opiskelijoiden keskinäisen vertaistuen ja -oppimisen lisääminen,
- d) oppimistehtävien järkevöittäminen ja
- e) jatkuvan arvioinnin kehittämisen haasteet.

OSA 3

eOhjaus – VIIDEN PILOTIN TULOKSIA JA ARVIOINTIA

8. Opiskelija ohjaajan tukena uusien toimintojen käyttöönnotossa – Ensimmäisen pilotin opiskelijakokemuksia

Harjoittelun eOhjaus-hankkeessa koottiin harjoittelun kehittämisprosessiin osallistuneiden kokemuksia ja näkökulmia jokaisen pilotin jälkeen. Tavoitteena oli kehittämis-tutkimuksen mukaisesti saada tuoreeltaan palautetta, jota voidaan hyödyntää heti seuraavassa hankkeen pilotissa. Tässä luvussa tarkastellaan opiskelijakyselyn tuloksia ensimmäisen eOhjaus-pilotin pohjalta. Koonti on tehty joulukuussa 2012.

8.1 Taustatiedot

Harjoittelun eOhjaus -projektin ensimmäiseen pilottiryhmään kuului ryhmien NHOSS_{11K} ja NHOTS_{11K} sairaanhoitaja- ja terveydenhoitajaopiskelijoita, jotka harjoittelivat pääosin KIURU:n medisiinisillä ja kirurgisilla osastoilla Kokkolassa.

Ensimmäisen Harjoittelun eOhjaus -projektiin kuuluvan pilotin tarkoituksena oli testata miten Optimaan kootut ja päivitetty ohjeistukset toimivat ja miten muut selkiytetyt ohjatun harjoittelun toiminnot toteutuivat. Opiskelijoiden opiskelusuunnitelmalomake oli pilotissa käytettävissä sähköisessä muodossa samoin kuin arviointilomakkeet. Ohjaajille oli koottu myös uudistetut ohjeistukset ja sähköiset lomakkeet oman linkin taakse nettiin (koosteobjekti). Opiskelijat toimivat ohjaajien tukena uusien materiaalien löytämisessä ja niiden käyttöönnotossa.

Kyselyyn vastasi 14 opiskelijaa (n = 22). Vastausprosentti on 64 % ja sitä voidaan pitää kohtuullisena ottaen huomioon sen, että kysely ajoittui juuri joululomaa edeltäneelle viikolle. Kyselylomakkeen sisältö on tässä koosteessa teemoiteltu harjoitteluprosessin etenemisen ja vaiheistuksen suuntaisesti.

8.2 Opiskelija ohjaajan perehdyttäjänä e-ohjauksen välineisiin ja toimintoihin

Kyselyyn vastanneista opiskelijoista tietotekniset taitonsa koki 71 % kiitettäväksi ja 29 % hyväksi. Tämä tukee pilotissa valittua toimintamallia, jossa opiskelijat toimivat ns. muutosagentteina yhteistyössä korkeakoulun ja työelämän rajapinnalla. Pilotissa on pohdittu ja haettu toimintamallia siihen, miten perehdyttää ja tukea ohjaajaa käyttämään e-ohjausta. Kiireisiä ohjaajia on vaikea koota perehdytyskoulutuksiin. Kokeiltavaksi käytänteeksi on hankkeessa nostettu opiskelijan toimiminen perehdyttäjänä. Opiskelijat saivat ennen harjoittelujaksoa opastusta pilotissa käyttöön otettavien työkalujen ja -toimintojen käyttöön. Tavoitteeksi asetettiin, että he auttaisivat tarpeen vaatiessa ohjaajaa kentällä. Opiskelijoista 71 % ilmaisee kyselyssä auttaneensa ohjaajaa sähköisen kansion löytämisessä ja verkkomateriaalin löytämisessä. Verkko-osoitteen löytämisessä ohjaajaa on puolestaan auttanut 57 % opiskelijoista.

Kokeneet työntekijät ovat työelämän muuttuvissa olosuhteissa uuden tiedon ja uusien toimintatapojen omaksujia samoin kuin kokemattomatkin (Paloniemi, 2008). Eryyisesti tietotekninen ja mediaosaaminen ovat haasteita, joihin yhä vahvemmin joudutaan vastaamaan työssä kuin työssä tänä päivänä. Tällöin mentorina ja ohjaajana ja hiljaisen tiedon jakajana voi olla myös nuorempi työntekijä tai harjoittelija. Engeströmin kehittävän

työn tutkimuksessa puhutaan muutosagenteista, jotka esimerkiksi liikkuvat organisaatioiden välillä (vrt. Engeström, 2001). Muutosagenttina voidaan ajatella henkilöä, joka tukee toisia kohtaamaan muutostilanteita ja niihin liittyvää epävarmuutta, innostaa ihmisiä oppimaan uutta, kehittymään ja kehittämään. Lipiäisen (2000, 86) tulkin mukaan muutosagentiksi voidaan nimittää henkilöä, jonka tarkoituksena on saada aikaan muutos organisaation rutiinimaisiin toimintatapoihin. Opiskelija liikkuu korkeakoulun/koulutusohjelman ja työelämän/työelämäorganisaation välillä. Toimiessaan toisaalta ikään kuin työparina opettajan kanssa, toisaalta ohjaajan kanssa, hän voi rajanylittäjänä sovitulla vastuulla olla edistämässä mielekkäiden toimintatapojen yhteiskehittelyä. Opiskelijoilla on luonnostaan tietoteknistä osaamista, jota saattaa puuttua ohjaajalta. Opiskelijan ja ohjaajan kohtaaminen koulutuksen ja työelämän rajapinnoilla mahdollistaa osaamisen vaihtamisen ja jakamisen toisinpäinkin kuin yleensä ajatellaan. Oppiminen voi olla molemminpuolista.

8.3 Ohjeistukset ja materiaalit

Kyselyn mukaan opiskelijoilla oli kaikissa harjoittelupaikoissa mahdollisuus käyttää nettiyhteyttä portaaliin. Kaikki vastaajat olivat käyttäneet sähköistä harjoittelusuunnitelmalomaketta ja Optiman palautuskansioita. Optimassa oleviin ohjeistuksiin oli tutustunut 86 % opiskelijoista.

Yhteensä 93 % opiskelijoista koki, että ohjeistukset Optimassa olivat selkeät ja ymmärrettävät. Täysin samaa mieltä väittämän kanssa oli 57 % opiskelijoista ja 38 % opiskelijoista oli osittain samaa mieltä. Samoin Optimassa olevat sähköiset harjoitteluun liittyvät aineistot ovat helposti löydettävissä yhteensä 93 %:n mielestä. Täysin samaa mieltä väittämän kanssa oli vastaajista 29 % ja osittain samaa mieltä 64 %. Opiskelijoista 57 % koki, että heidän ohjaajansa oli tutustunut sähköisiin harjoittelun ohjeisiin verkossa. Vastanneet opiskelijat kokivat, että sähköinen harjoittelusuunnitelmalomake oli helppo käyttää. Palautuskanava toimi täysin moitteettomasti 36 % mielestä ja samoin 36 % oli osittain samaa mieltä toiminnan sujuvuudesta. Viidennes opiskelijoista oli kohdannut joitakin ongelmia toiminnossa.

8.4 Tavoitteet ja ohjauskeskustelut

Vastanneista opiskelijoista 64 % koki, että SoleOpsin tavoitteet Optiman kansiossa antoivat pohjaa heidän omien tavoitteidensa laatimiselle harjoittelua varten.

Kyselyssä oltiin kiinnostuneita siitä, missä määrin alku- ja ohjauskeskusteluissa (myöhemmin alkukeskustelusta käytetään nimitystä tavoitekeskustelu) käytettiin sähköisiä materiaaleja pohjana. Vastanneista opiskelijoista 57 % oli tulostanut laatimansa tavoitteet ohjaajalleen alkukeskustelua varten. Yhdessä tapauksessa niitä tarkasteltiin suoraan koneelta ja toisessa keskusteltiin tavoitteista vapaasti ilman kirjallista dokumentointia.

Ohjauskeskustelussa (myöh. tavoitekeskustelu) ohjaajalla oli pilotissa yhtä poikkeusta lukuun ottamatta käytettävissä opiskelijan laatimat tavoitteet. Ne olivat paperimuodossa 84 prosenttisesti ja kahdessa tapauksessa sähköisenä.

Opiskelijoista 86 % koki, että ohjaaja oli perehtynyt heidän lähtötason kuvaukseensa. Kyselyyn vastanneista 93 % koki puolestaan, että ohjaaja oli perehtynyt heidän asetta-
miinsa henkilökohtaisiin tavoitteisiin ennen alkukeskustelua.

Kaikki vastanneet opiskelijat ovat laatineet itsearvioinnin ohjauskeskustelussa (myöh.
palautekeskustelu) käytettäväksi.

8.5 Oppimistehtävät

Väitteen ”Oppimistehtävät palvelevat harjoittelujakson tavoitteita” kanssa täysin sa-
maa mieltä oli kolmannes vastanneista opiskelijoista ja osittain samaa mieltä 71 %. Harjoittelutehtävien määrää pidettiin pilotissa sopivana. Täysin samaa mieltä tämän
väittämän kanssa oli vastanneista opiskelijoista 79 %. Myös loput vastanneista opiskeli-
joista olivat osittain samaa mieltä. Oppimistehtäviä vähennettiin ensimmäisessä pilotis-
sa. Tähän ratkaisuun päädyttiin sekä alkukyselyssä nousseen opiskelijapalautteen että
opettajien oman kokemuksen pohjalta.

8.6 Vuorovaikutus ja yhteydenpito

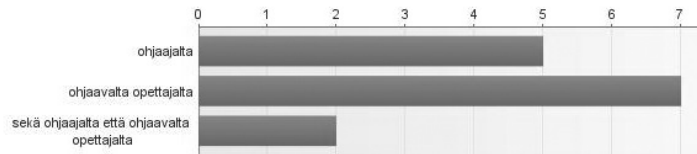
Ensimmäisen pilotin jälkeiseen kyselyyn vastanneista opiskelijoista 79 % koki, että har-
joittelua ohjaavat opettajat ovat olleet tarvittaessa tavoitettavissa uuteen eOhjaukseen
liittyen. Opiskelijoista 14 % oli kuitenkin opettajien tavoitettavuudesta täysin eri mieltä.
Neljästätoista kyselyyn vastanneesta opiskelijasta 14 % oli tavannut pilotin aikana opet-
tajan henkilökohtaisesti, 21 % oli ollut yhteydessä puhelimitse ja 64 % sähköpostitse.
Optiman verkkotyökaluja ei tässä ensimmäisessä pilotissa vielä ollut käytetty vuorovai-
kutukseen ja yhteydenpitoon. Näissä tuloksissa yllätti tutkijoita pieni kontaktien määrä
ja suuri sähköisten yhteydenottojen määrä. Tässä tapauksessa selittävää tekijää ei löydy
ns. yli 100 kilometrin säännöstä, jota ohjauskäynneissä on sovellettu säästösyyistä. Hen-
kilökohtaisten tapaamisten vähyyteen voisivat olla vaikuttamassa ns. arjen yllättävät ti-
lanteet (opettajan tai ohjaajan tai opiskelijan sairastuminen tai työnantajan määräämät
muut tehtävät), jolloin palaute on jouduttu antamaan sähköisesti. Tässä yhteydessä voi-
daan Tyke-näkökulmasta myös tunnistaa, että hankkeen pilotointiaika on ollut yleensäkin
ammattikorkeakouluissa monien rakennemuutosten aikaa, mikä on heijastanut
työn kuormittumisen kautta myös opettajien ohjaustyön arkeen. On myös mahdollis-
ta, että kysymys ei ole ollut tarpeeksi yksiselitteinen ja osa vastanneista opiskelijoista
on mieltänyt yhteydenpidon opettajan kanssa viittaavaan kysymyksessä nimenomaan
muuhun vuorovaikutukseen kuin varsinaisiin ohjauskeskusteluihin. Tätä tutkimuskysy-
mystä olisi tullut tarkentaa siirryttäessä lähtökyselystä pilotointeihin.

Opiskelijoista vain kolmannes olisi halunnut jakaa kokemuksiaan harjoittelujakson ai-
kana verkkokeskusteluympäristössä. Tämä tulos on erisuuntainen kuin lähtökohtaky-
selyssä ilmennyt kiinnostus ja tarve kokemusten jakamiseen vertaisten kanssa. Tulosta
saattaa selittää osaltaan se, että opiskelijat olivat pääasiassa samassa harjoitteluymp-
äristössä. Sairaanhoidtaja- ja terveydenhoitajaopiskelijoilla on myös omia opiskeluun
liittyviä suljettuja Facebook-ryhmiä, missä voidaan jakaa vertaisten kanssa myös har-
joitteluun liittyviä kuuluisia.

Verkko- ja videopalaute harjoittelun aikana

Opiskelijoista 64 % haluaisi saada ohjaajaltaan kirjallista verkkopalautetta harjoittelun aikana. Sekä ohjaajalta että ohjaavalta opettajalta kirjallista verkkopalautetta harjoittelun aikana haluaisi saada 36 % vastanneista opiskelijoista.

Vastanneista opiskelijoista videopalautetta verkossa harjoittelun aikana haluaisi saada ohjaajalta 36 % ja ohjaavalta opettajalta puolet (50 %) opiskelijoista. Opiskelijoista 14 % halusi saada sekä videopalautetta verkossa harjoittelun aikana sekä ohjaajalta että ohjaavalta opettajalta (ks. kuvio 11).

Kuvio 11. Ensimmäisen pilotin opiskelijoiden (n = 14) arvio tarpeesta saada verkossa videopalautetta harjoittelun aikana.

Kysymyksen avulla kartoitettiin mitä opiskelijat ajattelevat e-ohjauksesta. Lähtökyselyssä nousi esiin opiskelijoiden toive saada enemmän palautetta harjoittelun aikana myös ohjaajaltaan. Siksi myös ohjaaja-näkökulma sisällytettiin kysymykseen, vaikka opiskelija toimii harjoittelussa fyysisesti samassa paikassa kuin ohjaajansa. Omaohjaajajärjestelmästä, jossa jokaiselle opiskelijalle on nimetty oma ohjaaja harjoittelun ajaksi, huolimatta opiskelija saattaa ehtiä keskustella mielestään liian vähän omasta oppimisestaan ohjaajansa kanssa kiireisen potilastyön lomassa. Erityisesti kliinisellä puolella (sairaaloissa ja hoitokodeissa), missä tehdään vuorotyötä, opiskelija voi toivoa enemmän palautetta omalta ohjaajaltaan – miksipä ei myös verkon kautta. Hoitajalla taas voisi olla esimerkiksi yövuorossa rauhallista antaa opiskelijalle verkkopalautetta. Toisaalta terveydenhoitajaopiskelijoilla verkkopalautteen merkitystä ei voida olettaa niin suureksi, koska opiskelija on neuvoloissa, kouluilla ja työterveydessä aina samoissa vuoroissa ja työskentelee ohjaajan välittömässä läheisyydessä. Sama tilanne on sionomeilla päiväkodeissa.

Monet opiskelijat ovat ahkerasti kännykän kautta verkossa. Jos ohjaaja myös ohjaaja on nettisukupolven edustaja, voisi käytänteeksi muodostua, että päivän päätteeksi ohjaaja kommentoi lyhyesti (chat, Twitter, tekstiviesti jne.) miten päivä opiskelijalla on mennyt ja opiskelija vastavuoroisesti tiivistää päivän arvionsa.

8.7 Arviointi

Sähköistä arviointilausuntoa piti hyödyllisenä 71 % eli 2/3 vastanneista opiskelijoista. Opiskelijoilta kysyttiin pilotin päätyttyä käyttikö heidän ohjaajansa sähköistä arviointilomaketta. Opiskelijoista 79 % vastasi myöntävästi. Ohjaajat olivat siis hyödyntäneet hyvin pilotissa luotuja toimintoja. Vastanneista opiskelijoista 86 % antoi ohjaajalleen tukea sähköisen arviointilomakkeen käytössä.

Opiskelijoista 36 % sai arviointilausun ohjaajaltaan paperimuodossa, 30 % heistä sai sen koneella kirjoitettuna ja 7 % käsinkirjoitettuna. Opiskelijoista 21 % puolestaan sai arviointilausun sähköpostina joko suoraan ohjaajalta tai opettajan kautta. Opettajat saivat lähes kaikkien ohjaajien opiskelija-arvioinnit Optimaan, muutamassa tapauksessa ohjaaja lähetti sen sähköpostiin. Opettajat käyttivät saamiaan opiskelija-arvioiteja loppukeskusteluissa, mutta eivät välittäneet niitä opiskelijoiden sähköposteihin.

Sähköisestä portfolioista ei 64 % opiskelijoista ollut kiinnostunut. Viidennes haluaisi koota portfolioita kaikista koulutuksen aikaisista aineistoista ja vain 14 % ohjatun harjoittelun palautteistaan. Epäselväksi jää tässä yhteydessä miten opiskelijat tuntevat ja ymmärtävät portfolion terminä ja toimintona. Tarkasteltavien koulutusohjelmien opetuskulttuuriin sisältyy hyvin monenlaisia portfolioikäytänteitä. Hoitotyön koulutuksessa portfolioiden hyödyntäminen on jäänyt opiskelun alkuvuosiin. Terveystoimintakoulutuksessa on ollut puolestaan käytössä ns. ammatilliset portfolioit opiskelun neljäntenä vuonna. Sosionomien koulutuksessa puolestaan on ollut käytössä koko koulutuksen ajan ns. ammatillisen kasvun portfolio.

8.8 Verkkotyövälineet ja 2000-luvun taidot

Ensimmäisen pilotin kyselyyn vastanneista opiskelijoista 79 % koki verkkotyövälineiden tukevan medialukutaitoa, 57 % globaalia toimijuutta ja samoin 57 % yhteistoiminnan taitoja.

Myös kriittisen ajattelun taitoja ja eettisiä valmiuksia verkkotyövälineet tukevat 43 % mielestä. Tosin on huomioitava, että eettisten valmiuksien osalta vain yksi opiskelija valitsi korkeimman arvon (tukee erittäin paljon).

Kyselyn väittämän ”Optimassa olevat sähköiset harjoittelun aineistot tukevat oppimistani harjoittelussa” kanssa täysin samaa mieltä oli 21 % ja osittain samaa mieltä 57 % vastaajista. Viidennes oli osittain eri mieltä eikä tunnistanut pilotissa selkiytettyjen toimintojen yhteyttä oppimiseen harjoittelussa.

Kuitenkin laajemmin katsoen opiskelijat uskovat, että e-ohjauksesta, sähköisestä ohjauksesta tulee hyvä toimintatapa, mutta uusien toimintamallien käyttöönotto vaatii totuttelua ja ottaa aina aikansa. Vastanneista 93 % on sitä mieltä että verkkotyövälineet voisivat olla pysyvä osa ammattikorkeakoulun harjoittelun ohjausta. Tässä vaiheessa 64 % vastanneista opiskelijoista koki (arvoilla melko paljon – erittäin paljon), että verkkotyövälineet tukevat harjoittelulle asetettuja tavoitteita ja voivat tuoda lisäarvoa harjoittelun ohjaukseen. Saman verran opiskelijoista koki, että verkkotyövälineitä voidaan hyödyntää opitun arvioimisessa.

8.9 Yhteenveto

Harjoittelun eOhjaus-hankkeen ensimmäisessä pilotissa opiskelijat näyttävät tässä tarkastellun kyselyn pohjalta luontevasti ottavan käyttöönsä pilotissa kokeiltuja sähköisiä toimintoja. Suurin osa opiskelijoista koki päivitettyt ohjeistukset ja materiaalit oppimistaan tukevinä ja ohjausta järkevöittävinä. Kyselyn mukaan opiskelijat kokevat sähköiset

harjoitteluun liittyvät lomakkeet (suunnittelulomake ja arviointilomake) helppokäyttöisinä ja hyödyllisinä. He olivat valmiita ohjaamaan myös ohjaajansa uusien eOhjauksen toimintojen (koosteobjekti, sähköisen arviointilomakkeen täyttäminen ja sen palauttaminen Optiman palautelaatikko) käytössä. Samoin harjoittelun kehittämisen lähtötilanteen kartoittamisen pohjalta tehty harjoitteluun liittyvien oppimistehtävien vähentäminen ja järjeistäminen tässä hankkeen ensimmäisessä pilotissa saa opiskelijoilta hyvää palautetta.

Suomalaisessa korkeakoulupolitiikassa korostetaan opiskelijoiden vaikuttamismahdollisuuksien turvaamista ja kehittämistä opetuksen laadunvarmistuksessa (Karjalainen & Alaniska, 2006). Opiskelijat liikkuvat työelämän ja koulutuksen rajapinnoilla ja siirtyvät harjoitteluprosessissaan konkreettisesti harjoittelussa mukana olevien organisaatioiden välillä. Siksi on erittäin tärkeää ottaa heidät mukaan ja sitouttaa yhteiskehittelyyn. Näin voidaan Harjoittelun eOhjauksen piloteissa kolmikanta-kuviossa (opiskelija-opettaja-ohjaaja) mahdollistaa mielekäs e-ohjauksen kehittäminen ja luoda yhdessä uusia toimintatapoja sekä oppia toinen toisiltaan.

9. Tukea tarvitaan e-ohjauksen aloitusvaiheessa – Ensimmäisen pilotin ohjaajakokemuksia

Harjoittelun eOhjaus -hankkeessa koottiin harjoittelun kehittämisprosessiin osallistuneiden kokemuksia ja näkökulmia jokaisen pilotin jälkeen. Tavoitteena oli kehittämis- tutkimuksen mukaisesti saada tuoreeltaan palautetta, jota voidaan hyödyntää heti seuraavassa hankkeen pilotissa. Tässä luvussa tarkastellaan ohjaajakyselyn tuloksia ensimmäisen eOhjaus-pilotin pohjalta. Koonti on tehty tammikuussa 2013.

9.1 Taustatiedot

Kysely Harjoittelun eOhjaus -projektin ensimmäisen pilottiryhmän työelämän ohjaajille toteutettiin joulukuussa 2012 heti pilotin päättymisen jälkeen. He ohjasivat NHOTS11K ja NNHOS11K -opiskelijoita, jotka harjoittelivat KIURUn medisiinisillä ja kirurgisilla osastoilla.

Ensimmäisen Harjoittelun eOhjaus -projektissa toteutetun pilotin ensisijaisena tarkoituksena oli testata miten Optimaan kootut ja päivitettyt ohjeistukset sekä uudet sähköiset opiskelusuunnitelma- ja arviointilomakkeet toimivat. Ohjaajille oli rakennettu Optimaan ns. koosteobjekti, johon oli koottu Centria ammattikorkeakoulun harjoittelun yleisiä ohjeita, jakson tavoitteet ja ohjaajille tarkoitettu opiskelijan arviointilomake. Ensimmäisen pilotin tarkoituksena oli selvittää, miten ohjaajat löysivät annetun nettiosoitteen perusteella heille rakennetun koosteobjektin työpaikan tietokoneilta, millaista tukea he tarvitsivat ja miten ohjaajat onnistuivat sähköisen arviointilomakkeen kirjoittamisessa, tulostamisessa ja opettajalle lähettämässä. Tavoitteena on kehittää Centria ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan ohjattua harjoittelua ottamalla käyttöön internetin, Optiman ja erilaisten mobiililaitteiden käyttömahdollisuudet.

Webropol-ohjelmalla toteutettuun ohjaajakyselyyn ensimmäisen pilotin jälkeen vastasi kahdeksan ohjaajaa (n=22). Syitä vastausprosenttiin (36 %) voidaan hakea esim. joulunalusviikon ajankohdasta, osastojen kiireisestä työtahdistista ja vuorotyöstä. Kyselylomakkeen avulla koottua tutkimusaineistoa on tässä koosteessa teemoiteltu ja jäsennetty harjoitteluprosessin etenemisen ja vaiheistuksen suuntaisesti.

Kyselyyn vastanneista ohjaajista 50 prosentilla oli harjoittelun ohjauskokemusta alle viisi vuotta ja 50 % heistä oli toiminut ohjaajana yli viisi vuotta. Tietotekniset taitonsa 38 % ohjaajista arvioi tyydyttäväksi ja 63 % hyväksi. Kiitettävänä taitojaan ei pitänyt kukaan vastanneista. Kaikilla kyselyyn vastanneista ohjaajista oli mahdollisuus käyttää työpaikassaan nettiyhteyttä.

9.2 Ohjeistukset ja materiaalit

Kaikki kyselyyn vastanneet ohjaajat olivat tutustuneet Centria ammattikorkeakoulun harjoittelunohjaussivustoon netissä sekä sähköiseen arviointilomakkeeseen. Kaksi kolmannesta ohjaajista oli tutustunut sivustoon työpaikalla ja kolmannes vastaajista kotoaan.

Ohjaajista 63 % oli käytössään ennen harjoittelunohjausta eOhjauksen saatekirje käyttäjätunnukseen ja salasanoineen. Yksi ohjaajista ei ollut saanut käyttäjätunnusta ja salasanaa etukäteen ja toinen ohjaaja kommentoi saaneensa ne vasta alkukeskustelussa. Tunnuksentunnukset sairaalan ohjaajille lähetetään sähköpostitse osaston opiskelijakoordinaattorille, joka jakaa ne ohjaajille. Tiedonkulussa voi ilmetä ongelmia esim. koordinaattorin loma-aikoina.

Sähköiseen harjoitteluun liittyvien aineistojen 63 % ohjaajista koki tukevan opiskelijoiden ohjaamista harjoittelussa. Samoin yleisistä ohjeista löytyneet harjoittelun tavoitteiden 63 % vastaajista koki antaneen pohjaa ohjaamiselleen.

Ohjaajia pyydettiin kyselyssä ottamaan kokemuksensa pohjalta kantaa väittämään "Harjoittelun ohjauksen dokumenttisivusto oli helppo löytää tietokoneelta". Harjoittelun ohjauksen dokumenttisivuston löytämistä tietokoneelta ei 38 % vastaajista kokenut helpoksi. Puolet ohjaajista oli osittain samaa mieltä väittämän kanssa.

9.3 Tavoitteet ja ohjauskeskustelut

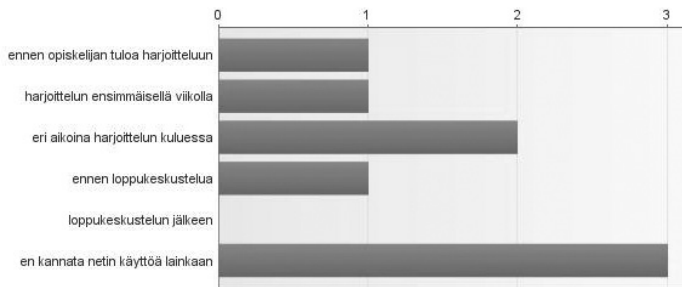
Kyselyyn vastanneista ohjaajista 75 % sai opiskelijan lähtötason kuvauksen ennen harjoittelun alkua. Kahta lukuun ottamatta ohjaajat saivat käyttöönsä opiskelijan henkilökohtaiset tavoitteet ennen alkukeskustelua. Puolet vastanneista ohjaajista sai opiskelijan henkilökohtaiset tavoitteet ennen alkukeskustelua paperilla ja yksi heistä sai ne sähköpostissa.

Ensimmäisen pilotin jälkeiseen kyselyyn vastanneista ohjaajista 75 prosentilla oli ohjauskeskustelussa (myöh. palautekeskustelu) käytettävissään opiskelijan laatima itsearviointi. Yhtä ohjaajaa lukuun ottamatta ohjaajille oli ohjauskeskustelussa käytettävissään myös laatimansa opiskelija-arviointi.

9.4 Vuorovaikutus ja yhteydenpito

Yhteydenpidossa opettajien kanssa harjoittelun aikana kyselyyn vastanneet ohjaajat olivat käyttäneet viidessä tapauksessa (63 %) henkilökohtaista tapaamista, yhdessä puhelinta ja yhdessä sähköpostia.

Ohjaajilta kysyttiin missä eri vaiheessa ohjausprosessia voisi verkon välityksellä tiivistää opettajan kanssa tehtävää yhteistyötä. Vastaukset hajoavat siten, että kaksi vastaajista kokee verkon voivan tiivistää yhteistyötä eri aikoina harjoittelun kuluessa ja kukin muista prosessin vaiheista saa yhden maininnan. Kolme vastaajista (38 %) ei kannata yhteydenpitoa verkon välityksellä ollenkaan (kuviot 12).

Kuvio 12. Ensimmäisen pilotin ohjaajien (n = 8) arvio opettajan kanssa tehtävän yhteistyön tiivistämisestä verkon avulla.

Opiskelijoille kyselyyn vastanneet ohjaajat eivät olleet valmiit antamaan kirjallista verkkopalautetta tai videopalautetta harjoittelun aikana.

9.5 Arviointi

Puolet vastaajista oli osittain samaa mieltä väittämän kanssa, että opiskelijan sähköinen arviointilausunto haastaa ohjaajan laatimaan laadukkaamman ja viimeistellymmän lausunnon. Työnantajan näkökulmasta 75 % vastaajista arvosti koneella kirjoitettua dokumenttia opiskelijan CV:ssä. Kyselyyn vastanneista ohjaajista 63 % oli käyttänyt sähköistä arviointilomaketta harjoittelun arvioinnissa. Sähköisen arviointilomakkeen käytön arvioi helpoksi käyttää vain 25 % eli neljännes vastaajista. Ne, jotka eivät olleet käyttäneet sähköistä arviointilomaketta kommentoivat, että sivut olivat monimutkaiset käyttää tai heillä oli ongelmia niiden käytössä. Lisäksi yhdeltä ohjaajalta puuttuivat tunnukset.

Sähköisen arviointilomakkeen käytön ongelmia ohjaajat kuvasivat seuraavasti:

- En löytänyt. Opiskelija laittoi sen minulle sähköpostissa lopulta.
- Se, mitä hait oli monen mutkan takana. Talon koneissa virustorjunnan tai jonkun muuna asian takia lomakkeet piti tallentaa koneelle ennen kuin sait avattua.
- Arviointi häviää, jos sitä ei hoksaa tallentaa erikseen työpöydälle, siis ei voi vain suoraan alkaa kirjoittaa siihen laatikkoon ja lähettää sitä tielle. Liian monimutkainen!
- En ehtinyt saman päivänä kirjoittaa koko palautetta. Jouduin aloittamaan alusta, koska en pystynyt jatkamaan edellispäivän tekstiä...
- Täytin arviointilomakkeen, mutta en saanut sitä lähetettyä. Lähetin sen opettajalle sähköpostin liitetiedostona.

Kyselyyn vastanneista ohjaajista 63 % oli lähettänyt opiskelija-arviointilausunnon opettajan palautuskansioon Optimassa. Kolmella ohjaajalla oli edellä mainittuja vaikeuksia sen lähettämisessä. Osa ohjaajista oli kirjoitettuaan sähköisen arviointilausunnon tulostanut ja allekirjoittanut sen opiskelijalle. Ennen tätä pilottia, ohjaajat olivat kirjoittaneet käsin arviointilausunnon opiskelijalle. Opettaja oli nähnyt ko. lausunnon ainoastaan arviointikeskustelutilaisuudessa.

9.6 Tuki uuden e-ohjauksen työkalun ja toimintojen käytössä

Kiireisessä työssä teknisten harjoittelun e-ohjauksen toteutusten toivottiin olevan todella käyttäjätasoisia. Kommentteista on luettavissa, että suoraan "laatikkoon" kirjoittaminen ja keskeneräisen tekstin tallentaminen ja jatkaminen myöhemmin tulisi olla mahdollista. Toiminnot tulisi muuttaa palautteen mukaan yksinkertaisimmiksi.

Eräs ohjaaja koki, että tietokoneella työskentely ei ole helppoa yli 60-vuotiaalle "koska asia on opeteltu kantapään kautta". Toinen ohjaaja kommentoi seuraavasti:

...ehkä hyvä, jos joku voisi tulla konkreettisesti näyttämään miten kaikki tehdään.

Neljännes ohjaajista koki saaneensa harjoittelua ohjaavilta opettajilta jonkin verran tukea harjoittelun verkkomateriaalin löytämisessä ja käytössä.

9.7 Verkkotyövälineet ja 2000-luvun työelämätaidot

Kyselyn lopussa ohjaajilta kysyttiin, missä määrin verkkotyövälineet tukevat heidän mielestään 2000-luvun taitoja, joiksi kyselyssä on nimetty SysTech-arvoverkkohankkeen käyttämän jäsentelyn mukaisesti: kriittisen ajattelun taidot, yhteistoiminnan taidot, medialukutaito, globaali toimijuus ja eettiset valmiudet. Vastausasteikko oli viisiportainen: erittäin paljon – paljon – vähäisessä määrin – ei lainkaan - en osaa sanoa. Vastaajista 63 % valitsi "en osaa sanoa" -vaihtoehdon kaikkein taitojen kohdalla. Verkon työvälineet voivat vastanneista 38 % mukaan tukea paljon medialukutaitoa. Toiselle sijalle nousi globaali toimijuus. Kolmanneksi eniten ne tukevat ohjaajien mielestä yhteistoiminnan taitoja. Vähäisessä määrin verkkotyövälineiden koetaan voivan tukea kriittisen ajattelun taitoja ja eettisiä valmiuksia.

9.8 Yhteenveto

Pohdittaessa ohjaajien asemoitumista ja roolia harjoittelun e-ohjauksen kehittämisen maisemassa, on huomioitava heidän ensikokemuksensa pilotoiduista e-ohjauksen toiminnoista ja laajemminkin heidän asenteensa verkkotyöskentelyyn. Kysyttäessä verkkotyökalujen käytön merkityksestä harjoittelun ohjauksessa puolet vastaajista valitsi "en osaa sanoa" -vaihtoehdon. Muilla vaihtoehdoilla vastanneet ohjaajat (eli puolet) näkevät, että verkkotyövälineet voisivat olla pysyvä osa ammattikorkeakoulun harjoittelun ohjausta vähäisessä määrin. Verkkotyövälineiden nähtiin vähäisessä määrin tai ei ollenkaan tukevan harjoittelulle asetettuja tavoitteita. Samoin ne voivat tuoda lisäarvoa harjoittelun ohjaukseen vain vähäisessä määrin. Opiteen arvioimisessa yksi vastanneista ohjaajista koki verkkotyövälineitä voitavan hyödyntää melko paljon.

Ohjaajilla ei juuri vielä ole kokemusta ensimmäisen pilotin jälkeen harjoittelun e-ohjauksen käytännöistä ja mahdollisuuksista. Ohjaajien asenne e-ohjaukseen on tässä vaiheessa osin kriittinen tai ainakin epäilevä. Uuden opetteluun ei omissa työssä koeta riittävän aikaa ja pilotissa kokeiltuja toimintoja, kuten sähköisen arviointilomakkeen täyttäminen ja sen palauttaminen Optiman palautelaatikkoon, ei koettu kovin käyttäjätasoisina. Tulokset, pienellä vastaajamäärälläkin, viittaavat suuriin haasteisiin uusien e-ohjauksen teknologis-pedagogisten toimintatapojen leviämiseksi harjoittelunohjausyhteisössä koulutuksen ja työelämän rajapinnoilla (vrt. Ilomäki & Lakkala, 2011; Vahtivuori-Hänninen & Kynäslähti, 2012).

Ensimmäisen pilotin tulokset – pienellä vastaajajoukollakin – antavat seuraavan pilotin kehittämiseen arvokasta tietoa. Harjoittelun eOhjaukseen tulisi pystyä kehittämään käyttäjäystävällisiä ja helppokäyttöisiä toimintoja. Koulutuksen ja työelämän rajapinnan kolmikannasta (opiskelija – opettaja – ohjaaja) haastavin toimijataho on ohjaajat, joiden tulisi kyetä pilottien pohjalta tunnistamaan e-ohjauksen lisäarvo ja saada tarvitsemansa tuki ja valmennus uusien työkalujen ja toimintatapojen käyttöönottoon.

10. Opettelua matkalla kohti paperitonta ohjausta – Ensimmäisen pilotin opettajakokemuksia

Harjoittelun eOhjaus-hankkeessa koottiin harjoittelun kehittämisprosessiin osallistuneiden kokemuksia ja näkökulmia jokaisen pilotin jälkeen. Tavoitteena oli kehittämis-tutkimuksen mukaisesti saada tuoreeltaan palautetta, jota voidaan hyödyntää heti seuraavassa hankkeen pilotissa. Tässä luvussa tarkastellaan ensimmäisen eOhjaus-pilotin opettajakyselyn tuloksia.

10.1 Taustatiedot

Opettajien haastattelu tehtiin tuoreeltaan ensimmäisen pilotin jälkeen 14.12.2012. Tee-mahaastatteluun osallistui kaksi ensimmäisen pilotin opettajaa. Haastattelijoina toimivat molemmat Harjoittelun eOhjaus -hankkeen tutkijat.

10.2 eOhjaus käsitteenä ja uusina käytänteinä

Haastattelussa lähdettiin liikkeelle e-ohjaus -käsitteen määrittelystä. Opettajilta kysyttiin mitä eOhjaus heille merkitsee ja mitä sisältöjä sillä on. Opettajat määrittelivät e-ohjauksen seuraavasti:

- Lähinnä minulle tulee ainakin mieleen, että on sähköisessä muodossa materiaalia, mitä meillä oli ennen paperiversioina ja mitä voi sitten tietenkin Optiman kautta kommentoida ja ohjata.

- Samaa, eli tuota verkkotoimintaympäristön hyödyntämistä monipuolisesti. Se on paljon sitä sähköistä lomakekommunikointia puolin ja toisin, että on siirretty niistä papereista eteenpäin. eOhjaus - ehkäpä me olemme vielä matkalla, mutta kuvittelen ja oletan, että se on näitä videochattien tai nettipuhelimen työkalujen käyttämistä jatkossa.

Opettajat pitivät tärkeänä edistysaskeleena harjoittelun e-ohjauksen kehittämisessä jo ensimmäisessä pilotissa toteutettua lomakkeiden dokumentoinnin ja tallentamisen toimintojen kehittämistä. Organisaatiossa vielä uuden Optima-verkkoympäristön erilaisten mahdollisuuksien hyödyntämisen tarkastelu ja ohjaukseen liittyvien sähköisten lomakkeiden suunnittelu ovat olleet ensimmäisessä pilotissa tärkeitä näkökulmia. Jatkossa siihen voidaan liittää harjoittelun e-ohjausta syventäviä reaaliaikaisen ohjauksen käytänteitä. Opettaja tiivistää ensimmäisen pilotin kokemukset opetteluksi puolin ja toisin seuraavasti:

- No kyllä ne minun mielestä oli sellaista opettelua kuitenkin. Se on sellaista opettelua niin opettajille kuin opiskelijoillekin, että miten se nyt muuttuu tämä harjoittelun ohjaus. Myös sinne klinisille osastoille, opettelua heillekin, että mitä tämä tarkoittaa.

10.3 Opiskelijoiden ensipalautte opettajien kokemana

Opettajien kokemuksen mukaan opiskelijat ottivat e-ohjauksen kokeilut ensimmäisessä pilotissa todella hyvin vastaan. Uusissa e-ohjauksen käytänteissä saatettiin kokea vähän ongelmia ohjaajien kanssa, mutta opiskelijoiden asenne koettiin myönteiseksi, kuten seuraavat kommentit kertovat:

- ... kukaan ei ole sanonut mitään negatiivista, päinvastoin, että hyvä kun ne ovat siellä sähköisessä muodossa heidän kaikki tavoitteensa, itsearvioinnit ja palautteet
- Minusta tuntuu, että on luonteva jatko tämä eOhjaus ja tämä ympäristö ylipäättään näihin, kun samassa ympäristössä (teoriaopinnoissa) koululla toimitaan, tämä on kehittäelyä ja sisällön luomista. En myöskään koe, että on mitään riitasointuja tullut, en ole kuullut. Kyllä kokemukset olivat hyviä.

10.4 Ohjaajien ensipalaute opettajien kokemana

Opettajat nostivat esiin teemahaastattelussa ohjaajilta saamaansa palautetta. Kuten ohjaajien kyselyssä edellä nousi jo ilmi, ohjaajilla oli asenteellisia ja teknisiä ongelmia e-ohjauksen toimintojen käyttämisessä. Opettaja kuvaa tilannetta:

- Mulla on nyt loppukeskustelut loppusuoralla ja siellä on monenlaista kokemusta. Joillekin se on ihan ok ja he kokevat, että on hyvä että tehdään sähköisessä muodossa että siististi tulee heidän palautteensa. On he kyllä kokeneet, että siihen menee aikaa ehkä enempi alussa. Tietotekninen taito ei ole niin hyvä siellä kaikilla, mutta sitten heti huomaa, että jos on nuorempi ohjaaja, niin sujuu paljon kätevämmiin se homma.

Opettajat ovat havainnoineet, että nuorempi ohjaajakunta on paremmin sinut tietojärjestelmien kanssa ja pilotissa koettiin myös positiivisia onnistumisen kokemuksia sähköisten lomakkeiden käytössä. Opettajat myös pohtivat työelämän toimijoiden IT-taitojen tasoa siinä kontekstissa, että työ esimerkiksi sairaalamaailmassa edellyttää joka tapauksessa yhä enemmän erilaisten tietojärjestelmien käyttöä. Harjoittelun eOhjauksen toiminnot opettajat kokevat kuitenkin olevan "tavallista asiankäsitelyä" eli lomakkeiden täyttämistä, tallentamista ja lähettämistä. Opiskelijat olivat pilotissa ohjaajien tukena teknisten ongelmien selvittämisessä.

Opettaja kuvaa omaa osuuttaan ohjaajan tukemisessa seuraavasti:

...käytiin se lappu läpi ja ne tunnukset, mitä se tarkoittaa ja miten se kannattaa tallentaa tikulle vai työpöydälle... Mutta kyllä opiskelijat on tässä aivan selvästi toimineet pyydettyessä tai pyytämättä.

Opiskelijoille tehdyssä lähtökyselyssä nousi esiin myös joidenkin opiskelijoiden näkemys siitä, että opiskelijan tehtävä ei heidän mielestään ole toimia välittäjinä opettajan ja työelämäohjaajan välillä. Haastattelussa ilmeni, että pilotissa ei kuitenkaan kohdattu opiskelijoiden taholta tällaista asennetta, infotilaisuuden joitakin kommentointeja lukuun ottamatta.

Jossakin tapauksessa myös opettaja tuki ohjaajaa enemmän ja yhdessä saatettiin esimerkiksi lähettää arviointilomake Optiman palautuskansioon. Opettaja jatkaa:

- Mutta minäkin olin yhtä epävarma kuin se ohjaaja, että menikö se, kun ei tule mitään kuittausta. Sitten minä menin omilla tunnuksilla ja katsoin, että on se siellä - tarkistettiin se sitten välittömästi.

Erässä tapauksessa ammattikorkeakoulusta äskettäin valmistunut hoitaja oli valtuutettu osastolla ns. IT-tukihenkilöksi ja häntä oli sitten paljon osastolla konsultoitu harjoittelun eOhjauksen kokeiluissa. Haastattelussa todettiin myös, että harjoittelun infotilaisuudessa voisi opiskelijoille antaa saman ohjeistusmonisteen kuin ohjaajille, mikä tukisi heidän toimintaansa ohjaajan apuna.

Pohdittaessa haastattelussa eOhjauksen mahdollista vaikutusta ohjaajien toimintatapaan, opettajat välittävät haastattelussa ohjaajilta kuulemiaan positiivisia kommentteja, esim. seuraavasti: "tämähän on sitä tätä päivää, tähän se menee, että kehitetään

näitä työkaluja...”. Vaikka ohjaajille ensimmäisen pilotin jälkeen tehdyssä nettikyselyssä nousee esille myös jonkinlaista ärtymystä uusien kokeilujen vaikutuksista harjoittelun ohjauksen arkeen, kuitenkin opettajille on välittynyt päällimmäisenä ohjaajien kehittämismyönteinen asenne.

10.5 Opettajien kokemukset e-oppimiskokemuksien toimivuudesta ensimmäisen pilotin jälkeen

Hankkeessa laaditun sähköisen lomakepohjan toimivuus ja yksikertaisuus koettiin hyvänä asiana. Opettaja toivoo myös, ettei tarvitsisi tulevaisuudessa enää tulostaa myöskään harjoittelun tavoitteita tavoite- tai palautekeskusteluun. Haastattelussa nousi esille, että tabletti (iPad) voisi tuoda tähän ratkaisun. Opettaja kuvaa kokemukstaan:

- Eilen mulla oli sellainen kokemus, että menin tuonne (harjoittelupaikalle): luin ensin Optimasta opiskelijan itsearvioinnin ja katsoin, oliko ohjaaja laittanut ja luin senkin ja menin vaan osastolle ilman mitään paperia, mutta ei mulla myöskään mitään tablettia ollut...

Jo ensimmäisessä pilotissa saatiin pientä esimakua Optiman Videochat:n kokeilusta ohjauksessa ammattikorkeakoulun ja keskussairaalan välillä. Seuraavassa ote teemahaastattelun keskustelusta, jossa opettaja kuvaa kokeilua, jossa rajoitettiin ensi vaiheessa tekniikan kokeiluun opettajan ja opiskelijan vuorovaikutuksessa:

Opettaja: *- Se oli hyvä kokemus. Kaksi kertaa me harjoiteltiin. Minun kuva ja ääni toimi, mutta sitten kännykän kautta kuului opiskelijan ääni. Se oli se ensimmäinen ja se meni harjoittelun piikkiin. Mutta sitten oli viikko väliä ja oli toinen yhteys tähän opiskelijaan ja tuota, opiskelija olikin nokkela ja hän oli ottanut selville, missä oli nettipuhelinlaitteet ja hän oli sitten mennyt obduktio-osastolle kansliaan ihan itseohjautuvasti toiminut. Silloin kuva ja ääni toimi ihan moitteettomasti. Nythän tämä oli niin lähellä, mutta jatkossa jos opiskelija olisi kaukana... Nythän siitä puuttui ohjaaja, mutta ohjaaja mahtuisi kuvaan valtan mainiosti...*

Haastattelija: *- Joo tämä on varmaan se visio tulevaisuudessa varsinkin, jos ne opiskelija on etäällä, ja jos hänellä on tabletti hän voi esitellä sitä (harjoittelu)ympäristöäkin.*

Opettaja: *- Mutta tässäkin oli alun perin valittu, että (tiettyä) osastolta löytyy huone, jossa on rauhallinen tila ja työasema, mutta sittenkin se ei toiminut, mutta opiskelija sitten itseohjautuvasti hankki sen paikan. Kyllä noissa sairaalajärjestelmissä on jotain estoja ja hankaluuksia näissä ohjelmissa, päivityksissä tai niissä on jotakin rajattua niin, että ihan kaikilta työasemilta se ei onnistu.*

Kriittisiä tekijöitä eOhjauksen onnistumisessa

Kriittisiksi tekijöiksi eOhjauksen onnistumisessa opettajat tunnistivat ensinnäkin ohjaajien asenteet ja ennakkoluulot tekniikan hallintaan ja eOhjauksen vaikutukseen omaan työmäärään harjoittelun ohjauksessa. Opettaja selventää:

- Minusta tässä on kuitenkin kovin yksinkertaisia nämä työkalut, että mitään mullistavaa yritettykään sinne työyhteisöön viedä että kun on ennenkin arviointilausunto kirjoitettu, niin nyt se menee sinne kansioon eli nuo ATK – taidot on minun mielestäni kriittisiä.

Haastattelut opettajat korostavat, että harjoitteluun mennessä tulee etukäteen varmistaa tekniikan toimivuus, jolloin välttyään turhilta teknologisilta ongelmilta ohjauskusteluissa. Organisaatiossa saattaa olla tietyt tilat ja kohteet joissa IT-asiat ja yhteydet

toimivat paremmin. Myös organisaation käytänteet ja tietoturva-asiat nousivat esille kriittisinä tekijöinä toimittaessa organisaatioiden toimintakulttuurien rajapinnoilla. Yksi kriittinen tekijä eOhjauksen onnistumisessa jatkuvuudessa on myös vaihtuva henkilöstö ja uusien työntekijöiden perehdyttäminen eOhjauksen käytänteisiin.

- No se että me pikku piiri ollaan luotu työtilan sisältö, kun tulee uusia opettajia, heidän tulee yhtä lailla saada tieto uusista materiaaleista ja miten kaikki toimii. Mehän ollaan tässä kasvettu, kun ollaan tätä tehty, tiedetään sisältö, mutta toiset...

10.6 Toimintatapojen muuttuminen työyhteisössä

Haastattelussa kysyttiin, miten opettajat tässä vaiheessa hahmottaisivat 1. pilotin pohjalta eOhjauksen tuomaa toimintatavan muutosta työorganisaatiossaan. Toinen opettajista oli huomionnut, että opiskelijat olivat tavallista sitoutuneempia ohjausprosessiin ja toivat verkkoympäristöön tavoitteet ja itsearviointit ajallaan. Uusi toimintatapa näyttää tukevan sitä, että jokainen pystyy jäsentämään ohjausprosessia paremmin ja on paremmin tietoinen omista velvollisuuksiaan ja vastuitaan. Opettaja kuvaa opiskelijoiden toimintaa:

- Ne on jotenkin sitoutuneita siihen, kun kaikki on niin hyvin laitettu..

Opettaja kokee eOhjauksen käytänteiden tukeneen itseään myös ohjauskeskusteluissa:

- Ja sitten nää dokumentit, kun ne pysyy siellä ja pystyy lukeen etukäteen, kyllä määkin luin ne ennen kuin lähdin sinne ja tiesin jo vähän miten siellä on, että onko tavoitteet hyvin vai onko niissä petraamista tai sitten siinä arvioinnissa. Ja sitten luin sen ohjaajankin arvioinnin etukäteen, joka oli tullut sinne. Jotenkin pystyi valmistautumaan etukäteen. Myös oppimistehtävien tekemisen ja palauttamisen sekä palautteenannon koettiin tehostuneen kun käytettiin Optimaa:

- Ja lääkehoidon tehtävätkin, jotenkin helpottaa kun ne ovat siellä.. Mää ainakin kuittaa ne sitten sinne. Opiskelijakin saa heti ne itse tietoon sitte. Onko ne hyväksytyt vai.

Puhuttaessa toimintatavoista ja muutoksesta toinen opettaja kokee todella miellyttävänä, että ollaan matkalla kohti paperitonta harjoittelun ohjausta:

Videochatin käytön uskotaan lisääntyvän koulutusalan harjoittelun ohjauksessa tulevaisuudessa ja muuttavan työtapaa:

... jos on ennen ohjattu kännykän tai sähköpostin kautta tai Skypen kautta tai ConnectPron kautta, niin tässä olisi yksikertaisempi työkalu, kun uskallettaisiin ottaa se vaan käyttöön. Luopua kännykästä. Kännykkä ja kaiutin ja sitäkin on tehty, mutta tämä on paljon, paljon enemmän tämän hankkeen osalta.

Uusien toimintatapojen koetaan myös helpottavan ja järkeistävän opettajan ohjaustyön määrää ja helpottavan tarvittavan tiedon saamista. Järkeistäminen koskettaa sekä harjoitteluun liittyvien oppimistehtävien palautteenantoa että ohjauksen toimintatapojen. Opettaja kuvaa:

- Tässähän jätettiin pois mm. se kirjallinen tehtävä harjoittelun ajalta ja se oli hyvä ratkaisu. Samoin ...lääkehoidon tehtävän osuus...rätälöitiin ja kevennettiin ja päivitettiin, joita sitten ennen on luettu pitkään ja hartaasti jälkikäteen. Samaten kuin opettajan lausunto, sitä ei nyt kirjoiteta, se tapahtuu siinä keskustelussa. Että monessa suhteessa on helpottanut opettajan työ verrattuna edeltäviin vuosiin, missä on tehty monenkertaista kirjaamista ja reflektion reflektiota. Nyt se tapahtuu ihan keskustellen ja dokumentit on kuitenkin saatavilla. Siinä mielessä ihan aikaa säästää ja sitten se, että saa kotitoimistossa istua ja ei tarvi matkustaa.

Uusittu ohjausmateriaali ja sen saavutettavuus

Haastattelussa pohdittiin uusitun materiaalin toimivuutta käytännössä. Opettajat kokivat, että ohjaajille näkyvissä oleva näkymä (koosteobjekti) on hyvin yksinkertainen. Siitä näkyy selvästi otsikkotasolta, mikä dokumentti avautuu ja klikkaamalla ao. dokumenttia se saadaan esiin. Opettaja oli myös tehnyt huomion, että eräs ohjaaja oli opiskelijan palautekeskusteluun printannut SoleOpsin harjoittelun tavoitteet – mitä tavoitteisiin peilaamista niin konkreettisesti hän ei ollut aikaisemmin havainnut. Keskustelussa koettiin myös suurena muutoksena jo pelkästään se, että ohjaajat kirjoittivat opiskelija-arvioinnin koneella. Tässä pilotissa kaikki eivät kuitenkaan saaneet palautettua arviointilausuntoa Optiman palautuslaatikkoon. Opettajien mielestä olisi hyvä, jos vähitellen voitaisiin päästä siihen, että opiskelija saa ohjaajan lausunnon sähköisenä ja voi liittää se sitten esimerkiksi e-portfolioonsa. Keskustelussa pohdittiin myös ammattikorkeakouluun harjoittelun suorittamisesta kuittauksena jäävän lomakkeen tarpeellisuutta. Järkevänä nähtiin se, että lomake olisi tarjolla harjoittelun yleisissä dokumenteissa ja opiskelija esitäyttäisi sen palautekeskusteluun allekirjoitettavaksi.

10.7 Arviointiprosessi ja arviointilomakkeen kulku

Ensimmäisessä pilotissa olivat harjoittelun palautekeskustelujen aikataulut pitäneet hyvin. Kun arviointilausunnot oli nähty jo etukäteen, keskustelutilanteet olivat menneet napakasti.

Harjoittelun eOhjaus -hankkeen lähtökohtakyselyissä opiskelijat kokivat haasteena yhteisen ohjausajan löytämisen opiskelija-ohjaaja-opettaja -kolmikannalle. Haastattelussa kysyttiin miten opettajat ovat sopineet yhteisen ajan ohjaajien kanssa. Mitä käytänteitä heillä on ollut ja miten tätä voisi kehittää?

Eräissä harjoitteluympäristössä työvuorolistat ovat organisaatiossa tehdyn uudistuksen jälkeen etukäteen hyvin valmiina ja opettajalla on ollut mahdollisuus katsoa valmiiksi infotilaisuuteen alkukeskusteluajat ja vastaavasti alkukeskustelussa tiedottaa arviointikeskusteluajat. Toisessa tapauksessa opiskelija viestii opettajan varaaman alkukeskusteluajan ohjaajalleen. Yksi menettely on myös se, että opiskelija ottaa selville ohjaajalle sopivan ajan ja ehdottaa aikaa ensimmäisen viikon aikana opettajalle.

- ...alkukeskustelussa jo katsottiin, että viikko 50 on viimeinen viikko ja miten sitten arvioinnit sopivat. Se sovittiin jo siinä loppuun lähes kaikkien ohjaajien kanssa. Se on toiminut todella hyvin. Ja kaikki perustuu ennakkotietoon.

Yhteisen ajan löytäminen on kyselyjen mukaan kolmikantapalaverissa haaste ja melko monimutkainen yhtälö, jota väärittää lisäksi se, ettei harjoittelupaikassa välttämättä tehdä perinteistä työaikaa. Keskustelussa koettiin, että olisi ihanteellista, jos Optiman kalenteriohjelmaan saataisiin samantyyppinen ajanvarausohjelma kuin KIURUn laboratoriossa. Opettaja laittaisi sinne ehdolle omat palaverimahdollisuudet ja opiskelija sitten varaisi sieltä. Ihanteellista olisi myös, jos Optiman kalenteri ja yksikön lukujärjestyskalenteri toimisivat yhteen. Opettajien tulee myös tehdä lukujärjestykseen harjoittelunohjausvaraukset osana työaikaansa. Haastattelussa nousi esille, että opettajat ovat saattaneet järjeistää ohjauskeskustelujen järjestelyä myös niin, että ovat tavanneet ohjauskeskusteluissa mahdollisimman monta opiskelijaa peräkkäisinä aikoina samalla osastolla.

Ensimmäisen pilotin keskeinen anti harjoittelun e-ohjauksen kehittämisessä oli se, että opettajat saivat opiskelijan laatimat harjoittelun tavoitteet ja ohjaajan arvioinnin sähköisenä. Pilotin jälkeisessä haastattelussa opettajat nostivat pilotin kokemusten pohjalta esiin useita ohjauksen toimintamalliin liittyviä asioita, jotka vaativat edelleen kehittämistä. Harjoittelun eOhjaus-hankkeessa kehitettävässä e-ohjauksen toimintamallissa oli lähtökohtaisesti tavoitteena, että harjoittelua ohjaava opettaja loisi aina harjoittelun alkaessa työtilan ohjaajille ja opiskelijoille. Ensimmäisen pilotin jälkeen opettajat kokivat teemahaastattelussa, että opettajille tulisi voida antaa työtilan rakentamisessa ohjattuun harjoitteluun niin selkokielisiä ohjeistuksia, että uudistuva e-ohjaus ei heitä tarpeettomasti kuormita. Keskustelussa päädyttiin siihen, ettei yksittäisen opettajan vastuulle kuitenkaan voisi jättää harjoittelutilan rakentamista Optimassa samalla tavoin kuin esim. uuden opintojakson rakentaminen on.

- Tämä on kuitenkin sellainen enemmän vuorovaikutteinen ja tarvitaan enemmän yhteyksien ymmärtämistä, miten kaikki toimii. Toivoisin, että tämä ei lähtisi elämään omaa villiä elämäänsä.

Nähtiin järkeväksi, että harjoittelutilassa Optimassa käytettäisiin aina samaa pohjaa, jonne lisättäisiin opiskelijoita. SoleOpsista voidaan nostaa Optimaan eri lukukausien harjoittelutavoitteineen.

Arviointilomakkeen palauttaminen opettajalle Optiman kautta aiheutti ensimmäisessä pilotissa ohjaajille hämmennystä, kun he eivät tienneet, oliko heidän lähetyksensä onnistunut. Ohjaajan tulisi saada varmistusviesti tyyliin ”Kiitos, vastauksestasi”. Teema-keskustelussa todettiin, että tämän toteuttaminen ei kuitenkaan Optiman ominaisuutena ole mahdollista.

Opettajat nostivat myös esille, että opiskelijan tulee myös saada ohjaajan antama arviointi sähköisenä. Tässä vaiheessa arviointilomake tuli vain opettajan palautuskansioon. Harjoittelun arviointilomakkeen liittämistä portfolioonsa kaikki opiskelijat eivät lähtökyselyn pohjalta kokeneet välttämättä kovin tarpeelliseksi. Osan asenne e-portfolioon oli kuitenkin positiivinen. Haastateltujen opettajien mielestä e-portfolio -tyyppinen työskentely (esim. Optimaan liitettävä Kyvyt.fi) opiskelussa on tulevaisuutta. Opiskelijoilla tulisi olla mahdollisuus itse tallentaa dokumentteja, jos he haluavat. Siksi heidän tulisi saada myös arviointilomake sähköisenä eikä siinä pitäisi tarvita opettajaa välikätenä kääntämässä ohjaajien arvioinnit opiskelijalle.

Keskustelua herätti myös se, voitaisiinko opiskelijan ohjaajaltaan saamaa arviointia käyttää seuraavien harjoittelujen pohjana, jolloin koulutukseen kuuluvista harjoitelluista muodostuisi ammatillista kasvua tukeva jatkumo. Opiskelijakyselyn pohjalta kuitenkin vähemmistö opiskelijoista halusi opettajien tietävän entisistä harjoitelluista saamistaan arvioista. Alkukyselyssä opettajat puolestaan kokivat suurimmaksi osaksi, että heillä olisi hyötyä, jos he voisivat nähdä opiskelijan entisiä suoriutumisia. Keskustelussa pohdittiin eri näkökulmista sen merkitystä, että harjoitelluista vastaavilla ohjaavilla opettajilla olisi pääsy myös ao. harjoittelua edeltävien harjoittelujen arviointeihin. Edellyttääkö tämä käytänne esimerkiksi eettisesti luvan kysymistä opiskelijoilta, jos esim. kaksi ryhmää ohjaavaa opettajaa näkevät kaikkien opiskelijoiden arvioinnit edelliseltä jaksolta tai lisääkö se tarpeettomasti opettajan työmäärää. Eräs opettaja kommentoi tähän pohdintaan seuraavasti:

- Terkkareilla on se hyvä, kun he menevät uudestaan samaan paikkaan syventynein tavoittein ja sama ohjaaja jatkaa. Voidaan heti lähteä jatkamaan harjoittelua edellisen jakson

haasteista ja onnistumisista. Kaikki (ohjaaja, opettaja ja opiskelija) ovat tietoisia, mistä puhutaan...

10.8 Yhteenveto

Ensimmäisessä pilotissa harjoittelua ohjanneet opettajat ovat tyytyväisiä pieniin edistysaskeliin, joita on otettu ohjatun harjoittelun kehittämisessä koulutuksen ja työelämän rajapinnoilla. He näyttävät luottavan siihen, että oppimiskulttuureja voidaan pikkuhiljaa muuttaa toimintatapojen muuttamisen avulla. Goodfellow & Lamy, 2009a; Goodfellow & Lamy, 2009b). Opettajat kokevat eOhjauksen uusien käytänteiden tukeneen opiskelijoiden tavoitteellista toimintaa ja samalla omaa ohjaustyötään. Uudet toimintatavat helpottavat tarvittavaa tiedon saamista ja mielekästä ohjauksen toteuttamista sekä oppimistehtävien palautteenannossa että ohjauskeskusteluissa ja harjoittelun arvioinnissa. Näin ollen ne tukevat autenttista oppimista ja arviointia (vrt. Herrington ym., 2010).

Uusina käytänteinä ovat harjoitteluun liittyvien dokumenttien (ohjeistukset ja lomakkeet) sähköiseen muotoon päivittäminen. Tällä luodaan pohjaa reaaliaikaisen e-ohjauksen kokeiluille uusilla työkaluilla seuraavissa piloteissa, joskin pientä esimakua tästä hankittiin jo kokeilemalla Optiman Videochattia opiskelijan ja opettajan välisessä ohjauskeskustelussa.

Ensimmäisen pilotin pohjalta opettajat tunnistavat kriittisiksi tekijöiksi eOhjauksen onnistumisessa ohjaajien asenteet ja sekä henkilökohtaiset että organisaatiotason teknologiset ongelmat. Myös vaihtuva henkilöstö ja uusien työntekijöiden perehdyttäminen eOhjauksen käytänteisiin muodostuu haasteeksi eOhjauksessa.

Yhteisen ohjausajan löytämisen ja sopimisen haasteet kolmikantayhteistyössä nousivat voimakkaasti esille ensimmäisen pilotin, kuten jo lähtökyselynkin pohjalta. Tähän lähettiin etsimään konkreettista ratkaisua ajanvarausjärjestelmän kehittämiseksi.

11. Jänteveyttä tavoitteisiin – Opiskelijoiden ja ohjaajien kokemuksia toisesta pilotista

Harjoittelun eOhjauksen hankkeessa koottiin harjoittelun kehittämisprosessiin osallistuneiden kokemuksia ja näkökulmia jokaisen pilotin jälkeen. Tavoitteena oli kehittämis- tutkimuksen mukaisesti saada tuoreeltaan palautetta, jota voidaan hyödyntää heti seuraavassa hankkeen pilotissa. Tässä luvussa tarkastellaan opiskelijoiden ja ohjaajien kokemuksia Harjoittelun eOhjauksen toisesta pilotista, joka toteutettiin 28.1.2013 – 10.3.2013.

11.1 Taustatiedot

Toisen pilotin jälkeen tehtyyn opiskelijakyselyyn vastasi 19 opiskelijaa 20 opiskelijasta eli vastausprosentti oli kattava 95 %. Ohjaajakyselyyn vastasi puolestaan yhdeksän ohjaajaa 20 ohjaajasta. Ohjaajien vastausprosentti oli 45 %.

Opiskelijat olivat sosionomiopiskelijoita, joiden harjoittelu tapahtui vanhus- ja vammaistyössä ja kuntoutuksessa. Kuntoutuksen näkökulmassa ohjaajat olivat mm. erityisopettajia, kehitysvammaohjaajia ja erityislastentarhanopettajia. Tämän pilotin kolmen harjoittelua ohjanneen opettajan haastattelu on koottu erikseen seuraavassa luvussa.

Kaikilla kyselyyn vastanneilla opiskelijoilla ja ohjaajilla oli mahdollisuus käyttää nettiyhteyttä. Tietotekniset taitonsa opiskelijoista 63 % arvioi kiitettäväksi ja 37 % hyväksi. Ohjaajista vastaavasti 22 % arvioi tietotekniset taitonsa kiitettäväksi ja 56 % arvioi ne hyväksi. Eräs opiskelija kuvaa kokemusta harjoittelun e-ohjauksessa pilotoitujen uusien toimintojen tietoteknisistä haasteista seuraavasti:

- (harjoittelupaikan X) koneilla tiedostoja oli vaikea avata, erityisesti muutamalla vähänkään vanhemmalla ohjaajalla oli heti ongelmia keksiä reittiä tiedostojen avaamiseksi, sillä sain itekin hetken aikaa asiaa pohtia... ja ohjaajani kokivat optiman työkentän vaikeaksi. Ohjaajani kirjoittikin mieluummin arvioinnin käsin ja lähetti sen sähköpostiini myöhemmin.

11.2 Uudet materiaalit ja toiminnot

Kyselyyn vastanneista opiskelijoista lähes kaikki (90 %) ja kaikki kyselyyn vastanneet ohjaajat olivat tutustuneet Optimassa oleviin ohjatun harjoittelun ohjeistuksiin. Kaikki vastanneet opiskelijat ja ohjaajat olivat käyttäneet sähköistä harjoittelusuunnittelulomaketta ja Optiman palautuskansiota. Samoin kaikilla ohjaajilla oli ennen harjoittelun ohjausta käytössään eOhjauksen saatekirje käyttäjätunnuksineen ja salasanoineen. Opiskelijoista 74 % oli auttanut ohjaajaansa sähköisen kansion löytämisessä ja 69 % oli auttanut ohjaajaansa verkkomateriaalin löytämisessä. Yli puolet opiskelijoista (58 %) oli auttanut ohjaajaansa myös verkko-osoitteen löytämisessä.

Uudet ohjatun harjoittelun toiminnot

Pilotin jälkeen toteutetussa kyselyssä opiskelijoita pyydettiin arvioimaan väittämiä (ks. taulukko 7), joiden avulla pyrittiin kartoittamaan, miten he kokivat uudet toiminnot, jotka harjoittelun ohjauksessa oli otettu käyttöön.

Taulukko 7. Toisen pilotin opiskelijoiden (n = 19) arviot uusista harjoittelun e-ohjauksen toiminnoista.

	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa	Yhteensä
Mielestäni Optimassa olevat ohjeistukset olivat selkeät ja ymmärrettävät.	9	9	0	0	1	19
Optimassa olevat sähköiset harjoitteluun liittyvät aineistot ovat helposti löydettävissä.	6	11	1	1	0	19
Optimassa olevat sähköiset harjoitteluun liittyvät aineistot tukevat oppimistani harjoittelussa.	4	8	5	1	1	19
Palautuskanava on toiminut moitteettomasti.	8	5	5	1	0	19
Ohjaajani on käyttänyt sähköistä arviointilomaketta.	10	5	1	2	1	19
Ohjaajani on perehtynyt lähtötason kuvaukseeni.	13	4	1	1	0	19
SoleOpsin tavoitteet Optiman kansiossa antoivat pohjaa omien tavoitteiden laatimiselle.	8	3	4	1	3	19
Ohjaajani on perehtynyt asettamiini henkilökohtaisiin tavoitteisiin.	14	3	2	0	0	19
Opettajani on perehtynyt asettamiini tavoitteisiin ennen alkukeskustelua.	11	6	1	0	1	19
Harjoittelua ohjaavat opettajat ovat olleet tavoitettavissa tarvittaessa uuteen eOhjaukseen liittyen.	10	4	1	0	4	19
Oppimistehtävät palvelevat harjoittelujakson tavoitteita.	5	12	2	0	0	19
Harjoittelutehtävien määrä oli sopiva.	13	4	1	1	0	19

Opiskelijat kokivat Optimassa olevat harjoittelun ohjeistukset selkeiksi. Harjoitteluun liittyvät materiaalit olivat siellä myös hyvin löydettävissä. Uusien toimintojen merkitystä harjoittelussa oppimiseen eivät kaikki opiskelijat täysin tunnustaneet. Harjoittelun käynnistymistä, tavoitteiden laatimista ja niiden käyttöä alkukeskustelussa (myöh. tavoitekeskustelu) sähköiset toimintatavat näyttävät opiskelijoiden kokemuksena jännevöittäneen. Oppimistehtävien sisältöön ja määrään harjoittelussa tässä pilotissa opiskelijat ovat kyselyn mukaan tyytyväisiä. Opettajien tavoitettavuus uusien harjoittelun toimintatapojen tukemisessa jakaa kokemuksia. Viidennes (21 %) opiskelijoista koki, että opettajat eivät olleet tarvittaessa tavoitettavissa.

11.3 Tavoitteet

Ohjauskeskustelussa (tavoitekeskustelu) työelämäohjaajalla oli liki sataprosenttisesti käytettävissä opiskelijan laatimat tavoitteet. Suurimmassa osassa, 79 % tapauksista ne olivat keskustelussa käytössä paperimuodossa. Kolmessa tapauksessa tavoitteet olivat ohjaajalla sähköisessä muodossa. Yksi opiskelija mainitsi, että tavoitteet luettiin suoraan koneelta - mikä kuvaa tulevaisuuden toimintamallia. Ohjaajista 67 prosenttia sai opiskelijan henkilökohtaiset tavoitteet paperilla ennen alkukeskustelua ja 22 % sai ne sähköpostissa. Vajaa puolet eli 47 % opiskelijoista tulosti ohjaajalleen omat tavoitteensa alkukeskusteluun.

11.4 Vuorovaikutus

Kyselyssä kartoitettiin myös mitä kommunikaatiomuotoja (sähköposti – puhelin - Optiman verkkotyökaluja - Optiman chatti - olen tavannut opettajaa henkilökohtaisesti) opiskelijoilla on ollut käytössä yhteydenpidossa opettajien kanssa harjoittelun aikana. Epäselväksi jää tässä yhteydessä, miten opiskelijat ovat suhteuttaneet ohjauskeskustelut ilmaisuun ”yhteydenpito”. Kysymyksessä ei myöskään ole mahdollista valita useita vaihtoehtoja. Kyselyn tuloksista ei näin ollen voida tehdä ohjauskeskusteluja koskevia tulkintoja eikä johtopäätöksiä. Opiskelijat, jotka ovat harjoittelussa Centria ammattikorkeakoulun toimialueella, kohdataan henkilökohtaisesti. Kuitenkin erilaiset tilannetekijät, kuten edellä luvussa 8 on kuvattu, saattavat vähentää mahdollisuuksia perinteisiin kasvokkaiisiin ohjaustapaamisiin.

Yhteydenpidossa opettajien kanssa harjoittelun aikana toisen pilotin vastanneet opiskelijat käyttivät aktiivisesti sähköpostia (58 %). Opiskelijoista 26 % käytti yhteydenpidossa opettajiinsa puhelinta. Optiman verkkotyökaluja tai chattia ei kukaan tässä pilotissa olleista opiskelijoista käyttänyt yhteydenpitovälineenä opettajiensa kanssa. Kaiken kaikkiaan opiskelijat kokivat, että verkon välityksellä voisi tiivistää opettajan kanssa tehtävää yhteistyötä harjoittelun aikana.

Ohjaajat käyttivät yhteydenpidossa opettajan kanssa eniten henkilökohtaista tapaaamista (44 %). Sähköpostitse ohjaajista 33 % oli yhteydessä opettajaan, ja puhelinta yhteydenpidossa käytti vastaavasti 22 %.

Toisin kuin esimerkiksi lähtökohtakyselyssä (luku 5), jossa vertaisjakaminen ja -oppiminen nousi esille, opiskelijat eivät tässä pilotissa pitäneet tarpeellisena jakaa kokemuksiaan harjoittelujaksolla verkkoympäristössä toisten opiskelijoiden kanssa. Vain neljännes olisi ollut motivoitunut vuorovaikutukseen toisten opiskelijoiden kanssa verkossa oppimistehtävänä olleen teemakeskustelun lisäksi. Tätä kyselyn tulosta selittää myös se, että opiskelijaryhmällä on ollut käytössään oma jo opintojen alussa muodostunut Facebook-ryhmänsä.

11.5 Arviointi

Kaikilla ohjaajilla oli käytettävissään laatimansa opiskelija-arviointi arviointikeskustelussa (ks. taulukko 8). Ohjaajista 89 % oli käyttänyt sähköistä arviointilomaketta harjoittelun arvioinnissa. Yhdessä tapauksessa tunnukset olivat hukassa. Ohjaajat pitivät sähköistä arviointilomaketta helppokäyttöisenä yhtä vastaajaa lukuun ottamatta. Yksi ohjaaja kommentoi seuraavasti:

- Koko ajan tulee omalla työpaikalla uutta, eikä ole aikaa perehtyä ”ylimääräiseen”, joka on vain harrastus.

Tämä kommentti ilmaisee, että ohjaustehtävään, josta ohjaajalle maksetaan korvaus, ei ole omistauduttu (ks. Vänskä, 2012). Sähköisen arviointilomakkeen käyttöhankaluutena nousi lisäksi esille se, että jos ohjaaja ei muistanut tallentaa arviointilomaketta, se katosi koneelta.

Ohjaajista 78 % oli lähettänyt opiskelija-arviointilausunnon opettajan palautuskansioon Optimassa. Eräs vastaaja kommentoi seuraavasti:

- Yritimme, mutta se ei mennyt perille.

Ohjaajista 78 % mielestä lomakkeen ja palautuskansion ohjeistukset olivat selkeitä ja ymmärrettäviä. Eräs vastaaja kuitenkin kommentoi:

- Ilman opiskelijan opastusta en olisi osannut mennä, tallentaa ja lähettää arviointilomaketta.

Taulukko 8. Ohjaajien (n = 9) käytössä olleet harjoittelun arviointiin liittyvät dokumentit toisessa pilotissa.

	kyllä	ei	Yhteensä
Sain opiskelijan lähtötason kuvauksen ennen harjoittelun alkua.	7	2	9
Sain opiskelijan henkilökohtaiset tavoitteet ennen alkukeskustelua.	8	1	9
Ohjauskeskustelussa on ollut käytettävissä opiskelijan laatima itsearviointi.	5	4	9
Ohjauskeskustelussa on ollut käytettävissä laatimani opiskelija-arviointi.	9	0	9
Yhteensä	29	7	36

Ohjaajan arviointilausunnon sai opiskelijoista 16 % ohjaajan toimittaman sähköpostina, opettajan toimittamana sähköpostina 5 %. Opiskelijoista 37 % sai koneella täytetyn, tulostetun ja allekirjoitetun arviointilomakkeen ja 5 % käsin täytetyn ja allekirjoitetun arviointilomakkeen.

Ohjaajia pyydettiin ottamaan kantaa väittämiin (ks. taulukko 9), joiden avulla pyrittiin kartoittamaan harjoittelun ohjauksessa pilotoitujen uusien toimintojen toimivuutta.

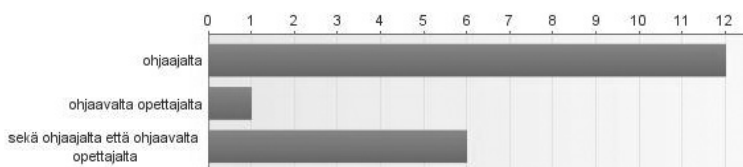

Taulukko 9. Toisen pilotin ohjaajien (n = 9) arviot uusista harjoittelun e-ohjauksen toiminnoista.

	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa	Yhteensä
Harjoittelun ohjauksen aineisto oli helppo löytää tietokoneelta.	7	1	0	1	0	9
Sähköiseen harjoitteluun liittyvät aineistot tukevat opiskelijoiden ohjaamista harjoittelussa.	4	4	0	0	1	9
Sähköinen arviointilausunto haastaa laadukkaampaan ja viimeistelyyn lausuntoon.	5	2	1	0	1	9
Yleististä ohjeista löytyneet tavoitteet antoivat pohjaa ohjaamiselleni.	3	4	1	0	1	9
Olen saanut harjoittelua ohjaavilta opettajilta tukea verkkoaineiston löytämisessä ja käytössä.	1	4	0	3	1	9
Työnantajan näkökulmasta arvostan koneella kirjoitettua dokumenttia opiskelijan CV:ssä.	5	3	0	0	1	9
Kirjoitettuani sähköisen arviointilausunnon tulostin ja allekirjoitin sen opiskelijalle.	7	1	0	1	0	9
Voisin antaa kirjallista verkkopalautetta opiskelijalle harjoittelun aikana.	2	2	1	2	2	9
Voisin antaa verkossa videopalautetta opiskelijalle harjoittelun aikana.	0	2	1	5	1	9
Yhteensä	34	23	4	12	8	81

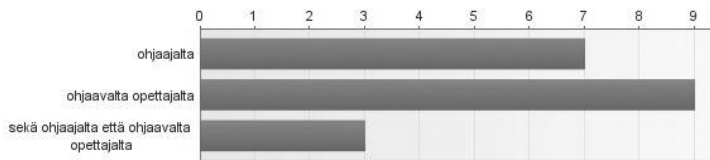
Palaute harjoittelun aikana – prosessinaikainen ohjaus

Opiskelijoista 63 % haluaisi saada kirjallista verkkopalautetta harjoittelun aikana ohjaajalta, 5 % ohjaavalta opettajalta ja 32 % molemmilta (ks. kuvio 13).

Kuvio 13. Toisen pilotin opiskelijoiden (n = 19) kirjallisen verkkopalautteen tarve harjoittelun aikana.

Videopalautetta verkossa haluaisi saada ohjaajaltaan 37 %, ohjaavalta opettajalta liki puolet (47 %) ja molemmilta 16 % (ks. kuvio 14). Opiskelijat näyttävät kokevan reaaliaikaisen videopalautteen yhtenä mahdollisena ja mielekkäänä palautteenantamisen keinona. Ohjaajat eivät olleet niin innostuneita ajatuksesta. Heistä vain 22 % oli valmis antamaan videopalautetta opiskelijalle harjoittelun aikana. Tosin enemmän kuin ohjaajaltaan opiskelijat toivoivat videovuorovaikutusta harjoittelun aikana opettajansa kanssa.

Kuvio 14. Toisen pilotin opiskelijoiden (n = 19) videopalautteen tarve harjoittelun aikana.

Syitä siihen, miksi ohjaajalta odotetaan verkkopalautetta, vaikka ohjaajien kanssa ollaan tekemisissä kasvotusten harjoittelupaikalla, olisi syytä selvittää tarkemmin. Kerroko se siitä, että palautetta ohjaajalta koetaan saatavan vähän, vaikka työskennellään fyysisesti samassa ympäristössä? Kuten luvussa 8 nostettiin esiin, tämän kysymyksen avulla kartoitettiin mitä opiskelijat ajattelevat laajemmin harjoittelunaikaisesta e-ohjauksesta, ei vain sovituista ohjauskeskusteluista. Tätä tiedonkeruuta pidettiin perusteltuna, koska myös lähtökyselyssä nousi esiin opiskelijoiden toive saada enemmän palautetta harjoittelun aikana myös ohjaajaltaan. Myös ohjaajan palautteenantoon verkon mahdollisuudet ja työvälineet palautteenannossa voisivat tuoda joustavuutta. Luvussa 8 visioitiin tulevaisuuden mallia: Jos ohjaaja myös on nettisukupolven edustaja, voisi käytänteeksi muodostua, että päivän päätteeksi ohjaaja kommentoi lyhyesti (chat, Twitter, tekstiviesti jne.) miten päivä opiskelijalla on mennyt ja opiskelija vastavuoroisesti tiivistää päivän arvionsa.

Portfolio

Opiskelijoista 68 % ei ollut kiinnostunut sähköisestä portfolio-ajattelusta ja käytänteesestä. Vain 16 % halusi tuottaa omaa sähköistä portfolioa ohjatun harjoittelun palautteista ja saman verran oli halukkaita kokoamaan sähköistä portfolioa koulutuksen aikaisista aineistoista. Toisaalta kun kyselyssä pyydettiin ottamaan kantaa väitteeseen ”Sähköinen arviointilausunto on hyödyllinen dokumentti CV:ssäni”, samaa mieltä tämän väitteen kanssa oli 62 % opiskelijoista.

11.6 Verkkotyövälineet ammattikorkeakoulun ohjatussa harjoittelussa

Opiskelijoita pyydettiin arvioimaan väitteitä (ks. taulukko 10), jotka liittyvät verkkotyökalujen merkitykseen ja käyttöön ammattikorkeakoulun ohjatussa harjoittelussa. Opiskelijoista 83 % näki, että verkkotyövälineet voisivat olla pysyvä osa ammattikorkeakoulun harjoittelun ohjausta. Mielenpitoet hajoavat kuitenkin sen osalta, miten digitaalisilla työkaluilla voidaan tukea harjoittelulle asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Opiskelijoista 53 % katsoo niiden tukevan tavoitteita. Noin puolet opiskelijoista arvioi verkkotyökaluilla olevan positiivista merkitystä harjoittelun tavoitteiden saavuttamisen näkökulmasta. Lisääarvoa verkkotyövälineet voivat tuoda harjoittelun ohjaukseen 58 % mielestä. Opitun arvioimisessa verkkotyövälineitä voidaan samoin hyödyntää erittäin paljon tai melko paljon runsaan puolen vastaajista eli 58 % mielestä.

Taulukko 10. Toisen pilotin opiskelijoiden (n = 19) arvio verkkotyövälineiden merkityksestä ammattikorkeakoulun ohjatussa harjoittelussa.

	Erittäin paljon	Melko paljon	Vähäisessä määrin	Ei lainkaan	En osaa sanoa	Yhteensä
Missä määrin verkkotyövälineet voisivat mielestäsi olla pysyvä osa ammattikorkeakoulun harjoittelun ohjausta?	5	11	3	0	0	19
Missä määrin verkkotyövälineet tukevat harjoittelulle asetettuja tavoitteita?	2	8	4	1	4	19
Missä määrin verkkotyövälineet voivat tuoda lisäarvoa harjoittelun ohjaukseen?	2	9	4	0	4	19
Missä määrin verkkotyövälineitä voidaan mielestäsi hyödyntää opitun arvioimisessa?	4	7	4	1	3	19
Yhteensä	13	35	15	2	11	76

Ohjaajien näkemykset (ks. taulukko 11) verkkotyövälineiden merkityksestä ja käytöstä ohjatussa harjoittelussa ovat melko yhtenevät opiskelijoiden näkemysten kanssa. Tarkasteltaessa arvoja "erittäin paljon" ja "melko paljon" voidaan tehdä seuraavia havaintoja. Ohjaajista 78 % on sitä mieltä, että verkkotyövälineet voisivat olla pysyvä osa harjoittelun ohjausta. Harjoittelulle asetettuja tavoitteita niiden katsoo tukevan 67 % ohjaajista, saman verran ohjaajista katsoo niiden tuovan lisäarvoa harjoitteluun. Opitun arvioimisessa verkkotyövälineitä voidaan hyödyntää ohjaajien mielestä selkeästi (78 %) enemmän kuin opiskelijoiden (58 %) mielestä.

Taulukko 11. Toisen pilotin ohjaajien (n=9) arvio verkkotyövälineiden merkityksestä ammattikorkeakoulun ohjatussa harjoittelussa

	Erittäin paljon	Melko paljon	Vähäisessä määrin	Ei lainkaan	En osaa sanoa	Yhteensä
Missä määrin verkkotyövälineet voisivat mielestäsi olla pysyvä osa ammattikorkeakoulun harjoittelun ohjausta?	3	4	1	0	1	9
Missä määrin verkkotyövälineet tukevat harjoittelulle asetettuja tavoitteita?	2	4	1	0	2	9
Missä määrin verkkotyövälineet voivat tuoda lisäarvoa harjoittelun ohjaukseen?	2	4	2	1	0	9
Missä määrin verkkotyövälineitä voidaan mielestäsi hyödyntää opitun arvioimisessa?	2	5	1	0	1	9
Yhteensä	9	17	5	1	4	36

11.7 Verkkotyövälineet tukemassa 2000-luvun taitoja

Opiskelijoita ja ohjaajia pyydettiin arvioimaan harjoittelun päätyttyä myös, missä määrin verkkotyövälineet tukevat heidän mielestään 2000-luvun taitoja. Keskimäärin neljännes opiskelijoista ei osannut ottaa kantaa verkkotyövälineiden ja 2000-luvun taitojen suhteeseen. Ohjaajat ottivat opiskelijoita selkeämmin kantaa taitoihin, mitä voitaneen selittää työelämän kartuttamalla kokemuksella ja näkemyksellä. Globaali toimijuus-ullottuvuus oli opiskelijoista vaikein arvioida ja sen merkityksen arviointi hajosi selkeästi. Ohjaajia taas mietitytti eniten verkon työvälineiden ja eettisten valmiuksien suhde.

Medialukutaitoa verkon työvälineiden arvioi tukevan 74 % opiskelijoista ja 37 % ohjaajista. Tässä yhteydessä on huomattava, että kysely jättää epäselväksi sen miten käsitteet on ymmärretty. Vähiten verkon työvälineiden arvioitiin tukevan kriittisen ajattelun taitoja ja eettisiä valmiuksia. Yhteistoiminnan taitoja verkkotyövälineiden arvioi tukevan 67 % ohjaajista ja 47 % opiskelijoista.

11.8 Yhteenveto

Tynjälän (2006) mukaan harjoitteluun integroitujen metakognitiivsta oppimista ja reflektiota tukevalla teknologioilla voi olla merkittävä välillinen rooli asiantuntijuden kehittymisen edistämässä. Harjoittelun eOhjaus -hankkeen toisen pilotin pohjalta opiskelijat kokivat sähköisten lomakkeiden tuoneen jäntevyyttä sekä heidän omaan tavoitteenasetteluunsa että harjoittelun alun tavoitekeskusteluun. Reflektiivinen oman lähtötason kuvaus ja tavoitteiden laatiminen sekä niiden käyttö yhteisen ohjauskeskustelun pohjana ovat merkittäviä tekijöitä opiskelijan ammatilliseksi asiantuntijaksi kasvun tukemisessa.

Suurin osa kyselyyn vastanneista ohjaajista laati tässä pilotissa harjoittelun arvioinnin sähköiselle arviointilomakkeelle. Tämä toiminto koettiin sinänsä helpoksi ja oman arviointityön laatua kohottavaksi. Arviointilausunnon palauttaminen opettajan palautuskansioon Optimassa ei puolestaan viidenneksellä vastaajista onnistunut. Kaiken kaikkiaan toisen pilotin jälkeiseen kyselyyn vastanneiden ohjaajien asenne verkkotyövälineiden käyttöön ohjauksessa näyttää positiiviselta ja 4/5 heistä katsoo, että verkkotyövälineet voisivat olla pysyvä osa ammattikorkeakoulun harjoittelun ohjausta.

12. Ohjausprosessi selkiintyi ja työmäärä väheni – Opettajien kokemuksia toisesta pilotista

Harjoittelun eOhjaus-hankkeessa koottiin harjoittelun kehittämisprosessiin osallistuneiden kokemuksia ja näkökulmia jokaisen pilotin jälkeen. Tavoitteena oli kehittämis-
tutkimuksen mukaisesti saada tuoreeltaan palautetta, jota voidaan hyödyntää heti seuraavassa hankkeen pilotissa. Seuraavassa tarkastellaan opettajien kokemuksia eOhjauksesta toisen Harjoittelun eOhjaus-hankkeessa toteutetun pilotin pohjalta.

12.1 Taustatiedot

Harjoittelun eOhjaus-hankkeen toisessa pilotissa, jossa tehtäväalue oli vanhus- ja vammaistyö ja kuntoutus, oli harjoittelua ohjaavia opettajia kolme. Yksi heistä toimi keskeisesti myös eOhjaus-hankkeessa, joten hänellä oli selkeä kuva projektin toiminnasta ja tavoitteista. Toisella opettajalla oli ohjattavia opiskelijoita harjoittelujaksolla myös Kanadassa. Kaksi opiskelijaa suoritti harjoitteluaan Kanadassa ja heidän mobiililaitteitensa toimivuutta ja heidän osallistumistaan muun ryhmän tapaamisiin seurattiin erikseen. Näitä kokemuksia käsitellään kootusti tässä raportissa mobiililaitteiden pilotointia tarkastelevassa luvussa.

12.2 eOhjauksen merkitys opettajan ohjaustyössä

Alkuinfon perusteella myös ne opettajat, joille eOhjaus oli uusi kokemus, hahmottivat mitä eOhjauksella tarkoitetaan pilotissa. Opettajien odotukset eOhjauksen suhteen täyttyivät hyvin. Eräs opettaja määritteli, että eOhjaus on verkossa tapahtuvaa ohjausta, joka helpottaa kirjallisten dokumenttien käsittelyä. Toinen opettaja koki eOhjauksen nimenomaan opiskelijan ja opettajan yhteistyönä sähköisessä muodossa. eOhjaus ei kuitenkaan poista tapaamiskäyntejä. Tärkeää on haastateltujen opettajien mielestä käydä ainakin kerran tapaamassa opiskelijaa ja ohjaajaa harjoittelupaikan ollessa Centria ammattikorkeakoulun toimialueen sisällä. Jos opettaja pystyy tapaamaan opiskelijaa vain kerran harjoittelun aikana, arviointikeskustelua tärkeämpää on opettajien mielestä tavata harjoittelun alkuun sijoittuvan tavoitekeskustelun puitteissa. Käynnit tukevat opettajan työtä myös verkostoitumisen mahdollisuuksina.

Haastattelujen pohjalta eOhjaus helpottaa opettajan työtä. Uusittu harjoitteluun liittyvä materiaali oli haastateltujen opettajien mielestä helposti löydettävissä ja toimi hyvin. Opettajan näkökulmasta harjoittelun ohjaus oli aikaisempaa selkeämpää ja helpompaa. Harjoittelun ohjausta koettiin konkreettisesti helpottavan nimenomaan käytänteen, jossa opiskelijat palauttavat Optiman palautuslaatikkoihin tavoitteensa ja itsearviointinsa. Näin ne ovat nopeasti opettajan saatavissa, eivätkä huku sähköposteihin. Jos opettaja tarvitsee dokumentteja myöhemminkin, ne ovat saatavissa. Eräs opettaja toivoi, että dokumentit olisivat saatavissa valmistumiseen asti:

- Jos on ohjannut opiskelijaa vaikkapa aikaisemmin, voisi katsoa edellisiä arviointeja. Näin voisi seurata opiskelijan ammatillista kasvua.

Opettajan kommentissa nousee esiin arviointien jatkumo, joka on ollut eräs taustajajatus sähköisen harjoittelun ohjauksen kehittämisessä (vrt. Harjoittelun eOhjauksen hankesuunnitelma 2011). Sähköinen dokumentointi mahdollistaa sen, että opettaja voi

nähdä opiskelijan kehityskaaren. Opettajien pohdinnoissa eOhjaus näyttää tukevan nimenomaan ohjauksessa tarvittavan tiedon ja dokumenttien joustavaa saatavuutta. Siihen liittyy sekä opettajan oman työn järjeistämisen että opiskelijan ammatillisen kasvun tukemisen näkökulma.

12.3 Koettu eOppimiskokemuksen toimivuus

Haastatellut opettajat tulkitsevat, että kokonaisuutena sekä opiskelijat että ohjaajat olivat olleet tyytyväisiä eOhjaukseen toisessa pilotissa. He olivat saaneet sen käsityksen, että opiskelijat kokivat eOhjauksen hyvänä. Opiskelijoilla kotimaassa ei ollut ongelmia harjoittelun eOhjauksessa.

Haastateltujen opettajien mielestä myös ohjaajat kokivat eOhjauksen hyvänä. Kaksi ohjaajista oli nuoria vastavalmistuneita ja heille verkon käyttö oli tuttua. Yksi työelämäohjaajista meni aluksi verkkoon opiskelijan näkymän eikä annetun verkko-osoitteen kautta, jolloin hän pääsi sellaisiin tiedostoihin, jotka eivät olleet tarkoitettu työelämän edustajille. Tämä asia tulee ottaa huomioon tulevaisuuden ohjeistuksissa. Toimittaessa koulutuksen ja työelämän rajapinnoilla, tarvitaan tarkkuutta myös tietoturvaan liittyvissä kysymyksissä. Inhimillinen erehdys osoitti että eOhjaus-virtuaalijäsenelle ei tule antaa lukuoikeutta vaan ainoastaan kirjoitusoikeus. Oppimisympäristöjen hienot mahdollisuudet luoda eritasoisia oikeuksia eri käyttäjille ovat jatkuva muistin haaste opettajalle työtilojen luomisen vaiheessa, silloinkin, kun kyseessä on vain opettajien ja opiskelijoiden välinen työskentely.

Seuraavassa tarkastellaan, mitä huomioita opettajat tekivät pilotissa oppimiskokemuksen toimivuudesta. Tällöin toimintoja tarkastellaan kokonaisuutena, jossa opettajien havainnot myös opiskelijoiden ja ohjaajien eOppimiskokemuksen käyttökokemuksista ovat merkityksellisiä ja keskeisiä.

Opettajat kokivat, että ohjaajien näkemys uusista eOhjauksen toiminnoista oli pääosin positiivinen. Ohjaajat löysivät hyvin materiaalit verkosta. Muutama ohjaaja toivoi, että arviointilomaketta ei tarvitsisi ensin tallentaa, vaan sen voisi suoraan kirjoittaa lomakepohjaan ja lähettää sitten samalla opettajalle. Tätä perusteltiin sillä, että oli ongelma muistaa, mihin lomake oli tallennettu ja etsiä sitä koneelta ennen lähettämistä. Pilotoinnin pohjalta nousee siis esille, että osan ohjaajista vaatimattomat ATK-aidot käytännössä rajoittavat eOhjauksen kehittämistä koulutuksen ja työelämän rajapinnoilla. Tältä pohjalta keskusteltiin Discendumin kanssa lomakeobjekti -toiveesta ja sen kehittämistyö luvattiin käynnistää myöhemmin.

Suurin osa ohjaajista palautti opiskelija-arvioinnin sovitusti sähköisenä Optimaan. Osa lähetti sen sähköpostissa opettajalle arviointikeskustelun jälkeen. Yksi ohjaaja ei yrityksistään huolimatta saanut laitettua omaa arviointiaan verkkoon, vaan lähetti sen sähköpostitse opettajalle. Syynä todettiin myöhemmin olevan sen, että ohjaajalla ei ollut päivitettyä pdf-tiedostojen käyttöön tarvittavaa Adobe Acrobat-ohjelmistoa. Koska sähköinen lomake on pdf-tiedosto, tulee sekä ohjaajien, että opiskelijoiden huolehtia, että heillä omilla koneillaan päivitetty versio ko. ohjelmasta. Vastuu päivityksestä on heillä. Ohjeistus ko. päivitykseen löytyy myös harjoittelun työtilasta Optimassa. Eräs ohjaaja oli kyllä onnistunut lähettämään arviointilomakkeen Optimaan, mutta halusi varmistua

asiasta vielä sähköpostissa. Yksi ohjaajista ei ollut valmis ottamaan sähköistä arviointilomaketta käyttöön, vaan sanoi kirjoittavansa arvioinnin edelleen käsin. Nämä yhteisessä menetelmästä poikkeamiset voivat merkitä puolestaan opettajalle lisätyötä ja asiasta muistuttamista. Opettajien mielestä oli myös havaittavissa, että tällainen ohjaajien toiminta ja kommentit loivat herkästi muutosvastarintaa uutta toimintamallia kohtaan myös niiden opettajien keskuudessa, jotka eivät haluaisi uuden toimintamallin tulevan vanhan paperijärjestelmän tilalle.

Eräs haastateltu opettaja huomioi, että ohjaajat käyttivät arviointilausunnoissaan enemmän kuin ennen sanoja ”vahvuudet ja kehittymishaasteet”. Ohjaajat näkivät hylkäämisen kriteereiden toimivan myös apusanoina lausuntoja kirjoitettaessa, kun niitä käytetään käänteisesti. Toisaalta ohjaajat eivät kaivanneet tukisanoja opiskelijan arviointilomakkeeseen.

Opiskelijoille pidettiin alkuinfo harjoitteluun liittyvistä uudistuvista käytännöistä ennen harjoittelua. Tarkoitus oli, että opiskelijat lähettävät tavoitteensa ensimmäisen viikon aikana. Aluksi opiskelijat laittoivat tavoitteitaan hitaasti ja sähköpostilla. Osa pilottiin kuuluneista opiskelijoista oli jo etukäteen eOhjaus-projektissa testannut lomakkeita. Tällöin opiskelijat olivat asennoituneet uudistuksen todeten: ”ei tässä mitään vaikeaa ole”. Yllätys opettajille harjoittelun aikana kuitenkin oli se, etteivät opiskelijat laittaneetkaan sovitusti tavoitteitaan ja itsearviointejaan opettajan palautuslaatikkoihin Optimassa, vaan opettajan piti muistuttaa sähköisestä lomakkeesta ja sen palautusmuodoista. Joku laittoi tavoitteet ja itsearvioinnin word-tiedostona ja joku sähköpostissa. Parilla opiskelijalla oli tavoitteiden lähettämässä käytännön ongelmia, jotka liittyivät opiskelijoiden omiin tietokoneisiin. Kaikki opiskelijat laittoivat palautekeskusteluun liittyvän itsearviointinsa sovittuun aikaan palautuslaatikkoon Optimassa.

Sen sijaan useimmat opiskelijoista unohtivat palauttaa pilotissa käyttöönotetun uuden lomakkeen opintojakson hyväksymisestä. He lähettivät sen sitten jälkikäteen opettajalle. Ohjaajan sähköiseen arviointilomakkeeseen ei enää tule ohjaajan nimikirjoitusta ja tämän lomakkeen oli tarkoitus korvata se. Tarkoitus oli, että ko. lomakkeen allekirjoittaa ohjaaja ja opiskelija palautekeskustelussa tai harjoittelun lopussa. Opettaja allekirjoittaa sitten, kun työvuorolistat ja tehtävät on palautettu.

Opettaja kävi verkossa läpi opiskelijoiden lähettämät kirjalliset tavoitteet ja laitto kommentteja Optiman järjestelmän avulla. Opiskelijat eivät kuitenkaan olleet lukeneet opettajan kommentteja, vaan ne käytiin sitten tavoitekeskustelussa läpi. Tavoitekeskustelu käytiin verkossa ja puhelimitse. Opettaja sopi itse sähköpostitse ja soittamalla arviointikeskustelun ajan ohjaajien kanssa.

Opettajat pohtivat, oliko opiskelijoilla kuitenkin jonkinlaista kynnystä uusien menetelmien käyttöönotossa - vai oliko kyseessä sitten välinpitämättömyys tai unohtaminen. Toisaalta verkko-ohjauksessa yksi haaste laajemminkin on sovituisissa käytänteissä pitäytyminen. Opettajan rooli korostuu ”huhuilijana” ja sovituisista käytänteistä ja yhteisöllisistä työtavoista muistuttajana. Näin voidaan kriittisesti tarkastella myös opettajan työn luonteen muuttumista eOhjauksessa: vaikka työaika säästyy esimerkiksi matkustamisesta, uusien oppimisympäristöjen luominen ja siihen liittyen myös eOhjaus toisaalta edellyttää opettajalta ”orkestroijan” ja fasilitaattorin roolia (ks. Herrington ym., 2010; Mäkitalo-Siegel, Zottmann, Kaplan & Fischer, 2010).

Opettajat miettivät haastattelussa myös opiskelijan roolia tiedonvälittäjänä korkeakoulun ja työelämän välillä myös ohjauskeskustelujen sopimisen helpottamiseksi. Opettajat huomioivat, että opiskelijat olivat ohjaajien tukena materiaalien löytämisessä verkosta. Opettajille oli muodostunut myös näkemys, että opiskelijat opastivat mielellään. Kun opiskelija käy tutustumassa etukäteen harjoittelupaikkaansa, hän voisi tiedustella ohjaajalta myös ensimmäisen viikon tavoitekeskusteluaikaa ja tiedottaa sitten opettajalle. Esille nostettiin myös käytäntö, että opettaja tiedottaa opiskelijoille infossa hänelle sopivat harjoittelunohjausajankohdat. Epäselväksi uudistuvien käytänteiden osalta eräs opettaja koki haastatteluvaiheessa, pitääkö opettajan lähettää saamansa ohjaajien arviointitiedot opiskelijoille sähköisesti. Arviointilomakkeen kulku opiskelijalle on ratkaistu tätä koostetta kirjoitettaessa: opettaja voi lähettää sen pdf-dokumenttina opiskelijan sähköpostiin.

12.4 Toimintatavat muuttuivat

Haastattelussa opettajat arvioivat pilotin pohjalta, miten toiminta- ja työtavat muuttuivat harjoittelun ohjauksessa. Seuraavia näkökulmia nousi esille: Harjoittelunohjausprosessi selkiytyi ja opettajan työ väheni. Se vähenee myös tulevaisuudessa, kun pystytään pitämään ajan tasalla ja päivittämään helposti kaikille yhteisiä dokumentteja.

Pieniä alkuja kohti ”paperitonta pohjausta” oli pilotissa myös havaittavissa. Jos iPadin käyttö laajenisi koskemaan kaikki harjoittelua ohjaavat opettajat, se antaisi mahdollisuuden siihen, että opiskelijoiden lähettämät dokumentit olisivat aina mukana keskusteluissa, eikä niitä tarvitsisi tulostaa. Ainoastaan tilanteessa, jossa käytetään Face Time -keskustelua (Applen videopuheluohjelma) opettaja ei pysty samanaikaisesti tabletilla näkemään opiskelijan kirjaamia asioita, vaan tarvitsisi siihen rinnalle esim. tietokonenäytön.

Organisointi ja dokumentointi

Opettajat kokivat, että ohjattuun harjoitteluun liittyvät lomakkeet ovat nyt siistimpiä ja logoilla varustettuja. Optiman palautuslaatikoista opettaja pystyy selkeästi kerralla näkemään, kuka on palauttanut tavoitteensa ja itsearviointinsa. Sähköpostissa voi opiskelijan dokumentteja helposti jäädä huomaamatta. Dokumenttien, ”papereiden” säilyttäminen on Optimassa helppoa.

Eräs opettaja kuvasi, että hän vielä tässä vaiheessa printtasi itsearviointitiedot mukaansa mennessään arviointikeskusteluihin. Hän jatkoi:

- Tulevaisuudessa iPadista voisi lukea printtaamatta opiskelijan itsearvioinnin ja mahdollisesti lisätä keskustelun aikana nousseita asioita ja lähettää heti opiskelijan postiin. Papereiden kanssa ’tuusaaminen’ vähenee.

Tarkastaeltaessa ”paperittoman ohjauksen” näkökulmaa tässä eOhjaus-hankkeen toisessa pilotissa, voidaan havaita, että myös ohjaajat olivat tulostaneet arviointikeskusteluun kirjoittamansa opiskelija-arvioinnin ja tulostivat sen joissakin tapauksissa opiskelijallekin. Osa opettajista oli jo pyrkimässä kohti paperittoman ohjauskeskustelun mallia. Keskustelussa koettiin tarpeelliseksi pohtia seuraavassa vaiheessa keinoja, joilla arviointilähtöä voidaan suoraan käyttää sähköisesti keskustelun pohjana (vrt. iPad-kokeilut myöhemmin hankkeessa).

Tässäkin pilotissa tarkasteltiin myös ohjausaikeiden varaamisen problematiikkaa kahden organisaation ja kolmen toimijaryhmän kohtaamisissa. Haastattelussa nousi esille opettajien ohjauskeskustelujen aikataulutukseen liittyen, että olisi hyvä, jos ohjaajat jättäisivät riittävästi väljyyttä jo ensimmäiselle viikolle opiskelijan tavoitekeskusteluja varten. Aikataulutusta voitaisiin selkiyttää yhteisissä keskusteluissa.

Oppimistehtävät

Harjoitteluun liittyvien oppimistehtävien kehittäminen on ollut yksi juonne eOhjaushankkeessa. Optiman keskustelupalsta oli ensimmäistä kertaa käytössä tässä pilotissa ja sen kokivat sekä opettajat että opiskelijat hyväksi. Verkkokeskustelun teemana oli osallisuus, koska se sopi kaikille harjoittelupaikoille. Opiskelijat kuvasivat jokainen oman harjoittelupaikkansa osallisuutta ja ideoivat mahdollisia kehittämissajatuksiaan sekä kommentoivat toisten kuvauksia. Opettajat kokivat hyvänä, kun saatiin 20 eri näkökulmaa asiaan. Monipuoliset näkökulmat tarkasteltavan ilmiöön tukevat autenttista oppimista (Herrington ym., 2010).

Opettajan rooli oli tarkistaa, että kaikki olivat tehneet oppimistehtävän ja kommentoineet. Lisäksi opettaja laitto tehtävän alulle ja joutui muistuttamaan pari kertaa tehtävästä. Opiskelijat tiesivät, että opettajat lukevat heidän kommenttejaan. Yksi haastatelluista opettajista mainitsi, että opiskelijoista oli mielenkiintoista lukea toisten tekstejä. Haasteena tulevaisuudessa on, että työelämäkin saataisiin mukaan näihin verkkokeskusteluihin (vrt. Helenius & Leppisaari, 2004; Leppisaari, Maunula, Herrington, Hohen-thal, 2011).

eOhjaus tuo lisäarvoa harjoitteluun erään opettajan mielestä myös siten, että Optimaan voi laittaa myös videomateriaalia ja näin opiskelijat voivat laajentaa näkemyksiään harjoittelupaikoista. Tätä kokeiltiin kansainvälisen harjoittelun yhteydessä (Kanada-case). Videomateriaalin saaminen Optimaan tuotti kuitenkin pilotissa vaikeuksia saadusta lisäkapasiteetista huolimatta. Opiskelijat laittoivat materiaalia YouTuben kautta ryhmäläistensä nähtäväksi. Toisaalta YouTube koettiin myös hankalana siinä mielessä, että se vaatii Google-tilin ja opiskelijan ohjeistamisen. Optiman mahdollisuuksia videomateriaalin välittämisessä opiskelijaryhmän kesken pohditaan edelleen.

Teknologia ja ohjaus

Kaksi opiskelijaa suoritti harjoittelujakson Kanadassa ja heidän kanssaan käytiin ohjauskeskusteluja Adobe Connect (AC) -verkkoneuvottelujärjestelmää hyödyntäen. Yhteydet toimivat hyvin. Tulevaisuudessa videoneuvottelut (esim. AC) ovat osa ohjaustoimintaa myös kotimassa ja tukevat opiskelijan mahdollisuutta saada laadukasta ohjausta etäisyyksistä riippumatta. Myös iPadin käytössä pilotissa ratkaistiin teknisiä ongelmia ja koettiin onnistumisia: opettaja (ja periaatteessa myös ohjaaja) pystyy lukemaan opiskelijoiden itsearvioinnit etukäteen ja arviointitilanteessa iPadista eikä niitä tarvitse enää tulostaa.

12.5 Tunnistettuja jatkokehittämishaasteita

eOhjaus-hankkeen toisen pilotin jälkeen tunnistettiin ja koottiin jatkokehittämisen aiheita seuraavasti:

1. Mitä opettaja tarvitsee luodessaan työtilan opiskelijoille ja ohjaajille?
  - Yhdessä olisi ratkaistava, mitä kaikkea infoa voitaisiin laittaa valmiiksi opettajille, jotta se helpottaisi heitä. Tässä vaiheessa projektipäällikkö on luonut opettajien liian monimutkaiseksi kokemia koosteobjektin päivittämiseen liittyviä asioita.
2. Harjoittelujen infotilaisuuksien jalostaminen
  - Hyvä runko ja ohjeistus harjoittelujen infotilaisuuksiin opettajille vähentäisivät opettajien työmäärää ja yhdenmukaistaisi käytänteitä
  - Prosessin aikatauluttaminen: infotilaisuuksissa korostetaan opiskelijoille opiskelupolkua ja muistettavia asioita (sähköisten dokumenttien lähettämisestä ajallaan opettajien palautuslaatikoihin)
3. Aikataulujen sopimissysteemin / ajanvarausjärjestelmän kehittäminen ohjauskeskusteluja (tavoite- ja palautekeskustelut) varten
4. Ohjatun harjoittelun hyväksyminen -lomakkeen merkityksen pohtiminen.
  - Lomakkeen merkityksestä tulee keskustella yhteisesti opettajien kanssa.
  - Ainakin silloin opiskelijan rooli lomakkeen palauttamisessa olisi tärkeä, kun opiskelija harjoittelee niin kaukana, että opettaja ei osallistu fyysisesti palautekeskusteluun.
5. Optiman viestintäpalstan hyödyntäminen harjoitteluissa
  - Miten työelämä voitaisiin ottaa mukaan harjoittelujakson teemakeskusteluihin?
  - Erilaiset tehtäväksianto -tasot voisivat ohjata keskusteluja eri harjoittelujaksoilla: ensimmäisessä harjoittelussa operationaalistamista, "haistelemista", hyvien käytänteiden tunnistamista, myöhemmin tiedon reflektointia ja syvällisempää pohdintaa

12.6 Yhteenveto

Harjoittelun eOhjaus-hankkeen pilotteja kuvataan tässä raportissa prosessinaikaisen kehittämistyön näkökulmasta. Siksi esiin nostetaan piloteissa vastaan tulleita kehittämiskohteita, jotka on myöhemmin hankkeessa ratkaistukin. Harjoittelun eOhjauksen toinen pilotti osoitti tai vahvisti selkeitä kehityskohteita, joihin tartuttiin hankkeessa ja kehitettiin. Näitä kehityskohteita olivat muun muassa ohjeistus harjoittelua ohjaaville opettajille ja ajanvarausjärjestelmä.

Toisen pilotin jälkeen pilotissa ohjanneet opettajat kokivat, että harjoittelun ohjaus oli aikaisempaa selkeämpää ja opettajan työmäärä väheni. Toisaalta toimintatapojen muuttuessa myös opettajan rooli muuttuu yhä enemmän fasilitaattoriksi ja erilaisten oppimisympäristöjen rakentajaksi ja integroijaksi uusien e-ohjauksen työtapojen myötä (vrt. Mäkitalo-Siegl, 2010).

Merkittävänä edistysaskeleena opettajat kokivat, että harjoitteluprosessiin ja sen ohjaukseen liittyvä tieto ja dokumentit ovat joustavasti sähköisinä saatavilla ja mahdollistavat myös opiskelijan kehittymisen seurannan. Visiona nähtiin, että tulevaisuudessa papereita ei tarvitsisi printata enää ohjauskeskusteluihin mennessä vaan opiskelijoiden laatimat tavoitteita ja itsearviointia ja ohjaajan arviointilausuntoa voidaan käyttää suoraan mobiililaitteiden välityksellä.

13. Katsoimme tavoitteita iPadilta – Opiskelijoiden ja ohjaajien kokemuksia kolmannesta pilotista

Harjoittelun eOhjaus-hankkeessa koottiin harjoittelun kehittämisprosessiin osallistuneiden kokemuksia ja näkökulmia jokaisen pilotin jälkeen. Tavoitteena oli kehittämistutkimuksen mukaisesti saada tuoreeltaan palautetta, jota voidaan hyödyntää heti seuraavassa hankkeen pilotissa. Näin voidaan myös hahmottaa viiden pilotin kehittämiskaarta hankkeessa. Seuraavassa tarkastellaan opiskelijoiden ja ohjaajien kokemuksia eOhjauksesta kolmannen Harjoittelun eOhjaus-hankkeessa toteutetun pilotin pohjalta.

13.1. Taustatiedot

Harjoittelun eOhjauksen kolmanteen pilottiin osallistuvivat opiskelijat olivat sosionomiopiskelijoita ja suorittivat harjoittelunsa päiväkodeissa. Pilotin jälkeiseen kyselyyn toukokuussa 2013 vastasi 23 opiskelijasta 5 opiskelijaa (22 %) ja samoin 23 ohjaajasta 7 ohjaajaa (30 %). Vastausmäärät olivat alhaisia. Kyselyn tulokset antavat kuitenkin näkökulmaa kehittämisprosessin etenemiseen ja tuloksia voidaan tarkastella yhdessä pilottien tulosten kanssa.

Taustatietoina voidaan nostaa esille seuraavat asiat: Ohjauskokemusta oli ohjaajista 71 prosentilla yli viisi vuotta. Kaikilla kyselyyn vastanneilla oli mahdollisuus käyttää nettiyhteyttä. Tietotekniset taitonsa opiskelijoista 20 % arvioi kiitettäväksi ja 80 % hyväksi. Ohjaajista 29 % arvioi tietotekniset taitonsa kiitettäväksi, 29 % hyväksi ja 43 % arvioi ne tyydyttäväksi.

13.2 Uudet materiaalit ja toiminnot

Pilotin jälkeen toteutetussa kyselyssä opiskelijoita ja ohjaajilta kysyttiin eOhjaus-hankkeessa päivitettyjen harjoitteluun liittyvien materiaalien ja kehitettyjen toimintojen käytöstä sekä pyydettiin arvioimaan harjoittelun e-ohjaukseen liittyviä väittämiä (ks. taulukko 12). Väittämiä avulla pyrittiin kartoittamaan, miten opiskelijat kokivat uudet toiminnot, jotka harjoittelun ohjauksessa oli otettu käyttöön.

Kaikki kyselyyn vastanneet opiskelijat ja ohjaajat olivat tutustuneet Optimassa oleviin harjoittelun ohjeistuksiin. Opiskelijat pitivät niitä selkeinä ja ymmärrettävinä. Sähköiset harjoitteluun liittyvät aineistot olivat helposti löydettävissä. Samoin kaikki pilottiin osallistuneet opiskelijat ja ohjaajat olivat käyttäneet sähköistä harjoittelusuunnittelulomaketta ja Optiman palautuskansiota.

Kaikilla ohjaajilla oli ennen harjoittelun ohjausta käytössään eOhjauksen saatekirje käyttäjätunnuksineen ja salasanoineen. Ohjaajista 57 % oli tutustunut Centria ammattikorkeakoulun harjoittelunohjaussivustoon netissä ja sähköiseen arviointilomakkeeseen töissä ja 43 % kotona.

Opiskelijoista 60 % oli auttanut ohjaajaansa sähköisen kansion löytämisessä ja 40 % oli auttanut ohjaajaansa verkkomateriaalin löytämisessä. Verkkosoitteen löytämisessä oli ohjaajaansa auttanut 20 % opiskelijoista ja 80 % vastanneista oli antanut ohjaajalleen

tukea sähköisen arviointilomakkeen käytössä. Tässä pilotissa vastanneet opiskelijat kokivat harjoittelua ohjaavien opettajien olleen erittäin hyvin tavoitettavissa tarvittaessa uuteen eOhjaukseen liittyen.

Sähköisten harjoitteluun liittyvien aineistojen merkitystä oppimisen tukemisessa harjoittelussa oli 40 prosentin opiskelijoista vaikea tunnistaa. Samoin Optiman kansioista löytyvien SoleOpsin tavoitteiden eivät kaikki opiskelijat nähneet välttämättä antavan pohjaa omien tavoitteiden laatimiselle. Vain 40 % oli sitä mieltä, että ne tukevat omien tavoitteiden laatimista. Opiskelijoista 60 % mielestä harjoittelutehtävien määrä oli sopiva ja ne palvelevat oppimistavoitteita kyselyyn vastanneista. Oppimistehtävien määrää karsittiin hankkeessa opiskelijoiden ja opettajien lähtökyselyjen pohjalta. Jo aikaisempienkin pilottien (ks. luku 8 ja luku 11) palautteiden pohjalta tämä ratkaisu vaikuttaa onnistuneelta.

Taulukko 12. Harjoittelun e-ohjauksen toiminnot kolmannen pilotin opiskelijoiden (n = 5) arvioimina.

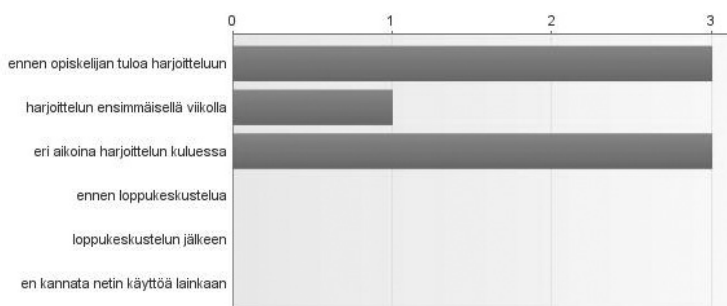
	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa	Yhteensä
Mielestäni Optimassa olevat ohjeistukset olivat selkeät ja ymmärrettävät.	3	2	0	0	0	5
Optimassa olevat sähköiset harjoitteluun liittyvät aineistot ovat helposti löydettävissä.	4	1	0	0	0	5
Optimassa olevat sähköiset harjoitteluun liittyvät aineistot tukevat oppimistani harjoittelussa.	3	0	1	0	1	5
Palautuskanava on toiminut moitteettomasti.	3	2	0	0	0	5
Ohjaajani on tutustunut sähköisiin harjoittelun ohjeisiin verkossa.	4	0	0	0	1	5
Ohjaajani on perehtynyt lähtötason kuvaukseeni.	4	1	0	0	0	5
SoleOpsin tavoitteet Optiman kansiossa antoivat pohjaa omien tavoitteiden laatimiselle.	2	0	2	0	1	5
Opettajani on perehtynyt asettamiini tavoitteisiin ennen alkukeskustelua.	4	1	0	0	0	5
Harjoittelua ohjaavat opettajat ovat olleet tavoitettavissa tarvittaessa uuteen eOhjaukseen liittyen.	5	0	0	0	0	5
Olisin halunnut jakaa kokemuksia harjoittelujaksolla verkkokeskusteluympäristössä.	3	0	1	0	1	5
Oppimistehtävät palvelevat harjoittelujakson tavoitteita.	3	1	1	0	0	5
Harjoittelutehtävien määrä oli sopiva.	2	1	2	0	0	5
Sähköinen harjoittelusuunnitelmalomake oli helppo käyttää.	3	2	0	0	0	5
Sähköinen arviointilausunto on hyödyllinen dokumentti omassa CV:ssäni.	3	1	0	0	1	5

13.3 Tavoitteet

Ohjauskeskustelussa ohjaajalla oli liki sataprosenttisesti käytettävissä opiskelijan laatimat tavoitteet. Ohjaajista 57 % sai opiskelijan henkilökohtaiset tavoitteet paperilla ennen alkukeskustelua ja 29 % sai ne sähköpostissa. Suurimmassa osassa, 80 prosentissa tapauksista, tavoitteet olivat keskustelussa käytössä paperimuodossa. Opiskelijoista 60 % mainitsi tulostaneensa ohjaajalleen omat tavoitteensa alkukeskusteluun. Yksi opiskelija oli lähettänyt tavoitteensa sähköisesti opettajalle ja niitä katsottiin yhdessä iPadilta. Opiskelijat kokivat, että heidän ohjaajansa oli perehtynyt hyvin heidän tavoitteisiinsa ennen alkukeskustelua (tavoitekeskustelua).

13.4 Vuorovaikutus

Edellä luvuissa 8 ja 11 on pohdittu yhteydenpitoa opettajien kanssa kartoittavan kysymyksen epätarkkuutta kyselyssä. Myös tämän pilotin vastausten pohjalta näyttää siltä, että opiskelijat eivät sisällytä tässä yhteydessä yhteydenpitoon niinkään ohjauskeskusteluja vaan ymmärtävät yhteydenpidon laajemmin. Kolmannen pilotin kyselyyn vastanneet opiskelijat käyttivät eniten yhteydenpidossa opettajien kanssa sähköpostia (80 %). Opiskelijoista 20 % käytti yhteydenpidossa opettajan kanssa Optiman verkkotyökaluja. Ohjaajat käyttivät yhteydenpidossa opettajan kanssa eniten henkilökohtaista tapaamista (71 %). Sähköpostia käytti vuorovaikutukseen opettajien kanssa ohjaajista 14 % ja samoin puhelinta 14 %. Kaikki ohjaajat pitivät tarpeellisena tiivistää verkon välityksellä yhteistyötä opettajan kanssa. Tarve kohdentuu toisaalta harjoittelun käynnistymiseen, mutta koetaan myös tarpeelliseksi eri vaiheissa harjoittelua (ks. kuvio 15). Ohjaajista 43 % on sitä mieltä, että verkkovälitteinen yhteys ohjaajan ja opettajan kesken olisi tarpeellista erityisesti ennen opiskelijan tuloa harjoitteluun, 14 % pitää sitä tarpeellisena harjoittelun ensimmäisellä viikolla ja 43 % eri aikoina harjoittelun kuluessa.

Kuvio 15. Kolmannen pilotin ohjaajien (n = 7) tarve tiivistää opettajan kanssa tehtävää yhteistyötä verkon välityksellä.

Palaute harjoittelun aikana

Kuten edellä luvussa 8.6 on nostettu esiin ja taustoitettu laajemmin, opiskelijat odottavat harjoittelun aikana prosessinaikaista ohjausta ja palautetta. Tämä ei kuitenkaan opiskelijoiden mielestä aina riittävästi toteudu kiireisen työn ja/tai vuorotyön keskellä.

Siksi hankkeessa kartoitettiin myös opiskelijoiden näkemyksiä verkon hyödyntämisestä jatkuvan palautteen annossa.

Kolmannessa pilotissa opiskelijoista 60 % haluaisi saada kirjallista verkkopalautetta harjoittelun aikana ohjaavalta opettajalta ja 40 % sekä opettajalta että ohjaajalta. Kaikki opiskelijat haluaisivat harjoittelun aikana saada verkossa videopalautetta ohjaavalta opettajalta.

Ohjaajista puolestaan 57 % ei ole halukkaita antamaan kirjallista verkkopalautetta opiskelijalle harjoittelun aikana. Videopalautetta verkossa ei kukaan ohjaajista ole halukas antamaan opiskelijalle harjoittelun aikana.

13.5 Arviointi

Kaikki kyselyyn vastanneet ohjaajat olivat käyttäneet sähköistä arviointilomaketta harjoittelun arvioinnissa. Ohjaajista 86 % piti sähköistä arviointilomaketta helpokäyttöisenä. Yksi ohjaaja kommentoi seuraavasti:

- Lomake oli sinänsä helppo täyttää, mutta sen palautus ei ollut täysin ongelmaton. Mukana olisi hyvä olla ohjeistus, että lomake tulee tallentaa tyhjänä ensin omalle koneelle, jotta palautus onnistuu. Muuten tulee tehtyä turhaa työtä...

Kaikki kyselyyn vastanneet ohjaajat olivat lähettäneet opiskelija-arviointilomakkeen opettajan palautuskansioon Optimassa. Lomakkeen ja palautuskansion ohjeistukset olivat ohjaajien mielestä selkeitä ja ymmärrettäviä.

Kyselyyn vastanneista ohjaajista 67 prosentilla oli käytettävissään palautekeskustelussa opiskelijan laatima itsearviointi. Kyselyyn vastanneista opiskelijoista puolestaan kaikki olivat tehneet itsearvioinnin palautekeskusteluun. Näyttää siltä, että kaiken kaikkiaan on menty lähtötilanteen kartoituksen esiin nostamien kehittämistavoitteiden mukaiseen suuntaan (ks. luku 6) eli ohjaajilla on opiskelijan itsearviointi paremmin käytettävissään palautekeskustelussa. Ohjaajista 83 % oli laatinut opiskelija-arvioinnin siten, että sitä voitiin käyttää keskustelun pohjana arviointikeskustelussa. Ohjaajan arviointilomakkeen sai opettajan toimittamana sähköpostina 20 % kyselyyn vastanneista opiskelijoista. Opiskelijoista 40 % ei saanut arviointilomaketta sähköisessä muodossa ja 40 % sai käsin täytetyn ja allekirjoitetun arviointilomakkeen.

Pilotin jälkeen ohjaajia pyydettiin ottamaan kantaa väittämiin (ks. taulukko 13), joilla kartoitetaan heidän kokemustaan ja näkemystään hankkeessa kokeilluista tai tässä vaiheessa kehitteillä olevista toiminnoista ja niiden merkityksestä ohjaajan toimintaan harjoittelun ohjauksessa. Tuloksissa voidaan kiinnittää huomiota seuraaviin kohtiin: Enemmistö ohjaajista kokee ohjauksen aineistojen ja helposti saatavilla olevien harjoittelun yleisten tavoitteiden tukevan opiskelijan harjoittelun ohjaamista. Ohjaavilta opettajilta kokee ohjaajista 57 % saaneensa tukea verkkoaineiston löytämisessä ja käytössä. Tässä yhteydessä on huomioitava, että tuen tarjoaminen tässä hankkeessa oli suunniteltu ensisijaisesti opiskelijoiden tehtäväksi.

Taulukko 13. eOhjauksen toiminnot kolmannen pilotin ohjaajien (n = 7) arvioimana.

	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa	Yhteensä
Harjoittelun ohjauksen aineisto oli helppo löytää tietokoneelta.	2	4	1	0	0	7
Sähköiseen harjoitteluun liittyvät aineistot tukevat opiskelijoiden ohjaamista harjoittelussa.	3	2	1	0	1	7
Sähköinen arviointilausunto haastaa laadukkaampaan ja viimeistelyyn lausuntoon.	2	3	1	1	0	7
Yleisistä ohjeista löytyneet tavoitteet antoivat pohjaa ohjaamiselleni.	3	2	1	0	1	7
Olen saanut harjoittelua ohjaavilta opettajilta tukea verkkoaineiston löytämisessä ja käytössä.	2	2	0	1	2	7
Työnantajan näkökulmasta arvostan koneella kirjoitettua dokumenttia opiskelijan CV:ssä.	4	3	0	0	0	7
Voisin antaa kirjallista verkkopalautetta opiskelijalle harjoittelun aikana.	3	0	2	2	0	7
Voisin antaa verkossa videopalautetta opiskelijalle harjoittelun aikana.	0	0	2	4	1	7

Portfolio

Kolmannen pilotin kyselyyn vastanneista opiskelijoista 60 % ei ollut kiinnostunut sähköisestä portfolio-ajattelusta ja käytänteestä. Halukkaita kokoamaan sähköistä portfolioa koulutuksen aikaisista aineistoista oli opiskelijoista 40 %. Kukaan ei ollut kiinnostunut tuottamaan sähköistä portfolioa yksinomaan ohjatun harjoittelun palautteista.

13.6 Verkko työvälineet ammattikorkeakoulun ohjatussa harjoittelussa

Opiskelijoita pyydettiin arvioimaan väitteitä (ks. taulukko 14), jotka liittyvät verkkotyövälineiden merkitykseen ja käyttöön ohjatussa harjoittelussa. Opiskelijoista 80 % näki, että verkkotyövälineet voisivat olla pysyvä osa ammattikorkeakoulun harjoittelun ohjausta. Samoin digitaalisilla työkaluilla voidaan tukea harjoittelulle asetettujen tavoitteiden saavuttamista opiskelijoista 60 % mielestä. Samoin 60 % opiskelijoista katsoo verkkotyövälineiden voivan tuoda merkittävästi lisäarvoa harjoittelun ohjaukseen. Opintun arvioimisessa verkkotyövälineitä voidaan myös hyödyntää erittäin paljon tai melko paljon runsaan puolen vastaajista eli 60 % prosenttien mielestä.

Taulukko 14. Kolmannen pilotin opiskelijoiden (n = 5) näkemykset verkkotyövälineiden merkityksestä harjoittelun ohjauksessa.

	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa	Yhteensä
Harjoittelun ohjauksen aineisto oli helppo löytää tietokoneelta.	2	4	1	0	0	7
Sähköiseen harjoitteluun liittyvät aineistot tukevat opiskelijoiden ohjaamista harjoittelussa.	3	2	1	0	1	7
Sähköinen arviointilausunto haastaa laadukkaampaan ja viimeistelyyn lausuntoon.	2	3	1	1	0	7
Yleististä ohjeista löytyneet tavoitteet antoivat pohjaa ohjaamiselleni.	3	2	1	0	1	7
Olen saanut harjoittelua ohjaavilta opettajilta tukea verkkoaineiston löytämisessä ja käytössä.	2	2	0	1	2	7
Työnantajan näkökulmasta arvostan koneella kirjoitettua dokumenttia opiskelijan CV:ssä.	4	3	0	0	0	7
Voisin antaa kirjallista verkkopalautetta opiskelijalle harjoittelun aikana.	3	0	2	2	0	7
Voisin antaa verkossa videopalautetta opiskelijalle harjoittelun aikana.	0	0	2	4	1	7

Ohjaajien näkemykset verkkotyövälineiden merkityksestä ja käytöstä ohjatussa harjoittelussa (ks. taulukko 15) ovat melko yhtenevät opiskelijoiden näkemysten kanssa tässä pienessä otoksessa. Tarkasteltaessa arvoja "erittäin paljon" ja "melko paljon" voidaan tehdä seuraavia havaintoja. Ohjaajista 86 % on sitä mieltä, että verkkotyövälineet voisivat olla pysyvä osa harjoittelun ohjausta. Harjoittelulle asetettuja tavoitteita niiden katsoo tukevan 57 % ohjaajista. Kuitenkin ohjaajista vain 29 % katsoo niiden tuovan lisäarvoa harjoitteluun. Lisäarvoa lähes puolet ohjaajista kokee vaikeaksi arvioida. Opite arvioimisessa verkkotyövälineitä voidaan ohjaajien mielestä selkeästi hyödyntää (71 %), mutta toisaalta 29 % ei osaa ottaa väitteeseen kantaa. Se selittyy esimerkiksi vaikeudella hahmottaa arvioinnin kokonaisuutta.

Taulukko 15. Kolmannen pilotin ohjaajien (n = 7) näkemykset verkkotyövälineiden merkityksestä harjoittelun ohjauksessa.

	Erittäin paljon	Melko paljon	Vähäisessä määrin	Ei lainkaan	En osaa sanoa	Yhteensä
Missä määrin verkkotyövälineet voisivat mielestäsi olla pysyvä osa ammattikorkeakoulun harjoittelun ohjausta?	3	1	1	0	0	5
Missä määrin verkkotyövälineet tukevat harjoittelulle asetettuja tavoitteita?	1	3	0	0	1	5
Missä määrin verkkotyövälineet voivat tuoda lisäarvoa harjoittelun ohjaukseen?	2	1	1	0	1	5
Missä määrin verkkotyövälineitä voidaan mielestäsi hyödyntää opitun arvioimisessa?	1	2	1	0	1	5
Yhteensä	7	7	3	0	3	20

13.7 Verkkotyövälineet tukemassa 2000-luvun taitoja

Opiskelijoita (ks. taulukko 16 ja ohjaajia (ks. taulukko 17) pyydettiin arvioimaan harjoittelun päätyttyä myös, missä määrin verkon työvälineet tukevat heidän mielestään 2000-luvun taitoja. Opiskelijoiden mielestä verkon työvälineet tukevat selkeästi medialukutaitoa ja globaalin toimijuuden taitoa. Samoin 80 % opiskelijoista katsoo verkkotyövälineiden tukevat erittäin paljon tai melko paljon kaikkia muitakin tässä kyselyssä nimettyjä mainittuja 2000-luvun taitoja, joita ovat kriittisen ajattelun taidot, yhteistoininnan taidot ja eettiset valmiudet.

Taulukko 16. Kolmannen pilotin opiskelijoiden (n = 7) arvio siitä, missä määrin verkkotyövälineet tukevat 2000-luvun taitoja

	Erittäin paljon	Melko paljon	Vähäisessä määrin	Ei lainkaan	En osaa sanoa	Yhteensä
Missä määrin verkkotyövälineet voisivat mielestäsi olla pysyvä osa ammattikorkeakoulun harjoittelun ohjausta?	0	6	1	0	0	7
Missä määrin verkkotyövälineet tukevat harjoittelulle asetettuja tavoitteita?	0	4	2	0	1	7
Missä määrin verkkotyövälineet voivat tuoda lisäarvoa harjoittelun ohjaukseen?	1	1	2	0	3	7
Missä määrin verkkotyövälineitä voidaan mielestäsi hyödyntää opitun arvioimisessa?	1	4	0	0	2	7
Yhteensä	2	15	5	0	6	28

Ohjaajien mielestä verkkotyövälineet tukevat eniten kriittisen ajattelun taitoa ja medialukutaitoa. Ohjaajia mietitytti eniten tässäkin kyselyssä verkon työvälineiden ja eettisten valmiuksien suhde. Vähiten verkon työvälineet tukevat ohjaajien mielestä yhteistoiminnan taitoja ja eettisiä valmiuksia.

Taulukko 17. Kolmannen pilotin ohjaajien (n = 7) arvio siitä, missä määrin verkkotyövälineet tukevat 2000-luvun taitoja

	Erittäin paljon	Melko paljon	Melko vähäisessä määrin	Ei lainkaan	En osaa sanoa	Yhteensä
kriittisen ajattelun taidot	3	1	1	0	0	5
yhteistoiminnan taidot	2	2	1	0	0	5
medialukutaito	3	2	0	0	0	5
globaali toimijuus	3	2	0	0	0	5
eettiset valmiudet	1	3	0	0	1	5
Yhteensä	12	10	2	0	1	25

13.8 Yhteenveto

Kolmannen pilotin tulosten tulkitsemisessä on otettava huomioon pilotin jälkeiseen kyselyyn vastanneiden vähäinen lukumäärä eikä saatuja tuloksia näin ollen voida yleistää. Havaittavissa on kuitenkin, että ne ovat samansuuntaisia aikaisempien kyselyjen tulosten kanssa. Esimerkkinä uusista tulevaisuuden innovatiivisista käytännöistä nousee esille luvun otsikon mukaisesti iPadin käyttö ohjauskeskustelun dokumenttien jakamisessa.

Harjoittelun eOhjaus -hankkeessa tuotetut sähköiset lomakkeet näyttivät toimivan hyvin ja jäntevöittävän ohjausprosessia. Ohjaajat saivat opiskelijoiden tavoitteet tavoitekeskustelun pohjaksi ja laativat arvioinnin sähköisellä arviointilomakkeella harjoittelun päättyessä. Ohjaajat kokevat tarpeelliseksi tiivistää vuorovaikutusta opettajien kanssa varsinkin harjoittelun alussa. Oppimistehtävillä on tärkeä rooli ammatilliseksi asiantuntijaksi oppimisessa (Kiviniemi ym., 2013). Harjoitteluun liittyvien oppimistehtävien määrään ja pedagogiseen mielekkyyteen ovat opiskelijat selkeästi nyt pilotoitien tulosten pohjalta tyytyväisempiä kuin he olivat lähtökyselyssä.

Opiskelijat toivovat saavansa jatkuvaa palautetta harjoittelun aikana. Siihen verkon työvälineet voisivat tuoda heidän mielestään uusia mahdollisuuksia. Toisaalta kyselyyn vastanneet ohjaajat eivät näytä olevan valmiita kytkemään harjoittelun aikana työpäikällä tapahtuvaan ns. päivittäiseen palautteenantoon verkon mahdollisuuksia eivätkä he koe yksiselitteisenä verkon työkalujen lisäarvoa harjoittelun ohjauksessa. Sen sijaan varsinaisiin ohjauskeskusteluihin (tavoite- ja palautekeskustelut) ja laajemminkin har-

joittelun arviointiin suurin osa ohjaajista tunnistaa verkkotyövälineiden tuovan jättevyyttä. Tarkastellun pilotin välittämien käyttökokemusten pohjalta voidaan todeta, että aikaisempien tutkimusten suuntaisesti (Kleimola ym., 2006; Leppisaari ym., 2006) on kehitettäessä harjoittelun toimintatapoja korkeakoulutuksen ja työelämän rajapinnoilla kiinnitettävä erityistä huomiota uusien käytänteiden selkeyteen ja niitä tukevien teknologioiden käytettävyyteen.

14. Sähköistä arviointia – Opiskelijoiden ja ohjaajien kokemuksia neljännestä pilotista

Harjoittelun eOhjaus-hankkeessa koottiin harjoittelun kehittämisprosessiin osallistuneiden kokemuksia ja näkökulmia jokaisen pilotin jälkeen. Tavoitteena oli kehittämis-tutkimuksen mukaisesti saada tuoreeltaan palautetta, jota voidaan hyödyntää heti seuraavassa hankkeen pilotissa. Samalla tarkasteluista muodostuu viiden pilotin kehityskaaren kuvaus. Seuraavassa tarkastellaan opiskelijoiden ja ohjaajien kokemuksia eOhjauksesta neljännän hankkeessa toteutetun pilotin pohjalta.

14.1 Taustatiedot

Harjoittelun eOhjaus -hankkeen neljäs pilotti toteutettiin perusterveydenhuollon harjoittelussa. Kysely lähetettiin 45 opiskelijalle, joista seitsemän opiskelijaa (16 %) vastasi kyselyyn. Vastausmäärä jäi tässä tapauksessa alhaiseksi, koska opiskelijat jäivät suoraan harjoittelusta kesälomalle, eikä heille lähetetty uusintakyselyä. Vastaavasti kysely lähetettiin 45 ohjaajalle ja 12 ohjaajaa (27 %) vastasi kyselyyn. Ohjauskokemusta vastanneista 75 prosentilla oli yli viisi vuotta.

Kaikilla ohjaajilla oli mahdollisuus käyttää työpaikallaan nettiyhteyttä. Opiskelijoista 86 % saattoi käyttää nettiyhteyttä harjoittelupaikassaan. Tietotekniset taitonsa opiskelijoista 29 % arvioi kiitettäväksi ja 71 % hyväksi. Ohjaajista 42 % arvioi tietotekniset taitonsa kiitettäväksi, samoin 42 % hyväksi ja 17 % tyydyttäväksi.

14.2 Uudet materiaalit ja toiminnot

Kyselyyn vastanneista opiskelijoista 86 % ja ohjaajista 92 % olivat tutustuneet Optimassa oleviin harjoittelun päivitettyihin materiaaleihin ja ohjeistuksiin. Ohjaajista 75 % oli ennen harjoittelun ohjausta käytössään eOhjauksen saatekirje käyttäjätunnuksineen ja salasanoineen. Kolme ohjaajaa kommentoi, etteivät he olleet tietoisia tästä uudesta käytännöstä. Centria ammattikorkeakoulun harjoittelunohjaussivustoon netissä ja sähköiseen arviointilomakkeeseen ohjaajista 83 % oli tutustunut töissä ja 8 % kotona. Lisäksi yksi ohjaaja kommentoi olevansa uusi harjoittelunohjaaja, minkä vuoksi hän koki perehtymisensä aiheeseen jääneen vielä pintapuoliseksi.

Kaikki kyselyyn vastanneet opiskelijat olivat käyttäneet sähköistä harjoittelusuunnitelulomaketta ja Optiman palautuskansiota. Ohjaajista puolet oli lähettänyt opiskelija-arviointilomakkeen opettajan palautuskansioon Optimassa. Joku ohjaaja kommentoi, ettei tähän ole ollut tarvetta ja toiselta se oli jäänyt epähuomiossa lähettämättä. Näyttää siltä, että uusi toimintatapa oli osittain jäänyt ohjaajille vielä tässä pilotissa vieraaksi.

Kyselyyn vastanneista ohjaajista 86 % koki, että harjoittelun ohjauksen aineisto oli helppo löytää tietokoneelta. Vastanneista opiskelijoista puolestaan 86 % oli auttanut ohjaajaansa verkko-osoitteen löytämisessä. Sähköisen kansion löytämisessä ohjaajaansa oli auttanut 71 % opiskelijoista ja samoin 71 % oli auttanut ohjaajaansa verkkomateriaalin löytämisessä. Erään ohjaajaansa koosteobjektin käytössä ohjanneen opiskelijan mielestä ohjaajan Optiman näkyvä oli vielä keskeneräinen.

Pilotin jälkeen toteutetussa kyselyssä opiskelijoita pyydettiin arvioimaan väittämiä (ks. taulukko 18), joiden avulla pyrittiin kartoittamaan, miten he kokivat uudet toiminnot, jotka harjoittelun ohjauksessa oli otettu käyttöön. Optimassa olevia ohjeistuksia opiskelijat pitivät selkeinä ja ymmärrettävinä. Opiskelijoista 71 % mielestä aineistot ovat helposti löydettävissä. Aineiston saavutettavuudessa nähdään siis vielä kehittämisen tarvetta. Opiskelijoiden mielestä sähköinen harjoittelusuunnitelmalomake oli helppo täyttää ja käyttää. Aineistot tukevat 86 % mielestä oppimista harjoittelussa. Palautekanava on toiminut 86 % opiskelijan mielestä moitteettomasti.

Vajaalla puolella kyselyyn vastanneista opiskelijoista on syntynyt vaikutelma, että hänen ohjaajansa on tutustunut sähköisiin harjoittelun ohjeisiin verkossa. Harjoittelua ohjaavien opettajien tavoitettavuudessa opiskelijoista 29 % kokee olevan parantamisen varaa. Oppimistehtävät palvelevat liki kaikkien vastanneiden opiskelijoiden mielestä harjoittelujakson tavoitteita. 71 % mielestä harjoittelutehtävien määrä oli sopiva.

Taulukko 18. Harjoittelun e-ohjauksen toiminnot neljännen pilotin opiskelijoiden (n = 7) arvioimina.

	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa	Yhteensä
Mielestäni Optimassa olevat ohjeistukset olivat selkeät ja ymmärrettävät.	3	4	0	0	0	7
Optimassa olevat sähköiset harjoitteluun liittyvät aineistot ovat helposti löydettävissä.	4	1	2	0	0	7
Sähköinen harjoittelusuunnitelmalomake oli helppo täyttää.	5	2	0	0	0	7
Optimassa olevat sähköiset harjoitteluun liittyvät aineistot tukevat oppimistani harjoittelussa.	3	3	1	0	0	7
Palautuskanava on toiminut moitteettomasti.	3	3	1	0	0	7
Ohjaajani on tutustunut sähköisiin harjoittelun ohjeisiin verkossa.	3	0	3	0	1	7
Ohjaajani on perehtynyt lähtötason kuvaukseeni.	3	4	0	0	0	7
SoleOpsin tavoitteet Optiman kansiossa antoivat pohjaa omien tavoitteiden laatimiselle.	4	2	1	0	0	7
Ohjaajani on perehtynyt asettamiini henkilökohtaisiin tavoitteisiin.	3	3	1	0	0	7
Harjoittelua ohjaavat opettajat ovat olleet tavoitettavissa tarvittaessa uuteen eOhjaukseen liittyen.	4	1	1	1	0	7
Oaisin halunnut jakaa kokemuksia harjoittelujaksolla verkkokeskusteluympäristössä.	0	0	3	3	1	7
Oppimistehtävät palvelevat harjoittelujakson tavoitteita.	3	3	1	0	0	7
Harjoittelutehtävien määrä oli sopiva.	5	0	1	1	0	7
Sähköinen harjoittelusuunnitelmalomake oli helppo käyttää.	3	4	0	0	0	7
Sähköinen arviointilausunto on hyödyllinen dokumentti omassa CV:ssäni.	1	2	3	0	1	7

14.3 Tavoitteet

Opiskelijoista 86 % koki, että SoleOpsin tavoitteet Optiman kansiossa antoivat pohjaa omien tavoitteiden laadinnalle. Ohjaajista 83 % katsoi yleisistä ohjeista löytyneiden tavoitteiden antaneen pohjaa heidän ohjaamiselleen. Vastanneista opiskelijoista 86 % koki, että heidän ohjaajansa on perehtynyt opiskelijan asettamiin henkilökohtaisiin tavoitteisiin ennen alkukeskustelua.

Ohjauskeskustelussa (tavoitekeskustelu) 92 prosentilla kyselyyn vastanneista työelämäohjaajista oli käytettävissä opiskelijan laatimat tavoitteet paperimuodossa. Vajaa puolet (43 %) opiskelijoista tulosti ohjaajalleen omat tavoitteensa alkukeskusteluun. Muulla tavoin toiminut opiskelija saattoi mainita, että lähetti ne sähköpostilla ohjaajalleen tai näytti ao. tilanteessa paperilla hänelle.

14.4 Vuorovaikutus

Edellä luvuissa 8 ja 11 on pohdittu yhteydenpitoa opettajien kanssa kartoittavan kysymyksen relevanttiutta kyselyssä. Myös tämän pilotin vastausten pohjalta näyttää siltä, että opiskelijat eivät sisällytä tässä yhteydessä yhteydenpitoon niinkään ohjauskeskusteluja vaan ymmärtävät yhteydenpidon laajemmin. Periaatteena hankkeeseen kuuluneilla koulutusaloilla on, että opiskelijat, jotka ovat harjoittelussa Centria ammatikorkeakoulun toimialueella, kohdataan henkilökohtaisesti. Neljännen pilotin jälkeisen kyselyn mukaan yhteydenpidossa opettajien kanssa harjoittelun aikana 57 prosenttia opiskelijoista käytti sähköpostia. Opiskelijoista 29 % käytti yhteydenpidossa opettajan kanssa puhelinta ja 14 % kyselyyn vastanneista (n=7) opiskelijoista tapasi opettajan henkilökohtaisesti.

Ohjaajat käyttivät yhteydenpidossa opettajan kanssa eniten puhelinta 42 %, sähköpostia 25 % ja 33 % henkilökohtaista tapaamista. Verkon välityksellä voisi 67 % ohjaajien mielestä tiivistää opettajan kanssa tehtävää yhteistyötä eri aikoina harjoittelun kuluessa. Ohjaajista 8 % on sitä mieltä, että verkkovälitteinen yhteys ohjaajan ja opettajan kesken olisi tarpeellista erityisesti ennen opiskelijan tuloa harjoitteluun ja 17 % pitää sitä tarpeellisena harjoittelun ensimmäisellä viikolla.

Verkkokeskusteluympäristössä eivät perusterveydenhuollossa harjoitelleet opiskelijat kokeneet olevan ollenkaan tarvetta jakaa keskenään kokemuksiaan harjoittelujaksolla. Kuten edellä on tullut jo esille, sairaanhoitaja- ja terveydenhoitajaopiskelijoilla on myös omia opiskeluun liittyviä suljettuja Facebook-ryhmiä, missä voidaan jakaa vertaisten kanssa myös harjoitteluun liittyviä kuulumisia.

14.5 Arviointi

Harjoittelun loppuun sijoittuvassa ohjauskeskustelussa (palautekeskustelu) 92 prosentilla ohjaajista oli käytettävissään opiskelijan laatima itsearviointi. Kaikki kyselyyn vastanneet opiskelijat olivat puolestaan laatineet itsearvioinnin palautekeskusteluun. Vastaavasti 92 % ohjaajista oli laatinut opiskelija-arvioinnin siten, että se oli käytettävissä palautekeskustelussa. Sähköistä arviointilomaketta harjoittelun arvioinnissa oli käyttä-

nyt ohjaajista 67 %. Ne, jotka eivät olleet sitä käyttäneet, perustelivat ratkaisuaan sillä, että "aiemmin ei ole ollut tarvetta". Syynä ilmaistiin myös ajanpuute perehtyä uuteen asiaan. Eräs ohjaaja kertoo, että hän sai vasta arviointitapahtumaa edeltävänä päivänä tietää, että hänen tulee tehdä arviointi sähköisesti. Opiskelija ohjasi sen laatimisessa häntä ja näytti, miten se tehdään.

Ohjaajista 58 % piti sähköistä arviointilomaketta helppokäyttöisenä. Yksi ohjaaja koki:
 - *Liian monta vaihetta arvioinnissa. Ei olisi onnistunut ilman opiskelijan antamaa ohjausta.*
 Toinen ohjaaja kommentoi:
 - *Olisin halunnut etukäteen informaatiota ja ohjausta sen toteuttamiseen. Turhaa stressiä vielä työn ja ohjauksen lisäksi :-)*

Puolet (50 %) ohjaajista oli lähettänyt opiskelija-arviointilausunnon opettajan palautuskansioon Optimassa. Lomakkeen ja palautuskansion ohjeistukset olivat 67 % ohjaajien mielestä selkeitä ja ymmärrettäviä. Eräs ohjaaja puolestaan kommentoi:
 - *Vaikea ymmärtää mitä tehdään ja mistä löytää asiat, kun ei ole etukäteen saanut mitään infoa.*

Ohjaajan arviointilausunnon sai opiskelijoista 43 % opettajan toimittamana sähköpostina. Opiskelijoista 29 % ei saanut arviointilausuntoa sähköisessä muodossa ja 14 % sai käsin täytetyn ja allekirjoitetun arviointilomakkeen ja 14 % koneella kirjoitetun, tulostetun ja allekirjoitetun arviointilomakkeen.

Taulukko 19. Esimerkkejä eOhjauksen toiminnoista ohjaajien (n = 12) arvioimana.

	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa	Yhteensä
Sähköiseen harjoitteluun liittyvät aineistot tukevat opiskelijoiden ohjaamista harjoittelussa.	3	7	1	0	1	12
Sähköinen arviointilausunto haastaa laadukkaampaan ja viimeistelyyn lausuntoon.	3	5	3	0	1	12
Olen saanut harjoittelua ohjaavilta opettajilta tukea verkkoaineiston löytämisessä ja käytössä.	0	2	3	7	0	12
Työnantajan näkökulmasta arvostan koneella kirjoitettua dokumenttia opiskelijan CV:ssä.	5	5	2	0	0	12

Pilotin numero 4 ohjaajat ottivat kantaa väittämiin, joiden avulla kartoitettiin heidän näkemystään eOhjaus-hankkeessa kehitteillä olevista toiminnoista (ks. taulukko 18). Tuloksissa on syytä kiinnittää huomiota seuraaviin kohtiin: Enemmistö ohjaajista kokee eOhjauksen aineistojen ja helposti saatavilla olevien harjoittelun yleisten tavoitteiden tukevan opiskelijan harjoittelun ohjaamistaan. Ohjaavilta opettajista kokee vain 17 % saaneensa tukea verkkoaineiston löytämisessä ja käytössä. Toisaalta tuen tarjoaminen oli pilotissa ohjattukin ensisijaisesti opiskelijoiden tehtäväksi.

Palaute harjoittelun aikana

Edellä luvussa 8.7 on avattu laajemmin syitä siihen, miksi opiskelijoilta kysyttiin heidän näkemystään verkon kautta tapahtuvasta palautteenannosta harjoittelun aikana myös

ohjaajalta - vaikka toimitaankin samassa fyysisessä ympäristössä. Opiskelijoista 14 % haluaisi saada kirjallista verkkopalautetta harjoittelun aikana ohjaajalta, samoin 14 % opiskelijoista halusi saada kirjallista verkkopalautetta ohjaavalta opettajalta. Opiskelijoista 71 % haluaisi saada prosessinaikaista kirjallista palautetta ja ohjausta verkossa molemmilta, sekä ohjaajalta että ohjaavalta opettajalta. Opiskelijoista 71 % haluaisi harjoittelun aikana saada verkossa videopalautetta ohjaavalta opettajalta ja 28 % ohjaajalta. Tulokset kertovat siitä, että opiskelijat tunnistavat e-ohjauksen mahdollisuudet ja merkityksen erityisesti opettajan ohjauksen saatavuudessa harjoittelun aikana. Tulosten voidaan kastoa viestivän myös autenttisen, tilannekohtaisen ohjauksen tarpeesta (vrt. Herrington ym., 2010) harjoittelun eri vaiheissa.

Ohjaajista puolestaan yli puolet, 58 % pitää mahdollisena antaa kirjallista verkkopalautetta opiskelijalle harjoittelun aikana. Videopalautetta verkossa ei harjoittelun aikana kukaan ohjaajista ole halukas antamaan opiskelijalle.

Portfolio

Vajaan puolet (43 %) kyselyyn vastanneista opiskelijoista katsoo, että sähköinen arviointilausunto on hyödyllinen dokumentti opiskelijan omassa CV:ssä. Opiskelijoista 57 % ei ollut kiinnostunut sähköisestä portfolio-ajattelusta ja käytänteestä. Kaikista koulutuksen aikaisista aineistoista oli 14 % opiskelijoista halukkaita kokoamaan sähköistä portfolioa. Ohjatun harjoittelun palautteista oli 29 % kiinnostunut tuottamaan sähköistä portfolioa.

14.6 Verkkotyövälineet ammattikorkeakoulun ohjatussa harjoittelussa

Opiskelijoita pyydettiin arvioimaan väitteitä (ks. taulukko 20), jotka liittyvät verkkotyökalujen merkitykseen ja käyttöön ohjatussa harjoittelussa. Opiskelijoista 71 % näki, että verkkotyövälineet voisivat olla pysyvä osa ammattikorkeakoulun harjoittelun ohjausta. Verkkotyökaluilla voidaan 86 % mielestä tukea harjoittelulle asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Merkittävästi lisäarvoa verkkotyövälineiden katsoo harjoittelun ohjaukseen voivan tuoda 57 % opiskelijoista. Opitun arvioimisessa verkkotyövälineitä voidaan sanoin hyödyntää erittäin paljon tai melko paljon runsaan puolen vastaajista (57 %) mielestä.

Taulukko 20. Neljännen pilotin opiskelijoiden (n = 7) arvio verkkotyövälineiden merkityksestä harjoittelun ohjauksessa.

	Erittäin paljon	Melko paljon	Vähäisessä määrin	Ei lainkaan	En osaa sanoa	Yhteensä
Missä määrin verkkotyövälineet voisivat mielestäsi olla pysyvä osa ammattikorkeakoulun harjoittelun ohjausta?	0	5	2	0	0	7
Missä määrin verkkotyövälineet tukevat harjoittelulle asetettuja tavoitteita?	1	5	1	0	0	7
Missä määrin verkkotyövälineet voivat tuoda lisäarvoa harjoittelun ohjaukseen?	0	4	3	0	0	7
Missä määrin verkkotyövälineitä voidaan mielestäsi hyödyntää opitun arvioimisessa?	0	4	3	0	0	7
Yhteensä	1	18	9	0	0	28

Ohjaajien näkemykset verkkotyövälineiden merkityksestä ja käytöstä ohjatussa harjoittelussa (ks. taulukko 21) ovat melko yhtenevät opiskelijoiden näkemysten kanssa. Tarkasteltaessa arvoja ”erittäin paljon” ja ”melko paljon” voidaan tehdä seuraavia havaintoja. Ohjaajista 67 % on sitä mieltä, että verkkotyövälineet voisivat olla pysyvä osa harjoittelun ohjausta. Harjoittelulle asetettuja tavoitteita niiden katsoo tukevan 83 % ohjaajista. Ohjaajista 67 % katsoo niiden kaiken kaikkiaan tuovan lisäarvoa harjoitteluun. Oritun arvioimisessa verkkotyövälineitä voidaan hyödyntää ohjaajista 67 prosentin mielestä.

Taulukko 21. Neljännen pilotin ohjaajien (n = 12) arvio verkkotyövälineiden merkityksestä harjoittelun ohjauksessa.

	Erittäin paljon	Melko paljon	Vähäisessä määrin	Ei lainkaan	En osaa sanoa	Yhteensä
Missä määrin verkkotyövälineet voisivat mielestäsi olla pysyvä osa ammattikorkeakoulun harjoittelun ohjausta?	1	7	3	0	1	12
Missä määrin verkkotyövälineet tukevat harjoittelulle asetettuja tavoitteita?	0	10	1	0	1	12
Missä määrin verkkotyövälineet voivat tuoda lisäarvoa harjoittelun ohjaukseen?	1	7	3	0	1	12
Missä määrin verkkotyövälineitä voidaan mielestäsi hyödyntää opitun arvioimisessa?	1	7	3	0	1	12
Yhteensä	3	31	10	0	4	48

14.7 Verkkotyövälineet tukemassa 2000-luvun taitoja

Opiskelijoita (ks. taulukko 22) ja ohjaajia (ks. taulukko 23) pyydettiin arvioimaan harjoittelun päätyttyä myös, missä määrin verkon työvälineet tukevat heidän mielestään 2000-luvun taitoja. Kaikkien kyselyyn vastanneiden opiskelijoiden mielestä verkon työvälineet tukevat parhaiten globaalin toimijuuden taitoa. Opiskelijoista 86 % katsoo niiden tukevan selvästi myös medialukutaitoa. Samoin opiskelijat (71 %) katsoivat verkkotyövälineiden tukevan erittäin paljon tai melko paljon kaikkia muitakin mainittuja 2000-luvun taitoja eli kriittisen ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja sekä eettisiä valmiuksia.

Taulukko 22. Neljännen pilotin opiskelijoiden (N=7) arvio siitä, missä määrin verkkotyövälineet tukevat 2000-luvun taitoja.

	Erittäin paljon	Melko paljon	Melko vähäisessä määrin	Ei lainkaan	En osaa sanoa	Yhteensä
kriittisen ajattelun taidot	2	3	2	0	0	7
yhteistoiminnan taidot	4	1	2	0	0	7
medialukutaito	3	3	1	0	0	7
globaali toimijuus	3	4	0	0	0	7
eettiset valmiudet	2	3	2	0	0	7
Yhteensä	14	14	7	0	0	35

Ohjaajien mielestä verkkotyövälineet tukevat eniten (92 % vastaajista) medialukutaitoa. Seuraavaksi eniten verkkotyövälineiden katsotaan tukevan globaali toimijuutta (83 %). Ohjaajista 67 % katsoi verkkotyövälineiden tukevan kriittisen ajattelun taitoja ja yhteistoiminnan taitoja. Vähiten verkon työvälineet tukevat ohjaajien mielestä eettisiä valmiuksia.

Taulukko 23. Neljännen pilotin ohjaajien (n = 12) arvio siitä, missä määrin verkkotyövälineistä tukevat 2000-luvun taitoja.

	Erittäin paljon	Melko paljon	Vähäisessä määrin	Ei lainkaan	En osaa sanoa	Yhteensä
kriittisen ajattelun taidot	1	7	3	0	1	12
yhteistoiminnan taidot	1	7	3	0	1	12
medialukutaito	6	5	0	0	1	12
globaali toimijuus	4	6	1	0	1	12
eettiset valmiudet	0	6	4	1	1	12
Yhteensä	12	31	11	1	5	60

14.8 Yhteenveto

Neljännen pilotin kyselyyn vastanneet opiskelijat olivat sujuvasti käyttäneet hankkeen uusia toimintoja, esimerkiksi sähköistä harjoittelusuunnittelulomaketta ja Optiman palautuskansiota harjoittelussaan. He olivat myös auttaneet ja konsultoineet ohjaajiin verkon työkalujen käytössä. Harjoittelutehtävien Harjoittelun eOhjaus -hankkeessa karsittuun määrään oltiin tässäkin pilotissa tyytyväisiä. Sähköisen arviointilomakkeen käyttö jäi osalle ohjaajista tässä pilotissa vielä vieraksi. Kaikki eivät olleet motivoituneita niiden käyttöön ja tiedonkulussa oli puutteita.

Tässäkin pilotissa opiskelijoiden tarve saada jatkuvaa palautetta harjoittelun aikana ylittää ohjaajien kokemat mahdollisuutensa ja/tai halukkuuden sen antamiseen verkon työvälinein. Kuitenkin kaksi kolmannelta vastanneista ohjaajista on opiskelijoiden kanssa samaa mieltä siitä, että e-ohjaus ja verkkotyövälineet ovat osa tämän päivän ohjausta.

15. Mobiilit tukemassa harjoittelun eOhjausta – Opiskelijoiden ja opettajien kokemuksia viidennestä pilotista

Harjoittelun eOhjaus-hankkeessa koottiin harjoittelun kehittämisprosessiin osallistuneiden kokemuksia ja näkökulmia jokaisen pilotin jälkeen. Tavoitteena oli kehittämis- tutkimuksen mukaisesti saada tuoreeltaan palautetta jatkokehittämistä varten. Seuraavassa tarkastellaan opettajien kokemuksia eOhjauksesta viidennen eli viimeisen Harjoittelun eOhjaus -hankkeessa toteutetun pilotin pohjalta. Tämä pilotti rakentuu siten, että tarkastellaan kolmannessa ja neljännessä pilotissa mobiililaitteita käyttäneiden opiskelijoiden kokemuksia.

15.1 Taustatiedot

Viides Harjoittelun eOhjaus-hankkeen pilotti kohdistui mobiililaitteiden käyttöön harjoittelun e-ohjauksessa. Kokeilussa kehitettiin ohjatun harjoittelun toimintoja ja opiskelijan oppimista mobiililaitteiden avulla. Harjoittelun kehittämisessä on tavoitteena luoda soveltavan tutkimuksen avulla harjoittelun (myös kansainvälisen) aikaiseen ohjaukseen pedagogisesti mielekkäitä sekä teknisesti toimivia ratkaisuja, jotka tukevat opiskelijan ammatilliseksi asiantuntijaksi kasvua.

Kuten Kleimola, Leppisaari, Impiö ja Hakala (2006) nostavat ammattikorkeakouluopiskelijoiden kansainvälistä harjoittelua koskevassa tutkimuksessaan esille, harjoittelun ohjaus- ja oppimisympäristöön integroitujen mobiiliteknologioiden ja verkkopohjaisten sovellusten avulla opiskelijat voivat jakaa kokemuksiaan ja reflektoida näkemyksiään opettajien, ohjaajien ja muiden opiskelijoiden kanssa harjoittelun aikana sekä saada prosessinaikaista palautetta osaamisensa kehittämisestä.

Mobiilipilotissa kokeiltiin harjoittelun e-ohjauksessa iPadeja ja Adobe Connect -verkkoneuvottelujärjestelmää (AC) sekä Optiman Videochat-työkalua. iPad on helppokäyttöinen ja monipuolinen tabletti, jonka opetuskäyttö kehitetään ja kokeillaan aktiivisesti eri konteksteissa (<http://www.ilonait.fi/web/ipad-opetuksessa/>). Adobe Connect on verkkokokousjärjestelmä, joka tarjoaa monipuoliset mahdollisuudet samanaikaiseen verkkotyöskentelyyn (<http://www.ilonait.fi/web/adobe-connect-oppaita/>). Videochat on Optima -ympäristöön kehitetty ominaisuus, jonka avulla käyttäjät voivat olla toisiinsa yhteydessä reaaliaikaisen kuvan ja/tai äänen avulla. Optiman Videochat-työkalua voi käyttää videoneuvotteluihin, joissa ei ole tarvetta nauhoitukselle tai ruudunjaolle. Videoikkunoita voi olla auki samanaikaisesti enintään viisi ja kuunteluyhteydessä voi olla enintään 20 osallistujaa. Videochatin maksimikesto on 1,5 tuntia (<http://akatemia.dis-cendum.com/videochat.html>).

iPadia pilotissa käytti yhteensä viisi opiskelijaa. Opiskelijoista kaksi oli päiväkotiharjoittelussa 22.4. – 26.5.2013 ja kolme perusterveydenhuollon harjoittelussa 25.3. – 5.5.2013. AC-yhteyttä käytti kaksi kansainvälisessä harjoittelussa 28.1. – 8.5.2013 ollutta sosionomiopiskelijaa. Optiman Videochattia ohjauskeskustelussa kokeili puolestaan kolme sairaanhoitajaopiskelijaa.

Pilottiin liittyvän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten mobiililaitteita voidaan käyttää ohjatun harjoittelun tukena. Tieto kerättiin teemahaastatteluilla. Yliopetta-

ja Maija Maunula haastatteli yhteensä seitsemän opiskelijaa ja neljä opettajaa. Kaikki iPadiä pilotissa käyttäneet opiskelijat haastateltiin. iPadien käyttäjien harjoitteluympäristöt olivat päiväkotit, vanhainkoti, invalidien palvelutalo ja terveyskeskuksen vuodeosasto. Molemmat kansainvälisessä harjoittelussa olleet opiskelijat osallistuivat haastatteluun kotimaahansa paluun jälkeen ja heidän ohjaava opettajansa haastateltiin erikseen. Optiman Videochattia kokeilleista haastateltiin kahta opiskelijaa ja yhtä opettajaa. Ohjaajien kokemukset välittyivät tässä kokeilussa opiskelijoiden ja opettajien kautta.

Mobiililaitteiden käyttöä tarkasteltiin pilotissa seuraavien tutkimuskysymysten avulla:

- 1) Millaisena opiskelijat ovat kokeneet mobiililaitteiden käytön ohjatussa harjoittelussa?
- 2) Millaista hyötyä mobiililaitteista on ohjatussa harjoittelussa?
- 3) Millaisia haasteita mobiililaitteiden käyttöön liittyy ohjatussa harjoittelussa?
- 4) Miten opiskelijat haluaisivat kehittää mobiililaitteiden käyttöä ohjatussa harjoittelussa?

1.5.2 iPadin käyttökokemukset ohjatussa harjoittelussa

iPad-ohjaustilanteessa toimitaan käytännössä siten, että opiskelija ja ohjaaja ovat yhdessä tilassa harjoitteluympäristössä ja opettaja verkkoyhteyden toisessa päässä. Opiskelija asetti iPadin pöydälle siten, että sekä hän itse että ohjaaja näkyivät kuvassa. Opettaja, joka oli useimmiten omassa työhuoneessaan, käytti iPadin kameraa ja piti tietokoneelta auki opiskelijan tavoitteita ja arviointoja.

Haastatellut opiskelijat pelkäsivät etukäteen, että iPadien käyttö harjoittelun ohjauksessa lisää heidän työmääräänsä, mutta pilotin pohjalta he olivat valmiita ottamaan iPadin harjoittelun ohjaustavaksi jatkossakin. He kokivat, että ohjauskeskustelut toteutuivat hyvin iPadilla. Samoin kaikki opettajat olivat tyytyväisiä iPadin käyttöön.

iPadin välityksellä (Face Time -soitto) opettaja saattoi myös ottaa yhteyttä ennen palauttekeskustelua ja kysellä kuulumisia. Näin opettaja varmisti sen, että opiskelijan tilanne ei vaadi henkilökohtaista tapaamista ja loppukeskustelu voidaan käydä verkon välityksellä. Muutaman opiskelijan kaikki ohjauskeskustelut käytiin mobiililaitteen avulla. Opiskelijat saattoivat käyttää iPadeja myös yhteydenpitoon vapaa-ajallaan nettiselaimissa, facebookissa ja sähköposteissa. Erityisesti sosionomi-opiskelijat käyttivät iPadiä myös valokuvaukseen ja videointiin. He kuvasivat päiväkotiympäristöä oppimisympäristönä ja tämä tuotos toi oppimistehtävänä heille myös lisäopintopisteen.

Ohjaajat aluksi vierastivat vähän iPadiä. Kuitenkin iPad:n avulla toteutettujen ohjauskeskustelujen jälkeen ohjaajat olivat tyytyväisiä, eivätkä kaivanneet opettajaa paikalle. Uuden työkalun käyttö koettiin myös asiana, josta saatettiin "ylpeillä" työtovereille.

Koetut hyödyt iPadin käytöstä ohjatussa harjoittelussa

Sosionomiopiskelijoilla pilotissa iPadien avulla käytiin harjoittelun tavoitekeskustelut. Opiskelijat toivat haastatteluissa myös esille, että jos opiskelijalla ei ole mitään ongelmia harjoittelussa, voidaan molemmat ohjauskeskustelut (tavoite- ja palauttekeskustelut)

käydä hyvin iPadien avulla. Opiskelijat eivät nähneet lisäarvoa opettajan paikallaolossa verrattuna iPadin välityksellä käytyyn keskusteluun. Ilmeet ja eleet voidaan nähdä hyvin myös verkon välityksellä. Kaikkien osapuolten kuvat näkyivät selvästi keskustelussa ja vuorovaikutuksessa keskeiset ilmeet ja eleet voitiin havaita. Eräs opiskelija mainitsi, että verkkokeskustelu on monesti rauhallisempi tilanne kuin opettajan kiireinen käynti, jos hänellä on monta tapaamista samalla paikkakunnalla.

Opettajien mukaan mobiililaitteen kuva on ohjaustilanteessa antanut selvästi puhelinta syvällisempää kuvaa keskustelukumppanista. Opettajan tunnistavat iPadien käytössä harjoittelun ohjauksessa myös sen, että heidän aikaansa säästyy matkustamiselta. Ohjaajille onnistunut keskustelu ja itsensä voittaminen uuden työkalun käytössä toi yleensä hyvän mielen. Tätä koettua lisäarvoa voitaneen tulkitä myös tietoyhteiskuntataitojen karttumisella.

Päiväkodissa sosionomiopiskelijat saattoivat samalla käyttää iPadia myös opetustuokioissa ja havainnollistaa sen avulla opetusta. Sosionomiopiskelijat kuvasivat iPadeilla päiväkotiympäristöä. Heidän tehtäväksiäntönsä oli ”oppimisympäristön havainnointi ja pedagoginen kehittäminen eOhjaus-projektissa – työkaluna iPad”. He kuvasivat miten päiväkotiympäristö (sisä- ja ulkotilat) tukee tai estää lapselle luontaista tapaa toimia. Tuotokset voidaan esittää suoraan iPadeista opiskeluryhmälle, ilman että materiaali tarvitsisi siirtää tietokoneelle. Opiskelijoilla oli AppleTV käytössä materiaalien jakamiseen ja he olisivat voineet korvata kirjallisen reflektion puhejuonnolla (videotallenteen kuvien ”päälle puhumisella”). Opiskelijat kuitenkin valitsivat tässä pilotissa perinteisemmän tavan ja jakoivat videotallenteensa Powerpoint -esityksen yhteydessä. Kokemuksensa pohjalta he toivoivat tämän lasten oppimis- ja kasvuympäristön kuvaustehtävän tulevan osaksi kaikkien alansa opiskelijoiden harjoittelua. Lisäksi jokin lasten kanssa iPadilla tuotettu tehtävä sopisi tämän pilotin opiskelijoiden mielestä kaikille opiskelijoille harjoitteluun liittyväksi oppimistehtäväksi.

Videoilla ja muilla visuaalisilla elementeillä voidaan tukea autenttista ja case-oppimista, jossa kompleksiset arjen ongelmat ja ilmiöt ovat mielekkään oppimisen aineksia ja tavoitteena teorian ja käytännön integrointi (Leppisaari, 2013). Diginatiiveille sukupolville visuaalisuus on yhä vahvistuva ulottuvuus oppimisessa. Tutkimusten (Hakkarainen, 2007; Leppisaari, 2013) mukaan opiskelijat kokevat autenttisista ongelmista tuottamansa videot/kuvat kiinnostavina ja innostavina. Kuvien ja videoiden avulla luodaan aitoa yhteyttä asiantuntijakulttuuriin. Kuva kertoo enemmän ja sen avulla oppiminen vie vähemmän aikaa (vrt. esimerkiksi toisten raporttien lukeminen).

Koetut haasteet iPadien käytöstä ohjatussa harjoittelussa

iPadien valmistelussa harjoittelukäyttöön oli joitakin ongelmia, mutta harjoittelussa iPadit toimivat hyvin ja ne koettiin hyvin helppokäyttöisiksi. Joitakin häiriöitä oli kahdessa keskustelussa. Hyvää pöytäukea kaivattiin iPadiin, jotta olisi saatu vakaa yhteiskuva sekä opettajasta että opiskelijasta. Käytännön ongelmia iPadien ohjauskeskustelukäyttöön toivat esim. harjoitteluyksikön rauhaton työtila tai joidenkin koulun tilojen verkkoyhteysongelmat. Hankkeen aikana havaittiin, että kaikista koulun tiloista eivät verkkoyhteydet toimi kunnolla.

Harjoittelun ohjauksen eri osapuolten asennoituminen uusien työtapojen kokeiluun ja heidän sitoutumisensa uudistuvaan ohjausprosessiin voidaan tunnistaa yhdeksi kriittiseksi haasteeksi harjoittelun eOhjauksessa. Opiskelijoiden kokemuksena ohjaajien asenne saattoi aluksi olla ”pelokas” ja he vierastivat uutta teknistä laitetta ja suoraan videoyhteyttä, mutta onnistunut keskustelu ja itsensä voittaminen uuden työkalun kanssa toi ohjaajille yleensä hyvän mielen.

Tunnistetut kehittämishaasteet iPadien käytössä ohjatussa harjoittelussa

iPadien käyttö harjoittelun ohjauskeskusteluissa koettiin hyvänä asiana. Käytäntöä on pilotin pohjalta syytä jatkaa. Molemmat ohjatun harjoittelun ohjauskeskustelut (tavoite- ja palautekeskustelu) voidaan toteuttaa iPadin avulla, jos opiskelijalla ei ole harjoittelussa sen tyyppisiä ongelmia, jotka edellyttävät opettajan vierailua paikan päällä. Mobiililaitteen avulla voidaan myös kuunnella opiskelijan tuntemuksia ja kokemuksia harjoittelujakson aikana. iPadin käyttöönoton ohjaus ja laitteen käytön harjoittelu etukäteen koettiin riittävänä. Laitteen käytön oppii helposti itse kokeilemalla. Pilotissa havaittiin myös, että jos opiskelijalla on oma mobiililaitte, se lisää hänen sitoutumistaan laitteen käyttöön harjoittelussa. On tärkeää, että opiskelija ja ohjaaja järjestävät rauhallisen tilan ohjauskeskusteluja varten työpaikalla. Mobiililaitteen kuuluvuutta valitussa keskusteluympäristössä tulee myös etukäteen testata.

iPad ohjatussa harjoittelussa – koontia pilotin pohjalta

- sopii erinomaisesti ohjauskeskusteluihin (tavoite- ja palautekeskustelut)
- säästää opettajan aikaa ja matkakustannuksia
- mahdollistaa myös kuvamateriaalin tuottamisen harjoitteluympäristöistä
- opettajan ei tarvitse monistaa opiskelijan ja ohjaajan lähettämiä harjoitteludokumentteja, vaan näkee iPadiltä ko. aineistot ohjauskeskusteluissa
- joissakin ympäristöissä yhteys pätkii

15.3 Adobe Connectin käyttökokemukset kansainvälisen harjoittelun ohjauksessa

Kaksi ammattikorkeakouluopiskelijaa harjoitteli Kanadassa vanhusten hoivakoti-tyyppisessä ympäristössä kolme kuukautta. Harjoittelussa käytettiin mobiililaitteita ohjauskeskusteluissa, erityisesti tavoitekeskustelussa ja PBL-pohjaisen opiskelun tutoriaalityöskentelyssä. Opiskelijat käyttivät harjoittelujaksollaan Kanadassa useita digitaalisia työvälineitä, ensisijaisesti AC:ta ja Optimaa. Lisäksi puhelimen tekstiviestin avulla sovittiin esim. AC-yhteydenoton ajankohdista. Opiskelijat käyttivät toisen opiskelijan omaa kannettavaa tietokonetta. Työnantaja oli järjestänyt laajakaistan käyttömahdollisuuden opiskelijoiden asuntoon. Opiskelijat olivat saaneet mukaansa myös ammattikorkeakoulun mikrofoni-kuulokkeet, mutta niitä ei pilotissa juurikaan käytetty kannettavan tietokoneen oman hyvän mikrofonin takia. Skypeä opiskelijat käyttivät yhteydenpidossa kavereihin ja perheeseen. Toinen opiskelija käytti myös älypuhelimien (Nokian Lumia) Skypeä yhteydenpidossa läheisiinsä silloin, kun oli hänellä laajakaista käytettävissään.

Verkko-ohjaus toimi opiskelijoiden mielestä erittäin hyvin ja vastasi heidän odotuksiin. Myös opettajan mielestä AC on hyvä työväline kansainvälisessä harjoittelussa olevien opiskelijoiden ohjauksessa. Tavoitekeskustelu käytiin AC:n avulla opettajan kanssa opiskelun alussa. Opettaja kommentoi haastattelussa tavoitekeskustelujen toteutuneen hyvin.

Palautekeskustelu toteutettiin siten, että harjoittelun ohjaajat antoivat opiskelijoille palautteen Kanadassa ja ohjaava opettaja yksikössä opiskelijoiden palattua Suomeen. Ohjaajilla Kanadassa olisi ammattikorkeakoulun puolesta ollut myös mahdollisuus osallistua palautekeskusteluun AC:n kautta, mutta heidän virallinen työaikansa ei mahdollistanut yhteisneuvotteluja tässä harjoittelussa.

Mobiiliteknologioita voidaan käyttää paitsi yksilöllisen opiskelun tukemiseen mutta yhä enemmän myös niiden avaamiin yhteisöllisen oppimisen ja ohjauksen mahdollisuuksiin. Ohjauksen kehittämisen näkökulmasta olennaista on pohtia myös sitä, miten vertaisryhmää pystyttäisiin käyttämään tietoisemmin ja tavoitteellisemmin asiantuntijuuden kehitymisprosessien tukena (Kleimola ym., 2006; Ahonen ym., 2003; Vuorinen & Sampson, 2003).

Opiskelijoiden mielestä osallistuminen normaalisti tutoriaaleihin AC:n välityksellä muun ryhmän kanssa koululla onnistui todella hyvin. Opiskelijat kokivat tullessa osaksi ko. ryhmää ja Suomeen palattuaan heidän oli helppo jatkaa eteenpäin opiskeluaan. Yhteys ”kotiryhmään” verkon välityksellä mahdollisti ulkomailla olevien mukanaolon muun ryhmän toiminnassa. He eivät jääneet ulkopuolisiksi, vaan voivat palattuaan jatkaa saman tutun ryhmän kanssa.

AC-tutoriaali-istunnoissa opiskelijat osallistuivat ideariihen chatin avulla ja pysyivät puheenvuoroja kättä nostamalla. Kun ulkomailla harjoitteluun tekevät voivat osallistua reaaliaikaisesti verkkotutoriaaleihin, ei heitä myöskään kuormiteta ylimääräisillä tehtävillä tutoriaaleista poissaolojen takia. Henkilökohtaisesta vastauksesta, jonka opiskelijat työstävät aloitusistunnossa muodostettuun oppimiskysymykseen, he olivat vapautettuja tässä tapauksessa runsaiden muiden tehtävien takia, mutta lukivat kaikkien muiden henkilökohtaiset vastaukset Optimasta. Kysymys ja siihen tuotettu vastaus liittyvät jakson tavoitteisiin ja näin ollen myös tuo tietoperustaa jaksoon liittyvään harjoitteluun. Mikäli opettaja antaisi hyviä materiaalinkkejä henkilökohtaista vastausta varten, olisi haastateltujen opiskelijoiden mielestä myös vaihdossa olevien mahdollista laatia oma vastaus. Tehtävien kokonaismäärän tulee kuitenkin olla hallittu.

Kuten edellä on jo tullut ilmi, ohjatun harjoittelun kehittämisessä yhtenä kehittämisalueena on tunnistettu myös harjoitteluun liittyvien oppimistehtävien kehittäminen. Tähän liittyen hankkeessa käytiin keskustelua video- ja kuvamateriaalin tuottamisesta iPadilla jonkin valitun teeman ympäriltä ja sen siirtämisestä oppimisryhmän yhteiseen tarkasteluun ja keskusteluun. Tästä saatiin pieni kokemus Kanada-casen yhteydessä. Vastaavasti voitaisiin kuvallista materiaalia välittää mobiilien kautta myös esimerkiksi harjoittelun oppimisympäristöjen hyvien käytänteiden jakamisessa. Kuvallinen case-materiaali on saanut uusia ulottuvuuksia digitaalisen median kehittymisen myötä: Kun perinteiset kirjalliset case-narratiivit ja valokuvat usein rajoittavat materiaalista välittyvää tietoa, tarjoaa modernia teknologiaa hyödyntävä case-materiaali (esim. digitaaliset tarinat, videotallenteet, blogit, multimedia) moniulotteisia ja autenttisia työvälineitä ammatilisiin käytäntöihin liittyen (ks. Kumpulainen ym., 2006). Opiskelijat voisivat myös itse tuottaa caseja (kuvataan todellisia, autenttisia tilanteita, ks. esim. Hakkarainen, 2007) opintoihin harjoittelujaksoillaan, kuitenkin ottaen huomioon harjoittelupaikan tietoturvakysymykset (Leppisaari, Hohenthal & Vuori, 2012). Yhdessä opiskelijoiden kanssa voidaan miettiä erilaisia ratkaisumalleja ja löytää perusteluja niiden käyttöön.

Opiskelijat kuvasivat videokameralla myös videomateriaaleja harjoitteluympäristönsään ja laittoivat ne ennen tutoriaaleja ryhmälle nähtäväksi. Ryhmällä oli Optiman keskustelualustalla teemakeskustelu vanhusten ja vammaisten osallisuus -aihealueesta. Videomateriaali oli yksi keino tuoda keskusteluun eri kulttuurin konteksti. Opettaja koki, että videomateriaali antoi myös muita ulottuvuuksia: ihan eri tavan kohdata ja toimia vanhusten parissa. Tallentaminen Optiman videopankkiin ei onnistunut, vaan opiskelijat tallensivat videomateriaalin itselleen jo etuudestaan tuttuun Youtubeen. Opiskelijat kuvasivat toimintaympäristöä ja vanhuksille pitämäänsä toimintatuokiota. Kuvamateriaali tarjosi koko opiskelijaryhmälle arvokkaita kansainvälisiä näkökulmia harjoittelu-teemassa. Näin opiskelijat itse voivat olla myös sisällöntuottajina oppimateriaaleissa ja vertaisoppia toinen toistensa kokemuksista (vrt. Herrington ym., 2010). Videolla näkyi myös heidän toimintaansa vanhusten parissa: he olivat rakentaneet ystävänpäiväjuhlan ja toimivat siellä vanhusten mukana. Opiskelijoiden mielestä vaatii harjaannusta olla itse videolla kuvauksen kohde. Toiminnan visuaalinen tallentaminen tukee myös opiskelijoiden omaa toimintansa reflektiota ja antaa koko opiskelijaryhmälle mahdollisuuden vertaispalautteeseen ja -arviointiin (vrt. Leppisaari, 2013). Tulevaisuudessa Optiman mahdollisuudet videomateriaalin tallentamisessa tulee ennakkoon ottaa huomioon.

Optima-oppimisympäristöä opiskelijat käyttivät kansainvälisen harjoittelunsa aikana samoin kuin kotimaankin harjoittelussa: he tallensivat palautuslaatikoihin tehtäviään opettajille ja kertoivat harjoittelupaikastaan keskustelupalstalla. Keskustelu toteutettiin opettajan antaman keskusteluteeman ympärillä. Harjoitteluun liittyvän keskustelupalstan opiskelijat kokivat oppimisen näkökulmasta hyödylliseksi ja avartavaksi. Ilmeistä on, että tarvitaan jakamisen paikkoja, jotka tukevat myös vertaisoppimista. Harjoitteluympäristöön liittyvät tehtävät ja niiden palauttaminen Optimaan toimivat hyvin opettajan mielestä.

Adobe Connectin käytön hyöty ja haasteet kansainvälisessä harjoittelussa

Ohjauskeskustelujen lisäksi opiskelijat kokivat koko ajan olevansa osa ammattikorkeakoulua Kokkolassa ja olivat tietoisia toisten opiskelijoiden kuulumisista. Kansainvälisen harjoittelun aikana siirryttiin opiskelussa uuteen tutoriaaliryhmäkatoon. Tutoriaaleihin osallistumisen ansiosta kansainvälisessä harjoittelussa olleet kokivat ryhmäytyneensä hyvin ja kotimaahan palattuaan heidän oli helppo jatkaa opiskeluaan muun ryhmän kanssa.

Suuria ongelmia Adobe Connectin käytössä ei haastatelluilla Kanadassa opiskelleilla opiskelijoilla ilmennyt. Alussa otettiin koeysteys ohjaavaan opettajaan, ja siinä yhteydenotossa AC ei opiskelijoilla avautunut. Sähköpostilla ja kännykän tekstiviesteillä sovittiin uusi aika. Haasteen muodosti opiskelijan oma kannettava tietokone, joka oli jo vanhako ja käytettävissä olevaa vapaata tilaa oli siinä vähän. Opiskelijan ajatuksena oli, että kannettava olisi pitänyt tyhjentää ja putsata jo Suomessa ennen lähtöä.

Tutoriaalien AC-yhteys toimi kohtalaisen hyvin äänenkiertoa lukuunottamatta. Puhe tuli viiveellä ja ääni kiersi ja tuotti ongelmia siten, että opiskelijoiden oli Kanadassa laitettava mikrofoni kiinni, kun Kokkolassa keskusteltiin. Keskustelu onnistui kuitenkin kun opiskelijat voivat pyytää puheenvuoroa viittaamalla ja heillä oli mahdollisuus kommentoida chatin avulla. Opettaja seurasi chattia. Lähes jokaisessa istunnossa AC:n avulla oli jonkinlaista heikkoa kuuluvuutta. Haastatellut opiskelijat näkivät sen kuitenkin olevan "normaalia" verkkoyhteyksissä, eivätkä he pitäneet sitä suurena haasteena.

Aikaeron huomioiminen, etenkin alussa, on tärkeää yhteisiä kontaktiaikoja sovittaessa. Kun tutoriaalit toteutettiin klo 8 Suomessa, niin opiskelijat ottivat osaa niihin klo 22 Kanadassa. Olisi hyvä, jos lukujärjestykset Suomessa voisivat ottaa huomioon aikaerot ja tutoriaaliajat voisivat pysyä stabiileina koko harjoittelun ajan.

Alussa on tärkeää myös selvittää ja testata mobiiliyhteyksien toimivuutta e-ohjauksessa kansainvälisessä harjoittelussa. Kriittinen tekijä e-ohjauksen onnistumisen kannalta on yhteyksien ja laitteiden testaus jo Suomessa opettajan/ryhmän kanssa. Tärkeää on myös opiskelijan ja opettajan oma kiinnostus mobiililaitteiden kokeilemiseen harjoittelun aikana.

Opettaja huomioi, että PBL-työskentelyyn kuuluvan ideariihen tulosten näyttämässä ja välittämässä tietokoneessa kiinni oleva kamera ei ole mielekäs, vaan tarvitaan irrallinen videokamera. Tässä tapauksessa opettaja poimi chatista Kanadasta käsin verkotutoriaalissa mukana olleiden aivoriihen tuotokset ja toimi niissä kirjurina. Opettajan mielestä myös ryhmän kirjuri olisi voinut tehdä sen. Tässä tutoriaali-istunnon vaiheessa voitaisiin tulevaisuudessa käyttää myös Optimassa olevaa sähköistä fläppitaulua. AC:n avulla voidaan tukea myös autenttiseen ja ongelmaperustaiseen oppimiseen keskeisesti liittyvää reflektiivistä työskentelyä ja oppimista (vrt. Herrington ym. 2010; Leppisaari, Herrington, Vainio & Im, 2013).

Adobe Connect ohjatussa harjoittelussa – koontia pilotin pohjalta

- toimi erinomaisesti 3 kk:n harjoittelussa Kanadassa olevien opiskelijoiden opiskeluvälineenä
- tavoitekeskustelut toteutettiin verkossa
- opiskelijat osallistuivat AC:n kautta ryhmänsä tutoriaaleihin ja he sekä heidän opettajansa kokivat sen todella toimivaksi ja hyödylliseksi, koska opiskelijat pysyivät ryhmänsä mukana
- opiskelijat tuottivat Kanadasta myös kuvamateriaalia ryhmälle

15.4 Mobiililaitteiden käytön jatkokehittäminen ohjatussa kansainvälisessä harjoittelussa

Haastattelun pohjalta mobiililaitteiden käytön kehittämisessä kansainvälisessä harjoittelussa tulee kiinnittää huomiota seuraaviin asioihin (vrt. Kleimola ym. 2006):

1. Opiskelija testaa mobiililaitteen käytön opettajan kanssa jo Suomessa ennen kansainväliseen harjoitteluun lähtöä.
2. Selvitetään kansainvälisen harjoittelumaan ja Suomen aikaero.
3. Lukujärjestysprofiiliin laitetaan tutoriaalien ajat huomioiden kansainvälisessä vaihdossa olevat. Pidetään lukujärjestys stabiilina.
4. Mikäli opiskelija käyttää omaa tietokonettaan, se tulee huoltaa ja ”tyhjentää” ennen matkaa.
5. Mikäli opiskelijalla ei ole omaa kannettavaa tietokonetta käytössä, olisi toivottavaa saada ammattikorkeakoulun tarjoama kannettava tai iPad käyttöön vaihdon ajaksi.
6. Optiman materiaali- ja palautuskansiot sekä keskustelupalstat toimivat hyvin myös ulkomailla olevilla opiskelijoilla. Käytetään niitä.
7. Harjoittelupaikkojen esittely Optiman keskustelupalstalla antaa hyvän kuvan ulko-

mailla opiskeleville myös toisten opiskelijoiden harjoittelupaikoista Suomessa. Samoin kotimaassa harjoittelevat pääsevät tutustumaan kansainväliseen harjoittelupaikkaan esittelyn avulla.

8. Kansainvälistä harjoittelua tekevien opiskelijoiden osallistuminen tutoriaaleihin harjoittelunsa aikana on suositeltavaa ja säilyttää opiskelijoilla ryhmään kuulumisen tunteen. Heräte, idearihi ja purkuistunnot voidaan hyvin toteuttaa AC:llä.

Ulkomailla opiskelevien tulee olla mahdollista lukea toisten tutoriaalivastaukset.

9. AC:n käytön yhteydessä ”äänen kiertäminen” tulisi ennakkoon selvittää.

10. Mobiililaitteiden käytön edellytyksenä on opiskelijan ja opettajan kiinnostus kokeilla uusia teknisiä ratkaisuja harjoittelun ohjauksessa.

15.5 Optiman Videochat

Videochat-kokeilua pohjustettiin siten, että ennen harjoittelua kokeiluun valitut kaksi opiskelijaa saivat sähköpostissa toimintaohjeet. Kaikki uudet toimintatavat olivat esillä myös infotunnilla ennen harjoittelun alkamista. Opiskelijat eivät testanneet etukäteen laitteiden toimivuutta. Yksi tavoitekeskusteluista onnistui siten, että opiskelija oli harjoittelupaikan koneella ja ohjaaja kotikoneellaan. Toisessa tapauksessa kuvayhteys toimi työpaikan koneella. Ääntä ei kuitenkaan saatu toimimaan ja siinä otettiin puhelin avuksi. Harjoittelupaikan tietokone oli yleisessä tilassa ja opiskelija koki, että ohjaustilanteessa oli häiriötekijöitä (äänen kierto ja yleisen tilan häiriöäänet) eikä intimiteettisuoja täysin toteutunut. Harjoittelupaikan tai koulun verkkoympäristössä saattaa olla tietorajoitteita, jotka haittaavat yhteyden luomista. Käyttämällä suoralinkkitoimintoja yhteys on häiriöttömämpi. Sillä mitä kautta on Optimaan kirjaudutaan on merkitystä.

Optiman Videochatin kokeilussa nousivat haastattelujen pohjalta esille seuraavat asiat:

Optiman Videochat

- helppokäyttöinen, mutta yhteydessä ongelmia
- harjoittelupaikan tietokoneissa pulmia, lisäksi keskusteluympäristön merkitys
- tulevaisuudessa lisätään opiskelijoiden omien kannettavien käyttöä ja testataan etukäteen

15.5 Yhteenveto

Centria ammattikorkeakoulussa toteutetun Harjoittelun eOhjaus -hankkeeseen liittyi mobiililaitteiden toimivuuden testausta harjoittelun ohjauksessa. Mobiilipilotin pohjalta kaikkien ohjatun harjoittelun osapuolten tyytyväisyys tukee mobiililaitteiden hyödyntämistä harjoittelunohjauksessa. Työelämäohjaajien palaute välittyi tässä mobiilipilotissa ohjaavien opettajien kautta.

Osapuolten asennoituminen ja heidän sitoutumisensa tukeminen on keskeinen kriittinen menestystekijä uusien ohjaustapojen kehittämisessä. Jatkossa on tärkeää ottaa huomioon myös seuraavat käytännön seikat e-ohjauksen kehittämisen näkökulmasta: a) Laitteiden toimivuus testataan etukäteen ja b) Ohjauskeskusteluihin varataan rauhallinen ja häiriötön paikka.

Kehitettäessä harjoittelun e-ohjausta on myös harjoittelun kontekstia pohdittava tilannekohtaisesti. Viidennessä pilotissa harjoitteluympäristöt olivat päiväkotiympäristö ja perusterveydenhuollon toimintaympäristöt. Pilottiin osallistuneet perusterveydenhuollon opiskelijat olivat suorittamassa ensimmäistä harjoittelujaksoaan. Ensimmäinen harjoittelujakso on opiskelijan ammatillisen kasvun kannalta merkittävä. Silloin opiskelija on harjoittelemassa ihmisen perushoitoa ja vuorovaikutusta usein vanhusten huollon laitoksissa kuten terveyskeskuksissa ja vanhainkodeissa. Opiskelijat kohtaavat monenlaista raihnaisuutta, sairautta, kuolemaa, hajuja ja eritteitä. He saattavat pohtia omaa identiteettiään ja ammatin valintaansa. Tämä konteksti on tärkeä tiedostaa myös arvioitaessa mobiiliväkalujen käyttöä harjoittelun ohjauksessa. Opettajan on viisasta olla yhteydessä opiskelijaan harjoittelun kuluessa ja kysellä opiskelijan kuulumisia. Jos opiskelijalla on harjoittelussa vaikeuksia tai huolia, kasvotusten keskustelu on tärkeää. Mikäli kaikki on hyvin ja ohjaussuhde toimii työelämäohjaajan kanssa, niin palautekeskustelun voidaan hyvin käydä mobiililaitteen avulla.

Tarkasteltaessa harjoittelun e-ohjauksen mielekkäitä toteutuskohtia ja määrää harjoittelun kokonaisuudessa, tulee huomioida myös opettajan näkökulma. Ammatillisen aineen opettajalla työelämäntuntemus on välttämätön. Harjoittelun opiskelijaohjaus on hyvä keino ylläpitää ammattitaitoa, eikä e-ohjaus voi kokonaan korvata opettajien käyntejä harjoittelupaikoilla. Aluksi uudet menetelmät, esim. mobiililaitteiden käyttö harjoittelun ohjauksessa saattaa työllistää enemmän kuin perinteiset toimintatavat. E-ohjaus voidaan helposti kokea rasitteena, ellei opettajalla ole omaa kiinnostusta mobiililaitteiden käyttöön. Kokeilun pohjalta haastattelussa pohdittiin myös sitä, miten opettajien positiivisen asenteen muodostumista voitaisiin käytännössä tukea koulutusohjelmissa. Kaikki opettajat tulisi esim. 1–2 tunnin koulutuksella perehdyttää AC:n käyttöön ja sen mahdollisuuksiin. Yksikköön tai koulutusohjelmaan tulisi nimetä 2–3 mentoria, jotka olisivat tarvittaessa tukena uudelle AC:n käyttäjälle. Mentorit voisivat olla eri koulutusohjelmista ja heille olisi resursoitu tehtävään esimerkiksi 10 tuntia. Opettajien keskinäinen vertaistuki on merkittävä voimavara opetuksen kehittämisessä, mitä näkökulmaa Centria ammattikorkeakoulun pedagogisessa kehittämisessä korostetaan (Pedagogisen toiminnan strateginen toimintaohjelma, 2013). Jos mentorit ovat kollegaopettajia, voi ongelmaksi kuitenkin muodostua heidän tukensa saatavuutensa opetustilanteiden päällekkäisyyden vuoksi.

OSA 4

eOhjaus – JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

16. eOhjauksen uusi toimintamalli ja sen kriittiset menestystekijät

Centria ammattikorkeakoulun Harjoittelun eOhjaus -hankeessa on Tekesin työelämä kehittämisrahoituksella (TYKE) kehitetty osana SysTech arvoverkko-hanketta harjoittelun e-ohjauksen käytänteitä sosiaali- ja terveysalalla. TYKE-rahoitettavilta projekteilta edellytetään, että ne parantavat tuottavuutta ja työelämän laatua, tuottavat uusia innovatiivisia toimintatapoja, tukevat organisaation osaamista ja uudistumista ja toteutetaan yhteistyössä johdon ja henkilöstön kesken. Tuloksia tulee voida hyödyntää myös muissa organisaatioissa. (Ks. <http://www.tekes.fi/rahoitus/yrityksille/organisaatioiden-kehittaminen/>)

TYKE-hankkeiden luonteisesti Harjoittelun eOhjaus -projektin kehittämistoiminnan tavoitteena on ollut organisaation/työyhteisön arjen käytänteiden ja työtapojen järjestyttäminen ja pysyvien uusien käytäntöjen luominen. Kyseessä on kehitystyö, joka aidosti hyödyttää koulutusorganisaation pedagogista kehittämistä. Toimintamalli on organisaatioissa sovellettavissa eri koulutusaloille.

Harjoittelujärjestelyt ja harjoittelun ohjaus tunnustetaan Centria ammattikorkeakoulussa tekijöiksi, jotka vaikuttavat opetuksen tuloksellisuuteen. Harjoittelun eOhjauksen pedagogisissa ratkaisuisissa on huomioitu autenttisen oppimisen ja siihen kytkeytyvän PBL:n näkökulmia ja menetelmiä. Uuden toimintamallin tuloksellisuutta voidaan tarkastella eri näkökulmista, esimerkiksi pedagogisesta, innovatiivisesta ja taloudellisesta näkökulmasta.

16.1 eOhjauksen uusi toimintamalli

Harjoittelun eOhjaus -hankeessa kiteytettiin e-ohjauksen keskeisiä tekijöitä seuraavasti:

eOhjaus

- ohjausta, jossa hyödynnetään erilaisia teknologisia ratkaisuja/työkaluja ja ohjausympäristöä
- mahdollistaa opiskelijoiden henkilökohtaisen, oikea-aikaisen ja tarpeeseen vastaavan ohjauksen ja tuen
- tukee joustavaa yhteyttä ja vuorovaikutusta opiskelijan, opettajan ja ohjaajan välillä sekä helpottaa yhteistyötä harjoitteluisissa

Kuviossa 16 on kuvattu Harjoittelun työkalut opettajalle - teemalla harjoittelun e-ohjauksen prosessi vaiheittain sekä siihen liittyvät toimenpiteet. Kuviossa 16 ilmenee, miten harjoittelun ohjausprosessi kokonaisuudessaan muodostuu opettajan ja opiskelijan ja ohjaajan vuorovaikutuksesta ja yhteistoiminnasta ja mitä e-ohjauksen työkaluja (työtila ja sen eri toiminnot, sähköiset lomakkeet ja dokumentit, reaaliaikaiset kommunikointivälineet) harjoittelun aikana käytetään. Kuviossa on avattu toimenpiteitä ennen harjoittelua, harjoittelun aikana ja harjoittelun jälkeen. Näiden päävaiheiden alla on useita osavaiheita, esimerkiksi ennen harjoittelua -vaiheessa työtilan luominen, info opiskelijoille ja ohjausaikojen sopiminen. Ohjaus rakentuu sisällöllisesti tavoitteiden ja arvioinnin näkökulmien kautta.

Harjoittelun ohjauksen prosessia ja toimenpiteitä on hankkeessa selkiytetty. Myös harjoittelun ohjauksessa käytettävät käsitteet selkiintyivät ja niiden yhtenäisesti käytöstä sovittiin ohjaavien opettajien kesken hankkeen aikana. Jatkossa harjoittelun ohjauksessa puhutaan tavoitekeskustelusta (aik. myös alkukeskustelu) ja palautekeskustelusta (aik. myös arviointikeskustelu). Yläkäsitteenä on ohjauskeskustelu, jonka alle nämä termit sijoittuvat. Ydinmuutos aikaisempaan harjoittelun ohjauskäytäntöeseen verrattuna voidaan tiivistää seuraaviin tekijöihin: Kaikki harjoitteluun liittyvät aineistot löytyvät samasta paikasta. Aineistot ja materiaalit ovat saatavilla myös mobiilisti. Ohjauksessa käytetään uudenlaisia vuorovaikutusvälineitä.

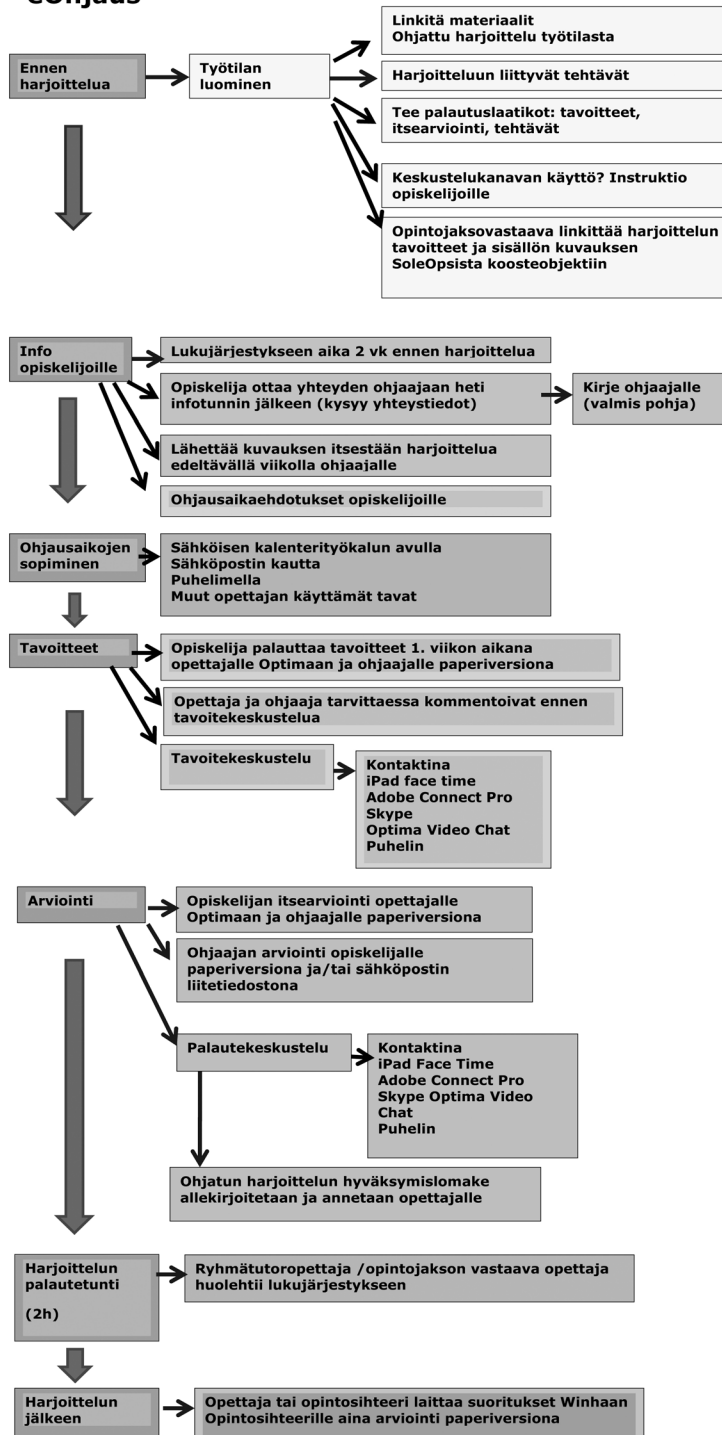
Hankkeessa tehtyjen pilotointien perusteella eOhjauksen hyödyt ovat yhteneviä aikaisempien tutkimustulosten kanssa (Kleimola ym., 2006), joissa nousivat esiin mm. autenttisen ohjauksen ja autenttisten oppimistehtävien näkökulmat sekä ohjausmateriaalien saatavuus ja toiminnan dokumentoituminen. Keskeisinä harjoittelun ohjaustoimintaa järkevöittävinä tekijöinä voidaan myös Harjoittelun eOhjaus -hankkeen pohjalta tunnistaa ohjausmateriaalien saatavuus, reaaliaikaisen ohjauksen työkalujen monipuolinen käyttö ja harjoitteluun liittyvien oppimistehtävien kehittäminen (mitoitus ja toteutustavat).

Verrattuna hankkeen alkuvaiheen tavoitteisiin Harjoittelun eOhjaus -hankkeessa kehitetyssä toimintamallissa (ks. kuvio 16) on luovuttu pilotissa saatujen kokemusten pohjalta ohjaajien tekemän palautearvioinnin sähköisestä palauttamisesta. Harjoittelun eOhjaus -hankkeen viiden pilotin kokemusten pohjalta työelämäohjaajan arvioinnin palautuskanava jätetään projektin päättyessä pois. Haasteena on löytää sähköisen arviointilomakkeen täyttämiseen ja palauttamiseen vielä yksinkertaisempi malli. Lomakkeeseen liittyviä kokemuksia ja ideoita esitettiin yritykselle jo projektin alkuvaiheessa ja kehittämistyötä jatketaan yrityksen kanssa. Samoin ei työyhteisössä vielä tässä vaiheessa päästä tavoitteeseen, että harjoittelun työtilan valmistelu olisi jokaisen harjoitteluun osallistuvan opettajan vastuualueena. Perusteluina siihen, ettei näitä toimintoja sisällytetä toimintamalliin, ovat opettajien ja ohjaajien tietotaidot. Työelämän kehittämishankkeessa kuunnellaan herkällä korvalla työyhteisön toimijoita – varsinkin toimittaessa koulutuksen ja työelämän rajapinnoilla. Osalle ohjaajista sähköinen palauttaminen oli haasteellista ja osalle opettajista on haasteellista luoda palautuskanava. Jatkossa ohjaaja palauttaa opiskelijalle sähköisen arvioinnin sähköpostin välityksellä. Kun yhdestä, liian haasteelliseksi koetusta osiosta toimintamallissa luovutaan, jää malli ehkä paremmin kokonaisuudessaan elämään.

Harjoittelunohjauksen ajanvarauksen kehittämistyö

Yksi selkeästi lähtökohtakyselyssä ja ensimmäisissä piloteissa esiin noussut haaste harjoittelun ohjauksessa oli ohjauskeskustelujen aikataulutuksen ongelma kolmen toimijatahon, opiskelijoiden, ohjaajien ja opettajien yhteistyössä. Tähän tarpeeseen on hankkeen päättyessä jo luotu se ajanvarausjärjestelmä, jonka käyttöä pikku hiljaa laajennetaan. Kun kyseessä on jälleen uusi järjestelmä työorganisaation käytössä, toimijalla pitää olla halua tarttua ja opetella sen käyttö, jos haluaa itselleen erilaisen vaihtoehdon aikataulujen sopimiseen. Harjoittelun eOhjaus -hankkeen loppuvaiheessa sosionomiryhmä pilotoi harjoittelunohjauksen ajanvaraukseen sopivaa sovellusta. Ajanvarausjärjestelmän kehittämisen tavoitteena on ollut järkeistää opettajan työaika ja lisätä työn tehokkuutta. Järjestelmä mahdollistaa myös sen, että työelämä näkee milloin opettajalla on aikaa ohjaustapaamiseen.

HARJOITTELUN TYÖKALUT OPETTAJALLE/ eOhjaus

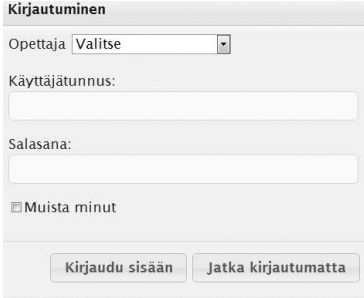

Kuvio 16. Harjoittelun työkalut opettajalle.

Tähän asti harjoitteluohjauksesta vastaava opettaja on sopinut ohjausajat joko sähköpostilla tai puhelimitse. Usein opettaja joutuu antamaan useita eri aikavaihtoehtoja, joista opiskelija ja hänen työelämäohjaajansa katsovat työvuoroihin sopivan tapaamisajan. Nuo varalla olevat ajat palautuvat opettajan käyttöön jossain vaiheessa, jolloin hän voi tarjota niitä taas seuraaville opiskelijoille. Tämä aiheuttaa sen, että ajanvarausten ylläpitoon kuluu paljon opettajan aikaa. Puhelin ei ole aina hyvä vaihtoehto aikojen sopimiseen, sillä esimerkiksi neuvoloissa ja muissakin työpisteissä on tietty puhelinaika, jolloin vastataan puhelimeen. Opettaja puolestaan ei välttämättä ole vapaana tuona ajankohtana.

Tämän uuden työkalun tavoitteena on, että ajanvarausten ylläpitoon kuluu vähemmän opettajan aikaa ja, että työelämäohjaajalla ja opiskelijalla on mahdollisuus varata aika silloin, kun heillä on siihen sopiva hetki. Jokaiselle opiskelijaryhmälle ja opettajalle luodaan oma käyttäjätunnus ja salasana. Opiskelijoilla ja opettajilla on http-osoite, josta avautuu kirjautumisvalikko (kuvio 17). Opettaja ilmoittaa omat vapaat ajat vihreinä kenttinä kalenteriin ja opiskelija varaa ajan kirjauduttuaan valitsemansa opettajan kalenterinäkömään. Opettaja saa sähköpostiinsa ilmoituksen kalenteriin tulleista merkinnöistä. Varausjärjestelmä sai jo ennen projektin päättymistä uusia käyttökohteita, muutamia opettajia ovat kytkeneet opiskelijoiden hops -keskustelujen varaukset tähän järjestelmään. Opettajalle tulee viesti sähköpostiin opiskelijoiden tekemistä ajanvarauksista.

Kaksi opettajaa, jotka ovat ajanvarausjärjestelmää tätä kirjoitettaessa kokeilleet, ovat olleet erittäin tyytyväisiä siihen. He kokevat, että tällä työkalulla poistuu juuri se ongelma, joka on liittynyt useiden eri ohjausaikojen antamiseen. Sen jäljelle jääneistä ajoista voidaan jakaa taas muille opiskelijoille. Nyt kaikilla on reaaliaikainen näkymä käytössä.

Kirjautuminen

Opettaja Valitse

Käyttäjätunnus:

Salasana:

Muista minut

Kirjautu sisään Jatka kirjautumatta

Kuvio 17. Ajanvarausjärjestelmä

16.2 Toimintamallin kriittiset menestystekijät

Pedagoginen muutos

Pakollisen harjoittelun e-ohjauksessa toimitaan korkeakoulun ja työelämän rajapinnoilla. Rajapinnoilla toimittaessa tiedon välittäminen ja tehokas opiskelijan oppimista ja ammatillista kasvua tukeva toimijoiden (opiskelija- opettaja - harjoittelun ohjaaja) keskinäinen vuorovaikutus on haasteellista. Tähän laajat verkostot esim. sosiaali- ja terveysalalla tuovat vielä oman erityisvärinsä. Samalla on tiedostettava se, että pedagogis-

ten muutosten toteutuminen koulutusorganisaatiossa on hidasta (Moore, 2004; Ilomäki & Lakkala, 2001).

Opetuksen toiminta- ja oppimiskulttuurin ja pedagogisten käytänteiden muutokset eivät toteudu itsestään. Uusien käytänteiden luominen ja käyttöönotto on hidasta – varsinkin tällaisella kehittämisalueella, jossa opiskelijoiden, opettajien ja ohjaajien erilaiset osaamistavat ja -taidot kohtaavat. Muutos liittyy keskeisesti organisaation pedagogisen johtamisen kysymyksiin ja edellyttää asioiden tekemistä ja näkemistä eri tavoin. Se vaatii olemassa olevien pedagogisten mallien soveltamista siten, että teknologiset innovaatiot tulevat luontevaksi osaksi pedagogista toteutusta. Ohjaustyön järjestäminen saattaa merkitä alkuvaiheessa työmäärän lisääntymistä toimintamallin ja ohjaustyökälujen ollessa uusia, mutta toiminnan tehostuminen tuo ajan myötä myös taloudellisia säästöjä. Uuden toimintamallin käyttöönotto vaatii työyhteisössä riittävää perehdytystä ja tukea. Harjoittelun eOhjaus -hankkeen pilotoinnit osoittivat että opiskelijat tulee osallistaa ohjauksen kehittämisprosessiin ja heidän ääntään on syytä kuunnella tarkkaan (vrt. Ilomäki & Lakkala, 2011). He voivat nettisukupolven edustajina ja digitaalisen teknologian käyttäjinä – jopa asiantuntijoina – toimia koulutuksen ja työelämän rajapinnoilla liikkua myös ns. muutosagentteina (vrt. Engeström, 2001) ja toimintojen yhteiskehittäjinä.

Centria ammattikorkeakoulun sulautuvan oppimisen kehittämisen linjaus, soveltuu myös harjoittelun e-ohjauksen kehittämiseen. Sulautuvassa oppimisessa yhdistetään e-ohjauksen mahdollistamiseksi ja kehittämiseksi mielekkäällä tavalla erilaisia oppimisympäristöjä, yhdistetään uusia ja traditionaalisia opetuksen muotoja sekä hyödynnetään tieto- ja viestintätekniikan mahdollisuuksia opetuksessa ja oppimisessä (ks. Bonk & Graham, 2006; Garrison & Vaughan, 2008). E-ohjauksen näkökulmasta tarkasteltuna tällöin yhdistetään verkko-ohjausta ja perinteistä lähiohjausta, yhdistetään erilaisia teknologioita ja ohjauksen työkaluja sekä yhdistetään erilaisia ohjauksen pedagogisia ratkaisuja. Tavoitteena on rakentaa monimuotoinen, rikas ja joustava oppimis- ja ohjausympäristö, joka tukee mielekästä ja autenttista oppimista harjoittelussa. Samalla vahvistetaan myös harjoittelun ohjauksen selkeyttä ja läpinäkyvyyttä (vrt. Ohjaussuunnitelma 2013, Centria ammattikorkeakoulu; Pedagogisen toiminnan strateginen toimintaohjelma 2013–2016, Centria ammattikorkeakoulu).

Tietotyön osaamisen kehittäminen

Tulevaisuuden työnteko on jatkuvaa oppimista (TYYNE - Työelämä oppimisympäristönä – loppuraportti, 2013). Oppimisessa hyödynnetään entistä enemmän erilaisia tieto- ja viestintätekniikan työkaluja ja sovelluksia. Harjoittelun eOhjaus -hankkeessa on pohdittu millaisia monimuotoisia ohjausympäristöjä ja toimintamalleja harjoittelu tarvitsee tuekseen edistääkseen yhteisöllistä asiantuntijuuden kehittymistä sekä rajoja ylittäviin oppimisyhteisöjen syntyä. eOhjauksen mahdollisuudet voivat tuoda ohjaamiseen mielekkyyttä ja joustavuutta. Ne tuovat myös haasteita myös opettajille ja ohjaajille jatkuvasti oppia nopeasti kehittyvän tietoyhteiskunnan edellyttämiä taitoja. Samalla kun oppimisympäristöjä kehitetään, joutuu organisaatio miettimään miten tukea ja vauhdittaa henkilöstöään monenlaisten taitojen oppimiseen. Harjoittelussa toimitaan monenlaisilla ”rajapinnoilla liikkuvassa maisemassa”, jossa myös sukupolvien välisyydet esimerkiksi toimijoiden tietoteknisessä orientaatioissa ja osaamisessa tuovat oman värinsä toiminnan todellisuuteen.

Välttämättä työelämä ei yksin ole tulevaisuuden osaamisen muutostarpeita määrittävä tekijä vaan sekä korkeakoulut että työelämä ovat yhteisen haasteen äärellä opiskelijoiden ja työntekijöidensä 21. vuosisadan taitojen oppimisen ja kehittämisen suhteen. Toetetun hankkeen pohjalta voidaan todeta, että henkilöstön ja työelämän taidot eivät riitä eOhjauksen täysimittaiseen toteuttamiseen. Haasteena on opettajien ja ohjaajien sukupolvenvaihdos sekä pätkätöitä tekevät opettajat ja ohjaajat.

Eräs eOhjauksen kriittinen menestystekijä onkin käytännössä opettajien ja ohjaajien tieto- ja viestintätaitojen ja tietotyötaitojen osaaminen. Harjoittelun e-ohjauksessa käytettävien teknologioiden ja sovellusten toimivuus ja tuttuus ovat merkittävä tekijä niiden jalkautumisessa ohjauksen arkeen (vrt. Kleimola ym. 2006). Opettajien ja ohjaajien taidot ovat tällä hetkellä hyvin eritasoisia. Miten tähän haasteeseen vastataan? Ilmeistä on, että tarvitaan uutta osaamista ja motivoitumista sekä riittävää resursointia sen hankkimiseen. Muutosvastarinta eOhjauksen toimintamallin ja sen edellyttämien työkalujen käyttöönotossa voidaan tulkita osaltaan myös ahdistukseksi, joka nousee opettajan tai ohjaajan omien taitojen puutteesta.

Opettajien oman osaamisensa arvioinnin tukemiseksi on hankkeessa tehty yhteistyötä TIEKEN projektin Osaamisen arviointi -työkalu kanssa (ks. <http://www.tieke.fi/display/Tiviittori/Tiviittori>), jossa Centria ammattikorkeakoulu on ollut mukana. Myös tämä hanke kuuluu SysTech-arvooverkkohankkeeseen. Tiviittori-työkalua, joka verkkopohjainen työkalu tieto- ja viestintätekniikan taitojen arviointiin, on testattu joulukuussa 2013 erityisesti Centria ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalalla. Tällä tavoin Harjoittelun eOhjauksen toimintamallin toteuttamisessa mukana olevilla opettajilla on ollut mahdollisuus hahmottaa osaamisen uusia vaateita, itsearvioida omaa osaamistaan ja saada siitä palautetta työkalun avulla. Organisaatiolle TIEKEN työkalu tarjoaa mahdollisuuden kohdentaa täydennyskoulutustaan ja tukea työntekijöittensä hyvinvointia osaamisen kehittämisen avulla.

Harjoittelun eOhjaus -hankkeessa on pyritty lisäämään opettajien tietoisuutta erilaisista mahdollisuuksista lisätä omaa tieto- ja viestintäteknologian osaamistaan myös siten, että hankkeen aikana viidellä sosiaali- ja terveysalan opettajalla oli mahdollisuus käyttää IlonaIT:n kautta EduTV.fi -palvelua (ks. <http://www.ilonait.fi/web/edutv-fi-video/>) puolen vuoden ajan. Palvelun kautta opettaja voi opiskella videokirjastossa erilaisia opiskelussa ja opetuksessa hyödynnettäviä tietokoneohjelmia. Palvelu sisältää mm. Harjoittelun eOhjaus -hankkeessa kokeiltujen laitteiden (iPad, AC) opetusvideoita. Opiskelu onnistuu joustavasti tietokoneella, tabletilla tai älypuhelimella.

Ohjatun harjoittelun e-ohjauksen käytänteitä sovelletaan mahdollisuuksien mukaan eri koulutusohjelmissa. Hankkeessa saatuja tuloksia voidaan välittömästi hyödyntää laajemmin Centria ammattikorkeakoulussa monialaisen harjoittelun kehittämistyöryhmän välityksellä, joka on käynnistänyt toimintansa syksyllä 2013. Siinä on Harjoittelun eOhjaus -hankkeen edustus.

17. Oppimiskorjaus muuttaa työtä ja työtapoja

Harjoittelun eOhjaus -hankkeessa tarkastellaan, miten eOppimiskorjaus muuttaa harjoittelun ohjaukseen liittyviä työtapoja sekä tutkitaan, miten tämä toimintatavan muutos eli eOhjauksen toimintatavat edistävät opiskelijoiden, ohjaajien ja opettajien mielekästä työtä ja toimintaa. Oppimiskorjauksella tuetaan opiskelijoiden kasvua ammatillisiksi asiantuntijoiksi ohjatussa harjoittelussa, koulutuksen ja työelämän rajapinnoilla. Korjauksissa hyödynnetään uusia mahdollisuuksia, toimintatapoja ja työvälineitä harjoittelun ohjauksessa ja arvioinnissa ottaen huomioon toiminnan kustannukset, tehokkuus ja laatu. Ammattikorkeakoulutuksen näkökulmasta oppimiskorjauksen kehittämisessä on kyse taloudellisesti kestävästä ja laadukkaasta työelämäläheisen koulutuksen kehittämisestä ja vastaamisesta tietoyhteiskuntakehityksen edellyttämiin modernia teknologiaa hyödyntäviin opiskelu- ja ohjaustaitoihin.

Muotoutuu pysyväksi uudeksi käytänteeksi

Harjoittelun eOhjaus -hankkeessa on keskeisenä toimintaperiaatteena ja tavoitteena työyhteisön ohjattuun harjoitteluun liittyvien toimintatapojen järjestyminen ja pysyviin uusien käytänteiden luominen harjoittelun e-ohjauksessa. Vaikuttavuusarvioinnissa tarkastellaan oppimiskorjauksen käytön vaikutusta opiskelijoihin, opettajiin, ohjaajiin, oppimisprosessiin ja organisaation toimintaan (ks. Systemiset oppimiskorjaukset -projektisuunnitelma, 2011).

Hankkeessa on ollut uudistustoiminnan tunnuspiirteenä ”pyrkimys yksinkertaiseen”. Tämä on näkynyt esimerkiksi työkaluvalinnoissa, joita on tehty osana SysTech-arvoverkko-hanketta. Optima oli otettu Centria ammattikorkeakoulussa käyttöön juuri ennen Harjoittelun eOhjaus -hankkeen käynnistymistä. Opettajien haasteena oli perehtyä uuteen oppimisympäristöön. Harjoittelun eOhjaus -hankkeessa tapahtuvan kehittämistyön näkökulmasta ei voitu pitää kestävästä korjauksesta, ottaa väliaikaisesti käyttöön arvoverkossa eri e-learning -yritysten tarjoamia sinänsä pilotointiin mielenkiintoisia työkaluja. Harjoittelun e-ohjaus -hankkeen työkaluvalinnoissakin pyrittiin varmistamaan, että kehitystyö ei ole vain projektin aikainen kokeilu vaan kantaisi pitempään ja hyödyttäisi aidosti organisaation kehittymistä. Tavoitteena oli, että oppimiskorjauksesta tulisi pysyvä pedagoginen korjaus. Tällöin on syytä pohtia mitkä pedagogiset tekijät ja tekniset ehdot määrittävät ja miten ne korjaavat e-oppimiskorjauksen valinnan ja käytön harjoittelun käytännön ohjaustoiminnassa (vrt. Kleimola ym., 2006; Leppisaari ym. 2006).

Laajentaa ohjauksen toimintatapoja ja työkaluvalikoimaa

Kehittämistyötä on Harjoittelun eOhjaus -hankkeessa tehty maisemassa, jossa vaikuttavia toimijoita ovat sekä opiskelija, opiskelijaryhmä, opettaja että ohjaaja. Hankkeessa on selkiinnetty ja strukturoitu harjoittelua oppimisprosessina. Kehitettyssä toimintamallissa koottiin harjoittelun ohjausprosessi sekä harjoittelua koskevat ohjeistukset ja dokumentit yhteen paikkaan (koosteobjekti), jonne pääsevät opiskelija, harjoittelua ohjaava opettaja ammattikorkeakoulusta ja harjoittelun ohjaaja työpaikalla. eOppimiskorjaus mahdollistaa sen, että keskeiset harjoitteludokumentit (ohjeistukset ja lomakkeet) voidaan koota saataville yhteiseen paikkaan. Hankkeessa kokeiltiin myös millä tavoin eri digitaalisia työvälineitä käyttämällä voidaan toteuttaa ohjauskeskusteluja.

eOppimiskäytäntöjä voidaan hyödyntää ohjaus- ja arviointikäytänteissä ja yhteisistä toimintatavoista sopimisessa. Harjoittelun dokumentaatio toimii opiskelijan, opettajan ja ohjaajan kesken. Palautteiden mukaan ohjaavan korkeakouluopettajan ja työpaikan harjoittelun ohjaajan yhteistyötä harjoittelun ohjauksessa on tarpeen tiivistää. eOppimiskäytäntö tarjoaa harjoittelun ohjaukseen entistä monipuolisemman työkaluvalikoiman (vrt. kuvio 15, luku 16). Samalla kehitettyjen ratkaisujen avulla voidaan vähentää harjoittelua ohjaavien opettajien käytien määrää harjoittelupaikoilla. Verkon avulla toisaalta voidaan nopeastikin reagoida opiskelijoiden, harjoittelupaikan ja koulutusorganisaation välisiin kysymyksiin ja ongelmatilanteisiin, mikä vahvistaa autenttista ohjausta - tilannekohtaisen ja kriittisissä kohdissa tarvittavan ohjauksen saatavuutta.

Hankkeessa tehtiin alustava kokeilu myös e-Portfolion käytössä. Opiskelijaryhmä, joka suoritti ohjatun harjoittelun päiväkodeissa, perehdytettiin ennen harjoittelua Kyvyt.fi e-portfolioon käyttöön ja he laativat profiilinsa Kyvyt.fi -ympäristöön. Heidän opintoihinsa integroitiin e-portfolio, jonne he saattoivat kerätä harjoitteluun liittyvää materiaalia. Tässä yhteydessä e-portfolioa ei käytetty linkkinä työelämään, mihin suuntaan e-portfolioon käyttöä voidaan tulevaisuudessa kehittää.

Tuo joustavuutta

Kehitetty oppimiskäytäntö voi tuoda säästöjä ja tehostaa niin opettajien kuin työelämäohjaajien työajan tehostuminen ohjauksessa. Harjoittelua ohjaava korkeakouluopettaja voi suunnata vähäiset ohjausresurssinsa niihin opiskelijoihin, jotka tarvitsevat enemmän tukea. Uusi oppimiskäytäntö harjoittelussa voi lukuvuoden kokonaistyöaikaosuuden raameissa joustavoittaa myös harjoittelun järjestelyjä.

Terveysalalla työelämäohjaajat tekevät usein vuorotyötä. Yövuorossa voi olla rauhallista tutustua opiskelijan oppimisen arviointiin eOppimiskäytännön kautta. Myös korkeakouluopettajat joutuvat usein osallistumaan opiskelija-arviointeihin viikonloppuisin, iltaisin tai varhain aamuisin työelämäohjaajan työvuorojen takia. eOppimiskäytäntö lisääkin joustavuutta toteuttaa harjoittelun ohjausta silloin, kun se on tarkoituksenmukaisinta ja tehokkainta.

Edistää mielekästä työtä

eOppimiskäytännön voidaan olettaa olevan helposti opiskelijoiden omaksuttavissa, koska he ovat sosiaalisen median sukupolvea. Haasteita opetushenkilöstölle ja työelämän ohjaajille asettaa entisistä käytännöistä poisoppiminen. Kaikkien osapuolten vahva ja myönteinen tahtotila harjoittelun kehittämiseen tukee kuitenkin uusien toimintatapojen ja -mallien jalkautumista työyhteisössä. eOppimiskäytäntö tarjoaa opettajille uudenlaisen digitaalisen työvälineen hyödyntämisen harjoittelun ohjauksessa ja arvioinnissa sekä vuorovaikuttamisessa harjoittelupaikan kanssa. Tämä työelämäläheisen opetus- ja ohjausympäristön ja ohjaustaitojen kehittäminen kytkeytyy kiinteästi opettajien osaamisen jatkuvan kehittämisen tavoitteisiin, opettajien työhyvinvointiin ja työmotivaatioon. Sen tarkastelussa, miten toimintatavan muutos edistää opiskelijoiden ja ohjaajien mielekästä ja tuloksellista työtä ja toimintaa, hyödynnettiin myös Centria ammattikorkeakoulun toimijuutta SysTech-arvoverkkohankkeeseen kuuluvassa TIEKEN Osaamisen arviointi-työkaluhankkeessa. Ryhmä Harjoittelun eOhjaus- hankkeeseen osallistuneita sosiaali- ja terveysalan opettajia testasi Osaamisen arviointi -työkalun Tietotyö-

osiota. Näin opettajat myös itsearvioivat osaamistaan, jota he tarvitsevat harjoittelun e-ohjauksessa. Tavoiteltujen muutosten jalkautuminen arjen toimintaan organisaatiossa riippuu lopulta ihmisten halusta tehdä asioita toisin ja tehokkaammin (Parsloe & Leedham, 2009).

Työterveyslaitos on kehittänyt opiskelijoiden hyvinvointia kartoittavan työkalun (Sulander & Romppainen, 2007). Siinä hyvä opiskelukyky muodostuu opiskelijan terveydestä ja voimavaroista, opiskelutaidoista, opetustoiminnasta ja opiskeluympäristöstä. Harjoittelun kehittäminen eOppimiskaisua hyödyntäen mahdollistaa sekä opiskelijan opiskelutaitojen, opetustoiminnan että opiskeluympäristön parantamisen. Opiskelijoiden kokemus mielekkyyttä lisääntyy, kun harjoitteluun liittyvät dokumentit ovat selkeitä ja opiskelija tietää, mitä häneltä odotetaan harjoittelun aikana. Mielekkyyttä lisää myös tietoisuus siitä, e-työkalujen avulla opettaja voi paremmin seurata opiskelijan edistymistä. Harjoittelun ohjaajat sekä korkeakoulusta että työpaikalta voivat antaa opiskelijalle tarvittaessa aikaisempaa helpommin palautetta.

Hankkeessa on kehitetty harjoittelun ohjauksen käytänteitä sillä tavoin, että opettajat kokevat omasta näkökulmastaan harjoittelun ohjauksen olevan hallittavampaa ja nopeampaa. Työelämän näkökulmasta merkittävä kokemus harjoittelun e-ohjauksen kehittämisessä puolestaan on, että tieto on yhdessä paikassa saatavilla.

Kehittää pedagogista toimintakulttuuria

Kehittämishanke liittyy Centria ammattikorkeakoulun kokonaisvaltaiseen työelämäläheisen opetuksen suunnitteluun ja johtamiseen. Harjoittelun eOhjaus -hankkeen tavoitteet ovat linjassa organisaation pedagogisen uudistamisen tavoitteiden kanssa. eOhjaus on nostettu keväällä 2013 uudistetussa pedagogisen toiminnan strategisessa toimintaohjelmassa esiin hyvänä ja organisaatiossa levitettävänä käytänteenä. Kuitenkin on tiedostettava, että pedagogisten käytäntöjen muuttuminen koulutusorganisaatiossa on vaativaa työtä. Ilomäki ja Lakkala (2011) tuovat tutkimuksessaan esille, että onnistunut uuden teknologian käyttö ei leviä itsekseen eikä teknologia useinkaan toimi pedagogisten käytäntöjen uudistamisen katalysaattorina. Ilomäen ja Lakkalan (2001) mukaan toimivien käytäntöjen luomisessa on kyse laajemmin ilmiöstä, johon vaikuttavat organisaation visio (visio yleensä ja teknologian opetusikäntö visio), johtajuus, tietotyön toimintatavat, digitaalisen teknologian rooli, opettajayhteisön työskentelytavat ja pedagogiset käytännöt.

Hankkeeseen on sitoutettu Centria ammattikorkeakoulun koulutusjohto hankkeen johtoryhmätyöskentelyn ja oppimisprosessitiimi -yhteyksien kautta. Sitouttamalla organisaation opetus- ja ohjausjärjestelyjen avainhenkilöitä hankkeeseen on mahdollistettu se, että pilotoitava eOppimiskaisuu tuo pysyviä muutoksia ammattikorkeakouluharjoittelun toteuttamiseen. Hankkeessa kehitetty toimintamalli on sovellettavissa eri koulutusalojen tarpeisiin. Pakollinen harjoittelu koskettaa laajoja opiskelijamääriä korkeakoulumaailmassa. Tulokset ovat levitettävissä, koska harjoittelun e-ohjaus on ammattikorkeakoulua ja monin osin koko korkeakoulukenttää koskettava toimintamuoto. Lisäksi tuloksia voidaan hyödyntää harjoittelun ja työssäoppimisen konteksteissa toisella asteella.

Pakollisen ohjatun harjoittelun mielekkäällä ja laadukkaalla kehittämisellä voidaan vaikuttaa myös yhden uuden rahoitusmittarin, 55 op:n saavuttamiseen koulutuksen tu-
loksellisuuden näkökulmasta. Pedagogisesti laadukas toimintamalli voi tuoda samalla
myös merkittäviä säästöjä (mm. ohjauskilometrien väheneminen/säästöt matkustus-
kustannuksissa ja työaikaresurssien säästö, joustavuus). Opettaja voi suunnata ohjaus-
resurssinsa juuri sellaisille opiskelijoille, jotka erityisesti tarvitsevat tukea. Näin varmis-
tetaan opiskelijoiden valmistuminen määräajassa.

Samalla kun tarkastellaan esimerkiksi miten tablettitietokoneiden, iPadien ohjaus- ja
oppimiskäyttö voi muuttaa harjoittelua, voidaan muutosten vaikutusta pohtia myös
laajemmin organisaation pedagogisten muutosten näkökulmasta. Miten tässä raportis-
sa kuvattu harjoittelun kehittäminen tukee Centria ammattikorkeakoulussa tavoitelta-
vaa pedagogista muutosta? Miten pilotoitujen oppimiskäytön käyttö leviää ja tulee
pysyväksi osaksi koko organisaation toimintakulttuuria? Tätä tulee jatkossa tarkastella
Ilomäen ja Lakkalan (2011) kuvaamassa laajemmassa kontekstissa. Yhtenä osatekijänä
toimintakulttuurin yhteiskehittämisessä voidaan mainita, että Centria ammattikorkea-
koulussa on otettu vuonna 2012 käyttöön henkilöstön jatkuvan osaamisen kehittämisen
tukemisessa monialaiset pedagogiset iltapäivät. Niiden keskeisenä ideana on ollut luo-
da eräs foorumi opetushenkilöstön keskinäiselle jakamiselle ja vertaismentoroinnille.
Myös Harjoittelun eOhjaus -hankkeessa tuotettuja toimintamalleja ja pilotointiko-
muksia on jaettu tällä foorumilla eri koulutusalojen kesken.

Edistää 2000-luvun taitojen opetus- ja oppimismahdollisuuksia

Kohtaamiset ja kehittymiset koulutuksen ja työelämän rajapinnoilla samoin kuin toi-
minta erilaisten oppimistilojen rajapinnoilla kuuluvat modernin tietoyhteiskunnan kou-
lutuksen maisemaan. Oppimiskäytön kehittämisen ja käytön tulee Centria ammat-
tikorkeakoulun pedagogisten linjauksien mukaisesti tukea sulautuvien ja integroituvien
autenttisten oppimisympäristöjen luomista. Kampus ja virtuaaliset ja työelämäläheiset
oppimisympäristöt sulautuvat toisiinsa tavoitteena muodostaa opiskelijan oppimisen
näkökulmasta riittävän ehyt – mutta ei toisaalta liian ”valmis” – vaan työelämän kom-
pleksista todellisuutta heijastava verkostoituva kokonaisuus. Verkostot ja digitaaliset ver-
kostotyökalut ja -menetelmät tuodaan osaksi oppimisympäristöä.

On tärkeää, että 21. vuosisadan taitojen kehittäminen integroidaan läpäisevästi oppi-
misprosesseihin ja työskentelyyn, myös harjoittelussa. Tietoteknologioiden hyödyntä-
minen terveyteen ja hyvinvointiin liittyvissä palveluissa ja elektroniset terveydenhoi-
toratkaisut (eHealth, ks. Nelson, Joos & Wolg, 2013) kasvavat nopeasti määrällisesti,
mikä osaltaan haastaa koulutusta käyttämään tulevaisuuden työelämässä tarvittavaa
teknologiaa ja tukemaan sen käytössä tarvittavien taitojen hankkimista. Harjoittelun
eOhjaus -hankkeessa on havaittavissa pieniä tarjoutumia myös siinä, miten opiskelija
voisi toimia yhteiskehittäjänä koulutuksen toimintaympäristössä. Diginatiivi opiskelija
voi omassa määrittelyssä roolissaan toimia myös tasavertaisena asiantuntijana kolmi-
kanta -yhteistyökuviossa. Samalla on kuitenkin organisaatiotasolla ja organisaatioiden
välisessä yhteistoiminnassa huolehdittava kokonaisvaltaisesti e-ohjauksen tukiratkai-
suista.

18. Pohdinta – Tavoitteellisin askelin kohti laajempaa e-ohjausosaamista

Harjoittelun eOhjaus -hankkeessa kehitettiin Centria ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan harjoittelua hyödyntämällä systeemisiä oppimiskäytäntöjä, mihin arvoverkko-hankkeen nimi viittaa. Hankkeessa on kehitetty organisaation sisäistä toimintaa, jossa kehittämistyössä on hyödynnetty SysTech-arvoverkko-yhteistyötä mahdollisuuksien mukaan.

Systeemisyyys

Systeemisyydellä tarkoitetaan tässä monien tekijöiden yhteispeliä kompleksisessa kokonaisuudessa. Toiminta tapahtuu kontekstissa, jossa yksittäiset tekijät nähdään osana kokonaisuutta, eikä irrallisina osina. Toimintaa kuvaa syklisyys. Palautteen pohjalta toimintaa samalla koko ajan kehitetään. Systeemisyydessä toimintaympäristöllä ja olosuhteilla, kontekstuaalisilla tekijöillä on tärkeä osuus. (Parsloe & Leedham, 2009; Senge, 1992).

Paikalliset olosuhteet ja tarpeet ovat vaikuttaneet Harjoittelun eOhjaus -hankkeessa tehtyihin valintoihin. Hankkeen toimintaympäristöä ja olosuhteita värittää ensinnäkin kolmikantayhteistyö korkeakoulutuksen ja työelämän rajapinnoilla: opiskelijoiden, opettajien ja ohjaajien yhteistoiminta ohjatussa harjoittelussa. Hankkeeseen on osallistunut monialainen toimijajoukko, joiden työskentelyyn on vaikuttanut luonnollisesti myös heidän organisaatioidensa toimintakulttuuri sekä henkilökohtaiset asenteet ja osaaminen tieto- ja viestintäteknologian ohjauskäytössä. Teknologiset laitteet eivät välttämättä tällä hetkellä ammattikorkeakoulussa ja harjoitteluyksiköissä ole vielä sillä tasolla, että olisi esimerkiksi voitu lähteä kehittämään skaalautuvuuteen perustuvia toimintoja harjoittelun e-ohjauksessa. Tässä tilanteessa pystyttiin kuitenkin toimimaan proaktiivisesti SysTech-hankkeessa toimivien yritysten kanssa välittämällä oppimiskäytäntöjen kehittäjille koulutus- ja työelämäorganisaatioiden näkökulmia ja tarpeita. Arvoverkko-hankkeessa systeemin ongelmana ja solmukohtana koettiin se, että kokonaisaikataulutus ja tarjolla olevat oppimiskäytäntöt eivät välttämättä kohdanneet pilotointiympäristönä toimivan organisaation tilannetta ja tarpeita.

Paikalliset olosuhteet

Oppimiskäytäntöjä Harjoittelun eOhjaus-hankkeessa ovat määrittäneet myös mukana olevien yhteistyöorganisaatioiden paikalliset olosuhteet ja kontekstuaaliset tekijät. Samoin olosuhteita määrittäviä tekijöitä, jotka ovat vaikuttaneet hankkeessa tehtyihin valintoihin, ovat olleet myös Centria ammattikorkeakoulussa tehdyt opetus- ja informaatioteknologiset ratkaisut. Discendumin Optima -verkko-oppimisympäristö oli hankkeen edellä otettu laajamittaisesti organisaatiossa uudeksi sähköiseksi järjestelmäksi ja se näytti palvelevan hyvin myös harjoittelun e-ohjauksen kehittämistarpeita. Haasteena oli löytää SysTech-arvoverkon toimijoiden tuotteista sellaisia digitaalisia työvälineitä ja oppimiskäytäntöjä, jotka selkeästi tukevat työyhteisössä tehtyjä valintoja. Koska paikallisia olosuhteita määrittivät työkalujen käytön organisatoriset linjaukset, ei voitu hankkeen tavoitteena olleen työn järjehtämisen näkökulmasta ajatella tilapäisten ratkaisujen pilotointia. Hankkeen aloituksen sijoittuessa uuden oppimisympäristön perehdyttämävaiheeseen, opettajien kokemus tiivistyi ilmaisuun: ”meillä on niin paljon uutta”. eOhjauksen kehittämistyössä päädyttiin etenemään vähän kerrallaan, mutta tavoitteellisesti ja pitkäjänteisesti.

Olosuhteisiin liittyy myös ammattikorkeakoulun harjoittelun e-ohjauksen aikaisempi pohjatyö ja karttunut osaaminen organisaatiossa. Aikaisemmin tehty kansainvälisen harjoittelun pilotointi ja siihen liittyvä tutkimus sekä laajempi verkkopedagoginen tutkimustoiminta loivat pohjaa kehittämistutkimukselle tässä hankkeessa. Hanke sijoittui koulutuslalle, jossa harjoittelun e-ohjausta on jo vuosia pienessä määrin kokeiltu ja unelmana on ollut toteuttaa laajempi kehittämisprojekti. Näin ollen asenteelliset edellytykset ja tahtotila kehittämiseen Harjoittelun eOhjaus-hankkeessa olivat erittäin positiiviset. TYKE-projekti on koko työyhteisön projekti. Opettajien yhteinen kehittämis halu on ollut ilmeinen kantava tekijä projektin toteuttamisessa. Se on ilmennyt myös aktiivisena yhteisöllisenä keskusteluna harjoittelun kehittämisestä.

Kehittämistutkimus

Harjoittelun eOhjaus -hankkeessa kehittäminen on lähtenyt liikkeelle koulutusalan harjoittelun kehittämisen tarpeista ”pedagogiikka edellä”. Pedagoginen viitekehys muodostui autenttisen ja ongelmalähtöisen (PBL) oppimisen lähestymistavasta. Koulutusalojen pedagogisten lähtökohtien, aikaisemman tiedon ja tunnustettujen kehittämistarpeiden pohjalta kartoitettiin ja määriteltiin elementit, joihin kehittämistyössä keskityttiin.

Hankkeessa toteutettiin 10 Webropol-kyselyä, joihin vastasi yhteensä 96 opiskelijaa, 36 ohjaajaa ja 13 opettajaa. Keskimääräinen vastaajamäärä oli 40 % kyselyn saaneista. Teemahaastattelut opettajille ja mobiililaitteita käyttäneille opiskelijoille tukivat hyvin aineistonkeruun menetelmänä kyselyjä ja tuottivat käytännönläheistä, tutkittua ilmiötä rikkaasti avaavaa tietoa. Harjoittelun ohjaajia ei tässä tutkimuksessa haastateltu, mutta heidän mielipiteensä välittyivät kyselytutkimusten ja opettajahaastattelujen kautta. Verkkokyselyn kysymysten muotoiluun mahdollisimman yksiselitteiseksi tulee jatkossa kiinnittää vielä enemmän huomiota. Hankkeen tutkijoiden erilaiset osaamisalueet (verkkopedagogiikka/koulutusalan ulkopuolinen tutkija, harjoittelun ohjaus/koulutuslalla toimiva) sekä jatkuva reflektiivinen ja arvioiva pohdinta projektipäällikön ja muiden hankkeen asiantuntijoiden kanssa tukevat osaltaan tutkimuksen monipuolisia näkökulmia ja tulosten analysoinnin luotettavuutta. Kehittämistutkimuksen luonteisesti hankkeessa tehtiin prosessinaikaisia korjausliikkeitä sen mukaan kun pilottien palautteet antoivat aihetta. Eräs hanketoimija kuvasi toimintaperiaatetta:

- Minusta tutkimus kulki käytännössä niin lähellä hankkeen toteutusta, että me pystyttiin jokaisen pilottin jälkeen tekemään jo tarvittavia korjauksia.

Tulokset

Pilottien tutkimusten mukaan hankkeessa saavutettiin asetettujen tavoitteiden mukaisia tuloksia työn järjeistämässä sekä ohjauksen toimintatapojen ja niitä tukevan työkaluvalikoiman laajentamisessa. TYKE-hankkeen tavoitteita tukien sisäinen pedagogis-teknologinen osaaminen on kehittynyt hankkeen myötä Centria ammattikorkeakoulussa. Työelämän kehittämisen näkökulmasta oppimiskäytäntöjen kehittämisessä nähtiin mielekkääksi ja tärkeäksi hyödyntää ensin organisaation omat resurssit, sisäinen osaaminen ja sitten ottaa käyttöön sellaista arvoverkossa olevaa osaamisresurssia, jota organisaatiolla itsellään ei ole. Yhteiskehittäminen arvoverkossa ja asiantuntijoiden vuoropuhelu tuki paikallista kehittämistä.

Hankkeen avulla Centria ammattikorkeakoulussa on kehitetty pedagogisesti ja teknisesti mielekkäitä harjoittelun autenttisen ohjauksen ja arvioinnin opetuksen käytänteitä ja laajennettu harjoittelun ohjauksen toimintatapoja ja työkaluvalikoimaa. Pohdittaessa Harjoittelun eOhjaus -hankkeen vaikuttavuutta pedagogisesta näkökulmasta, voidaan todeta, että e-ohjausmenetelmien ja -välineiden kehittäminen vastaa hyvin Centria ammattikorkeakoulun pedagogisiin linjauksiin. Pedagogisen toiminnan strategisessa toimintaohjelmassa 2013–2016 korostetaan, että ohjauksen saatavuus ja yksilöllinen tilannekohtainen ohjaus tarpeen vaatiessa on varmistettava ja henkilöstön ohjausosaamiseen on panostettava. Harjoittelun ohjauksen järjestelyillä ja sen pedagogis-teknologisilla ratkaisuilla voidaan omalta osaltaan lisätä 55 opintopistettä vuodessa suorittaneiden lukumäärää, millä rahoitusmittarilla tarkastellaan myös opetuksen tuloksellisuutta ammattikorkeakoulujen uudessa rahoitusmallissa (vrt. Pulkkinen & Sorvisto, 2013).

Innostavia virikkeitä Harjoittelun eOhjaus -hanke antoi iPadien ohjauksen käytön laajentamiseen tulevaisuudessa sosiaali- ja terveysalalla. Opettajat nostivat esille myös kestävää kehitystä tukevan ja työaika säästävän konkreettisen toimintatavan: kaikkea ei tarvitse tulostaa! Hankkeeseen kuuluneessa pilotissa käytettiin kymmentä iPadia. Nykyisessä harjoittelun henkilöstö- ja opiskelijatilanteessa tarvittaisiin Centria ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalalla 10–20 iPadia lisää, jotta harjoittelun e-ohjaus voitaisiin toteuttaa osittain iPadien avulla.

Reunaehdot

Harjoittelun eOhjaus -hankkeessa on ollut tavoitteena kehittää työyhteisön arkeen jääviä toimintamalleja, jotka tukevat ammatilliseksi asiantuntijaksi kasvua harjoittelussa. Mitä reunaehtoja tässä on koettu? SysTech-tutkimushankkeen vaikuttavuustutkimuksessa (Karilainen, Aarnio, Mäkelä, Aalto-Setälä & Kutvonen-Lappi, tulossa 2014) on tutkittu oppimiskäytäntöjen vaikuttavuuteen liittyviä tekijöitä. Tutkimuksessa nousee esille, että 2000-luvun taitoja ja oppijälähtöisyyttä tukevat oppimiskäytännöt huomioivat muun muassa oppijan osaamis- ja taitotason ja lisäävät oppijan motivaatiota. Lisäksi olennaista on opetuksen suunnittelun ja arvioinnin sekä käyttäjien tukitarpeiden huomioiminen. Oppimisen vaikuttavuuden tarkastelun kannalta on tärkeää, että oppimiskäytäntö tekee oppimisen ja arviointiprosessin näkyväksi. Myös oppilaitoksen toimintakulttuurilla ja tukikäytännöillä sekä yhteiskunnallisella tuella on merkitystä oppimiskäytäntöjen vaikuttavuuteen. (Karilainen ym., 2014.) Näiden tekijöiden merkitys on yhtenevästi havaittavissa myös Harjoittelun eOhjaus -hankkeessa.

Opettajien ja ohjaajien asenne uudistuksiin ja motivaatio niiden läpivientiin tarvittavaan panostukseen on hankkeessa tunnistettu merkittäväksi reunaehdoksi pysyvien toimintamallien luomisessa. Organisaation pedagogisen johtamisen näkökulmasta joudutaan pohtimaan, onko opetushenkilöstöllä korkeakoulussa ja ohjaushenkilöstöllä harjoittelupaikoilla ja riittävästi e-ohjaustoiminnassa tarvittavaa tietotyön osaamista? Entä voitaisiinko työjärjestelyjä järkevämmäksi tekemällä ja tehostamalla vähentää muutosvastarintaa? Onko kehittämistyössä aito mahdollisuus pitkäjänteisyyteen?

Hankkeessa pyrittiin ammattikorkeakoulussa toteuttamaan työn järjeistämisen periaatetta ja siihen liittyen pyrittiin myös välttämään liian monien uudistusten yhtäaikaisen käyttöönoton vaatimuksia. Kehittämistyötä ohjaavana periaatteena oli pyrkimys ”pysyä yksinkertaisessa”. eOhjauksen toimintatapojen käyttö edellyttää kuitenkin tieto-

teknistä ja tietotyön perusosaamista. Jotta muutosta voisi tapahtua, toimijoiden tulisi tunnistaa oppimistarpeensa ja motivoitua muutosten toteuttamiseen (Parsloe & Leedham, 2009). Kokonaisuutta, toimintaympäristöä ei kyetä muuttamaan muutoin kuin siinä toimivien henkilöiden muutostekojen kautta. Kuitenkin systeemisyys tarkoittaa myös sitä, että kokonaisuuden (organisaation) ja sen yksittäisten tekijöiden (toimijoiden) vaikutussuhde on kaksisuuntainen. Yksittäistä toimijaa ei voi irrottaa oppivan organisaation – tai tässä tapauksessa laajemminkin rajapinnoilla toimivan toimintaympäristön – kontekstista (vrt. Senge, 1992). Pilotointien kokemusten ja palautteen pohjalta jouduttiin tässä vaiheessa luopumaan sähköisen arviointilomakkeen palautussysteemistä: poistamalla yksittäinen toiminto voidaan tukea luodun harjoittelun e-ohjauksen kokonaisuuden käyttöä.

Kestävä kehitys

Harjoittelun eOhjaus -hankkeessa sosiaali- ja terveysalalla pyrittiin kehittämään toimintaa kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti. Hankkeessa keskusteltiin paljon e-ohjauksen tarjoamista matkustus- ja työajansäästöistä sekä paperittomasta ohjauksesta. Toiminta- ja taloussuunnitelman (2014) mukaan Centria ammattikorkeakoulu huomioi toiminnassaan yhteiskuntavastuun ja kestävän kehityksen periaatteet sekä eettiset toimintatavat. Ammattikorkeakoulun toiminnan välittömät ympäristövaikutukset kertyvät toiminnassa syntyvien jätteiden määrästä, mistä paperinkulutuksen osuus on yhä merkittävä. Harjoittelun ohjaus on perinteisesti edellyttänyt myös matkustamista. eOhjaus tukee ns. ”vihreää koulutusta” (Green Education) eli kestävän kehityksen periaatteita ja sitä edistäviä toimintoja: vähemmän papereita, vähemmän matkakilometrejä. Kestävää kehitystä tukevat mobiiliohjauksen käytänteet ja hyödyt nousivat vahvasti esiin arvoverkkoyhteistyössä IlonaIT:n kanssa. Vaikuttavuutta tulee tarkastella jatkossa laajempien mobiilipilottien avulla.

Ammattikorkeakoulun toiminnassa huomioidaan ekologisen kestävyuden lisäksi myös taloudellinen ja sosiaalinen kestävyys. Ohjaustoiminnassa korostuvat eettiset toimintatavat ja yksilön kohtaamisen taitojen merkitys, myös hyödynnettäessä uusia toimintatapoja. Erityisesti mobiilit oppimiskäytännöt eOhjauksessa tukevat vuorovaikutusta ohjauksessa: toisen näkeminen mahdollistuu ja opettaja voi myös hahmottaa opiskelijan harjoitteluympäristöstä ja varmistua siitä, minkälaisia edellytyksiä opiskelijalla on toimia tavoitteiden mukaisesti.

Tietoturvakysymykset sosiaali- ja terveysalalla eivät nousseet keskeisesti esiin Harjoittelun eOhjaus -hankkeessa, joskin niitä joiltain osin sivuttiin. Hankkeessa ei liikuteltu sellaisia tietoja tai dokumentteja, jotka olisivat aiheuttaneet tietoturvaongelmia ja aktivoineet tämän näkökulman. Hankkeessa eliminoitiin tietoturvatarkistuksia siten, että Optiman palautuslaatikkoon on oikeus vain oppimistehtävien tarkastajalla eli opettajalla. Ohjaaja tulostaa arviointilomakkeen opiskelijalle palautekeskusteluun ja lähettää sähköpostin liitetiedostona opiskelijalle.

Yhdessä osaaminen

Centria ammattikorkeakoulun pedagogisissa ratkaisuissa painotetaan yhdessä tekemistä ja oppimista. Vuorovaikutteisilla oppimis- ja työskentelytavoilla edistetään kohtaamisia, yhteiskehittämistä, innovaatioita ja jakamista eri osaamisalueiden ja myös eri

organisaatioiden rajapinnoilla (Pedagogisen toiminnan strateginen toimintaohjelma 2013–2016). Jos yhteisössä vaikuttavat uskomukset ja toimintatavat omaksutaan sosiaalisen vuorovaikutuksen avulla (esim. Moore, 2004), on tulevaisuuden asiantuntijoiden koulutuksessa syytä kiinnittää huomiota nimenomaan siihen, miten koulutusorganisaatio toimii oppimisyhteisönä ja rajoja ylittävänä toimintaympäristönä. Oppimiskulttuurin uudistaminen tapahtuu muutoksina yhteisöllisissä toimintatavoissa – myös koulutuksen ja työelämän rajapinnoilla.

Harjoittelun eOhjaus -hankkeen pilottien kautta pohdittiin ja tehtiin havaintoja myös opiskelijan roolista uusien työtapojen ja -välineiden jalkauttamisessa koulutuksen ja työelämän rajapinnoilla. Millä tavoin ja missä määrin opiskelija voi olla ns. muutosagenttina? Miten opiskelijan osaamista perehdyttäjänä voidaan hyödyntää asiantuntijayhteisössä? Entä miten Centria ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveystieteiden koulutuksessa käytettävän ongelmalähtöisen oppimisen (PBL) avulla voitaisiin vielä tehokkaammin hyödyntää harjoittelun mahdollisuudet koulutuksen opiskelijalähtöisten autenttisten oppimistehtävien rakentamisessa? Ammattikorkeakoulussa opiskelijat ja opettajat rakentavat oppimisprosessia tietoisesti yhdessä ja vuorovaikutuksessa myös työelämäasiantuntijoiden kanssa (Pedagogisen toiminnan strateginen toimintaohjelma 2013–2016). Asiantuntijuus on ”yhdessä osaamista” – myös harjoittelun e-ohjauksen kehittämisenä. Tämän Harjoittelun eOhjaus -hanke selvästi osoitti.

Lähteet

ATC21S (2011). Assessment and Teaching of 21st Skills. <http://atc21s.org/>. Viitattu 30.12.2013.

Ahonen, M. ym. (2003). Mobile Learning – A Different Viewpoint. Teoksessa H. Kynäslähti & P. Seppälä (toim.), *Mobile Learning*. Edita Publishing Inc. IT Press Helsinki, Finland, 29–39.

Ally, M. (2004). Using learning theories to design instruction for mobile learning devices. In J. Attewell & C. Savill-Smith (Eds.), *Mobile learning anytime everywhere. A book of papers from MLEARN 2004*, Rome, Italy, 5–8.

Ammattikorkeakoulun harjoittelu ja opinnäytetyö. Työpaikalla tapahtuvan oppimisen jaosto / Elinikäisen oppimisen neuvosto TYPO / OKM <http://www.tyossaoppimaan.fi/#55>. Viitattu 20.9.2013.

Bellanca, J. & Brandt, R. (2010). *21st Century Skills. Rethinking How Students Learn*. Learning Edge 5. Bloomington: Solution Tree Press.

Bereiter, C. & Scardamalia, M. (1993). *Surpassing ourselves: An inquiry into the nature and implications of expertise*. Open Court, Chicago, IL, USA.

Bonk, C. J., Kim, K. J., & Zeng, T. (2006). Future directions of blended learning in higher education and workplace learning settings. In C. J. Bonk & C. R. Graham (Eds.), *Handbook of blended learning: Global Perspectives, local designs*, San Francisco, CA: Pfeiffer Publishing, 550–567.

Bonk, C & Graham, C. (2006). *The Handbook of Blended Learning. Global perspectives, local designs*. Pfeiffer.

Centria ammattikorkeakoulun ohjaussuunnitelma. (2012). Centria ammattikorkeakoulu. Painamaton.

Engeström, Y. (2001). Kehittävä siirtovaikutus: mitä ja miksi? Teoksessa T. Tuomi-Gröhn & Y. Engeström (toim.), *Koulun ja työn rajavyöhykkeellä. Uusia työssäoppimisen mahdollisuuksia*. Yliopistopaino, Helsinki, 24.

Equipping Every Learner for the 21st Century, Cisco. (s.a.). Retrieved 18.11.2013 from: http://newsroom.cisco.com/dlls/2008/ekits/Equipping_Every_Learner_for_21st_Century_White_Paper.pdf

Eskola, J. & Vastamäki, J. (2001). Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa J. Aaltonen & R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1*. PS-kustannus, 24–42.

Eraut M. (1994). *Developing professional knowledge and competence*. The Falmer Press, London, UK.

Garrison, D. R. & Vaughan, N. D. (2008). *Blended Learning in Higher Education. Framework, Principles, and Guidelines*. San Francisco: Jossey-Bass.

Goodfellow, R. (2008). *New Directions in Research into Learning Cultures in Online Education*. Proceedings of the 6th International Conference on Networked Learning. Retrieved 21.11.2013 from: http://www.networkedlearningconference.org.uk/past/nlc2008/abstracts/PDFs/Goodfellow_553-559.pdf

Goodfellow, R. & Lamy, M-N. (2009a). *Conclusion: Directions for Research in Online Learning Cultures*. In R. Goodfellow & M-N. Lamy (Eds.) *Learning Cultures in Online Education*. Continuum Studies in Education. London: Continuum Books, 170–183. Retrieved 21.11.2013 from: http://oro.open.ac.uk/13078/1/Goodfellow_and_Lamy_New_Directions.pdf

Goodfellow, R. & M-N. Lamy (2009b). *Introduction: a Frame for the Discussion of Learning Cultures*. In R. Goodfellow & M-N. Lamy (Eds.) *Learning Cultures in Online Education*. Continuum Studies in Education. London: Continuum Books, 1–14. Retrieved 21.11.2013 from: http://oro.open.ac.uk/13012/1/Goodfellow_and_Lamy_Frame_for_discussion.pdf.

Hakkarainen, P. (2007). *Promoting meaningful learning through the integrated use of digital videos*. Doctoral dissertation, University of Lapland. Acta Universitatis Lapponiensis 121. University of Lapland, Faculty of Education.

Hakkarainen, P. (2008). *PBL informaatiolukutaidon yhteisöllisenä tukena ja näkyväksi tekijänä*. Teoksessa E. Sormunen & E. Poikela (toim.), *Informaatio, informaatiolukutaito ja oppiminen*. Tampere University Press. Tampere, 134–164.

Hakkarainen, P. & Poikela, S. (2011). *Liikkuva kuva sytyttää ongelmaperusteisessa oppimisessä*. Teoksessa P. Hakkarainen & K. Kumpulainen (toim.) *Liikkuva kuva – muuttuva opetus ja oppiminen*. Lapin yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta, mediapedagogiikkakeskus, Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius, 169–188. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/26957/978-951-39-4270-0.pdf>. Viitattu 28.12.2013.

Harjoittelun eOhjaus -projektisuunnitelma (2011). *Harjoittelun e-ohjaus koulutuksen ja työelämä rajapinnoilla*. Projektisuunnitelma. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu. Painamaton.

Helenius, R. & Leppisaari, I. (2004). *Online Mentoring to Enrich the Learning Process*. In J. Nall & R. Robson (Eds.) *Proceedings of E-Learn 2004. Conference on E-Learning in Corporate, Government, Healthcare, & Higher Education*, Vol. 2. November 1–5, 2004, Washington, USA. Chesapeake, VA: AACE, 1244–1249.

Herrington, J., Reeves, T.C. & Oliver, R. (2010). *A guide to authentic learning*. London and New York: Routledge.

Ilomäki, L. & Lakkala, M. (2011). Koulu, digitaalinen teknologia ja toimivat käytännöt. Teoksessa M. Kankaanranta & S. Vahtivuori-Hänninen (toim.), Opetusteknologia koulun arjessa II. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto, 47–67.

Karilainen, L., Aarnio, A., Mäkelä, T., Aalto-Setälä, I. & Kutvonen-Lappi, T. (tulossa, kevät 2014). Vaikuttavuus. Teoksessa M. Kankaanranta, T. Mäkelä & S. Vahtivuori (toim.), Oppimistratkaisuiden suunnittelun ja käytön periaatteet (työnimi). Systemiset oppimistratkaisut -hankkeen tutkimusosuuden 1. vaihe.

Karjalainen, A. & Alaniska, H. (2006). Opiskelija opetuksen laadunvarmistuksessa. Teoksessa H. Alaniska (toim.), Opiskelija opetuksen laadunarvioinnissa. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 16:2006, 11–26.

Kiviniemi, K., Leppisaari, I. & Teräs, H. (2013). Autenttiset verkko-oppimistratkaisut asiantuntijuuden kehittäjinä. Teoksessa J. T. Hakala & K. Kiviniemi (toim.), Vuorovaikutuksen jännitteitä ja oppimisen säröjä. Aikuispedagogiikan haasteiden äärellä. Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius, 99–114.

Kiviniemi, U. & Autio-Hiltunen, M. (2008). Opetusharjoittelun ohjaus verkossa. Teoksessa J. Viteli & S. Kaupinmäki (toim.), Tuovi 5: interaktiivinen tekniikka koulutuksessa 2007 -konferenssin tutkijatapaamisen artikkelit. Hypermedialaboratorion verkkojulkaisuja (15). Tampere University Press. <http://tampub.uta.fi/tup/978-951-44-7202-2.pdf>. Viitattu 20.10.2013.

Kumpulainen, K., Puroila, M. & Vanhatalo, M. (2006). Dialogiseen toimintakulttuuriin kasvaminen: digitaalisen case-materiaalin mahdollisuudet opettajakoulutuksessa. Teoksessa Nummenmaa, A-R. & J. Välijärvi (toim.), Opettajan työ ja oppiminen. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino, 249–265.

Kleimola, R., Leppisaari, I., Impiö, P. & Hakala, I. (2006). Reflections on the possibilities and challenges of mobile guidance in the context of international internship. In Kinshuk, Sampson, J. M. Spector & P. Isaias (Eds.) Proceedings of IADIS International Conference on Cognition and Exploratory Learning in Digital Age 2006, December 8-10, Barcelona, Spain, 27–34.

Leppisaari, I. (2013). Kuvallinen tiimiblogi harjoittelun reflektiotyökäluna kansainvälisessä projektissa. Pedagoginen iltapäivä, Centria ammattikorkeakoulu. 30.1.2013. Luento.

Leppisaari, I. & Helenius, R., Hakala, I. & Impiö, P. (2006).

Nyt onnistuu kansainvälisen harjoittelun ohjaus myös verkossa. Teoksessa P. Salonen (toim.) Onnistumisia harjoittelussa. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun julkaisusarja B: Ajankohtaista, 45–50. www.cou.fi/harke/tietopankki/julkaisut.asp. Viitattu 10.11.2013.

Leppisaari, I., Hohenthal, T. & Vuori, A. (2012). Case-oppiminen. Miten käytän caseja mielekkäällä tavalla verkko-opetuksessa? Ayyvot-projektin webinaari 29.3.2012. <https://moodle.amk.fi/course/view.php?id=17&topic=o#section-2>. Viitattu 5.12.2013.

Leppisaari, I., Maunula, M., Herrington, J. & Hohenthal, T. (2011). Developing More Authentic e-Courses: Working Life Mentoring through Social Media. In Proceedings of World Conference on Educational Multimedia, Hypermedia and Telecommunications 2011 Chesapeake, VA: AACE, 1368–1377.

Leppisaari, I., Herrington, J., Vainio, L. & Im, Y. (2013). Authentic e-Learning in a Multicultural Context: Virtual Benchmarking Cases from Five Countries. *Journal of Interactive Learning Research*, 24(1), 53-73. Chesapeake, VA: AACE

Lipiäinen, T. (2000). Liiketoiminnan menestystekijät uudella vuosituhannella. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

McCliff, J., Lomax, P. & Whitehead, J. (2005). *You and Your Action Research Project*. 2nd Edition. London and New York: RoutledgeFalmer.

Moore, A. (2004). *The Good Teacher: Dominant Discourses in Teaching and Teacher Education*. London: RoutledgeFalmer.

Mylläri, J., Matikainen, M. & Pasanen, E. (2013). SysTech-hanke Mäntymäen koululla. Esitys Tekesin tulosseminaarissa 24.1.2013. https://tapahtumat.tekes.fi/uploads/cfecd190/TyopajaA3_Myllari_Tulosseminari24012013-4663.pdf. Viitattu 15.11.2013.

Mäkitalo-Siegl, K., Zottmann, J., Kaplan, F. & Fischer, F. (Eds.). (2010). *Classroom of the future: Orchestrating collaborative spaces*. Rotterdam, the Netherlands: Sense Publishers.

Nelson, R., Joos, I. & Wolf, D. M. (2013). *Social media for Nurses*. Springer Publishing Company.

Paloniemi, S. (2008). Hiljaisen tiedon jakaminen työyhteisössä – työssä oppimisen rajapinnalla. Teoksessa A. Toom, J. Onnismaa & A. Kajanto (toim.) *Hiljainen tieto: tietämistä, toimimista, taitavuutta*, 255–274.

Parsloe, E. & Leedham, M. (2009). *Coaching and Mentoring*. 2nd Edition. London and Philadelphia: Kogan Page.

Pedagogisen toiminnan strateginen toimintaohjelma 2013 – 2016. Ammattikorkeakoulun hallitus 20.5.2013. Centria ammattikorkeakoulu. Painamaton.

Poikela, E. & Poikela, S. (toim.) (2005). *Ongelmista oppimisen iloa – Ongelmaperustaisen oppimisen kokeiluja ja kehittämistä*. Tampere University Press: Tampere.

Pulkkinen, A. & Sorvisto, M. (2013). Opetuksen tuloksellisuus rahoitusmittareiden valossa. Esitys Pedagogisessa iltapäivässä 21.11.2013. Centria ammattikorkeakoulu.

Rönkkönen, K. (2008). HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulun opettajien ja opiskelijoiden sekä Nordea pankin edustajien näkemyksiä pankkiharjoittelun kehittämisestä. Helsingin yliopisto, Käyttäytymistieteellinen tiedekunta, Aikuiskasvatustieteen ja työn kehittämisen maisteriohjelma, Toiminnan teorian ja kehittävän työntutkimuksen yksikkö. <http://www.helsinki.fi/cradle/documents/Master%20Thesis/Ronkkonen%20Katja.pdf>. Viitattu 1.2.2013.

Reeves, T.C., Herrington, J. & Oliver, R. (2005). Design research: A socially responsible approach to instructional technology research in higher education. *Journal of Computing in Higher Education*, 16(2), 97–116.

Sariola, J. (2003). The Boundaries of University Teaching: Mobile Learning as a Strategic Choice for the Virtual University. In H. Kynäslähti & P. Seppälä (Eds.), *Mobile Learning*. Edita Publishing Inc. IT Press, 71–78.

Senge, P. (1992). *The Fifth Discipline*. New York: Random House.

Sulander, J. & Romppanen, V. (2007). Hyvinvointi koulutyössä ja opiskelussa. Työympäristötutkimuksen raporttisarja 26, Työterveyslaitos 2007.

Systeemiset oppimiskäsitteet. (2011). *Systemic Learning Solutions – Valuation of Emerging Learning Solutions*, Systech-projektisuunnitelma. Painamaton.

Teräs, H., Leppisaari, I., Teräs, M. & Herrington, J. (2012). Facilitating the development of multicultural learning communities through authentic e-learning. In Kommers, P., Issa, T. & Isaias, P. (Eds.), *Proceedings of IADIS International Conference on International Higher Education (IHE 2012)*, 29–36.

The Horizon Report (2013). The Higher Education Edition. NMC. <http://www.nmc.org/pdf/2013-horizon-report-HE.pdf>. Viitattu 30.12.2013.

Toiminta- ja taloussuunnitelma 2014. Centria ammattikorkeakoulu. Painamaton.

Tynjälä, P. (2006). Opettajan asiantuntijuus ja työkalut. Teoksessa A. R. Nummenmaa & J. Välijärvi (toim.), *Opettajan työ ja oppiminen*. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylä, Finland, 99–122.

Tynjälä, P., Välimaa, J. Sarja, A. (2003). Pedagogical perspectives on the relationships between higher education and working life. In *Higher Education* 46, 147–166.

Virolainen, S. (2006). Osaamista rakentamassa. Ammattikorkeakoulut harjoittelujen ja työelämäyhteistyön kehittäjinä. Tutkimuslauseita 27. Koulutuksen tutkimuslaitos. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä, Finland.

TYYNE - Työelämä oppimisympäristönä (2013). Loppuraportti. http://wiki.eoppimiskeskus.fi/download/attachments/8226492/TYYNE-raportti_10062013. Viitattu 30.12.2013.

Vuorinen, R. & Sampson, J. P. (2003). Using Mobile Information and Communication Technology to Enhance Counseling and Guidance. In H. Kynäslähti & P. Seppälä (toim.), *Mobile Learning*. Edita Publishing Inc. IT Press Helsinki, Finland, 63–70.

Vänskä, K. (2012). Ohjauksen osaajat – Miten he sen tekevät? Terveystieteiden ohjaajien käsitteitä ohjausosaamisesta. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisu 132. Jyväskylä.

Opiskelijan lähtötaso eOhjaus

Opiskelija

Olemme kehittämässä harjoittelunohjausprosessia eOhjaus-hankkeessa. eOhjauksella tarkoitetaan tässä yhteydessä ohjausta, jossa hyödynnetään erilaisia teknologisia ratkaisuja ja virtuaalista ohjausympäristöä. Tarkoituksena on koota harjoittelun ohjausprosessi yhteen kansioon (Optima), jonne pääsevät opiskelija, opettaja ja työelämäohjaaja. eOhjaus mahdollistaa tarkoituksenmukaisen ohjauksen ja tuen. Alla on muutamia kysymyksiä harjoittelunohjausprosessin kulusta. Kysymysten tarkoituksena on koota kehittämistyömme pohjaksi näkemyksiäsi harjoittelun ohjauksen eri vaiheista tällä hetkellä.

I TAUSTATIEDOT

1. Valitse oikea vaihtoehto 1 Opiskeluryhmäni

- NHOSS09K
 NHOSS10K
 NHOSS11K
 NHOTS09K
 NHOTS10K
 NHOTS11K
 NSOS09K
 NSOS10K
 NSOS11K
 ASOK11K
 AHOSK10K
 AHOSK12K

2. Luettele tähänastiset harjoittelupaikkasi yleisellä tasolla esim. päiväkotit, neuvola, keskussairaala

3. Etäisyydet Centriasta viimeisimpään harjoittelupaikkaan

- 0-5 km
 5-50 km
 50-100 km
 > 100 km

4. Oman tulevan alan työkokemus kk/ vuotta

5. Tietotekniset taidot

- tyydyttävä hyvä kiitettävä

6. Tuen tarve tekniseen osaamiseen

	Erittäin suuri	Melko suuri	Tuen tarve vähäinen	En tarvitse tukea
Optiman erilaiset työkalut	☐	☐	☐	☐
Connect Pro	☐	☐	☐	☐
Tablettitietokone	☐	☐	☐	☐
Skype	☐	☐	☐	☐

7. Muun verkko-ohjelman tuen tarve, minkä?

8. Onko harjoittelupaikassasi ollut mahdollisuus käyttää nettiyhteyttä portaaliin / Optimaan?

kyllä ei

9. Missä yksikössä ei?

10. Onko nettiyhteys ollut harjoittelussa käytössäsi aina tarvittaessa?

- Kiitettävästi
 Melko hyvin
 En osaa sanoa
 Huonosti
 Ei lainkaan

II HARJOITTELUN OHJAUS JA MUUTOSTARVE

Valitse oikea vaihtoehto

11. Tarvitaanko harjoittelun ohjaukseen mielestäsi muutosta / kehittämistä?

- Ei lainkaan
 Melko vähän
 Melko paljon
 Erittäin paljon

12. Luettele mielestäsi keskeisimmät haasteet harjoittelun ohjauksessa?

13. Montako opettajan lähiohjaukset mielestäsi on tarpeen harjoittelun ohjauksessa?

	0	1	2	3
4 viikon harjoittelu	☐	☐	☐	☐
6 viikon harjoittelu	☐	☐	☐	☐
> 6 viikon harjoittelu	☐	☐	☐	☐

14. Montako harjoittelun ohjaukset voisit korvata videoverkkokeskusteluna Optimassa?

yhden ohjauksen kaikki ohjaukset ei ohjausta verkossa

15. Millaisia ajatuksia sinulla on harjoittelun liittyvistä tehtävistä?

16. Millaisia parannusehdotuksia ehdotat harjoitteluprosessin tehostamiseksi (esim. ohjeistus, ohjaus/vuorovaikutus, arviointi)?

III VÄITTÄMIÄ LIITTYEN OHJATTUUN HARJOITTELUUN

17. Vastaa alla oleviin väittämiin, jotka liittyvät ohjattuun harjoitteluun.

	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Harjoitteluprosessin (harjoittelupaikkojen varaamisesta-harjoittelun arviointidokumenttien arkistointiin saakka) kulku ja työnjako ovat selkeitä.	☐	☐	☐	☐	☐
Harjoitteluun liittyvät yhteiset ohjeet ovat tällä hetkellä opiskelijan helposti löydettävissä.	☐	☐	☐	☐	☐
Uusia tavoitteita harjoitteluun laatiessaan opiskelijan tulisi ottaa huomioon aikaisemmista harjoiteluista saamansa palautteet.	☐	☐	☐	☐	☐
Toivon, että harjoittelusta vastaava opettaja voisi lukea aikaisempia harjoitteluarviointejani.	☐	☐	☐	☐	☐
Yhteistyötä harjoittelussa opiskelijan, opettajan ja työelämäohjaajan kesken tulee tehostaa eOhjauksen avulla.	☐	☐	☐	☐	☐
Toivon, että työelämäohjaajallani olisi mahdollisuus laatia harjoittelun arviointilausunto koneella.	☐	☐	☐	☐	☐
Tulen käyttämään harjoittelusta saamiani arviointeja omassa portfoliossani työtä hakiessani.	☐	☐	☐	☐	☐
On tarpeen kehittää keinoja siihen, miten voidaan nopeasti reagoida harjoittelupaikan ja koulutusorganisaation välisiin kysymyksiin ja ongelmatilanteisiin.	☐	☐	☐	☐	☐

IV VERKKOYMPÄRISTÖ JA OHJATTU HARJOITTELU

18. Miten verkkoympäristöä voitaisiin hyödyntää harjoittelun ohjauksessa ja arvioinnissa (opettaja ja ohjaaja)?

19. Mikä mielestäsi olisi verkkokeskustelufoorumien merkitys harjoittelun ohjauksessa?

20. Mistä harjoitteluun liittyvistä aiheista keskustelisit mielelläsi verkossa?

21. Haluaisin saada kirjallista verkkopalautetta harjoittelun aikana

- ohjaajalta ohjaavalta opettajalta sekä ohjaajalta että ohjaavalta opettajalta

22. Haluaisin saada verkossa videopalautetta harjoittelun aikana

- ohjaajalta ohjaavalta opettajalta sekä ohjaajalta että ohjaavalta opettajalta

23. Haluaisin tuottaa omaa sähköistä portfolioa

- ohjatun harjoittelun palautteistani
 kaikista koulutuksen aikaisista aineistoista
 en ole kiinnostunut mistään portfolioista

24. Missä määrin seuraavat verkon työvälineet voivat mielestäsi edistää oppimista?

	Ei lainkaan	Melko vähän	Melko paljon	Erittäin paljon	En osaa sanoa
verkkokeskustelu	☐	☐	☐	☐	☐
videopalaute	☐	☐	☐	☐	☐
portfolio	☐	☐	☐	☐	☐
mobiliitit välineet (esim. kännykkä, tabletti)	☐	☐	☐	☐	☐

25. Valitse mielestäsi oikea vaihtoehto verkkotyökaluja koskevista kysymyksistä.

	Ei lainkaan	Melko vähän	Melko paljon	Erittäin paljon	En osaa sanoa
Missä määrin verkkotyövälineet voisivat mielestäsi olla pysyvä osa ammattikorkeakoulun harjoittelun ohjausta?	☐	☐	☐	☐	☐
Missä määrin verkkotyövälineet tukevat harjoittelulle asetettuja tavoitteita?	☐	☐	☐	☐	☐
Missä määrin verkkotyövälineet voivat tuoda lisäarvoa harjoittelun ohjaukseen?	☐	☐	☐	☐	☐
Missä määrin verkkotyövälineitä voidaan mielestäsi hyödyntää opitun arvioimisessa?	☐	☐	☐	☐	☐

26. Missä määrin verkon työvälineet tukevat mielestäsi 2000-luvun taitoja?

	Erittäin paljon	Melko paljon	Melko vähän	Ei lainkaan	En osaa sanoa
kriittisen ajattelun taidot	☐	☐	☐	☐	☐
yhteistoiminnan taidot	☐	☐	☐	☐	☐
medialukutaito	☐	☐	☐	☐	☐
globaali toimijuus	☐	☐	☐	☐	☐
eettiset valmiudet	☐	☐	☐	☐	☐

Lähetä

eOhjaus opettaja lähtötilanne

1. Koulutusohjelma

TH SH SA

2. Opettajakokemus

0-5 vuotta yli 5 vuotta

3. Kliininen /käytännön työkokemus vuotta.

4. Opetusvelvollisuus harjoittelunohjauksessa 3 viimeisen vuoden aikana.

kyllä ei

5. Harjoitteluympäristö, jossa ohjaan opiskelijoita

- Sairaala
 Terveyskeskus vuodeosastot
 Avoterveydenhuolto
 Sosiaalialan harjoittelualueet

6. Tekniset taitoni ovat

hyvät tyydyttävät kiitettävät

7. Tuen tarve tekniseen osaamiseen

- Optiman erilaiset työkalut
 Connect Pro
 Tablettitietokone
 Skype
 muu

8. Tarvitaanko harjoittelunohjaukseen muutosta / kehittämistä?

kyllä ei

9. Perustele edellinen vastauksesi.

10. Montako opettajan lähiohjauskertaa mielestäsi on tarpeen harjoittelun ohjauksessa?

	1	2	3
4 viikon harjoittelu	☐	☐	☐
6 viikon harjoittelu	☐	☐	☐
yli 6 viikon harjoittelu	☐	☐	☐

11. Montako harjoittelun ohjauskertaa voisi korvata verkossa?

- 1 ohjauskerta verkossa
 kaikki ohjaus verkossa
 ei ohjausta verkossa

12. Mitä haasteita harjoittelun ohjauksessa on ilmennyt opettajan näkökulmasta?

13. Mitä ajatuksia sinulla opettajana on harjoittelun ohjauksen kehittämiseksi?

14. Millaisia ajatuksia sinulla on harjoittelun ohjaukseen liittyvistä tehtävistä?

15. Voiko verkkoympäristö olla mielestäsi tukemassa harjoittelunohjausprosessia?

kyllä ei

16. Miten eOhjausta voitaisiin hyödyntää opiskelijaohjauksessa?

17. Mikä mielestäsi olisi verkkokeskustelufoorumin tehtävä harjoitteluohjauksessa?

18. Vastaa alla oleviin väittämiin, jotka liittyvät ohjattuun harjoitteluun.

	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Harjoitteluun liittyvät yhteiset ohjeet ovat tällä hetkellä opettajan helposti löydettävissä.	☐	☐	☐	☐	☐
Harjoitteluprosessin (harjoittelupaikkojen varaamisesta-harjoittelun arviointidokumenttien arkistointiin) kulku ja työnjako on selkeä.	☐	☐	☐	☐	☐
Yhteistyötä harjoittelussa opiskelijan, opettajan ja ohjaajan kesken tulee tehostaa eOhjauksen avulla.	☐	☐	☐	☐	☐
Yhteinen virtuaalinen kohtaamispaikka edistää opiskelijan ohjausta.	☐	☐	☐	☐	☐
Uusia tavoitteita harjoitteluun laatiessaan opiskelijan tulisi ottaa huomioon aikaisemmista harjoittelusta saamansa palautteet.	☐	☐	☐	☐	☐
Toivoisin, että opettajana voin palata opiskelijan aikaisempiin harjoitteluarviointeihin.	☐	☐	☐	☐	☐
Toivoisin, että voisin tehdä opiskelija-arviointeja joustavasti minulle tarkoituksenmukaisimpina aikoina.	☐	☐	☐	☐	☐
On tarpeen kehittää keinoja siihen, miten voidaan nopeasti reagoida harjoittelupaikan ja koulutusorganisaation välisiin kysymyksiin ja ongelmatilanteisiin.	☐	☐	☐	☐	☐
Haluaisin seurata opiskelijan harjoitteluprosessin edistymistä verkossa.	☐	☐	☐	☐	☐
Haluaisin mahdollisuuden verkkopalautteen antamiseen opiskelijan harjoittelun aikana.	☐	☐	☐	☐	☐
eOhjaus ei sovellu käytännön työelämän ohjauskäytänteisiin ja arviointeihin.	☐	☐	☐	☐	☐

Lähetä

LIITE 3

Opiskelijakysely joulukuussa 2012

Valitse oikea vaihtoehto

1. Onko harjoittelupaikassasi ollut mahdollisuus käyttää nettiyhteyttä portaaliin / Optimaan? *

- Kyllä
 Ei

2. Missä yksikössä ei?

3. Tietotekniset taitoni ovat *

- tyydyttävät
 hyvät
 kiitettävät

4. Valitse oikea vaihtoehto seuraaviin harjoittelun materiaaleja ja toimintoja käsitäviin kysymyksiin. *

	kyllä	ei
Olen tutustunut Optimassa oleviin ohjeistuksiin	☐	☐
Olen käyttänyt sähköistä harjoittelusuunnitelmalomaketta	☐	☐
Olen käyttänyt Optiman palautuskansioita	☐	☐
Olen auttanut ohjaajaani sähköisen kansion löytämisessä	☐	☐
Olen auttanut ohjaajaani verkkomateriaalin löytämisessä	☐	☐
Olen auttanut ohjaajaani verkko-osoitteen löytämisessä	☐	☐

5. Vastaa alla oleviin väittämiin, jotka koskevat uusia harjoittelun toimintoja *

	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
oiivat seikeat ja ymmarrettavat.	—	—	—	—	—
Optimassa olevat sähköiset harjoitteluun liittyvät aineistot ovat helposti löydettävissä.	☐	☐	☐	☐	☐
Optimassa olevat sähköiset harjoitteluun liittyvät aineistot tukevat oppimistani harjoittelussa.	☐	☐	☐	☐	☐
Palautuskanava on toiminut moitteettomasti.	☐	☐	☐	☐	☐
Havaintojeni mukaan ohjaajani on tutustunut tutustunut sähköisiin harjoittelun ohjeisiin verkossa.	☐	☐	☐	☐	☐

Ohjaajani on käyttänyt sähköistä arviointilomaketta.	☐	☐	☐	☐	☐
Ohjaajani on perehtynyt lähtötason kuvaukseeni.	☐	☐	☐	☐	☐
SoleOpsin tavoitteet Optiman kansiossa antoivat pohjaa omien tavoitteiden laatimiselle.	☐	☐	☐	☐	☐
Ohjaajani on perehtynyt asettamiini henkilökohtaisiin tavoitteisiin.	☐	☐	☐	☐	☐
Opettajani on perehtynyt asettamiini tavoitteisiin ennen alkukeskustelua.	☐	☐	☐	☐	☐
Harjoittelua ohjaavat opettajat ovat olleet tavoitettavissa tarvittaessa uuteen eOhjaukseen liittyen.	☐	☐	☐	☐	☐
Ohjauskeskustelussa on ollut käytettävissä laatimani itsearviointi.	☐	☐	☐	☐	☐
Olisin halunnut jakaa kokemuksia harjoittelujaksolla verkkokeskusteluympäristössä.	☐	☐	☐	☐	☐
Oppimistehtävät palvelevat harjoittelujakson harjoittelujakson tavoitteita.	☐	☐	☐	☐	☐
Harjoittelutehtävien määrä oli sopiva.	☐	☐	☐	☐	☐
Sähköinen harjoittelusuunnitelmalomake oli helppo käyttää.	☐	☐	☐	☐	☐
Annoin omalle ohjaajalleni tukea sähköisen arviointilomakkeen käytössä.	☐	☐	☐	☐	☐
Sähköinen arviointilausunto on hyödyllinen dokumentti omassa CV:ssäni.	☐	☐	☐	☐	☐

6. Tulostin ohjaajalleni omat tavoitteeni alkukeskusteluun.

- kyllä
- ei

7. Jos et tulostanut tavoitteitasi, miten toimitte?

8. Ohjauskeskustelussa työelämäohjaajallani on ollut käytettävissä laatimani tavoitteet. *

- ei
- kyllä

9. Olivatko tavoitteet

- sähköisessä muodossa
- paperisena
- suullisesti ilmaistuna

10. Yhteydenpidossa opettajien kanssa harjoittelun aikana on ollut käytössä *

- sähköposti
- puhelin
- Optiman verkkotyökaluja
- Optiman chatti
- olen tavannut opettajaa henkilökohtaisesti

11. Sain ohjaajani arviointilausunnon *

- opettajan toimittamana sähköpostina
- ohjaajan toimittamana sähköpostina
- en ole saanut arviointilausuntoa sähköisessä muodossa
- sain koneella täytetyn, tulostetun ja allekirjoitetun arviointilomakkeen
- sain käsin täytetyn ja allekirjoitetun arviointilomakkeen

12. Haluaisin saada kirjallista verkkopalautetta harjoittelun aikana *

- ohjaajalta
- ohjaavalta opettajalta
- sekä ohjaajalta että ohjaavalta opettajalta

13. Haluaisin saada verkossa videopalautetta harjoittelun aikana *

- ohjaajalta
- ohjaavalta opettajalta
- sekä ohjaajalta että ohjaavalta opettajalta

14. Haluaisin tuottaa omaa sähköistä portfolioa *

- ohjatun harjoittelun palautteistani
- kaikista koulutuksen aikaisista aineistoista
- en ole kiinnostunut mistään portfolioista

15. Valitse mielestäsi oikea vaihtoehto verkkotyökaluja koskevista kysymyksistä *

	Erittäin paljon	Melko paljon	Vähäisessä määrin	Ei lainkaan	En osaa sanoa
Missä määrin verkkotyövälineet voisivat mielestäsi olla pysyvä osa ammattikorkeakoulun harjoittelun ohjausta?	☐	☐	☐	☐	☐
Missä määrin verkkotyövälineet tukevat harjoittelulle asetettuja tavoitteita?	☐	☐	☐	☐	☐
Missä määrin verkkotyövälineet voivat tuoda tuoda lisäarvoa harjoittelun ohjaukseen?	☐	☐	☐	☐	☐
Missä määrin verkkotyövälineitä voidaan mielestäsi hyödyntää opitun arvioimisessa?	☐	☐	☐	☐	☐

16. Missä määrin verkon työvälineet tukevat mielestäsi 2000-luvun taitoja? *

	Erittäin paljon	Melko paljon	Melko vähäisessä määrin	Ei lainkaan	En osaa sanoa
kriittisen ajattelun taidot	☐	☐	☐	☐	☐
yhteistoiminnan taidot	☐	☐	☐	☐	☐
medialukutaito	☐	☐	☐	☐	☐
globaali toimijuus	☐	☐	☐	☐	☐
eettiset valmiudet	☐	☐	☐	☐	☐

Lämmin kiitos vastauksestasi!

Lähetä

Ohjaajakysely joulukuussa 2012

1. Työpaikkani, missä olen ohjannut opiskelijaa tämän harjoittelujaksolla

2. Olen ohjannut opiskelijoita harjoitteluissa *

- 0-5 vuotta
 yli 5 vuoden ajan

3. Arvioni tietoteknisistä taidoistani *

- tyydyttävä
 hyvä
 kiitettävä

4. Onko työpaikassasi mahdollisuus käyttää nettiyhteyttä? *

- kyllä
 ei

5. Olen tutustunut Centrian harjoittelunohjaussivustoon netissä ja sähköiseen arviointilomakkeeseen *

- kyllä
 ei

6. Jos vastasit ei, miksi?

7. Olen tutustunut Centrian harjoittelunohjaussivustoon netissä ja sähköiseen arviointilomakkeeseen

- töissä
 kotona
 muualla

8. Ennen harjoittelun ohjausta käytössäni oli eOhjauksen saatekirje käyttäjätunnuksineen ja salasanoineen *

- kyllä
 ei

9. Jos vastasit ei, miksi?

10. Olen käyttänyt sähköistä arviointilomaketta harjoittelun arvioinnissa *

- kyllä
 ei

11. Jos vastasit ei, miksi?

12. Sähköinen arviointilomake oli helppo käyttää

- kyllä
 ei

13. Jos vastasit ei, miksi?

14. Olen lähettänyt opiskelija-arviointilausunnon opettajan palautuskansioon Optimassa

- kyllä
 ei

15. Jos vastasit ei, miksi?

16. Olivatko lomakkeen ja palautuskansion ohjeistukset selkeitä ja ymmärrettäviä? *

- kyllä
 ei

17. Jos vastasit ei, mitä tulisi muuttaa?

18. Arvioi seuraavien asioiden toteutumista

	kyllä	ei
Sain opiskelijan lähtötason kuvauksen ennen harjoittelun alkua.	☐	☐
Sain opiskelijan henkilökohtaiset tavoitteet ennen alkukeskustelua.	☐	☐
Ohjauskeskustelussa on ollut käytettävissä opiskelijan laatima itsearviointi.	☐	☐
Ohjauskeskustelussa on ollut käytettävissä laatimani opiskelija-arviointi.	☐	☐

19. Sain opiskelijan henkilökohtaiset tavoitteet ennen alkukeskustelua

- paperilla
 sähköpostissa

20. Vastaa seuraaviin väittämiin *

	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Harjoittelun ohjauksen dokumenttisivusto oli helppo löytää tietokoneelta.	☐	☐	☐	☐	☐
Sähköiseen harjoitteluun liittyvät aineistot tukevat opiskelijoiden ohjaamista harjoittelussa.	☐	☐	☐	☐	☐
Yleisistä ohjeista löytyneet tavoitteet antoivat pohjaa ohjaamiselleni.	☐	☐	☐	☐	☐
Olen saanut harjoittelua ohjaavilta opettajilta tukeaa verkkomateriaalin löytämisessä ja käytössä.	☐	☐	☐	☐	☐
Sähköinen arviointilausunto haastaa laadukkaampaan ja viimeisteltyyn lausuntoon.	☐	☐	☐	☐	☐
Työnantajan näkökulmasta arvostan koneella kirjoitettua dokumenttia opiskelijan CV:ssä.	☐	☐	☐	☐	☐
Kirjoitettuani sähköisen arviointilausunnon tulostin ja allekirjoitin sen opiskelijalle.	☐	☐	☐	☐	☐
Voisin antaa kirjallista verkkopalautetta opiskelijalle harjoittelun aikana.	☐	☐	☐	☐	☐
Voisin antaa verkossa videopalautetta opiskelijalle harjoittelun aikana.	☐	☐	☐	☐	☐

21. Yhteydenpidossa opettajien kanssa harjoittelun aikana on käytetty

- sähköpostia
- puhelinta
- Optiman palautuslaatikkoa
- henkilökohtaista tapaamista

22. Verkon välityksellä voisi tiivistää opettajan kanssa tehtävää yhteistyötä

- ennen opiskelijan tuloa harjoitteluun
- harjoittelun ensimmäisellä viikolla
- eri aikoina harjoittelun kuluessa
- ennen loppukeskustelua
- loppukeskustelun jälkeen
- en kannata netin käyttöä lainkaan

23. Valitse mielestäsi oikea vaihtoehto verkkotyökaluja koskevista kysymyksistä

	Erittäin paljon	Melko paljon	Vähäisessä määrin	Ei lainkaan	En osaa sanoa
Missä määrin verkkotyövälineet voisivat mielestäsi olla pysyvä osa ammattikorkeakoulun harjoittelun ohjausta?	☐	☐	☐	☐	☐
Missä määrin verkkotyövälineet tukevat harjoittelulle asetettuja tavoitteita?	☐	☐	☐	☐	☐
Missä määrin verkkotyövälineet voivat tuoda lisäarvoa harjoittelun ohjaukseen?	☐	☐	☐	☐	☐
Missä määrin verkkotyövälineitä voidaan mielestäsi hyödyntää opitun arvioimisessa?	☐	☐	☐	☐	☐

24. Missä määrin verkon työvälineet tukevat mielestäsi 2000-luvun taitoja?

	Erittäin paljon	Melko paljon	Vähäisessä määrin	Ei lainkaan	En osaa sanoa
kriittisen ajattelun taidot	☐	☐	☐	☐	☐
yhteistoiminnan taidot	☐	☐	☐	☐	☐
medialukutaito	☐	☐	☐	☐	☐
globaali toimijuus	☐	☐	☐	☐	☐
eettiset valmiudet	☐	☐	☐	☐	☐

Lämmin kiitos vastauksestasi!

LIITE 5

Teemahaastattelu - Opettajat / eOhjaus

1. Käsitteen määrittely

Mitä eOhjaus käsitteenä mielestäsi tarkoittaa?

2. Odotukset

Miten sinä koit eOhjauksen?

- Miten mielestäsi opiskelijat kokivat eOhjauksen?
- Miten mielestäsi ohjaajat kokivat Ohjauksen?

3. Kokemukset

Miten eOppimiskäytäntö toimi: mikä oli hyvää, mikä kehitettävää?

- Millaisia onnistumisia ja ongelmia?
- Mitkä olivat kriittiset tekijät?
- Mitkä tekijät ovat onnistuneen eOhjauksen edellytyksenä?
- Miten toiminta- ja työtavat muuttuivat?
- Miten toimintatavan muutos vaikutti opettajien, opiskelijoiden ja ohjaajien työhön ja toimintaan?
- Miten koit ajan ja resurssien riittävyyden eOhjauksen hyödyntämisessä?

4. Materiaalit

- Miten uusittu materiaali ON löydettävissä Optimasta?
- Miten uusittu harjoittelumateriaali toimi käytännössä?

5. Teknologia ja ohjaus

- Miten teknologiset eOhjauksen välineet toimivat?
- Millaisia työkaluihin liittyviä haasteita eOhjauksessa ilmeni harjoittelun aikana?

6. Ohjaus, oppiminen ja arviointi

- Mitä etuja ja lisäarvoa työkalut toivat harjoittelun ohjaukseen?
- Miten opiskelijat / opettajat / ohjaajat ottivat käyttöönsä uudet toimintatavat?
- Millainen oli opiskelijoiden oppimistehtävien määrä?
- Miten arviointiprosessi toteutui pilotissa?

Mobiililaitetekesely /Opiskelijat

Taustakysymyksiä

1. Millaista mobiilivälinettä käytit kevään 2013 harjoittelujaksollasi?
  - a. iPadia
  - b. ConnectPro:ta
  - c. Optiman video...
  - d. Skypeä
  - e. puhelinta

2. Millainen oli harjoitteluympäristösi esim. perusterveydenhuolto, päiväkotiki jne.

Millaisena opiskelijat ovat kokeneet mobiililaitteiden käytön ohjatussa harjoittelussa?

3. Millä tavalla verkko-ohjaus toteutui tässä harjoittelussa ja miten koit sen?
4. Millaisia odotuksia ja tavoitteita sinulla oli verkko-ohjauksen ja verkkotyökalujen käyttöön liittyen ja täytyivätkö ne harjoittelun aikana?
5. Toteutitko itse tehtyjä tuotoksia harjoitteluympäristöstä (kuvat, videot, tekstit jne.)? kyllä - ei
6. Jos toteutit, miten koit näiden tuotosten tekemisen? (tekniikka, hyöty oppimisen kannalta)

Millaista hyötyä mobiililaitteista on ohjatussa harjoittelussa?

7. Minkälaisia etuja ja mitä lisäarvoa käytetyt verkkotyökalut toivat mielestäsi tähän -harjoitteluun ja sille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen?

Millaisia haasteita mobiililaitteiden käyttöön liittyy ohjatussa harjoittelussa?

8. Millaisia ongelmia ja haasteita käyttämiesi mobiililaitteiden osalta ilmeni harjoittelun aikana ja miten ne vaikuttivat ohjaukseen?
9. Mitkä ovat mielestäsi kriittiset tekijät e-ohjauksen onnistumisen kannalta?

Miten haluaisit kehittää mobiililaitteiden käyttöä ohjatussa harjoittelussa?

10. Miten kehittäisit eOhjausta harjoittelussa?
11. Millaista tukea opiskelijoille tulisi mielestäsi antaa mobiilisovellutusten käytössä?

Mobiililaittekysely /Opiskelijat (KV)

Taustakysymyksiä

1. Millaista mobiilivälinettä käytit kevään 2013 harjoittelujaksollasi?

- a. iPadia
- b. ConnectPro:ta
- c. Optiman video...
- d. Skypeä
- e. puhelinta

2. Millainen oli harjoitteluympäristösi esim. perusterveydenhuolto, päiväkotijne.

Millaisena opiskelijat ovat kokeneet mobiililaitteiden käytön ohjatussa harjoittelussa?

3. Millä tavalla verkko-ohjaus toteutui tässä harjoittelussa ja miten koit sen?

4. Millaisia odotuksia ja tavoitteita sinulla oli verkko-ohjauksen ja verkkotyökalujen käyttöön liittyen ja täytyivätkö ne harjoittelun aikana?

5. Toteutitko itse tehtyjä tuotoksia harjoitteluympäristöstä (kuvat, videot, tekstit jne.)? kyllä - ei

6. Jos toteutit, miten koit näiden tuotosten tekemisen? (tekniikka, hyöty oppimisen kannalta)

7. Miten koit yhteyden "kotiryhmään" verkon välityksellä? Mitä lisäarvoa se toi?

Millaista hyötyä mobiililaitteista on ohjatussa harjoittelussa?

8. Minkälaisia etuja ja mitä lisäarvoa käytetyt verkkotyökalut toivat mielestäsi tähän kv-harjoitteluun ja sille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen?

Millaisia haasteita mobiililaitteiden käyttöön liittyy ohjatussa harjoittelussa?

9. Millaisia ongelmia ja haasteita käyttämiesi mobiililaitteiden osalta ilmeni harjoittelun aikana ja miten ne vaikuttivat ohjaukseen?

10. Mitkä ovat mielestäsi kriittiset tekijät e-ohjauksen onnistumisen kannalta?

Miten haluaisit kehittää mobiililaitteiden käyttöä ohjatussa harjoittelussa?

11. Miten kehittäisit eOhjausta kv-harjoittelussa?

12. Millaista tukea opiskelijoille tulisi mielestäsi antaa mobiilisovellutusten käytössä?

13. Miten kehittäisit kotiryhmän ja lähtevän opiskelijan vuorovaikutusta ulkomaajakson aikana?

Haastatteluteemat - Mobiililaitteet /Opettajat

1. Millaista mobiilivälinettä käytit kevään 2013 harjoittelujaksollasi?
2. Millaisessa ympäristössä mobiililaitetta käytettiin?
3. Millaisena olet kokenut mobiililaitteiden käytön ohjatun harjoittelun aikana?
4. Millaista hyötyä mobiililaitteista on ollut?
5. Millaisia haasteita mobiililaitteiden käyttöön on liittynyt/liittyy ohjatussa harjoittelussa?
6. Miten haluaisit kehittää mobiililaitteiden käyttöä ohjatussa harjoittelussa?

HARJOITTELUN eOHJAUS

korkeakoulun ja työelämän rajapinnoilla

Centria ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysala on toiminut yhtenä Tekes-rahoitteisen Systemiset oppimiskäytännöt -arvoverkkohankkeen pilottiympäristönä.

Teoksessa kuvataan harjoittelun e-ohjauksen kehittämistutkimusta korkeakoulun ja työelämän rajapinnoilla. Uusien pedagogis-teknisten ratkaisujen myötä harjoittelun ohjausprosessi ja ohjeistukset selkiytyivät ja ohjauksen toimintatavat ja työkaluvalikoima laajentuivat.

”Hienona haasteena olemme Harjoittelun eOhjaus -projektissa kokeneet opiskelijoiden, opettajien ja ohjaajien kolmiyhteyden. Oppimiskäytännöt on viety tähän rajapintatyöskentelyyn toimijoita kuunnellen. Monta hyvää käytännettä jää työyhteisöömme. Toivottavasti ne jatkossa ovat myös muiden koulutusalojen kiinnostuksen kohteena.”
- projektipäällikkö Tarja Mäkitalo

- A, Tutkimusraportteja – Forskningsrapporter, 1
- ISBN 978-952-6602-49-3 (nid.)
- ISBN 978-952-6602-50-9 (PDF)
- ISSN 2341-782X